DECISIONVM SEV DIFFINITIONVM CAVSARVM PERVSINARVM, ET PROVINCIAE VMBRIAE,

Pars Secunda.

Authore Iosepho Ludouico ab Asisio I.V.D. dudum Perusiæ & Vmbriæ, nunc verò Prouinciæ Marchiæ Anconitanæ tertia vice generali Auditore.

DECISIO LXI.

SVMMARIVM.

1 *Spolians non debet audiri nisi purgauerit spolium vsq; ad nummum.*
2 *Vxor habet retentionem bonorum viri pro sua dote mortuo viro.*
3 *Vxor potest sibi mutare causam suæ possessionis pro retẽtione suarum dotium, hoc tamen procedit dummodo animo constituat velle possidere ex dicta noua causa, & nu. 4. quia voluntas in animo retenta nihil operatur, & nu. 5. & voluntatis mutatio non præsumitur. & nu. 7. & nisi appareat de mutatione voluntatis, censetur possidere iure familiaritatis. nu. 6.*
8 *Vxor tunc potest retinere bona mariti, quando possessio est vacans, secus si ab hæredibus viri fuerit occupata.*
9 *Dotalis rei dominium post mortem viri ipso iure reuertitur ad vxorem, secus tamen possessio. & nu. 10.*
11 *Contrarius non debet audiri.*
12 *Vsusfructuarius tenetur cauere de restituendo finito vsufructu non solùm stabilia, sed etiam mobilia.*
13 *Mobilia debent æstimari, & habetur ratio ad tempus consignationis siue traditionis, non autem restitutionis, & infra nu. 15.*
14 *Satisdatio est danda de vtendo & fruendo arbitrio boni viri & de*

A restituendo

restituendo mobilia si non reperiantur deteriorata, aliàs de restituendo precium: si autem sunt res quæ seruando seruari non possunt, datur satisdatio de restituendo æstimationem.

16 Inuentarij confectio remitti non potest per testatorem. Quod ampliatur procedere etiam si testator huiusmodi licentiam dedisset ex licentia sibi concessa à principe, & nu. 17.

18 Testamenti tempus attenditur, non autem tempus mortis. fallit primò quando contrarium constaret de mente testatoris. infra nu. 58. Secũdò fallit, quando legatum fieret in recompensationem. nu. 41. Fallit tertiò, quando legatur armentum animalium uel similium rerum quæ patiuntur augmentum & diminutionem. nu. 48.

19 Testator quæ bona reliquerit tempore mortis, debet probari per institutos & legatarios.

20 Mutiana cautio consistit in non faciendo, uel non petendo.

21 Animalia constituunt tertiam speciem inter mobilia & se mouentia. Fallit quando secus constaret de mente testatoris. n. 47.

22 Ioannes Paulus Lancillottus, Blasius Angelicus aduocati: Bartholomæus Corsettus, & Petrus Iaco. Amerigus procuratores Perusini.

23 Testatoris voluntas est seruanda etiam tacita, & eam sectari debemus sicut venator leporem, nu. 24. potest declarari facto & verbis, nu. 25. & ista voluntas totum facit, nu. 26. colligitur ex coniecturis & interpretatione, nu. 27. est præferenda rigori verborum, nu. 28. declaratur ex actu nullo, nu. 29. potest fieri violentia verbis, vt ea seruetur, nu. 30.

31 Statutum Perusinum dat executionem instrumentis & testamentis. quod statutum cùm sit in viridi obseruantia, debet obseruari, nu. 32.

33 Mulier licèt post mortem viri dicatur poßidere iure familiaritatis, hoc procedit in dubio, secus quando apparet de mutatione volũtatis.

34 Dolia comprehenduntur appellatione mobilium.

35 Testamenti verba pleno iure important institutionem.

36 Vsusfructuarius, cui est obuentura proprietas, non tenetur cauere.

37 Inuentarij confectio totaliter per testatorem remitti non potest, remißio tamen illa operatur vt sufficiat aliqualis descriptio.

41 Vxor quoad legata est priuilegiata, sicut filij & aliæ cõiũctæ personæ.

42 Mutiana cautio non habet locum, quando conditio negatiua est adiecta cum affirmatiua, similiter quando per testatorem apponitur aliquid loco dictæ Mutianæ cautionis, puta priuatio legati, & nu. 43.

44 Testatorum voluntates ex dispositis in testamento colliguntur.

45 Testõris mẽs et verba ne reddãt frustratoria, est faciẽda ĩterpretatio.

46 Testator

46 *Testator licèt regulariter censeatur se conformare cum dispositione iuris communis, hoc tamen debet intelligi quando per testatorem fiũt actus ex necessitate, secus si fiant ex voluntate.*

ARGVMENTVM.

¶Vxor potest retinere bona mariti pro assecuratione suæ dotis post mortem uiri, & potest sibi mutare causam possessionis, dummodo constet de mutatione uoluntatis, & possessio sit uacans.

¶Vsusfructuarius regulariter tenetur cauere, & quomodo cautio ista præstetur in rebus mobilibus, & aliis rebus quæ seruando seruari non possunt.

¶Inuentarij confectio non potest remitti per testatorem, quando tamen remittitur, sufficit qualis qualis descriptio.

¶Testamẽti tp̃s attẽdit̃. fallit quatuor modis hic adnotatis.

¶Mutiana cautio aliquando non habet locum, ut hic.

¶Voluntas testatoris est omnino seruanda, & testator censetur se conformare cum dispositione iuris communis in actibus necessariis, secus in uoluntariis.

CONSTANTINVS Vinciolus de Perusia in eius ultimo testamento reliquit usufructuariam quorũdam prædiorum ac etiam se mouentium, & bonorum mobilium dominam Proserpinam de Cauaceppis eius uxorem, ea conditione adiecta, quòd prædia finito usufructu reuerterentur ad capitaneum Horatium, & Matthiam de Vinciolis eius germanos: quòdq; de bonis mobilibus ipsa D. Proserpina nullum teneretur facere inuentarium, & esset in potestate ipsius quicquid uellet de dictis bonis mobilibus restituere prædictis capitaneo Horatio & Matthiæ: adiiciendo insuper quòd dicta domina Proserpina non possit aut ualeat eius dotem repetere. Cùmq; esset nata altercatio inter prædictos capitaneum Horatiũ & Matthiam ex una, & D. Pro

ſerpinam ex alia, prædicta D.Proſerpina per breoe S.D.N. Papæ committi fecit dictam cauſam Reuerendiſſimo Domino Buonſignoro Finetto, huius Prouinciæ Gubernatori digniſſimo, qui quidem Reuerendiſſimus Dominus Gubernator prædictam cauſam mihi ſubdelegauit, & ſeruatis terminis plura orta fuerunt dubia contra dictã D.Proſerpinã.

Primum dubium fuit dictam D Proſerpinam non debere audiri, cùm propria authoritate poſsideat bona mobilia relicta in domo ipſius teſtatoris, & ſic antequam purga-
1 ret † ſpolium non uidebatur audienda. c. conquerente. in uerbo, integrè. & ibi Bal. in 1. col. extra de reſti. ſpol. Abb. in c. uenerabilis. extra de offic. deleg. Tiraquell. in tract. de retract. conuentio. §. 4. glo. 1. nu. 23. latiſsimè infinitos allegans Gabriel. in lib. commu. concluſio. in tit. de reſti. ſpoli. nu. 10. lib. 5. ubi dicit, quòd ſpolians non debet audiri niſi integrè purgauerit ſpolium, etiam uſq; ad nummum. & li-
2 cèt uxor † habeat retentionem mortuo uiro bonorum mariti pro dote ſua, Bar in l. ſi filio. la 1. ff. ſolu. matri. Bal. in l. cùm tibi. C. qui potio. in pigno. habe. Soci. conſi. 131. col. 2. lib. 1. Dec. conſi. 232. col. 1. conſi. 400. col. 2. & conſi. 671. col. fin. cum aliis nouiter adductis à Rolan. à Valle in conſil. 77. nu. 27. lib. 1. & ultra eum idem tradit Grammati. de-
3 ciſio. 58. nu. 5. Bero. conſ. 60. nu. 5. lib. 2. † uxor enim poteſt ſibi mutare cauſam ſuæ poſſeſsionis, iuxta ſua extrinſeca pro retentione dotium ſuarum. l. cùm nemo. C. de acquir.
4 poſſ. † hoc tamen procedit, dummodo animo conſtituat
5 uelle poſsidere ex dicta noua cauſa: † uolũtas enim in animo retenta nihil operatur. l. ſi repetendi. C. de condi. ob cau. aliàs cùm non mutauerit uoluntatem, præſumitur poſ-
6 ſidere iure † familiaritatis, quemadmodum prius poſſide-
7 bat. l. qui iure familiaritatis. ff. de acqui. poſſ. & † mutatio uoluntatis non præſumitur l. 3. § in amittenda. ff. de acqui. poſſ. Rolan. à Valle in terminis d. conſi. 77. nu. 32. lib. 1. ubi Soc. Dec. Bertrã. Pariſ. Ruy. Alcia. & Curt. Iun. allegat.
8 Secundò tunc † uxor poteſt retinere bona mariti pro ſua dote, & poſſeſſionem dictorum bonorũ ingredi, quando

do possessio dictorum bonorum esset uacans, secus si ab hæredibus uiri fuerit occupata. Bal. in l. pen. C. de non nume. pecu. in l. 1. C. de comm. seru. pign. dat. Dec. in l. dotis. C. de collat. & Rolan. in dicto consi. 77. nu. 35. lib. 1.

9 Licèt enim post mortem † mariti dominium rei dotalis ipso iure ad uxorem reuertatur. l. in rebus. C. de iure dot.
10 secus tamen est in possessione. l. cùm hæredes. ff. de acquir. poss. Bal. consi. 35. 3. uol. Dec. consi 232. col. 1. in fi. & consi. 400. col. . Rolan. ubi supra nu. 36.

11 Item præfata domina † Proserpina non uidebatur audienda ratione contrarietatis, ad tradita in l. edita. C. de eden. & fusiùs explicauit D. aduocatus præfatorum capitanei Horatij & Matthiæ de Vinciolis.

Non uidebatur etiam audienda, quia fuerat relicta usufructuaria quorundam prædiorum & rerum mobilium, &
12 non dederat † cautionem nisi de rebus stabilibus, de utendo & fruendo arbitrio boni uiri, & de restituendo finito usufructu: dictam enim cautionem tenebatur præstare nõ solùm de stabilibus, sed de mobilibus. l. 1. C. de usufr. Ray. Bal. Saly. Fulgo. & Castren. Rolan. à Valle consi. 92. nu. 6.
13 & 7. lib. 1. quæ res † mobiles debent æstimari, & facta æstimatione caueri de restituendo finito usufructu æstimationem dictarum rerum habito respectu ad æstimationem secundùm tempus quo traduntur usufructuariæ. §. constituitur. cum § seq. Insti. de usufr. l. si cui. cum l. seq. ff. de usufru. earum rerum quæ usu consum. Alex. consi. 58. col. 3. lib. 3. Pic. in repet. §. Titia. q. 49. Rolan. à Valle d. consi. 92. nu. 23.
14 lib. 1. ubi post multos quos allegat dicit, quòd † si sunt res quæ seruando seruari possunt, satisdatur de utendo & fruẽdo arbitrio boni uiri, & de restituendo ea si non reperiantur deteriorata, aliàs de restituendo precium, & retinendo illa penès se: si uerò sunt res, quæ seruari non possunt, tunc
15 datur satisdatio de restituendo æstimationem, quæ † æstimatio inspicitur tempore præstitæ satisdationis. l. hac edictali, §. his illud. C. de secun. nup. & hæc est magis communis opinio, ut per Anto. Gabriel. nouissimè in suis conclusi.

in tit.

in titu de usufr. conclus. 1. nu. 22. lib. 5. ubi d. nu. 20. ubi dicit, quòd in rebus quæ usu non consumuntur, sed inueterascunt & minuuntur, debet caueri de quantitate æstimata restituenda.

Itidē non uidebatur audienda dicta D. Proserpina, cùm
16 non fecerit inuentarium, † quam quidem confectionem inuentarij per testatorem remitti non potuit, Castren. cōsi. 221. Pic. in d. §. Titia. q. 51. Boer. decisi. 63. nu. 12. Rolan. à Valle d. consi. 92. nu. 17. lib. 1.

17 Quod † ampliatur procedere, etiam si testator huiusmodi licentiam dedisset ex licentia sibi concessa à principe, ne detur materia delinquendi, Ruy consi. 202. lib. 2. Rol. à Valle d. consi. 92. nu. 20. lib. 1.

Vlterius petitio dictæ Dominæ Proserpinæ uidebatur respuenda, quia ipsa petebat executionem dicti testamenti tam pro bonis stabilibus, quàm etiam pro mobilibus, absq; eo quòd probauerit quæ bona mobilia reliquerit ip-
18 se testator tempore testamenti. † quod quidem tempus testamenti uidebatur attendendum, non autem tempus mortis. l. si ita. ff. de aur. & argen. lega. Soci. Iun. in terminis, per
19 totum, in cōsi. 99. in præsenti. lib. 3. & † onus probandi quæ bona existerent dicti testatoris tempore cōfecti testamenti, incumbit ipsi dominæ Proserpinæ. Bal. in l. fin. C de appella. Rom. in l. non solùm. §. sciendum. uer. sed ut probari. ff. de oper. nou. nuncia. sequitur apostill. ad Bar. in d. l. si ita. in litera A. cùm ergo non liquidauerit dicta domina Proserpina, quæ bona mobilia haberet testator tempore testamenti, non poterat exequi dictum testamentum tanquam non purum, neque liquidum.

Ex alio capite dicta D. Proserpina nō uidebatur audienda, quia non simpliciter fuerunt sibi relicta prædicta bona per dictum testatorem eius uirum, sed cum hac conditio-
20 ne, quòd non posset eius dotes repetere: quo fit ut † audiri non debeat antequam præstiterit Mutianam cautionem de non petendo dictam dotem. l. Mutianæ cautionibus. ff. de condi. & demonstra. Bero. consi. 29. nu. 17. lib. 2.

Demum

Demum uidebatur reiiciēda petitio dictæ dominæ Proserpinæ quo ad animalia, cùm de dictis animalibus expres-
21 sè per testatorem non fuerit dispositum: † quæ animalia dicuntur constituere tertiam speciem inter mobilia & se mouentia. ad not. in l. se mouentium. ff. de uerbo. signifi. & hęc erant quæ succinctè poterant considerari contra præfatam dominam Proserpinam ad impediendam executionem dicti legati.

Maturiùs tamen cogitanti animaduersis uersa uice, ac optimè consideratis iuribus & authoritatibus immo rationibus facientibus ad fauorem dictæ dominæ Proserpinæ, ac etiā auditis oretenus etiam coram Reuerendissimo domino Buonsignoro Finetto Gubernatore huius Prouinciæ, dominis aduocatis & procuratoribus, uidelicet domino
22 † Ioāne Paulo Lancillotto, & domino Petro Iacobo Amerigo ex una parte, & Domino Blasio Angelico, ac Domino Bartholomęo Corsetto ex alia, in eam iui sententiam, ut meliora iura foueret dicta D. Proserpina, quàm præfati capitaneus Horatius, & Matthias. Et ex quo causa erat maximi momenti, antequam proferrem sententiam, placuit facere uerbum cum præfato Reuerendissimo Domino Gubernatore pro habenda eius sententia, qui quidem Reuerendissimus Dominus concurrebat pariter ad fauorem dictæ Dominæ Proserpinæ.

Pręcipuum fundamentum ipsius dominæ Proserpinæ
23 erat † uoluntas ipsius testatoris, quæ omnino seruanda est. l. non aliter. ff. de leg. 3. §. disponat. Auth. de nup. l. 1. C. de sacrosan. eccle. l. in conditionibus primum locum. ff. de cōdi. & demon. Paris. consi. 41. nu. 15. lib. 2. consi. 52. nu. 6. eo. lib. & in aliis innumeris consiliis quos nouiter congerit Iulius Clar. lib. recept. sentent. lib. 3. §. testamentum. q. 76. ubi de commu. testatur, extendens id non solùm uendicare sibi locum in uoluntate expressa, sed etiam in tacita. per l. cùm proponebatur. in fi. de leg. 2. Dec. qui testatur de commu. in l. 1. post nu. 4. C. de colla. & ultra Iulium Clar. quòd uoluntas testatoris sit seruanda, tradit Cephal. consil. 16. nu. 41.

nu.41.lib.1.etiam quòd impropriarentur uerba.idem Cepha.consi.37.nu. 2.lib.1.& consi.134.nu 27.eod. lib. Rolan.à Valle consi.76.nu 30.lib.1.Iac.Emilian.consi.14.nume.17.consi 118 nu.3.& consi.156 nu 4. & consi. 109 nume.9.Dec consi.637.nu.5.consi.635.nu.9.425.nu.15.369.nu.1.425.nu.5.412.nu.4.427.nu.2.291.nu.6.270.nume. 6. 205.nu.8.417.nu 4.418 nu.2.477.nu.7.537.nu.9. 545.nume.8.584.nu 2.& consi.577.nu. 7. Ruy consil. 10. numero tertio.lib.3 Ber consi.134 nume.4.lib.2.consi.5.nume. 46. lib.1 consi 6.nu.15.& nu.19.lib 1 consi.110.nu. 57. lib. 2. consi 112 nu.17.eod.lib & consi 113.nu.11.lib.2.125.nume.4.eod.lib consi.95.nu 6.eod lib consi.57.nu.27.eo. lib. 64 nu.17.eod.lib.Soci iun.147. nu.2 .lib 2.consi & eam
24 sectari † debemus, sicut uenator leporem: Soc.Iun.cōs.184.
25 nu.23.eod lib.2.& † potest declarari facto & uerbis. Iaco.
26 Emil.consi.39.nu.6.& † ista testatoris uoluntas totum facit, Soci.Iun.consi.95.nu.8.lib.3.& consi.145.nu. 13. eod.
27 lib.3.& † colligitur ex cōiecturis & interpretatione, idem
28 Soci Iun.consi.136.nu.15.lib 3. & † est præferenda rigori
29 uerborum, Soci.Iun.consi.112.nu.11.lib.3.& † declaratur
30 etiam ex actu nullo, Soci.Iun.ibidem nu.15.& † potest fieri uerbis uiolentia, ut ea seruetur. Soci.Iun.ibidem nu. 20. Neuiza.consi.72.nu.2.consi.31.nu 1 consi.33.nu.5. Rolan. à Valle consi.82.nu.24.lib.3.consi.70 nu.52 eod. lib. cōsi. 35.nu 3.4 & 5 eod.lib.consi.82.nu.27.eod.lib.Crot.cons. 1 nu.14.consi 48.nu.15.Mandell.consi. 19.nu. 8. & consil. 110.nu.2.consi.24.nu 6.consi.51.nu 11.Cepha.consi.259. nu.13.lib.2.Alcia.consi.47.in præsenti,nu.11.tom.3. Natt. consi.186.nu.3.lib.1.consi 484 nu.1.lib.3.consi.839.nu.4. eod.lib.3.Petr Crisp in repet.rub de leg.1. nu 71. Pet.de Besut.in repe l re coniuncti.nu.11. de leg. 3.& ibid Crot. nu.18.Berengar Fernan in repe.l. in quartam. in 1. præfatione nu 4.ff.ad legem Falcidiam Riminal.consi. 186. nume 16.lib.1 Bursat consi 8 nu.22.lib.1.

Secundum principale fundamentum ipsius dominę Proserpinę est in statuto Perusino, Rub. 29. de execntione instrumen.

31 strumen. 2. uol. † ubi statutum mandat, & dat executionem tam instrumentis quàm testamentis: si fuit: facta liquidatio bonorum stabilium per confessionem partis, mobilia non indigebāt liquidatione, ut mox subiiciam: uel possunt dici liquidata, ergo sumus in casu supradicti statuti, quòd dictum testamentum ad fauorem dictæ dominæ Pro
32 serpinæ sit executioni demandandum, quod quidem † statutum est in uiridi obseruantia, & sic obseruari debet. l omnes populi. cum materia. ff. de iusti. & iur. & tradunt alibi Doct. passim, eo enim casu fuisset necessaria liquidatio bonorum mobilium, quotiescunq; intelligerentur legata bona mobilia quę testator habebat tempore conditi testamenti iuxta dispositionem d. l. si ita. ff. de aur. & argen. leg. sed quando intelligerentur legata bona quæ testator habebat tempore mortis, tunc utiq; nulla est necessaria liquidatio bonorum, cùm omnia bona, quę reperiuntur tempore mortis testatoris, spectent ad legatarios. Et licèt regula sit, quòd tantummodo intelligantur legata bona quę testator habet tempore testamenti. d. l. si ita. illa tamen regula ex intentione Docto. multipliciter limitatur: quæ quidem limitationes, siue saltem duę ex illis optimè deseruiunt casui nostro. Verùm quia tota uis istius decisionis pendet à responsionibus quę afferentur ad contraria obiecta, quę quidem responsiones etiam deseruient pro fundamentis quæstionis principalis, propterea immediatè condescendam ad responsiones obiectorum.

Non obstat igitur dum primo loco dicebatur, dictam Dominam Proserpinam non esse audiendam ratione spolij, cùm præsertim non mutauerit, neq; animo constituerit uelle mutare possessionem, ad tradita post alios per Rolan. à Valle consi. 77. nu. 28. lib. 1. ubi concordantes allegat, & dictum fuit supra. Quia etsi non declarauerit uelle mutare possessionem, & dicatur possidere iure familiaritatis,
33 † hoc tamen procedit in dubio, secus quando apparet de mutatione uoluntatis, quod non inficiatur etiam Rol in d. consi. 77. nu. 28. & nu. 29. lib. 1. At in casu nostro apparet in

B processu

processu de mente ipsius dominæ Proserpinæ uoluisse incumbere in dicta possessione, non solùm pro retentione suę dotis, sed etiam tanquam in rebus sibi in testamento relictis: ubi uerò adest ista mutatio uoluntatis, nullus discrepat, quin uxori detur retentio, Dec. cons. 400. 2. col & 232. col 1. Bar in l si filiofam. 1. ff. sol. matri Bal in l. cùm tibi. C. qui pot in pigno habe. & spolium non cadit in uxore retinente bona uiri, sed tantummodo dicunt Docto Rolan. & sequaces, quòd dicatur possidere iure familiaritatis, de spolio autem nullus Doct controuertit, propterea cùm non adsit spolium, & ipsa domina Proserpina petierit manuteneri in possessionem dictorum bonorum, & quatenus opus sit denuo immitti, meritò D. Proserpina erat omnino audienda, & cōsequenter obiectio spolij ei non nocet; & cùm ista domina Proserpina tantummodo petat executionem instrumenti, iuxta dispositionem statuti Perusini, de executione instrument lib. 2. Rub. 29. propterea non uideo in quo adsit ista contrarietas.

Obiectio cautionis non pręstitę minus obstat, quia quoad bona stabilia fuit præstita dicta cautio de utēdo & fruendo arbitrio boni uiri, & de restituendo finito usufructu, iuxta dispositionem l. 1. C. de usufruc. Quoad bona mobilia fuit dicta domina Proserpina instituta, non solùm usufructuaria, sed etiā proprietaria: testator enim dixit (quòd esset in potestate ipsius dominæ Proserpinę, an aliquid de dictis bonis mobilibus uellet restituere) & ipsa domina Proserpina declarauit de dictis bonis mobilibus nolle ali-
34 quid aliud restituere, nisi quædam dolia, quę † dolia cùm comprehendantur appellatione mobilium Butr. in c. fi. de pigno. Alex consi. 58. col. 3 lib. 3. Ruy consi. 51. col. 4. lib. 2. Rolan. à Valle consi. 92. nu. 24. lib. 1. ipsa domina Proserpina ex quo intendebat restituere dicta dolia, cauit de eis restituendis, quo ad alia bona mobilia non intendebat cauere, cùm fuerit instituta etiam in proprietate ipsorum mobilium, & sic non est opus ingredi illam difficultatem, an testator possit remittere dictam cautionem, de qua per repeten.

peten.in d §. Titia.& per Rolan à Valle consi 92. quod au-
35 tem fuerit instituta ostenditur † ex uerbi testamenti, dum dixit (pleno iure) Gozad consi 21.nu 17.& consi 91 nu 10. Ant. Gabriel.in tracta. commu. conclu.in tit. de usufr.conclu 1.n.5.lib.5.& nu.46.ubi post gl. in l.si usus fructus.§.plane.ff.de usufr.quemadmo caue. & Corn consi 267.col 3.
36 lib 4. dicit quòd quando est certum † usufructuario esse obuenturam proprietatem, tunc talis ususfructuarius non tenetur præstare cautionem, sed in istis rebus mobilibus, quæ nolebat restituere dicta domina Proserpina certum erat ipsam esse proprietariam, propterea cautio aliqua non erat necessaria. Et ad tollendam omnem difficultatem, dicta D. Proserpina obtulit cauere, prout & quatenus de iure teneretur.

Circa confectionem inuentarij non potest argui aliquo pacto dicta D. Proserpina, quia licèt per testatorem non possit remitti confectio inuentarij, ut supra in obiectis dicebatur, nihilominus stante tali remissione facta per testa-
37 torem, sat est quòd fiat non solenne inuentarium, sed qualis qualis descriptio & hæc est communis opinio, ut per Paris. consi.61.in fi lib.3. Ant. Gabriel in tract. commu cõclusi in tit de usufr. conclu 1.nu 35.lib.5. ista autem descriptio fuit facta per Ser Octauianum Aurelium causæ notarium, & fuit in processu producta, meritò ob non confectionem inuentarij D Proserpina non est respuenda, quin consequatur ea quæ ei fuerunt relicta in dicto testamento

Similiter non obstat, quòd dicta domina Proserpina nõ liquidauerit, quæ bona ipse testator haberet tempore confecti testamenti, quod quidem tempus uidebatur attendendum, non tempus mortis ipsius testatoris. d. l si ita ff de auro & argen lega. Soc. Iun consi 99 in præsenti lib. 3. in quo quidem fundamento maxima uis fiebat per dominos aduocatos & procuratores dictorum capitanei Horatij & Matthiæ, & etiam mihi à principio subsistendum esse uidebatur, cùm re uera non omnes res mobiles fuerint liquidatæ, sed tantùm partem ipsarum non per probationes, sed

per responsiones dicti capitanei Horatij factas capitulis in iudicio productis per dictam dominã Proserpinam, nihilominus ut ex responsionibus infra recitãdis colligetur, nihil ipsi dominæ Proserpinæ obfuit non fuisse liquidata mobilia quæ tempore testamenti habebat ipse testator, quin ipse non possit habere executionem dicti testamenti, quia etsi regula sit, quòd in huiusmodi legatis debeat attendi tẽpus testamenti, non autem tempus mortis, d.l. si ita. hoc tamen non est semper & indistinctè uerũ, sed quàmplurimas patitur limitationes. ego autem non omnes limitationes recensebo, sed tãtũmodo illas quę deseruiunt casui nostro.

38 Prima igitur limitatio est, quando contrarium † colligeretur ex mente testatoris, tunc enim non attenderetur tempus testamenti, sed tp̃s mortis. d.l si ita. ibi (si aliud comprehensum non esset) Soci. Iun. cons. 98. dubia. lib. 1. in casu nostro euidenter apparet fuisse mentem testõris legare ẽt ea quæ habebat tp̃e mortis, licèt hoc expresè non dixerit, tamen ex cõiecturis hoc deprehendebatur, meritò si tp̃s mortis est inspiciendum, liquidatio aliqua non requirebatur.

39 Secunda limitatio est, quando † legatum est factum coniunctæ personæ, tunc etenim ratione coniunctionis debet attendi tempus mortis, non autem tempus testamenti. Bar. in d.l. si ita. uer. hæc uera. & in l. si cognatis. col. 1. ff de reb. dub. & Soci. in l. 1. in 5. not. ff. de reb. dub. & licèt Cagnol. in l. fi. nu. 229. & seq. C. de pact. tenuerit contrarium, quem fuit secutus apostill. ad sing. Rom. 503. in fi. nihilominus cõtraria opinio est uerior, æquior, & iudicio meo, communis, quam inuenio fuisse secutam ab August. Bero. cons. 44.
40 nu. 22. lib. 2. ubi dicit, quòd † uxor quoad legata est priuilegiata, sicut filij, & aliæ coniunctæ personæ, meritò &c.

41 Tertia limitatio est, quando legatum † factum uxori nõ est simplex, sed in recompensationem suarum dotium, tũc etenim ex quo legatum non est gratuitum, sed in recompensationem, debet latè interpretari, ut etiam comprehendatur tempus mortis. fuit originale dictum Castren. in l. fi. §. qui indiuisam. ff. de leg. 2. quem secutus est Bero. quęst.

famil.

famil.30.nu.7.& in consi.44.nu.48.lib.2.in quibus locis in terminis dicit Bero.post Castren.quòd si legatum fuerit factum uxori cum hoc,quòd durante usufructu nequeat dotes suas ab hęredibus repetere,censetur factum in recōpensationem dotium,& tanquam non gratuitū debet latè interpretari,ut etiam cōprehendat bona quæ testator habebat tempore mortis:legatum autem factum per dictum D. Constantinum dictæ D.Proserpinæ est hmōi, meritò bona quæ t pe mortis ipse testōr habebat,comprehendi debent.

Ad illud de Mutiana cautione, facilis est responsio, ut etiā bene animaduertit excel lens aduocatus dictę D. Pro
42 serpinæ D. Blasius Angelicus, dicit enim quòd † quando conditio negatiua est adiecta cum alia conditione affirmatiua,quæ potest adimpleri ante ultimæ uitę spiritum,prout in casu nostro,tunc cautio Mutiana non habet locum. tex. est in l.auia.in uer.Mutiana.ff.de cond.& demō.Bar.in d l. Mutiana.& ibi Soc.nu.8.& Imol.ibi,nu.3.uer si autem ponitur.in casu aūt nostro(ut dicebam)fuit apposita conditio negatiua cum conditione affirmatiua, scilicet (Quam dotem si petierit, cadat à relicto ei facto) & sic fuit apposita conditio negatiua, quòd D. Proserpina non petat dotem, cum alia conditione affirmatiua,si petierit,quo casu cautio non datur,gl in d l.auia uer. aliam conditionem.quòd autem talis conditio potuerit impleri in uita ipsius D. Proserpinæ,dubium non est,quia petendo dotem cadet à legato, & sic adimpleta erit conditio in uita legatariæ: dici etiam potest,quòd cautio Mutiana non habet locum in conditione mixta. Bal in auth cui relictum in 3.col C.de ind. uidui. toll.Iac Aemilian consi.16.nu.2.

Et ultra D.Aduocatum alio pacto responderi potest, & iudicio meo,est realis responsio,quòd uidelicet tunc requi
43 ratur præstatio cautionis Mutianæ, quando † relinquitur legatum ea conditione adiecta, quòd non possit repetere dotes: sed quando testator ulteriùs progressus fuisset, quòd casu quo peteret dotes, tunc ipso iure intelligatur priuata legato, tunc cautio aliqua non est necessaria,

quando

quando præſertim inter legatum & dotem non cadit diſparitas conſiderabilis: quia ſat eſt, quòd in pœnam petitionis dotis cadat à iure legati ipſo iure,& ſic eſt conſultum menti teſtatoris, ac etiam hæredibus: ex huiuſmodi enim plena prouiſione facta per teſtatorem uidetur receſſum à cautione Mutiana, & nolle grauare uſufructuariam aliqua cautione, ſed tantùm quòd in pœnam contrauentionis cadat à re legata.& quòd huiuſmodi fuerit mens domini Conſtantini ita diſponentis, colligitur ex dicto teſta
44 mento,prout † huiuſmodi uoluntates teſtatorũ ex diſpoſitis in teſtamento colliguntur.Bero.conſi.119.nume.19. lib.2.& conſi 159.nu.32 eod lib. & illa uerba redderentur fruſtratoria ſi ultra pœnam priuationis ipſo iure etiam teneretur ad præſtandam cautionem Mutianam, quod non
45 eſt dicendum, immo ſemper † eſt facienda interpretatio, ut mens & uerba teſtatoris non reddantur fruſtratoria. Bero.conſi.86.nu.21.lib 2.& licèt teſtator regulariter cenſea
46 tur † ſe confirmare cum diſpoſitione iuris communis.l.hæredes mei. §. cùm ita, ff. ad Trebell. nihilominus hoc non eſt ſimpliciter uerum,ſed tunc demum, quando per teſtatorem fit actus ex neceſſitate, quòd tunc cenſeatur ſe uelle conformare cum diſpoſitione iuris communis, ſecus ſit quando teſtator facit actum ex mera uoluntate,quòd tunc non cenſeatur ſe uelle conformare cum diſpoſitione iuris communis.ita diſtinguit Bero.conſi.140.nu.40.lib.2.ſed iſte dominus Conſtantinus teſtator fecit actum ex mera uoluntate quo ad relicta ipſi dominæ Proſerpinę eius uxori, conſequenter ſumus in claris, quòd noluit ſe aſtringere diſpoſitioni iuris communis, & ſic dictam eius uxorem ad præſtandam Mutianam cautionem in euentum contrauentionis,ſed tantummodo cõtentus fuit,quòd in euentum repetitionis dotis, & ſic contrauentionis priuaretur rebus ipſi dominæ Proſerpinæ per D. teſtatorem in teſtamento relictis ¶ Illud ultimũ de animalibus, quæ conſtituunt tertiam ſpeciem, & ſic non uideantur comprehendi appellatione mobilium, contrarium eſt de iure uerum,

quando

quando apparet de uoluntate teſtatoris, quòd etiam animalia cenſeantur relicta. ita in terminis tradit Parif. con-
47 fil. 96. nu 10. lib. 2. ubi dicit quòd †appellatione mobilium ueniunt ſe mouentia & animalia, quando maximè conſtat de uoluntate teſtatoris, prout in caſu noſtro: nec iſto caſu quo ad animalia requirebatur liquidatio, quia quando
48 † legatur armentum animalium, quod patitur augmentum, & diminutionem, ſemper præſumitur idem armentum: argumen. l. proponebatur. ff. de iudi. & tunc attenditur tempus mortis teſtatoris, quæ eſt alia limitatio ad d. l. ſi ita. ff. de auro & argen lega. Ita dicit Durant. de arte teſtan. caut. 10. de legat.

Quibus omnibus perpenſis ſententiaui ad fauorem dictæ dominæ Proſerpinæ contra dictos capitaneum Horatium & Matthiam uidelicet teſtamentum dicti domini Conſtantini Vincioli eſſe purum, liquidum, & exequendum, ut dicebam ad fauorem dictæ D. Proſerpinæ manu Ser Octauiani Aurelij Peruſ. notarij curialis. Laus Deo.

Ioſeph. Ludouicus Aud.

DECISIO LXII.

SVMMARIVM.

1 *Conductor antiquus non poteſt in fine anni fundum exfructuare in præiudicium noui conductoris.*

2 *Colonus ſi totum fundum ſeminauit, non poterit dominus ſeminare.*

3 *Conductor præcedens datij non poteſt aliquid facere, uel ſtatuere poſt eius conductam finitam in præiudicium futuri datiarij.*

4 *Colonus, qui percepit fructus indebitè, poteſt conueniri actione furtiua, & certi condictione generali.*

5 *Conductor tenetur reſtituere prædia in eo ſtatu, in quo illa reperiit tempore conductionis.*

6 *Colonus non dicitur reſtituere terras in eo ſtatu in quo ſuſcepit, quando eas deteriores reddit.*

7 *Conſuetudo*

7 *Consuetudo est attendenda in locationibus.*
8 *Consuetudo est attendenda, quicquid disponat ius commune.*
9 *Consuetudo optima legum interpres.*
10 *Consuetudo est domina omnium rerum.*
11 *Consuetudo patriæ tanquam altera lex est sequenda.*
12 *Consuetudo æquiparatur pacto.*
13 *Consuetudo ęquipollet ueritati.*
14 *Consuetudo facit de non licito licitum.*
15 *Consuetudo ligat minores, pupillos, furiosos, ac mentecaptos.*
16 *Furiosi licèt non poßint niti proprio sensu, nituntur tamen alieno.*
17 *Consuetudo inducitur, etsi non deuenerit ad notitiam populi congregati, & est communis opinio.*
18 *Consuetudo inducitur, etsi non fuerit obtenta in contradictorio iudicio, & est communis opinio.*
19 *Franciscus Bursatus Iurisconsult. Mantuanus, excellens, ordinatus, & exuberans.*
20 *Consuetudo non differt à lege, nisi ut tacitum & expressum.*
21 *Consuetudo inducitur absq; actu iudiciario quemadmodum lex.*
22 *Consuetudo inducitur etiam in actibus iudicialibus, licèt esset cõtra legẽ.*
23 *Cephal. consi. 129. nu. 8. lib. 1. reprehenditur.*
24 *Grat. Respon. 100. nu. 29. lib. 1. & respon. 50. nu. 31. eod. lib. 1. reprehenditur.*
25 *Consuetudo est facti, ideo probari debet.*
26 *Facta non præsumuntur.*
27 *Consuetudinis probatio est ualde difficilis.*
28 *Consuetudinem ad probandam, multa requiruntur.*
29 *Consuetudo inducitur ex usu populi, frequentia actuum, & diuturnitatem temporis.*
30 *Consuetudo debet esse rationabilis.*
31 *Consuetudo tunc inducitur ex frequentia actuum, quando illa multitudo actuum est facta ad finem inducendi consuetudinem.*
32 *Consuetudo quomodo probetur remißiuè.*
33 *Consuetudo quomodo probetur per testes, & quomodo debeant probare testes examinati super consuetudine.*
34 *Articulos non esse admittendos generales parte opponente, nec isto casu declarari posse.*

35 *Consuetudo*

35 *Consuetudo non probatur ex testibus singularibus.*

36 *Testes examinati super consuetudine, debent reddere rationem suorum dictorum, etiam non interrogati, aliàs non probant, licèt essent periti.*

37 *Testes non probant, quando adducunt exempla aliorum.*

38 *Consuetudo irrationabilis non attendenda.*

39 *Consuetudo nutritiua peccati, non ualet.*

40 *Dictari cum aliena iactura quis non debet.*

41 *Consuetudo in terris Imperij inducitur spacio decem annorum, in terris uerò Ecclesiæ spacio quadraginta annorum, & est commu. opinio.*

42 *Fernan. Vasq. reprehenditur.*

43 *Consuetudo inducitur sine scientia principis, quando sumus in rebus concernentibus intereße particularium personarum.*

44 *Consuetudo debet induci à tacito consensu uniuersitatis, uel maioris partis ipsius.*

45 *Consuetudo unius hominis, non dicitur consuetudo, & ei non conuenit diffinitio consuetudinis.*

46 *Consuetudo unius hominis dicitur aßuefactio.*

47 *Consuetudo triplicis generis.*

48 *Consuetudo inducitur ex pluralitate actuum.*

ARGVMENTVM.

¶ Conductor antiquus non potest in fine anni fundum exfructuare in præiudicium noui conductoris, immo tene tur restituere prædia in eo statu, in quo reperiit tempore conductionis. Materia utilis,& practicabilis, & à Doctoribus malè pertractata.

¶ Consuetudo ualet & tenet, etsi non fuerit obtenta in contradictorio iudicio,& ligat minores,& furiosos, prout latius in pręsenti decisione cõtinetur, ubi ibi abundè, distin ctè,& doctè. Materia consuetudinis pertractatur, ut absq; re uolutione chartarum locus iste clareat futuris temporibus.

SER Bonannus Nepotellus de castro Montis Iouini comitatus Perusiæ, conduxerat ad fictum siue cottemum, à communitate castri Hospitalis Fontignani, similiter comitatus Perusiæ, quædam tenimenta terrarum

terrarum per annos decem pro florenis trigintatribus quolibet anno.

Præfatus Ser Bonannus in ultimo anno seruit stipulas siue (ut uulgò dicitur) restiuigliauit stipulas, fructusq; ex dictis restipulationibus, siue restiuiglis percepit, quos quidem fructus præfata communitas dicebat ad se pertinere, quandoquidem si dictus Ser Bonannus potuisset restipulari facere dictas terras, duo sequerentur absurda, primum, quia cùm ei locatio esset facta per decem annos tantùm, cõsequeretur fructus pro annis undecim. Secundum esset absurdum quia cùm tantùm deberet seminare partem fundi, & aliam permittere ut quiesceret, seminando integrum fundum, præiudicaret domino uel nouo conductori, quia minorem quãtitatem fructuum consequeretur uel dominus,
1 uel nouus conductor: clari enim iuris est, quòd † conductor antiquus non potest in fine anni fundum exfructuare in præiudicium domini siue noui conductoris, aut coloni. l. & hæc distinctio § cùm fundum. ubi Bar nu. 3. ff. loca. glo. in l. pen. ff. de usufr. lega.

Ponit exemplum Castren in d. §. cùm fundum. quando colonus non bene putauit uineam, quia multa capita uitibus dimisit: nam propter hoc deterioratur uinea, quia anno sequenti, uel desiccabuntur uites, uel oportebit ita & taliter eam putare, quòd nullos fructus dominus recolliget,
2 & magis ad propositum ponit † exemplum de colono, qui debebat seminare medietatem fundi, permittendo aliam quiescere, si totum fundum seminauit, dominus nõ poterit seminare in dicto fundo. alleg gl in l. pen. ff de usufr. legat.

Aliud exemplum ponit Saly. in d §. cùm fundum. quem refert & sequitur Ang. de Perigl in trac. de pal. & oliu. char
3 ta 50. uer. & dicit gl. ubi dicunt, † quòd præcedens conductor datij non potest aliquid facere uel statuere in actibus gerendis post eius conductam finitam in præiudicium futuri datiarij, quos sequitur Castren. consi. 310. lib. 2. & Ias. in l si quis nec causam. ff si cer pet. dicens quòd huiusmodi
4 † colonus qui percepit fructus ita indebitè, conueniri potest

test condictione furtiua, & certi condictione generali, eo quia furtum facit. l. inficiantur. § fi. ff. de fur.

5 Præterea † conductor tenetur finita locatione restitue-re prædia in eo statu, in quo illa reperiit tempore condu-ctionis susceptæ. l si merces. § conductor. & l. hæc distin-ctio. § ultimo. ff. loca. l cùm conductorem C eod Fede. de Sen. consi. 110. ad fin Pet. de Vbal. in tract de duob fratrib. par. 2. quæst. 9. nu. 56. Ruy consi. 80. nu. 1. & consi. 88 nu. 4. lib. 1. Menoch. consi. 13. nu. 1. lib. 1. Iste autem Ser Bonan-nus habuit dictas terras, liberas & uacuas, & non (ut uulgò dicitur) restipulatas, igitur in eo statu eas restituere debet,

6 † & profectò non diceretur dictas terras restituere, quan-do eas deteriores redderet. l. 3. § si reddito ff. commod l. 1. §. si res. ff. depos. Bar. & Castren in l. Iulianus. ff de uerb. ob. Ruy. consi 80. nu. 2. lib. 1. Menoch. ubi supra, nu. 2. qui post Bal. in l fructus. nu. 7. ff. de act. empt. dicit esse reddendos fructus etiam pendentes tempore quo reddi prędia debēt.

Nec prædictus Ser Bonannus potest se iuuare consuetu-

7 dine † quæ uerè est attendēda in huiusmodi locationibus, ut in puncto tradit Barba. cōs. 54. col. 2. in fi. lib. 4. Menoch. d. consi. 13. nu. 13. lib. 1. Doct. in l. excepto. præsertim Bal. & Saly. C. loca. Socy. consi. 99. col. 2. lib. 1. Alex. cōsi. 107. col. pen lib. 2. Ant. Gabr. lib. comm. concl. 6. in tit. de consuetu. concl 1. nu 4. Quia formiter dictam consuetudinem, quam probare nisus fuit per multos testes deponentes esse soli-tum, quòd etiam stipulę & restibilia sint primi cōductoris, non probauit aliquo pacto eam concludenter, ut infra de-ducam: si eam formiter probasset, non est dubitandum,

8 † quòd quicquid disponat ius commune, esset standum di-ctæ consuetudini, ut post alios tradit Petr. Duen. reg. 141.

9 cùm consuetudo sit optima legum interpres. l. si de inter-pretatione. & l. de quibus. ff. de legib. ut tradit nouissimè Menoch. consi. 32. nu. 44. lib. 1. Ceph. cōsi 204 nu 38. lib. 2. Bero. cōsi. 4. nu. 20. lib. 1. Natt. cōsi. 406. nu. 25. lib. 2. Alciat. resp. 230. nu. 7. resp. 31. nu. 4. & resp. 148. n. 3. Grat. resp. 115. nu. 28. lib. 2. & Aul. Gell. noct. Attic. lib. 12. c. 12. dicit quòd

 consuetudo

10 † consuetudo est domina oĩum rerum. Rolã. à Valle cõs. 4.
11 nu. 21. lib. 3. ubi nu. 20. dicit † ꝙ consuetudo patriæ tanquã altera lex sequenda uenit, Grammat. decis. 69. col. 1 & ęqui
12 paratur statuto. Riminal. consi. 304. nu. 5. lib 2. † imò æquiparatur pacto, idem Rimi. consi. 181. nu. 12. lib. 1. & Boer.
13 decisi. 107. nu. 4. † æquipollet ueritati, Deci. consi 586. in
14 causa. col. 1. in fi. † & facit de non licito licitum. glo. communiter approbata in c. tua nobis. extra de simo. latè Soci.
15 Iun. consi. 68. nu. 99. cum seq. lib. 3. quæ † consuetudo ligasset non solùm minores, Boer. decisi. 40. nu. 2. sed etiam pupillos, idem Boer. decis. 43 nu. 12. immo etiam furiosos, & mentecaptos. l. si sine hærede. §. Lucius ff. de admi. tuto.
16 Ias. in repe. l de quibus ff de legib. nu 48. ubi dicit † quòd licèt proprio niti non possint, tamen aliorum consensu nituntur.

Quæ quidem consuetudo opitulata fuisset prædicto Ser Bonanno, etsi uenisset tantùm ad notitiam populi, licèt nõ
17 congregati, † cùm non ad essentiam consuetudinis non requiratur, quòd actus deueniat ad notitiam populi congregati. Corn. cons. 296. nu. 5. lib. 4. Pet. Duen. reg. 141. parum ante primam limitationem. & hanc opinionem tanquam communem amplector, quicquid dixerint alij.

Potuisset etiam iuuari dicta consuetudine prædictus Ser
18 Bonannus, etsi non fuisset obtenta † in contradictorio iudicio, quia quicquid cęteri dixerint uera & communis opinio est ad inducendam consuetudinem, non requiri esse obtentam in contradictorio iudicio, Soci. Sen. consi. 99. col. 2. lib. 1. ubi dicit istam esse commu. opinio. idem uoluit Bar in l. de quibus. col. 5. ff de legib. ubi Ias. col. 3. uer. in 2. parte. & consi. 46. col. 2. lib. 1. Bero. consi. 77. nu. 20. lib. 3. & quæst. 91 in fi. Corn. consi. 293. col. 3. in fi. lib. 1. & consi. 179. col. 2. lib. 3. & consi. 155 col. fi. lib 4. Bal. cons. 210. col. 2. lib. 1. Crauett. consi. 55. nu 6. ubi ueram & communem appellat, Viui. lib. commu. opin in uer. consuetudo. nu. 2. & 3. dicens hoc procedere in actibus extraiudicialibus, secus in iudicialibus, post Angel. Areti. in §. ex non scripto.

col.3.Insti.de iure natu.gen & ciuil.Idem uoluit nouissimè
19 † excellentissimus,ordinatus,& exuberās Doctor,D.Fran
cis. Bursat. Mantuanus,consi.50.nu.27.lib.1. ubi dicit non
requiri quòd ad inducendam consuetudinem ut obtineat
in contradictorio iudicio hoc idem uoluit ante eum, li-
cèt de eis mentionem non faciat, Riminal. consi 358. nu-
me.19.& consi 35.nu.2.& consi.301.nu 2. Alex in l. quæ-
dam.§ nummularios.ff.de eden.Ias in l. admonendi num.
120.ff de iureiu.& nouissimè Vasq.in trac.de succes. Creat.
lib.3 §.21.nu 114. ubi testatur hanc esse ueriorem opinio-
20 nem,motus, † quia consuetudo non differt à lege,nisi ut ta
citum & expressum.l.de quibus cum l. seq ff. de leg unde
21 † sicut lex inducitur absq; actu iudiciario, ita & consuetu-
do citra actum iudiciarium induci potest.l.an in totum. C.
de ædifi.priua.l.1.C.quæ sit long. consuet. Crauett. qui de
magis commu.opin.testatur in tracta.de antiqui.tempo.in
22 4.par.nu.32.33.34.& 35. † dicens hoc habere locum etiā
in actibus iudicialibus, ac etiam quòd consuetudo esset cō
23 tra legem, † ex quibus apparet lapsum fuisse Cephal. con-
sil. 129.nu.8.lib 1.dum dixit requiri obtineri in contradi-
ctorio iudicio,quando consuetudo est contra legem, quo-
niam ut deducit Crauett.etiam contra legem consuetudo
24 instituitur per actus extraiudiciales, † detegitur etiā error
Grat.resp.100. nu.29.lib.1.& resp.50.nu.31.lib.1. qui erat
eiusdemmet opinionis.

Verùm quia prædictus Ser Bonannus, ut in principio di
cebam,non deduxit firmiter dictam consuetudinem, pro-
25 pterea aliquo pacto ea iuuari non poterat, † consuetudo
enim est facti,ideo probari debet,Dec consi.528.nume. 8.
472.nu.16.420.nu.8.Neuis. consi.18.nu.23.Grat.resp.122.
nu.2.lib.2.Rolan.à Valle consi.71.nu.20.lib.1. 32.nu. 22.
lib.2.52.nu.7.53.nu.31.& 32.eod.lib.2.Paris.consi.25.nu-
26 me.18.& consi. 101.nu. 64. lib. 1. † facta enim non præsu-
27 muntur.l.in bello.§ factæ.ff. de capt & postli. reuer. † quæ
probatio consuetudinis est ualde difficilis.Dec.consi. 215.
29 in causa uertente, & † multa requiruntur ad probandam
consue-

consuetudinem Doct. in l. de quibus. ff. de legibus. in §. ex non scripto. Instit. de iure nat gen. & ciuil. in c. si ubi Roch. de Curte, extra de consuet referam aliqua quæ in proposito themate erant necessaria ad inducendam consuetudinem, ad effectum ut iste Ser Bonannus obtinere potuisset.

Dico igitur, quòd saltem tria probare debebat Ser Bo-
29 nannus, usum † uidelicet populi, frequentiam actuum, & diuturnitatem temporis. Dec. in terminis consil 483 nume. 27. Natt. consil. 319. num. 6. & de frequentia actuum ponit Decis. Pedemont. 99. num. 45. posset addi quartum
30 requisitum, † quando consuetudo fuisset rationabilis, arg. l. quod non ratione. ff. de legi. legitur in repet. in fert. auth. insert. in 1. uol. repetit. super l. de quibus nume 5. ff de le-
31 gibus. † immo requiritur, quòd illa multitudo actuum sit facta ad finem inducendi consuetudinem. Ias. in repet. d. l. de quibus. in fine. ff. de legibus. Roch in tracta. de consuet. char. 29. & 30. Neuiz. consil. 9. nume. 31. Paris. con-
32 sil. 27. nume. 40. lib. 1. qui Neuiz ponit remissiuè † quomodo probetur consuetudo, in consil 45. nume. 8. post Decium consil. 411. in causa. num. 10. consi. 538. uiso puncto. nume. 9. Curt. Sen. consi. 79.

33 Non enim rectè deponunt † testes Ser Bonanni, dum dicunt ita uidisse obseruari. sed erat necesse, quòd probassent de uisu actus, cuius consuetudo allegabatur, & quòd deposuissent de frequentia actus, de temporis diuturnitate, & actus tales factos fuisse ita & taliter, quòd appareat interuenisse tacitum consensum populi, uel maioris partis. ita dicit magistraliter Cyn. in l. 2. colum. duodecima. uersic. sed quem. C. quæ sit longa consuetu. Bald. in l de quibus. uersic. postremo. ff. de legibus. Alexan. consil. quadragesimoquinto. libro secundo. consilio 131. in causa uertente. columna tertia. uersic. nec ob. eodem libro secundo. Dec. dicto consil. 483. numero uigesimo quinto, & uigesimo sexto. Paris. consil. 27. numero trigesimo septimo. lib. 1. Crauett. consil. 134. nume. 6. ubi

dicit

dicit, quòd testes ita deponentes, magis uidentur depone-
34 re super iure quàm super facto. immo dicit † articulos ita generales non debere admitti, parte tamen opponēte, nec declarari in isto casu articulos posse, si à parte opponatur, quod est admodum notandum. isti autem dixerunt tantummodo esse consuetum in dicto castro, quòd stipulę restipulentur à ueteribus conductoribus, meritò nullate-
35 nus probant. † ex alio non probant, quia sunt singulares, ut in puncto aduertit Paris. d. consil. 27. nume. 39. lib. 1. post Corn. consil. 130. uisis actis. col. 4. lib. 1. Dec consi. 115. nume. 3. & consi. 411. nu. 15.

Non probant similiter, quia non reddunt causam eo-
36 rum dictorum, nam testes examinati super consuetudine debent reddere rationem suorum dictorum, etiam non interrogati, aliàs non probant, dato quòd essent periti. Inn. c. ad causam extra de testib. Dec d. consi. 411. nu. 13. Paris.
37 d. consi. 27. nu. 38. lib. 1. dicens insuper † testes non probare, quando adducunt exempla aliorum.

Consuetndo etiam allegata quatenus probaretur, quod
48 negatur, † ex alio corrueret, quia esset irrationabilis. d. l. quod non ratione. ff de legibus daret enim causam peccan-
30 di † & esset nutritiua peccati. c. fi. extra de consue. ita considerat Paris. d. consi. 27. nu. 46. lib. 1. si enim primus conductor posset serere stipulas in præiudicium domini, uel secū-
40 di conductoris † esset dictari cum aliena iactura cōtra l nā hoc natura debet. ff. de cond. inde. meritò non permittēdū.

41 Vlterius † non probant dicti testes, quia non deponunt quanto tempore perdurauerit dicta consuetudo, quia debent deponere de tempore decem annorum in terris Imperij, in terris autem Ecclesie de tempore quadraginta annorum. Roch de Curte qui testatur de commu. in cap. fin. nume. 16. extra de consuetudi Vasq. in tracta. success.
42 Creat. §. uigesimo primo. nume. 114. in fine. † licèt ipse contra communes traditiones firmet etiam in terris Ecclesiæ præscribi spacio decem annorum, siue sit præter ius, siue contra ius, quod ego non admitto, nisi spacium

ſpacium quadraginta annorum cucurrerit, latè Petr. Duen. reg. 140. Crauet. in tracta de antiquita. tempo. par. 4. num. 12 in fine. quando enim quis ſe fundat in conſuetudine, de præſcripta intelligi debet. Deci conſil. 483. nume. 26. quæ omnia procedunt, etſi ſimus in caſu in quo admittitur præ-
43 ſcriptio conſuetudinis † abſq; ſcientia principis, pro ut nos ſumus, cùm tractetur de intereſſe particularium perſonarum, Crauett. dicto tract. de antiq. temp. 4. par. nu. 10.

Non debuit inſuper audiri dictus Ser Bonannus, quia etſi teſtes dicerent, quòd talis & talis reſtipulauit ſtipulas in præiudicium ſecundi conductoris, nihilominus non
44 probant inductam fuiſſe conſuetudinem, cùm † conſuetudo debeat induci à tacito conſenſu unius uniuerſitatis, uel maioris partis illius. Roch de Curte in c fina nume. 379.
45 extra de conſuet. & † ideo conſuetudo unius hominis, non dicitur propè conſuetudo, quia non conuenit communi diffinitioni conſuetudinis, ita in indiuiduo conſuluit Ro-
46 lan. à Valle conſil. 5. nume. 75. lib. 1. † conſuetudo enim unius hominis potius dicitur aſſuefactio, quàm conſuetudo, ut ibi dicit Rolan. & ponit Zaſi in princi. repet l. de
47 quibus. ff. de legibus. † ubi triplex genus conſuetudinis demonſtrat.

48 Nec ex unico actu † dicta conſuetudo inducitur, ſed ex pluralitate actorum & frequentia, dicta deciſi. Pedem. 99. nume 45. & tradunt Docto. magis comm. in ſupra citatis locis, propterea ſententiaui contra dictum Ser Bonannum, & ad fauorem dictæ communitatis Hoſpitalis Fontignani manu Ser Euangeliſtæ Peruſini notarij curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECISIO

DECISIO LXIII.

SVMMARIVM.

1 *Heres grauatus fideicommisso, siue vniuersalis, siue particularis, siue in diem, siue sub conditione, tenetur conficere inuentarium.*

2 *Hæres prædictus tenetur etiam satisdare fideicommissariis substitutis, aut legatariis, de soluendis bonis fideicommisso subiectis, à qua cautione non excusatur, etiam quòd grauatus esset ditissimus, & persona ualde digna.*

3 *Hæredes supranominati nisi fecerint prædicta, contra eos iurabitur in litem, & uocati mittentur in possessionem bonorum.*

4 *Cautio prædicta non requiritur, quando esset remissa per testatorem, quod fieri potest.*

5 *Cautio ista non præstatur, quando frater teneretur restituere alteri fratri, uel mater filiis.*

6 *Obligatus ad dandam cautionem si fideiussorem non reperiat, liberatur dando iuratoriam cautionem.*

7 *Cautio non præstatur stante impossibilitate, quia impossibilium nulla obligatio.*

8 *Cedens bonis licèt teneatur cauere de concordando creditores, si peruenerit ad pinguiorem fortunam, si tamen fideiussorem non reperierit, admittetur cum cautione iuratoria.*

9 *Dilationem si faciat alicui princeps ad soluendum ob paupertatem, sufficit iuratoria cautio.*

10 *Cautio iuratoria nunquam admittitur, quando non potest esse consultum utrique parti.*

11 *Maritus si non potest satisdare in termino legali de dote restituenda, condemnabitur statim ad restitutionem, deducto interusurio medij temporis.*

12 *Suspicione superueniente adimplere debentis, debet præstari fideiussoria cautio, uel retineri debitor donec cauerit.*

13 *Cautio iuratoria habet locum non solùm in actionibus bonæfidei, uerùm etiam in actionibus stricti iuris.*

14 *Cautionum genera sunt duo.*

15 *Cautũ idoneè tũc dicitur, quãdo & pignoribus & fideiussoribus cauetur.*

16 *Cauere tenetur usufructuarius de utendo & fruendo arbitrio boni uiri.*
17 *Cautio iuratoria non sufficit in supradicto casu ususfructus.*
18 *Cautio quando est præstanda de necessitate, uel ex natura actus, tunc nō sufficit iuratoria cautio.*
19 *Mennochi dictum in tract. de arbit. iud. Cas. 140. & 142. lib. 2. Cent. 2. quomodo procedat, & quomodo sit intelligendum, nouissimè ueris rationibus declaratur.*
20 *Cautio iuratoria sufficit in eo qui bonis cedere uult.*
21 *Beroi dictum in cons. 60. nu. 51. lib. 2. reprehenditur.*
22 *Cautionem prædictam in proposito themate quis tenetur præstare, licèt esset persona ditissima, & ualde digna.*
23 *Cautio iuratoria nunquam admittitur, ubi alio remedio potest esse consultum utrique parti.*
24 *Pecunię, & res mobiles uidentur æquiperari.*
25 *Aestimatio quæ currit tempore consignationis, non autem ea quæ currit tempore restitutionis, est attendenda, secundùm magis communem opinionem.*

ARGVMENTVM.

¶ Hæres grauatus fideicommisso uniuersali, siue particulari, siue in diem, aut sub conditione, tenetur conficere inuentarium, & satisdare adueniente conditione de satisfaciendo fideicommissariis, substitutis, aut legatariis, à qua cautione non excusatur, licèt grauatus esset ditissimus, & persona ualde digna: & nisi præstetur cautio, posset contra eos iurari in litem, & uocati mitterentur in possessionem bonorum. quæ tamen cautio potest remitti per testatorē.

¶ Si tamen esset frater qui teneretur restituere aliis fratribus, uel mater filiis, tunc cautio prædicta non requireretur, quæ cautio licèt in aliquibus casibus hic enumeratis non pręstetur stante præsertim impossibilitate, tamen in casu præsenti non sufficit iuratoria cautio, quia quando cautio est præstanda ex necessitate, uel ex natura actus, tunc iuratoria cautio non sufficit, & enucleatur Mennochi locus, & alia notabilia notatu digna, & literis aureis signanda.

CENCIVS

CENCIVS de Perusia fecit testamẽtum, & instituit hæredes Catharinã uxorem Vincẽtij, & Blasiũ, eosq; adinuicẽ substituit, & demũ cippũ domus, Catharina, & Blasius adiuerũt hæreditatem, isti autẽ substituti petebant cautionem de utendo arbitrio boni uiri, cùm maior pars hæreditatis consisteret in bonis mobilibus, Catharina dedit cautionem, Blasius autem recusabat eam dare, cùm eam non inueniret, ex quo erat pauper, & sic iuratoriam offerebat.

1 Est enim tritissimum in iure, quòd † siue hæres particularis, siue uniuersalis grauatus fideicommisso, aut substitutione, aut legato conditionali, uel in diem incertum, siue post eius mortem, si decesserit sine filiis, tenetur ante euentum conditionis, uel diei non solùm conficere inuentariũ. l. cùm tale §. Titins. ubi Bar. & Castren. ff de condi. indebi.
2 Alex. consi. 58. nu. 5. lib. 3. † Verùm etiam satisdare fideicõmissariis, & substitutis, ac legatariis de soluendis & restituendis bonis fideicommisso subiectis, à qua cautione non excusatur, etiam quòd grauatus esset ditissimus, & persona ualde digna. l. hæc stipulatio. ff. ut legat. nomi cauea. l. 1. & l. cùm Archimedoram. l. certa forma. & l. fi. C. ut in poss. legat. l. cum tale. §. Titius. ubi glo. & Doct. ff. de condi. & de-
3 monstra. † aliàs non solùm contra prædictos poterit iurari in litem. l. qui restituere. ubi not. ff. de rei uendi. Plot. in repet. l. si quando. §. 26. nu. 5. C. de in litem iuran. uerùm etiam nisi præstetur dicta cautio ante aduentum diei, legatarius, uel fideicommissarius, aut substitutus mittetur in possessionẽ bonorum subiectorum fideicommisso. d. l. 1. §. semper. in fi. ff ut lega. nom cauea. l. qui legati. & l. certa for-
4 ma. C. eod. † nisi tamen dicta cautio fuisset remissa per testatorem, quod quidem fieri potest. l. scire debetis. C. ut in
5 possess. leg. Soci. Iun. consi 181. nu. 4. lib. 2. † uel nisi esset grauatus frater restituere alteri fratri, uel mater esset grauata restituere filiis suis, nisi transiret ad secũda uota, quia istis secundis casibus non requiritur satisdatio. l. iubemus.

§ 1. C ad Trebell. glo. in d. l. 1 C ut lega. nomi. cauea. Plot. ubi supra nu. 6. Nos tamen non uersamur in aliquo ex dictis duobus casibus exceptis, consequenter sumus in casu præstandæ cautionis, sed quia dictus Blasius erat pauper, nec dictam cautionem inueniebat, ut in principio dicebã, offerebat tamen iuratoriam cautionem, dubitabatur an legi esset satisfactum præstando dictam iuratoriã cautionẽ.

Et prima quidem fronte uidebatur dicendum quòd sic,
6 † cùm obligatus ad dandam cautionem, si fideiussorem nõ reperiat, liberabitur dando iuratoriam cautionem. Doct. in l. 1. ff. qui satisd. cogan & in auth. generaliter C. de episc. & cleri. Bal. in terminis in l fi. nu. 9. C. de indic. uidui. toll.
7 stante † enim impossibilitate quis liberatur à præstatione fideiussoris, iuxta illud, impossibiliũ nulla obligatio, quod etiam admittit Bal. in l. 2. C de usur. & fruct legat. Ias in d. l. 1. in 9. limita Facit id quod uolunt Doct. in c. Odoardus.
8 de solu. ubi dicunt, quòd † qui cedit bonis, licèt teneatur cauere de concordando creditores, si peruenerit ad pinguiorem fortunam, si tamen fideiussorem non inuenerit, admittetur cum cautione iuratoria, de qua tamen quæstione est uidendus nouissimus Moder. Ariminen. in tracta. de ceff. bon. 7. q. principali. in prin.

Accedat prędictis Doc. Bal. Nouel. in tract. de dot. in 12.
9 priuil. in 8. par. dicens † quòd quando princeps alicui ob eius paupertatem soluendi dilationem indulgeret, sufficit iuratoriam cautionem cum generali bonorum hypoteca, & cum adiectione pœnæ præstari, & dicit Aret. in § item si de dote. in prin. in uer. facultates. Insti. de actio. quòd cautionem cum fideiussore præstabit, si poterit.

Cæterum rectius considerando fuit contrariæ opinionis, quòd iste Blasius non liberetur præstando iuratoriam
10 cautionem, † cùm cautio iuratoria nunquam admittatur in isto casu, quando non potest esse consultum utrique parti. l. si constante. §. quoties. & ibi Alex. & Castren. ff. soluto
11 matri. ubi legislator uult, quòd si † maritus non potest satisdare de dote restituenda in termino legali, condemnetur

tur

tur ad restitutionem statim deducto interusurio medij tem poris, quia per dictam prouisionem, secūdùm Doct. utriq; parti remanet consultum, nec aliqua pars grauatur: nam maritus habet necesse restituere deducto interusurio medij temporis, mulier autem non uidetur grauari, ex quo per restitutionem quæ statim fit remanet secura. Bal. in l. fi. in 2. & 3. not. C. de ordi. cogni. Alex. in addi. ad Bar. in l. 4. circa fi. C. de usufr. & in l. si fideiussor. § fi. col. 2. ff qui satis. cogan Ias. in l. 3. in 12. limi. ff. eod. idem in simil uoluit Af-
12 flict. decis. 108. ubi Afflict. refert fuisse decisum, † quòd superueniente suspicione adimplere debentis, debet præstari fideiussoria cautio, uel retineri debitor donec idoneè ca-
13 ueat. † quæ fideiussoria cautio habet locum, non solùm in actionibus bonæ fidei, sed etiā in actionibus stricti iuris, ut
14 ibi per Afflict. post alios nu. 3. Nec hoc est mirum, † quia duo sunt genera cautionum, quibus cauemus creditoribus nostris, uidelicet fideiussoribus, aut pignoribus. l. 1. § iubet. ff de colla. bon l. 4. § adiici. ff de fideic. liber. Vgon. Do
15 nell. in tract. de pigno. in prin immo † aliquando tunc dicetur idoneè cautum, quando & fideiussoribus, & pignoribus caueretur. l. si mandato Titij. § fin ff. mand. Corset. late singul. suis, in uer. cautio.

16 Idem uidemus † in usufructuario qui tenetur cauere de utendo, & fruendo arbitrio boni uiri. l. 1. C. de usufruc. isto
17 † casu non sufficit iuratoria cautio, hanc opinionem ultimo loco tenet Ant Gabr. in lib. comm. concl 5. tit. de usufr. col. 1. nu. 37. allegat Bertr consi. 144. col. 5. lib. 3. Ruy. consi. 206. col. 10. lib. 2. quicquid dixerit Guid. Pap. q. 189. & consil 250. & Cassan. in consuet. Burgund. fol. 163 col. 2. & ultra Ant. Gabr. quòd non sufficiat iuratoria cautio, uoluit
18 Bellon. consi. 54 nu. 6. dicens, † quando satisdatio est præstanda de necessitate, uel natura actus, tunc non sufficit iu-
19 ratoria cautio, & † ita profectò est intelligendus Menoch. in tract de arbi. iud. casu 140. & 142. lib. 2. Cent. 2. ubi dicit esse in arbitrio iudicis, quenam dicatur cautio, quia ut etiā ex allegationibus illius percipi potest, debet intelligi se-
cundùm

cundùm subiectam materiam arbitrium dicti iudicis, quòd uidelicet si subiecta materia patiatur esse satisfactum per iuratoriam cautionem in defectum cautionis, puta in eo
20 † qui bonis cedere uult, & tunc sufficiat iuratoria cautio. glo in c. Odoardus. de solu. & latè deducunt dicti Moder. Ariminen. in tract. de cess. bon. quæst. 7. princ. & ita sunt intelligenda quę in principio huiusce decisionis deduximus, quia illis casibus satisfit per iuratoriam cautionem ne debitores marcescant in carceribus. l. 1. 2. & fin. & tot. tit. C. qui bon ced. poss. quę rationes non militāt in casu nostro, quia cùm bona ista, de quibus agebatur, essent mobilia, ac etiā pecuniæ, non est satisfactum substitutis, siue fideicommissariis per iuratoriam cautionem, quia de facili posset hęres capitale consumere, & deludere fideicommissarios, & substitutos. cùm ergo ex natura actus requiratur fideiussio, non est satisfactum per iuratoriam cautionem, nec iudex hoc arbitrari potest, ut etiam ex Mennoch in supra citato loco deducitur, licèt expresè hoc non dicat. dicit enim post Corsett. in sing. suis, in uer. cautio. esse in arbitrio iudicis consulere prædictis personis, uel per fideiussores, uel ēt per pignora, quod nos non negamus, non autem dicit iudicem posse arbitrari istis casibus sufficere iuratoriam cautionem, & est ratio, quia subiecta materia non patitur, ex quibus etiam patet responsum ad contraria, ut supra dicebam.

21 Hoc † iudicio potest saluari Bero. consi 60 nu. 51. lib. 2. dum dixit esse satisfactum per iuratoriam cautionem, quādo hęres esset persona ualde digna, & bonæ conditionis & nominis, quia etiam isto casu, iudicio meo, requiritur cautio cum fideiussore ex natura actus, ut dicebam, cùm bona conditio, & fama, & legalitas personæ in hoc nō sit in consideratione, quādoquidem isti, & absq; dolo profectò cùm essent pauperes. possent consumere sortem principalem, & deludere fideicommissarios, siue substitutos, quod non est permittendum, arg. l. nam absurdum. ff. de ope. liber. & dictum Bero. est contra tex. in d l 1. & l. hæc stipulatio. ff. ut lega nomi. cauea. & è contra. Plot. in d. l. si quando. §. 26. nu. 5.

22 nu. 5. C. unde ui. ubi legitur, † quòd à dicta cautione non excusatur, etiam ꝙ persona esset ditissima, & ualde digna.

Quare nouissimè Rolan. à Valle. licèt de prædictis mentionem non faciat, nec prędictas difficultates ita remoueat
23 in consi. 43 nu 49. lib. 2. dicit, quòd † cautio iuratoria nunquam admittitur, ubi alio remedio potest esse consultnm utriq; parti, & sic iuratoriæ cautionis non erit locus in casu isto secundùm Rolan. cùm non possit esse consultum utriq; parti, quia possunt dari pecuniæ ad honestum locum, & sic hæres habebit fructus pecuniarum, isti uerò habebunt ca-
24 pitale saluum, & licèt Rolan. loquatur † in pecuniis, nos autem sumus in rebus mobilibus, nihilominus eadem uidetur esse ratio. l. à Titio. ff. de uerbor. obligatio. l. illud. ff. ad legem Aquiliam. poterunt enim uenuudari bona illa mobilia, & ea tradi ad honestum lucrum, & quatenus hę res noluit uendere dicta bona mobilia, caueat cum fideiussione de eis restituendis adueniente conditione facta æstimatione dictorũ bonorũ. Paris. cõs. 21. nu. 32. lib. 2. latè deducit. Ant. Gabr. in lib. comm. cond. 5. tit de usufr. concl. 1.
25 nu. 19. ubi nu. 22. † dicit esse magis comm. opinionem, debere attendi æstimationem, quæ currit tempore consignationis, non autem quæ currit tempore restitutionis. post Bertr. consi. 275. col fin. lib. 3. Pronunciaui contra dictum Blasium, iuxta quod supra per me conclusum fuit. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Authen. hoc nisi debitor. C. de solu. quomodo procedat, & cum quibus requisitis.*

2 *Oblatio fideiussoris in materia supradicta requiritur tempore oblationis bonorum, & non postea.*

3 *Iuramenti*

3 *Iuramenti uirtus operatur, ut quis teneatur soluere in pecunia numerata. quod tamen quomodo procedat, inferius declaratur.*
4 *Creditori non potest solui aliud pro alio eo inuito.*
5 *Regula prędicta procedit etiam in creditore pecuniæ.*
6 *Iuramentum simplex adhibitum non debet operari, ut quis marcescat in carceribus, etiam quòd expreßè renunciasset cessioni bonorum.*
7 *Membrorum suorum nemo est dominus.*
8 *Iuramenti uirtus operatur, ut quis præcisè teneatur adimplere promissa.*
9 *Caro humana non debet marcescere in carceribus.*
10 *Iuramentum non operatur, quin aliquis non possit offerre de bonis quibusdam circunstantiis concurrentibus hic adnotatis.*
11 *Iuramenti uirtute quis tenetur seruare præcisè promissa.*
12 *Iuramento medio quis non potest promittere tacitè ea quæ non posset expreßè.*
13 *Iuratum pactum quòd quis renunciet ceßioni bonorum non ualet, ne caro humana marcescat in carceribus.*
14 *Iuramentum tres comites habere debet, iustitiam, ueritatem, & honestatem.*
15 *Iuramentum aßumit naturam illius actus, super quo interponitur.*
16 *Iuramentum non alterat naturam actus super quo interponitur.*
17 *Iuramentum intelligitur interpositum rebus sic stantibus.*
18 *Beneficio iuris incarcerandi quis renunciare non potest.*
19 *Iuramenti absolutio petitur in terris Ecclesiæ, & concurrentibus aliis requisitis hic adnotatis, offertur lista bonorum creditori, iuxta dispositionem auth. hoc nisi debitor. C. de solu. non obstante iuramento.*
20 *Obligatus ad aliquid faciendum medio iuramento, liberatur ob impossibilitatem.*
21 *Cedere uolens bonis, obtinet prius absolutionem à iuramento, quando debitum est iuratum.*
22 *Absolutio prædicta nisi ab eis peteretur, essent periuri.*
23 *Periurium incurritur, etsi uicißim creditor aliquid daturus sit debitori.*
24 *Mercatores & campsores non admittuntur regulariter ad oblationem bonorum, & infra nu. 26.*
25 *Mercatores & campsores non habent beneficium excussionis.*
27 *Fallit quando paterentur aliquod infortunium.*
28 *Mercatores non liberantur, etiam quòd omnia bona caperent creditores.*

29 *Oblatio bonorum iuxta auth. hoc niſi. C. de ſolu. non competit equitibus Sancti Petri, Sancti Pauli, Lauretatis, & Piis.*

30 *Debitor offerrens liſtam bonorum debet tradere inſtrumenta titulorum, & debet probare nõ reperiſſe emptores ꝓpter diffamationẽ creditorũ.*

31 *Oblatio bonorum non admittitur, ubi adeſſet contraria conſuetudo.*

32 *Obligatus ad factum, ſi non adimplet, remanet obligatus ad intereſſe.*

ARGVMENTVM.

¶ Auth. hoc niſi debitor. C. de ſolut. materia ita plenè declaratur, ut additioni non fuerit relictus locus; recenſentur enim plura requiſita ad hoc, ut procedat diſpoſitio dictæ authenticæ, quæ quidem auth. aliquando habet locum etiam in debito iurato.

¶ Subnectuntur multæ limitationes, quarum aliquę fuerunt conſideratæ ab authore.

¶ Et plura in materia iuramenti ualde quotidiana pertractantur.

FRANCISCVS Ioachini conſtituerat ſe debitorem Antonij Ioannis in ſumma ſcutorum centum, occaſione grani ab eo habiti, quæ ſcuta centum promiſerat medio iuramẽto perſoluere dicto Antonio intra ſex menſes proximè futuros: adueniente tempore ſolutionis præfatus Franciſcus cùm non haberet ad manus dictam pecuniarũ ſummam, offerebat dicto eius creditori tot de ſuis bonis, quæ aſcenderent ad dictam ſummam iuxta diſpoſitionem authen. hoc niſi debitor. C. de ſolu. ubi Imperator di-
1 ſpoſuit. † quòd quando debitor dicit non habere pecuniã numeratam, fecerit diligentiam reperiendi emptorem & non inuenerit, uoluerit conſignare poſſeſſionem tot bonorum, quæ aſcendãt ad dictam ſummam data ſiue oblata liſta bonorum creditori, & cautione de euictione, tunc non poterit debitor aſtringi pręciſè ad numerationem pecunię, ſed creditor erit coactus accipere tot de bonis debitoris,

quæ aſcendunt ad dictam ſummam, dummodo tamen obſeruauerit prædicta, prout tenebatut d auth. hoc niſi debitor. C. de ſolu. & traditur per Natt conſi. 344. nu. 3. & 4. poſt Rom conſil. 163. conſtitutio curiæ mercantiæ. ubi dicit,
2 quòd † oblatio fideiuſſionis requiritur tempore oblationis bonorum in ſolutum, adeo quòd non ſufficeret, ſi uellet illam poſtmodum præſtare. Allegat Ang in l. de pupillo. § ſi. ff. de ope. nou. nuncia. & in l. prætor ait. §. ſi quis paratus. ff. eod tit. idem quod Natt. uoluit nouiſſimè Franc. Burſat. cõſil. 9. nu. 51. lib 1. Verùm quia in inſtrumento aderat uinculum iuramenti, iſte Franciſcus recuſabat recipere bona prædicta in ſolutum.

3 Virtus † enim iuramenti in iſto caſu uiderur operari, ut debitor teneatur præciſè ſoluere in pecunia numerata: Gozadi conſi. 27. nu. 28. uerſi. non ob allegata in contrarium. & conſ. 32. nu 9. Moder. Arimin. in tracta de ceſſ bon. q. 34.
4 4. par. princi. † aliud enim pro alio inuito creditore ſolui
5 non poteſt l. 2. § mutui datio. in fi ff. ſi cer. pet. † quæ regula procedit etiam in creditore pecuniæ. l cùm à quo. C. de ſolut. Doct. in d § mutui datio. Ruy conſi. 65. nume. 10. lib. 2. Ceph in terminis noſtris conſi. 195. nu. 2. lib 2.

6 Sed quoniam † iura aduerterunt quemquam non marceſci in carceribus, non ſolùm obſtat ſimplex iuramentum adhibitum in obligatione, immo etiam quòd quis expreſsè renunciaſſet ceſſioni bonorum. Bar. Alex Imol. & cæteri magis communiter in l. alia. §. eleganter. ff. ſolu. matri. Moder. Arimin. in tract. de ceſſ. bon quæſt. 29. ubi latiſſimè
7 hunc articutum examinãt præſertim nu. 13. Nemo † enim eſt dñs membrorũ ſuorum l. liber homo ff. ad leg. Aquili.

Propterea uiſum fuit Doctoribus magis communiter,
8 † quòd licèt ob uirtutem iuramenti quis teneatur præciſè adimplere promiſſa cnm iuramento. Alex. conſi. 25. lib. 2.
9 Ruy. conſi. 155. nu. 4. lib. 5. nihilominus † ne caro humana marceſcat in carceribus, ut dicebam, communi calculo conſtituerũt, quòd ſi quis bona ſua ſubhaſtaſſet, & perquiſiſſet emptores, & eos non inueniſſet, ac docuiſſet ſe eſſe pauperem,

rem, & non habere modum ſoluendi in pecunia, offertq́;
fideiuſſorem, & liſtam bonorum ſuorum ad libitum credi-
toris, iuxta diſpoſitionem dictæ authenticæ, hoc niſi debi-
10 tor. C. de ſolu. tunc nõ † obſtante pacto iurato liberaretur,
& creditor inuitus teneretur recipere tot de bonis debito-
ris ad ſui electionem, quæ aſcenderent ad concurrentem
quantitatem debiti, ut pulchrè nouiter tenuit Benintend.
deciſ. Bonon. 28. debitor. poſt Practic. Papien in tit formæ
reſpon. in actio. hypo. in uer. exceptionem, nume. 4. Rom.
conſi. 153. Fede de Sen. conſi. 60. Iaſ conſi 9. uer. agredior.
lib. j & ultra prędictos ita uoluit ſatis doctè Ceph. cóſ. 195.
11 lib. 2. in prin. licèt † enim quis uirtute iuramenti teneatur
obſeruare promiſſa ad unguem. l. ſi quis maior. C. de tran-
12 ſact. hoc tamen eſt intelligendum, † dummodo quis per
actum iuratum non uideatur promittere ſimpliciter ea quę
expreſsè etiam adhibito iuramento promittere non ualuiſ-
ſet, ad not. per Doct comm in d. l. alia §. eleganter ff. ſolut.
matri & per Moder. Ariminen. in d. tract. de ceſſ. bonorum.
13 quæſt. 24. 4. parte principali. ubi atteſtantur quòd non† ua
leat pactum iuratum, quòd quis renunciet beneficio ceſſio
nis bonorum, ne caro humana marceſcat in carceribus, &
hæc opinio de plano procedit, quando obtinetur abſolu-
tio à iuramento, prout obtineri eſt ſolitum in ſtatu eccle-
14 ſiaſtico, quod quidem † iuramentum tres comites habere
debet, iuſtitiam, ueritatem, & honeſtatem. c. aduertendum.
22. q. 2. Dec. conſi. 180. nu. 5. Curt. Iun. conſi. 141. nu. 9 Cra-
uett conſi. 144. nu. 16. Soc Iun conſi. 48 nu. 25 lib. 1. Men-
noch. in tract de arbit. iud. caſu 260. nume. 35. lib. 2. Cent 3.
35 Rolan. à Valle conſi. 7. nu 48. lib. 3. † & aſſumit naturam il-
lius actus ſuper quo interponitur. l. fi. ubi Docto. C. de non
nume. pecu. & eſt communis opinio, ut nouiter per Anto.
Gabriel. qui propè innumeros citat, ampliationeſq́;, & li-
mitationes cumulat. lib. commu. concl. 2. de iureiur. con-
clu. 10 & ultra eum nouiſſimè Franc. Burſa. conſi. 60. nu. 57.
16 lib. 1. ſubdens nu. 58. † quòd non alterat naturam actus, ſu-
per quo interponitur. l. ſi pecuniam. ff de condict. ob cauſ.

 Repeten.

Repeten. in rub. ff. de uerb obli. Ruy conſ. 134. col. 3. lib. 1.
17 & intelligitur dictum † iuramentum interpoſitum rebus ſic ſtantibus. l. quòd Seruius. ff. de condi. cau. dat. Bar. conſ. 38. col. 21. lib. 2, Patiſ. conſi. 97. nu. 51. lib. 1. Rolan. à Valle cóſ. 7. nu. 57. lib. 3. adeo quòd licèt non ſolùm tacitè, immo expreſsè etiam medio iuramento promiſiſſet ſoluere in pecunia numerata, & renunciaſſet diſpoſitioni dictę authenticę, hoc niſi. C. de ſolu & carcerationi fiendæ, nihilominus uirtus iſtius iuramenti non operabitur ualiditatem actus in iſto caſu, niſi eo modo, quo iure fieri poteſt, ut ſupra oſten-
18 ſum fuit, quo iure inſpecto quis † nõ poteſt renunciare beneficio iuris incarcerandi. Doct in d. l. alia. §. eleganter. ff. ſolu. matri. latiſſimè Rip. in l. obligatione nu. 22. uſq; ad nu. 34. ff de pigno. & licèt dicat hoc non habere locum, quando adeſſet iuramentum, uel conſuetudo in contrarium, di-
39 co † quòd in terris Eccleſiæ extat contraria conſuetudo, nec de iuramento curatur, quia petitur abſolutio à iuramẽto, nec in caſu noſtro operabitur iuramentum, cùm offeratur per debitorem creditori liſta bonorum, cautio de euictione, & alia diſpoſita in d. auth hoc niſi debitor. C. de ſolut nec non omnimodam diligentiam, in ſubhaſtando eius bona, & non reperiiſſe emptorem adeo quòd nulla fraus coniici poſſit aduerſus debitorem iſtum, quin poſſit offerre de ſuis bonis, ne in conſequentiam, non repertis pecuniis eſſet coactus marceſcere in carceribus, quod Doct. magis comm in d. §. eleganter. non admittunt etiam data expreſſa renunciatione, tanto magis eſt fauendum iſti debitori in caſu noſtro, cùm adſit ſimplex iuramentum, & non expreſſa renunciatio. arg auth. multo magis. C. de ſacroſan.
20 eccle. & quòd † obligatus ad aliquid faciendum cum iuramento liberetur ob impoſſibilitatem, per multa media notabiliter tenuit Crauett. conſi. 12. per totum conſil. & Ant. Gabr. in eius lib. comm. concl. lib. 2. in tit. de iureiur. concl. 8. nu. 4. in fi. ubi Ant. Gabr. nu. 3 etiam limitat in hærede iurantis, ut non teneatur præciſè ad factum.

Iſti tamen, qui ſe obligauerunt ad aliquam pecuniarum

ſummam

12 summam persoluendam medio iuramento,† & uolunt admitti ad alterum ex miserabilibus beneficiis, solent prius obtinere absolutionem à iuramento, & ita uidi seruari hic Perusiæ, & in Prouincia Mar. Ant. & in aliis locis subditis ditioni Summi Pontificis.

Alij etiam qui non cedunt bonis, sed ob carentiam pecuniarum offerunt listam bonorum, iuxta d. auth. hoc nisi
22 debitor. C de solu. † solent petere absolutionem à iuramẽto, aliàs essent periurij. Rolan. à Valle in terminis consi. 31.
23 lib. 2. nu 1. ubi dicit, † debitor non soluens in tempore con
24 tractus efficitur periurus. & nu. 8. dicit, † non excusari eo prætextu à periurio, quòd creditor ei uicissim aliquid daturus sit.

Vnum tamen dicam, quod tamen à Doctoribus tactum
24 non reperij, quòd si isti qui promiserunt medio † iuramento essent obligati in aliqua honesta summa, essent mercatores, uel campsores, qui uerisimiliter haberent pecunias ad manus, non essent de facili admittendi ad oblationem listę bonorum, sed præcisè essent cogendi ad soluendum in pecunia numerata, moueor argumento not per Bald. in l. frustra C. de non nume. pec. Aret. in §. item si quis in fraudem. col. 9. Insti. de actio. Dec. in l si col. 4. in fi. ff si cer. pet. Boer. decis. 221. nu. 14. Ant Gabri. in lib. comm concl. 3. tit. de fi-
25 deiuss. concl. 1. nu. 88. ubi dicunt, quòd † mercatores uel campsores non habent beneficium excussionis, & sic si iura disponunt, quòd licèt isti promiserint pro aliis, non habeãt beneficium excussionis, sed teneantur præcisè soluere, non facta excussione, multo magis quando tenerentur aliquid soluere, non pro aliis, sed pro ipsismet, & uerisimiliter haberẽt pecunias ad manus, tunc & eo casu (si ita iudici uideretur) crederem posse astringi præcisè prædictos ad soluendum in pecunia numerata, attenta tamen personarum qualitate, & quantitate summæ debitæ.

Sed quoniam istud argumentum & simile alicui non uideretur decidere casum nostrum, dico quòd de consuetudi
26 ne, quam seruari uidi ubiq; locorum, † isti mercatores non admittuntur

admittuntur ad oblationem bonorum regulariter, sed te-
27 nentur præcisè soluere in pecunia numerata, † nisi habuissent aliquod infortunium, ut considerauit Rip. in d. §. mutui datio. nu. 28. & potest addi in simili Marant. in tract. iudi. in 9. distin. num. 48. ubi quædam adnotat ad propositum de causis mercatorum, hoc tamen putarem esse in arbitrio iudicis, attenta qualitate mercatoris summæ debitæ, & in-
28 fortunij, & contra † mercatores adest aliud speciale, quòd si omnia eius bona caperent creditores, non propterea liberantur, Capit. decis. 46. nu. 9.

29 Similiter uideretur statuendum in istis † equitibus S. Petri, S. Pauli, Lauretanis, & Piis, qui si permanerent in ciuitatibus insignibus, prout est insignis ciuitas ista Perusiæ, ubi pecuniæ passim reperiuntur ad societatem officij, tunc quãdo debitum non transcenderet ualorem medietatis dictorum officiorum, isto etiam casu prædictos non putarem admittendos ad oblationem bonorum, sed præcisè eos teneri ad soluendum in pecunia numerata, & istis duobus casibus putarem limitandum d. auth. hoc nisi. C. de solutio.

In casu prædicto non cadebant huiusmodi difficultates, quia iste Franciscus non erat mercator, neq; eques, & non habebat cõmoditatem soluendi in pecunia numerata, eo maximè quia iste Franciscus probauit mala calamitate tẽporum deuenisse ad exiguiorem fortunam, isto enim casu debitor admittitur ad oblationem bonorum non obstante iuramento, ita in indiuiduo hanc limitationem ponit Ripa in d. § mutui datio. l. 2. nume. 28. ff si cer. pet. ita intelligens Alex. consi. 25. lib. 2. ubi tenebat Alex. debitorem cum iuramento teneri præcisè obseruare promissa, & Ripa ibi, nume. 24. & seq. ex intentione aliorum recenset quædam alia
30 requisita ad auth. hoc nisi. † uidelicet quòd debitor tradat instrumenta titulorum, quòdq; debitor probet non reperiisse emptores propter diffamationem creditoris: alia requisita per me supra relata sunt substantialia, & quę in praxi magis seruantur.

31 Alias limitationes ponit Rip ubi supra nu. 29. & seq. † uidelicet

delicet quando adesset contraria consuetudo in obligatio-
32 nibus factorum, † in quibus succedit obligatio ad interesse, quando unum est in obligatione, aliud in solutione, & quando quantitas debetur loco speciei, tunc pro quantitate potest solui species.

Iudicaui igitur dictum Franciscum fore & esse admittendum ad oblationem bonorum, iuxta dispositionem dictæ authenticæ hoc nisi debitor. C. de solu. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXV.

SVMMARIVM.

1 *Debitor potest uiliorem rem distrahere, & precium creditori consignare.*

2 *Debitor qui non habet pecunias, potest offerre listam suorum bonorum, et creditor potest eligere quænam uelit ex dictis bonis.*

3 *Dispositio hominis debet adaptari ad intellectum iuris.*

4 *Debitoribus non debet dari materia fraudandi.*

5 *Debitor semper uidetur uoluntariè dare in solutum.*

6 *Creditor in præsenti themate non potest eligere quam rem uelit, neque debitor potest offerre quam rem malit, sed debet creditor mediocrem rem elgere arbitrio boni uiri.*

7 *Francisci Bursati consilium 82. num. 31. & 32. lib. 1. perpenditur, & declaratur.*

8 *Contrahentes quicquid adinuicem contraxerint, est spectandum.*

9 *Aequitas est spectanda.*

10 *Creditor, & debitor non debent ad imparia iudicari.*

11 *Domus magni ualoris, & parui fructus dicitur, & non debet æstimari ex ualore ædificij, sed ex reddìtu.*

12 *Domus magnæ pro cultu urbium potius quàm occasione fructus ædificantur.*

13 *Prædium non æstimatur ex magnitudine, sed ex bonitate, & redditu.*

14 *Precium iustum dicitur illud quod percipitur ex pensionibus, & redditibus, per spacium uiginti annorum.*

15 *Fructus,*

15 *Fructus, & pensio dicuntur iusti, quando reddunt quinque pro quolibet centenario.*

16 *Legitima assignanda filio non potest aßignari in una re sumptuosa, & absque fructu.*

17 *Mulier quę uult recuperare bona sibi hypothecata pro dote, non potest eligere ubi uoluerit, sed arbitrio iudicis.*

18 *Legitima licèt poßit assignari per patrem filio in una re, non tamen poterit assignari in re deteriori.*

19 *Debitor si patitur litem contestari, tenetur soluere pecunias, uel offerre omnia bona.*

20 *Debitor habens electionem, si semel elegit rem, & lis fuerit contestatus, non poterit amplius uariare, & aliam rem eligere.*

21 *Debitor soluens partem debiti in alia re, quàm esset obligatus, sibi præiudicat, & creditor poterit petere reliquum, partim in una re, partim in alia.*

ARGVMENTVM.

¶ Creditori cui ex expressa conuentione sunt hypothecata bona debitoris, in euentum non solutionis debiti non potest quam rem malit eligere, neq; debitor quam rem uelit offerre, sed arbitrio iudicis hoc est remittendum, ut consignari faciat creditori non meliorem neq; uiliorem rem, sed mediocrem, & maxima est differentia inter casum præsentis decisionis, & antecedentis, ut animaduertenti facilè erit dignoscere, casus profectò notabilis, & ita concinne explanatus, ut cuilibet licèt mediocris literaturæ (etsi perdifficilis & nodosus existat) facilis in futurum uideri possit, adhibitis præsertim limitationibus hic adnotatis per Authorem.

¶ Domus sunt magni ualoris, & parui fructus, & preciũ iustum illud dicitur, quod percipitur ex re per uiginti annos, uel ad rationem quinque pro quolibet centenario.

¶ Legitima filio à patre assignanda non potest assignari in re infructuosa.

DVM

DVM pendebat lis ſuper paulò ante recitato dubio, fuit quæſitum quid iuris foret ſtatuendum, ſi debitor in ſumma, puta centum, promiſiſſet ſoluere dicta centum intra certum terminum conuentum, & caſu quo non ſolueret, impartitus fuiſſet licentiam creditori accipiendi tot de eius bonis quæ aſcenderent ad debitam ſummam, utrum dictus creditor poſſit eligere ad ſui libitum, in quo loco uelit de bonis debitoris pro dicta ſumma centum.

In hoc negocio tres ſunt conſiderandi caſus ex intentione Doctorum, quibus ordinatè animaduerſis omnes euadentur contrarietates, & confuſiones.

Primus caſus eſt, qui nullam habet difficultatem, quando quis eſt debitor in aliqua ſumma pecuniarum, pro quibus pecuniis perſoluendis obligauerat eius bona, & tunc ex quo eſt conſultum creditori, dummodo habeat pecunias, nec ei refert ſi redigantur pecuniæ ex uiliori re ip-
1 ſius debitoris, † debitor poterit uiliorem rem diſtrahere, & prètium creditori conſignare. glo. Bar. Bal. & Saly. in l. quamdiu. C. de diſtra. pigno. Ang. in l. creditoris. ff. eod. ita uoluit nouiſſimè Franc. Burſat. conſi. 88. nu. 11. lib. 1. poſt multos quos allegat, ſat erit indicaſſe locum.

Secundus caſus eſt, qui ſimiliter nullam continet in ſe
2 difficultatem, quando † debitor qui promiſit ſoluere, puta centum, & adueniente tempore, cùm non habeat ad manus pecunias, offert liſtam bonorum, iuxta diſpoſitionem auth. hoc niſi. C. de ſolu. cum requiſitis in d. tex. & eorum quæ ponit doctiſſimè Ripa in l. 2. §. mutui datio. num. 28. & ſeq. ff. ſi cer. peta. & tunc creditor tenetur eligere quænam bona uelit, etiam quando obligatio eſſet iuramento uallata, facta tamen per debitorem diligentia, & ſubhaſtatione prius, & aliis adhibitis circunſtantiis per nos cumulatis in antecedenti deciſione, & neq; primus, neq; ſecundus iſte caſus eſt noſter.

Tertius eſt caſus de quo controuertitur, an quando de-

bitor pro concurrente quantitate debiti, qui obligauit eius bona, siue tot de eius bonis quæ ascendant ad concurrentem quantitatem debiti, non tamen facta specificatione bonorũ, an isto casu possit eligere pro eius credito quænam bona uoluerit, an uerò teneatur tenuiora, siue mediocria bona eligere, quando uidelicet fuisset dictum, quòd si non solueret hinc ad sex menses, dedit creditori licentiam accipiendi tot de eius bonis, quę ascendant ad summam debitam, non adiiciendo in quo loco, & in qua parte possit accipere dicta bona.

In hoc casu duæ fuerunt Docto. opiniones, prima fuit nouissimè Franc. Bursat. consi. 88. nu. 32. & 33. lib. 1. quòd creditor possit eligere quàm rem uelit. mouetur duobus
3 fundamentis, dicit enim, quòd quælibet hominis † dispositio debet adaptari ad intellectum iuris, Barb. consi. 63. col. 8. & consi. 19. lib. 3. Verùm licèt possit stabilia debitor pro pecuniis tradere, intelligitur tamen stabilia ad illius electionem tantùm, sed illa prout & eo modo quo secundùm
4 formam iuris tradi possunt, ne detur † debitoribus materia fraudandi. arg. l in fundo ff. de re iudi. l. si quis intra. C. de bon. proscript Castr. consi 210. Grat. consi. 63. nu. 69. lib. 1.

Secundò negando differentiam inter dationem in solu-
5 tum uoluntariam & necessariam, cùm † debitor semper uideatur uoluntariè dari in solutum. arg. l. si ob causam. ubi Doct. C. de euict. Bal. consi 306. in fi. lib. 1. Vnde siue conueniãt simul, quòd loco pecuniarum dentur stabilia, seu ex dispositione legis in subsidium dentur creditori, cùm utroq; casu tradi censeantur. Ceph. consi. 254. nu. 11. cum seq. & consi 255. nu. 2. lib. 2. & nos diximus in decisione nostra Perusina 60. & ultima primę partis, bona omnia debitoris debere offerri, & per creditorem eligi. d. auth. hoc nisi. C. de solu. hæc Bursat.

Quare altera, & secunda fuit opinio superiori contraria,
6 quòd immo creditor † iste non possit eligere quàm rem uelit pro suo credito, nec debitor teneatur offerre listam bonorum, iuxta auth. hoc nisi debitor. C. de solut. sed arbitrio

boni

boni uiri,non meliorem,nō uiliorem rem, ſed mediocrem teneatur eligere arbitrio boni uiri,ut dicebam,& hanc opinionem tenuit Bar.in l.ſi ex falſis.in fi.C de tranſact.Bal. in auth.hoc niſi debitor.nu.1.C de ſolu.Bar in l.quoties . nume.2.ff.de opt legat.Alex.conſi.125.col. fi. lib. 1. Iaſ. in §. ſed etſi quis.nu.5.& 6.C. commu. de lega Boer. uirtualiter deciſ.46. Diaz reg.406. legatarius. Caualcan. in tracta. de tut.& curat.nu.250.& in principio dicti conſilij 88. nu. 11.
7 & ſeq.id affirmare uidetũ † Burſat.licèt poſtea nu. 32. & 33. mutauerit ſententiam & malè,cùm eius opinio non ſolùm ſit contra communem,ut ex authoritate tot Doctorum dignoſci poteſt, ſed etiam contra omnes, licèt Excellentiſſimus Burſat.ſaluari poſſit, quòd ex abundanti in eius propoſito caſu uſus fuerit dictis fundamentis, & non fundauerit eius ſententiam in hoc,& quemadmodum iſta ſecunda opinio eſt communis, ita pariter eſt uerior, & melioribus rationibus fulcita.

8 In † omni etenim negocio ſemper eſt ſpectandum quicquid partes adinuicem contraxerint.l. ſemper in ſtipulationibus.ff.de reg. iur.

9 Similiter ſemper † ęquitas eſt ſpectanda l.placuit C. de iudi.& æqualitas ſeruanda eſt in caſu noſtro, partes adinuicem conuenerunt,quòd in euentum non ſolutionis debito tempore conſignarentur creditori tot de bonis ſtabilibus quæ aſcendant ad ſummam debitę quantitatis. Iſte tertius caſus ualde differt à primo & ſecundo caſu per nos recitato,nam in primo caſu eſt conſultum creditori ex ſolutione pecuniarum ex quauis re,etiam uiliſſima redigantur.

In ſecundo caſu ex quo creditori erant debitę pecuniæ tantùm,& debitor non habebat expromiſſas pecunias,cōueniens erat, quòd loco grauaminis ipſius creditoris, qui non poterat exigere pecunias ſibi debitas adueniente tempore,ipſe creditor in odium debitoris haberet obnoxia bona omnia ipſius debitoris, & electionem dictorum bonorum,d.auth.hoc niſi debitor.C.de ſolu.

Sed in tertio caſu licèt non ſit conſultum creditori per

receptionem pecuniarum, ex quo conuenit recipere tot de bonis ſtabilibus, non damnificatur in aliquo dictus credi-
10 tor, ſi recipiat mediocria bona ipſius debitoris, † ne ad im paria iudicentur creditor & debitor, quia ſi meliora bona ad electionem creditoris eligerentur, debitor utiq; damni ficaretur, quemadmodum damnificaretur creditor, ſi debi
11 tor ei offerret pro debito † domum magni ualoris, & pauci fructus, quæ non debet æſtimari ex ualore ædificij, ſed ex redditu. Io. de Plat. in ſecunda C. de præd. & omn. reb. naui. Iaſ. in § ſed ſi quis. nu. 11. Inſti. de acti. & in l. ſi conſtante. nu. 150. ff. ſolu matri. Burſat. d. conſi. 88. nu. 17. ubi poſt tex. in d. l. 2. C. de pręd & omn. reb. nauic lib. 11. in glo. in uer. ſumptus, & poſt Alex. in l. Imperator. ff. ad Trebel & Boer.
12 deciſ. 19. dicit, † domus magnas pro cultu urbium potius quàm occaſione fructus ædificari.

13 Ita etiam dicimus † in prædio non ęſtimando ex magnitudine, ſed ex bonitate, & redditu. Pinell. in l. 2. in 3. par. cap 4. nu. 28. C. de reſcind. uend. Burſat. ubi ſupra d. nu. 17.
14 ubi nu. 19. dicit, † iuſtum precium dici quantitas ad quæ aſcendant penſiones uel redditus per ſpacium uiginti annorum. Iaſ. in l ſi dudum. ff de lega 1. nu. 5. Pariſ. conſil. 60. nu. 29. lib. 1. Couarr. Var reſol. cap 9. nu. 5. commu. opinio.
15 ut pro Pinell. ubi ſupra nu. 29. ſubdens Burſat. quòd † iuſta penſio etiam dicitur, quando pro penſione & fructu reddũ tur quinq; pro quolibet centenario.

Vt ergo euitentur iſtæ extremitates, & ne creditor in iſto caſu optem quam rem uelit, & è contra, ne debitor infructuoſam rem offerat eius creditori, Doct. communi calculo conſtituerunt, quòd hoc in arbitrio boni uiri, hoc eſt iudicis, ſit relictum, ex quibus diſtinctionibus ſatis apparebit reſponſum ad contraria, & quomodo dicta contraria ſint intelligenda, & ueritas huius opinionis dignoſcitur, licèt aliter contra communem ſenſerit Franc. Burſat. d. conſil. 88. nu. 25. & 26. lib. 1.

Pñt ad hoc adduci multa ſimilia, hoc eẽ remittẽdũ arbitrio iudicis, q̃ accuratè adducit Burſat. d. cóſ. 88. n. 11. & 12.

Primum

16 Primum ſimile de † legitima aſſignanda filio, quia ſi aſſignaretur filio in una re ſumptuoſa, & abſq; fructu, reclamare poſſet. Rip. in l. in quartum. nu. 145. ff ad legem Falcidiã. propterea iudex ęſtimabit in quo loco aſſignetur, Menoch. in tract de arbi. iud. lib. 2. Cent. 2. caſu 162. nu. 23. & 24. Anto. Gabr. lib. comm concl. 6. in tit. de legit. concl. 4. nu. 3. & 16. Facit l. ſi quis argentum. cum materia. C. de dona.

17 Item † mulier quæ debet recuperare dotem in bonis ſtabilibus hypothecatam, non poteſt eligere ubi uoluerit, ſed arbitrio iudicis. Boer. deciſi. 46. nu. 7.

Et quod dictum eſt ſupra de legitima, habet etiam locũ
18 in legitima aſſignanda per patrem filio, qui † pater licèt poſſit unicam rem pro legitima filio aſſignare, non tamen deteriorem aſſignabit. Rip. in l in quartum nu. 126. ff. ad legem Falcid. ſed arbitrio iudicis.

Sic concludamus in propoſito caſu, creditorem iſtum non poſſe eligere meliora bona, & è contra, debitorem non poſſe offerre d̄teriora, ſed arbitrio iudicis eſſe adiudicãda.

19 Limitãtur prædicta, quando † debitor in cuius facultate erat conſignandi bona arbitrio iudicis, paſſus fuiſſet litem conteſtari, quia poſt litis conteſtationem, uel tenetur ſoluere pecunias, uel offerre omnia bona. Bar. in l ſi quis ſtipulatus. nu. 4 ff. de ſolu. l. item ueniunt §. idem rectè ff. de peti. hęred. Dec. conſi. 387. in fi. Burſat. d. conſi 88. in fi. lib. 1.

Idem expreſſiùs uoluit ultra eum Capit deciſi. 46. nu. 6.
20 dicens, quòd ſi † creditor cui plures res ſunt obligatæ alternatiuè habens electionem ex prouiſione ſua, ſiue legali, ſi ſemel elegit rẽ, & litẽ fuerit conteſtatuş, nõ poterit amplius uariare, & aliam rem eligere, idem uoluit Loffred. cõſil. 19. nume. 3.

21 Si tamen † debitor ſoluiſſet partem debiti in una re, & partem in alia, ſibi præiudicat, & erit in electione creditoris, petere reliquum debiti partim in una re, partim in alia. Loffred. d. conſi. 19. nu. 7.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECI-

D. IOSEPHI LVDOVICI
DECISIO LXVI.

SVMMARIVM.

1 *Confessio simpliciter facta à marito de dote recepta absq; iuramento, ex quo est facta inter personas prohibitas, non ualet.*

2 *Donatio præsumitur quotiescunq; confeßio apparet facta constante matrimonio.*

3 *Confeßio ista de dote recepta confirmatur morte mariti, quemadmodum confirmantur aliæ donationes inter uirum & uxorem.*

4 *Donatio supradicta morte confirmata trahitur retro ad tempus factæ donationis, quod declara, ut infra nu. 33.*

5 *Confeßio prædicta etiam in casu ualida non subsisteret sine insinuatione, quando excederet summam quingentorum aureorum antiquorum.*

6 *Insinuationis defectus secundùm magis comm. opi. suppletur iuraměto.*

7 *Antonij Gabrielis conclusionum liber, Calepinus Doctorum nuncupari potest.*

8 *Iuramentum unicum supplet plures defectus.*

9 *Valor aurei antiqui hodie est diminutus, & quingenti aurei antiqui hodie constituunt septingentos aureos, & sic hodie ualet donatio sine insinuatione, usq; ad septingentos aureos.*

10 *Iuramentum non supplet defectum insinuationis secundùm unam commu. opin. ex Fernan. Vasq. sed contraria opinio est magis commu. ut supra nume. 6.*

11 *Confessio mariti de dote recepta, non confirmatur iuramento assertorio, sed iuramento promissorio, & obligatorio, & est magis communis opinio.*

12 *Confessio mariti disparis ætatis, siue conditionis, quia dicitur fieri in recompensationem, ualet à principio etiam absque iuramento.*

13 *Vxorem nobilem accipiens plebeius, si constante matrimonio confiteatur recepisse dotem, confeßio ualet, & tenet, & est magis commu.*

14 *Vxores diuites licèt rusticas & uilißimæ prosapiæ quærunt habere homines: putant enim ex diuitiis consequi nobilitatem, & referuntur quędam carmina.*

15 *Vxor quæ deligenda.*

16 *Vxor dicitur pauper, uel diues, attenta qualitate personarum, quod relinquitur*

linquitur arbitrio iudicis, ut infra nume. 17.

18 Vxor quæ deligenda ex authoritate Sennecę explicatur.

19 Confeßio facta à marito ob seruitia recepta ab uxore ualet à principio tanquam remuneratoria, quæ tamen merita & seruitia probari debent, cùm simus inter personas prohibitas.

20 Donationi merita debent esse correspondentia arbitrio tamen iudicis.

21 Confessio dotis receptæ à patre, siue à cognato ualet & tenet secundùm multos, licèt hoc per Authorem reuocetur in dubium.

22 Confessio mariti de dote recepta ualet, quando ultra confeßionem concurrunt aliæ coniecturæ, puta quòd uxor fuisset alimentata per decennium, quod declara ut infra procedere, quando ultra alimenta concurrissent alię coniecturæ.

23 Confeßio mariti de dote recepta ualet, quando est modicæ summæ.

24 Confeßio mariti de dote recepta ualet, quando pro parte probatur uera, quia in totum præsumetur uera.

25 Confeßio mariti ualet, quando ante confeßionem præcedebat promißio dotis.

26 Confeßio mariti ualet, quando constat de uera numeratione.

27 Confeßio prædicta præiudicat & marito, & eius hæredibus, & est communis opinio.

28 Mulier præfertur non solùm hæredibus ipsius mariti, sed etiam anterioribus creditoribus, & confeßio retrotrahitur ad tempus promißionis, & est communis opinio.

29 Confeßio prędicta nocet & marito, & eius hęredibus statim, non expectato biennio.

30 Confeßio soceri, absente parte, probat in terris ecclesiæ de æquitate canonica.

31 Confeßio prędicta potest reuocari etiam quòd fuerit iurata.

32 Confeßio supradicta non præiudicat anterioribus creditoribus.

33 Donatio antedicta licèt retrotrahatur ad tempus mortis, hoc tamen intelligitur respectu fructuum, non autem respectu proprietatis.

34 Confeßio de qua supra, non nocet posterioribus creditoribus habentibus causam onerosam.

35 Confeßio ista non nocet, quando tantummodo essent præstita alimenta, nisi concurrerent alię coniecturæ.

36 Confeßio ista pariter non nocet, quãdo posset constare de fraude aliqua.

37 Con-

37 *Confeßio ista nocet etiam postorioribus creditoribus post elapsa tempora opponendi exceptionem non numeratæ dotis, & æquipollet reali solutioni secundùm commu. opin.*

38 *Confeßio mariti ante lapsum bienniј non operatur quin posteriores creditores non poßint opponere defectus dictæ confeßionis.*

39 *Mariti renunciatio non debet obesse creditoribus, licèt dicta renunciatio preiudicet marito, & eius hæredibus.*

40 *Creditores qui habuerunt causam à marito, intra tempus opponendi exceptionem non numeratæ dotis, & ignorassent dictam confeßionem, restituerentur in integrum dicti creditores ad opponendam exceptionem non numeratæ dotis.*

ARGVMENTVM.

¶ Confessio mariti de dote recepta constante matrimonio, an & quando ualeat, in quibus casibus præiudicet anterioribus, siue posterioribus creditoribus, tam intra tempus opponendi exceptionem non numeratæ dotis, quàm postea, multifariam, multisq; modis hic declaratur.
Et miro ordine per conclusiones articulus iste, retroactis temporibus difficilis & confusus, ab Authore facilis, & planus redditus fuit.

¶ Donatio non ualet absq; insinuatione, nisi adsit iuramentum, quod secundum magis commu. opinio. supplet defectum insinuationis.

¶ Quæ donatio hodie ualet absq; insinuatione usq; ad septingentos aureos, cùm ualor aurei sit diminutus.

¶ Vxores quæ deligendæ, & quæ non, hic accuratissimè pertractatur.

CLEMENS Alberti confessus fuit in instrumento habuisse à Seraphino Fãtudino quingentos aureos pro dote suæ uxoris Magdalenæ, & filiæ dicti Seraphini, præfatus Clemens erat grauatus magna mole æris alieni, & creditores concurrebant certantes adinuicem pro cõ sequendis

ſequendis eorum creditis, dicta tamen Magdalena eius uxor prætendebat ſe præferri omnibus anterioribus creditoribus uigore dicti inſtrumenti dotalis.

Quęſtio iſta eſt ardua & difficilis, & diu cognita à Doctoribus, qui uel ſtudio contradictionis, uel potius lucro abſtracti adeo in hanc uel illam opinionem inclinauerunt, ut pro una & altera parte reperiantur communes opiniones, diſtinctè tamen procedendo, & ueritas huius articuli dignoſci poterit, & quę opinio in futurũ ĩ praxi ſit ſeruãda.

1 Prima concluſio eſt, quòd quando † confeſſio iſta eſt ſimpliciter facta à marito, & abſq; iuramento, ex quo eſt facta inter perſonas prohibitas, tanquam donatio reiicitur. l. 1. & 3. §. ſciendum. ff. de dona inter uir. & uxo. Dec. conſ. 202.
2 nu. 1. † quæ donatio ſtatim præſumitur, quotieſcunq; confeſſio apparet facta, conſtante matrimonio. l. qui teſtamentum ff de proba Doct. in l. diuortio. ff. de uerb obliga. Gozadi. conſi. 42. nu. 2. Grat Reſp. 36 nu 6. lib. 1. Cepha. conſi. 101. nu. 24. lib. 1. Rolan. à Valle conſi. 93. nu. 1. lib. 1. Natt. conſi. 195. Ruy. qui de magis communi teſtatur conſi. 183. lib. 1. nouiſſimè Franc. Burſat. conſi. 32. nu. 4. lib. 1. Loffred. conſi. 22. nu. 1. Natt. conſi. 147. nu 4. Alcia. Reſp. 332. & Docto. ubiq; paſſim hoc adnotant, ut in hac prima concluſione nemo penitus contradicat.

Secunda concluſio eſt à Doct. magis communiter approbata, quòd licèt confeſſio iſta facta à marito ſtante matri-
3 monio de receptione dotis à principio non ſubſiſtat, † nihilominus confirmatur morte mariti, quemadmodum confirmantur aliæ donationes factæ inter uirum & uxorem. l. quod ſuo. & ibi glo. 2. C. de dot. cau. non nume. l. antepen. C. de don. ante nup Bar. in l. cum quis decedens §. Titij de leg. 3. Bal in l. 1. C de dona. ante nup. Alex. conſi. 26. col. 1. lib 2. Ant Gabr. lib. commu. conclu. tit de iu. do. & promiſ. dot. concl. 3. nu. 5. lib. 3. Ruy. conſi. 54. nu. 1. lib. 2. Rolan à Valle conſi. 93 nu. 14. lib. 1. Bal. Nouel in repe l. 1. nu. 200. ff. ſolu. matri. idem Rolan. d conſi 93. nu. 32. lib. 1. ubi dicit,
4 quòd talis † donatio morte confirmata trahitur retro ad

tempus factæ donationis per Bar post gloss.in l. sub conditione.ff de solu.& in l.fi. ubi etiam glo. C. de inoffi. donat. Ruy. consi. 130. col. 3. uer. quantum ergo ad dotem. lib. 1.

5 Hoc tamen intellige dummodo dicta † confessio dotis non excedat summam quingentorum aureorum antiquorum, quia sine insinuatione dicta confessio non subsisteret l.sancimus. C.de dona.§.perficiuntur. Insti.eo. latissimè Anton. Gabriel qui ponit regulam, ampliationes, & limitationes in lib.commu concl.in tit.de dona conclu. 1.lib 3. & licèt fauore dotis non requiratur insinuatio.l fi. & ibi gl. in uer. indicetur.C de iure dot.& not.in d.l.sancimus. hoc tamen debet intelligi de ea dotatione, quæ fieret à personis permissis,& non prohibitis,puta patre,fratre, & extraneis, secus si fieret à marito. Soc.in l. 1.col. 20.& seq ff.solut matri. Ant Gabr.d lib.3.comm.concl.in tit.de dona.nu. 37. Rol. à Valle consi.93 nu. 17 lib. 1.si tamen in huiusmodi confes-

6 sione esset appositum † iuramentum,tunc uirtute iuramenti non opus esset alia insinuatione,& confessio ista subsisteret,quia licèt retroactis temporibus fuerit communis opinio Doct. quòd iuramentum non suppleret defectum insinuationis Barb.consi. 16.col. 10.lib.2. & cęteros hanc partem sectantes cumulat Ant.Gabr.lib comm conclu.3. conclu.1.tit.de dona nu.66.in fi. hodie tamen magis communis extat,quòd iuramentum suppleat defectum insinuationis.de commu.testatur Bertran.consi.173.col. 2. lib 1. Afflict.decisi.159.Crauett.consi.118.col. 1. Grat qui de magis communi attestatur consi.70.col.fi.lib. 1.& ad nauseam usq; Ant.Gabr.lib.3.comm concl.tit de dona.concl. 1. nu. 66. qui locus tanquam index posteris temporibus allegabitur,cùm omnia diligenter tetigerit,& cumulauerit,adeo

7 quòd † liber ille iure meritò,Calepinus Doctorum nuncupari possit. Adde Tiraquel in l si unquam in præfat.nu. 143. C.de reuocan.dona.Neuiz consi.8.nu.9.& 10.Rolan.à Valle consi.19.in fi.& consi 39.nu.38.lib. 1. Alciat.Respon. 54. nu.2.& 3.Bell.consi.60.nu.19.Crauett.consi.118.num.1.& in terminis nostris de confessione facta per maritum de re-

ceptione

ceptione dotis,quòd firmetur iuramento, & quòd dictum iuramentum ſuppleat defectum inſinuationis, ſenſit Rolã. à Valle conſi.93.nu.37.lib.1.& Ceph conſi.6.nu 17. lib. 1.
8 ubi dicit, † iuramentum unicum tantùm ualidare donationem à principio, & confeſsiones iſtas, ac etiam defectum inſinuationis, perpendens multos dubitare an unicum iuramentum plures ſuppleat defectus. dixi ſupra aureorum
9 antiquorum,quia † cùm hodie ſit diminutus ualor aurei,& illi quingenti aurei antiqui hodie conſtituunt ſeptingentos aureos,& ſic hodie donatio abſq; inſinuatione ualeret uſq; ad ſeptingentos aureos.Rolan.à Valle conſi.39.nu 41. lib.1.Iſti autem qui aduocationis munere funguntur,ſi uel
10 lent ſuſtinere aliam opinionem & communem, † quòd iuramentum non ſuppleat defectum inſinuationis, adeant Vaſqu.in lib.de ſucceſ. creat.§ 5 in prin.in praxi tamen ut dicebam altera opinio magis communis ſeruatur, quòd iuramentum ſuppleat defectum inſinuationis.

11 Tertia concluſio eſt,quòd iſta † confeſsio mariti facta de dote recepta non confirmetur iuramento aſſertorio tantùm.Bal.in l.cum quis decedens §.Titia.de leg.3.Dec. conſil.202.Pariſ.conſi.86.nu.47.lib.3.Grat.conſi.54 col.4.lib. 1.ſed requiritur etiam iuramentum promiſſorium ſeu obligatorium,& eſt magis communis opinio,ut per Anto.Gabriel.qui cæteros congerit lib.comm opin.3.tit. de donat. concl.3 nu.4 & 5.Crauett.conſi.102.Ceph conſ.61 nu 22. lib.1.Pet.Io.Ancar.q.32.nu.13.& 14.par.2.Bal. Nouell. in repet.l.1.nu.198.& nu.203.ff.ſol. matri.

12 Quarta concluſio eſt,quòd iſta † cõfeſsio ſubſiſtat, quando fieret à marito diſpare ætatis uel conditionis, quia ex quo iſto caſu dicitur fieri in recompenſationem, dicta confeſsio ualet etiam abſq; iuramento.Bar.in l.ſi uoluntate.nume.2.C.de dot.promiſſ Iaſ.in l.diuortio.nu.9.ff. de uerbo. obliga.& in l.ex hoc iure.nu.55.ff.de iuſti.& iure. & in l. fi. C.de uerb.ſigni.& in l.ſi non ſortem.§.libertas. nu. 8. ff. de condi.indebi.Bal.Nouell.in tract.de dot.in 10.priuileg.nume.7.Curt.Iun.conſi.6.nu.20.Pet.Duen.reg.221.nu.11. di

13 cens, quòd si † plebeius accipit nobilem in uxorem, & constante matrimonio confiteatur recepisse dotem, quòd confessio ista ualet & tenet. Paril. consi. 86. nu. 18. ubi testatur de communi lib. 3. Riminal. consi. 216. nu 23. lib. 2. Tiraquell in tract de nobilita cap. 18 nu 19. Viui. comm opi. in uerb donatio inter uirum & uxorem nu. 7. & hęc est uerior & magis communis opinio, licèt quidam Moderni Repeten in l 1 ff solu matri disputatiuè conentur eam subuertere. Hodiernis tamen temporibus parum isthæc practicantur, quia homines omissis istis nobilitatibus quærunt ha-
14 bere † uxores diuites, licèt rusticas: & uilissimæ prosapiæ: putant etenim ex diuitiis etiam consequi nobilitates, iuxta tradita latè à Tiraquello in tracta. de Nobilita. cap. 3 numerò 7. dicens.

Diuitiæ si absunt, imbecilles fiunt nuptiæ:
Laudant enim nobilitatem homines,
Magis autem affinitatem sequuntur diuitum.

15 Deinde † subdit arietes, asinos, & equos generosos nos quęrere, & unumquemq; uelle huiusmodi animalia ex bono genere sibi parare, uxorem uerò malam, maliq; generis non renuere uirum generosum, si ei pecunias multas dederit, neq; è diuerso mulierem mali uiri, sed tamen diuitis recusare nuptias: bono enim illum præferre opulentum adeò quidam existimant, ut illarum gratia bonus mali generis
16 uxorem ducat, & malus bonum sibi genus adsciscat. † Vxor autem dicitur pauper uel diues, attenta qualitate personarum, hoc arbitrio iudicis relinquendo, ut nouissimè tradit Mennoch in tract de arb iud casu 65. lib 2. cent. 1. & ultra eũ in terminis uxoris pauperis uel diuitis ponit Tiraquell.
17 in tract de nobilit. cap 20 nu. 159. † dicens, pariter hoc relinqui arbitrio iudicis, asserens quòd nobilis qui operari nequit, dicitur pauper, id habens quod rusticum & artificẽ faceret diuitem, in quam sententiam scriptum est à Cornelio Tacito, Neronem Valerio Messalæ Consuli, qui Coruini Oratoris pronepos fuit, obtulisse in singulos annos quingenta sextertia, quibus paupertatem & inopiam sustenta-

ret, quæ ſumma eſt ex noſtra pecunia ex computatione Budęi lib de Aſſe, duodecim millium & quingentorum aureorum, quam ſummam ſi qui hodie habent, ditiſsimi exiſtimantur, & tamen tunc Meſſala paupertate laborare credebatur pro ratione ſcilicet ſuæ dignitatis & nobilitatis.

18 Concludam igitur hanc quartam concluſionem † cum ſententia Sennecæ in lib. de remed fortuit. ad Galionem, quẽ refert, & ſequitur Tiraquell. in tracta de nobilit. cap. 26 nume. 10. Inuenies, inquam, bonam uxorem, ſi nihil quæris niſi bonam, dummodo ne imagines proauoſq; reſpexeris, nec patrimonium cui iam ipſa nobilitas ceſsit.

19 Quinta concluſio eſt ſuperiori germana, in † confeſsione facta à marito ob ſeruitia accepta ab uxore: tunc etenim ex quo confeſsio iſta eſt remuneratoria, à principio ualet, & tenet Ant. Gabr. falſiſsimè lib 3. comm. concl. in concl. 1. nu. 59. ſed ex quo ſumus in confeſsione facta inter perſonas prohibitas, merita & ſeruitia debent probari, ut not in l. ſi fortè ff de caſtren. pecul. in l ſi donatione. C. de collat. nec ſufficit aſſertio meritorum, niſi probentur Imol in l. Aquilius Regulus ff de dona. latiſsimè Ant Gabr. ubi ſupra, nu. 60. Tiraquell in tract de nobil cap 18. nu. 19. Viui. in ſuis comm. opin in uer donatio inter uirum & uxorem nu. 4. & ponunt alij quos conſultò omitto, non prætermittendo

20 tamen ex intentione Doct de quibus ſupra, † ſeruitia debere eſſe condecentia donationi, quod arbitrio iudicis eſt relinquendum.

21 Sexta concluſio eſt, quando uir confitetur † recepiſſe dotem non ab eius uxore, ſed à patre, Ruy. conſi. 183. nu 4. lib. 1 ſiue à fratre ſuæ uxoris Marſi ſing. 385. Rolan à Valle cõſil. 53. nu. 26. lib 1. Didac Couarr lib 1. uar. reſol cap. 7. uerſic. eſt & alia in hac re. Iaſ in §. fuerat. col. 21. uerſic unum etiam. Inſti. de actio. uerùm de hoc dubito, cùm maritus, qui uellet benemereri, & rem gratam facere eius uxori, fatebitur accepiſſe dotem ab eius ſocero, uel cognato, intuitu eius uxoris, & ſic remanet confeſsio iſta ualde ſuſpecta.

22 Septima concluſio eſt, quando † ultra confeſsionem con

cernunt

currunt aliæ coniecturę,puta quòd uir retinuisset uxorem, & tanquam dotatam eam alimentauerit. Bal. in l. 1. col. 3. uersi.unde quæritur.C.de priuileg.dot.Dec.consi.536.uer. ad hoc etiam facit.Gozad.consi.42.col.3.& consi.28.uersi. septimo fortius.Bal.Nouell.in tract. de dot. in 10. par. col. 7.in fi.uer.quarto limita.Crauett consi.40. nu. 40. quod tu dicas procedere,quando uxor fuisset alimētata per uirum per decennium.Soc.in l.1.col.15.uer.sed ista opinio. ff. sol. matri, de quo dicto licèt dubitauerit Crauett. ubi supra, dicens etiam ante lapsum decennij ualere dictam confessionem,dummodo per minus tempus fuerint præstita alimenta,nihilominus dictum Soc.in loco de quo supra communiter sequuntur Doct.quòd uidelicet requiratur lapsus decennij,ut est uidere per nouissimos Repetentes in l.1.ff.sol. matr circa materiam huius conclusionis uide etiam Dida. Couarr.lib.1.cap.7.uar resol.uer.sic ex confessione receptę dotis.Rolan.à Valle consi.85.nu.43.lib.1.

23 Octaua conclusio est,quando † confessio,quæ fit à marito,est de modica summa.Crauett.d.cōsi.40. nu.4, Quæ autem dicatur modica summa,ponit Mennoch.in tract. de arbit.iud.casu 145.nu.2.cent.2.lib.2.

24 Nona conclusio est, quando † confessio mariti de dote recepta pro parte probatur uera, quia in totum præsumetur uera,iuxta not.per glo & Doct.in l. 2. C. de non nume. pecu.ita arguit Soc.Sen.consi.82.col.2.in prin. lib. 3. Crauett consi.158.nu.6,in fi.& consi.198.nu. 6. confessio enim quando est uerisimilis,inspecta qualitate coniugum, & facultatibus mariti subsistit,ut post alios uoluit Pet.Io. Anc. q.32.nu.8.par.2.præsertim quando habet adminicula ueritatis.l.cùm citra.& ibi Bar.C.de iur. dot. Boer. decisi. 333. Ant.Gabr.lib.3 comm concl.concl.4 nu.4 in tit. de dona. Grat.resp.55.nu.38.lib.1.

25 Decima conclusio extat, quando † ante confessionem mariti præcederet promissio dotis, quia tunc magis pręsumitur facta animo liberandi à promissione præcedenti, quàm fraudandi.Cyn.in l.in contractibus. C. de non num. pec.

pec.Crauett.consi.40 in prin. Afflict.decisi.402. nu. 2. Bal. Nouell in repe.l.1.nu.210.& seq ff sol mat. ubi amplè hoc declarat,& in tract de dot. priuileg. 10.col. 7. Ruy. qui dicit istam partem communem consi. 183 col fin uersi. quinimo ueriùs lib. 1. & de magis commu testatur Ant. Gabr. qui cõcordantes allegat lib. 3. comm concl. tit. de iur. dot concl. 4. nu 2. Io. de Amicis consi. 136. nu. 2. & nu. 4. Grat. respon. 54. nu. 14. lib. 1. & isto casu statim ualet, nec etiam intra biẽnium potest opponi exceptio non numeratæ dotis. Bellon. consi. 4 nu. 7. Alci respon. 332.

26 Vndecima conclusio est, quando † non solùm constat per simplicem confessionem, sed etiam per ueram numerationem, quia tunc confessio mariti non præsumitur facta in fraudem. Grat. respon. 54. nu. 38. lib. 1.

Possent complurimæ aliæ conclusiones, siue potius limitationes in unum congeri circa istam materiam, quas dedita opera omitto, tum quia non faciunt ad casum nostrnm, tum etiam quia ex lectura Doctorum per me allegatorum de facili inueniri poterunt.

Nunc claudendo decisionem est uidendum, an stantibus aliquibus ex dictis confessionibus ualidis, puta quòd fuerint morte confirmatæ, iuramento uallatæ, uel quòd præcesserit promissio dotis, uel alio modo, de quibus supra, an inquam per dictas confessiones fiat præiudicium & creditoribus, & hæredibus mariti? & in hac dubietate distinctè & intelligibiliter procedendo, iuxta communes traditiones Docto. tres sunt considerandi casus, quibus ritè animaduersis ad totalem facilitatem omnes contrarietates Doctorum redigentur.

Primus casus est, quando dubitatur an ista confessio prę iudicet hæredibus mariti confitentis, & ipsimet marito, &
27 isto casu dicunt communiter Docto. † quòd confessio ista præiudicat & marito & eius hæredibus. Bar Bal & Saly. in l. assiduis. C. qui potio. in pigno. habean. Cuma. consi. 31. ubi testatur de communi. Tiraquell. qui multos citat in tracta. de utroq; retrac. glo. 28. nu. 88. intelligendo tamen hoc,

hoc, dummodo non fuerit renunciatum exceptioni non numeratæ dotis, quia ex dicta renunciatione argueretur fraus. Ruy. consi. 127. nu. 3. lib. 4. & latè post multa consilia Doctorum ponit Pet. Io. Ancar. quæst. famil. 32. nu. 2. par. 2. & hoc procedit de facili, quando præsertim sumus in dona tione iurata, uel quando præcessit promissio dotis, quia li-
28 cèt postea subsequatur confessio dotis, † mulier præfertur non solùm hæredibus ipsius mariti, sed etiam anterioribus creditoribus, cùm confessio illa retrotrahatur ad tempus fa ctæ promissionis, & tempus promissionis attenditur, non autem tempus confessionis, ut per totam decisionem dedu cit Affl. decisi. 402. in causa. Ceph. consi. 21. nu 10. lib. 1. idē uoluit Bulgari de Bulgarinis in rep. l. 1. nu. 46. ff sol. mat dicens, ꝙ confessio mariti, quando sumus in casu ualidæ confessionis, tunc ex communi sententia Doct. nocet marito & eius hæredibus, & sic in undecim casibus per nos supra notatis, in quibus deduximus subsistere confessionem mariti, & in aliis similibus præiudicabit & marito, & eius hæredibus dicta confessio, etiam quòd fuerit renunciatam exceptioni non numeratæ dotis, quia dicta Ruy. & aliorum procedunt, quando sumus in confessione inualida & suspecta, sed quando nos sumus in donatione à principio ualida iuxta multas exemplificationes à nobis supra relatas, excepta donatione illa, quæ non ualet à principio & morte con firmari debet, tunc utiq; etiam quòd apponatur exceptio non numeratæ dotis, confessio pręiudicabit & marito, & eius hæredibus, & hoc est de mente Scribentium. idem uoluit Rolan à Valle consi. 93. nu. 20. nu. 30. & seq lib. 1. Io. de
29 Amic. consi. 136. nu. 2. & 4. dicens, † quòd statim præiudicat uiro & eius hæredibus, non expectato biennio. idem esset si dicta confessio dotis fuisset facta à socero in eius te-
30 stamento, etiam absente parte, † quia dicta confessio soceri absente parte in terris Ecclesiæ de ęquitate canonica probat. Riminal consi. 108. nu. 15. usq; ad nu. 21. lib. 1. est
31 bene uerum, † quòd dicta confessio facta à socero de dote recepta potest reuocari, etiam quòd fuerit iurata. Ruyn.

consil.

consi.sexagesimo nono. nume.uigesimo sexto.& seq.lib. 1.

Secundus casus est,qui nullam prorsus habet difficultatem,quando creditores sunt anteriores confessioni dotis, quia isto casu nemine discrepante admittunt Docto. quòd
32 † confessio ista non præiudicet dictis anterioribus creditoribus.Bal.in rub C de reuocan.his quæ in frau.cred. col. 2. Alex.consi. 142.lib.5.Cozad consi.28.nu.25.uersi. decimo ista confessio Grauett.consi.44.nu.1.Ceph.consi.21. nu. 9. lib 1. Ruy consi.183.nu. 1. & 2. lib... Didac. Couarr.lib.1. uari.resol cap.7.uer.tertiò illud.in fin.ubi hanc opinionem defendit,etsi anteriores creditores non haberent hypothecam aliquam , sed tantummodo personalem actionem ex sententia.Castren in l.1.ult.col ff.sol.matri.

Tertius & ultimus casus est , an confessio ista de recepta dote noceat posterioribus creditoribus , & in hoc casu est primùm animaduertendum, an simus in simplici confessione, quæ confirmatur morte , quia isto casu non præiudicat
33 dicta confessio posterioribus creditoribus,quia † licèt dicta donatio retrotrahatur ad tempus factæ donationis , ut superius dixi , hoc tamen est intelligendum respectu fructuum,non autem respectu dominij.Bar.Bal.& Doct in l.2. C. de inoffi. donat. & perinde est , acsi facta esset tempore
34 mortis , † nec nocet posterioribus creditoribus habentibus causam onerosam.Campeg.in tract.dot.quęst.53. Bellon.consi.47.nu.6 & ita est intelligendus Ruyn. consi. 132. col.3.lib.4 Rolan.à Valle consi 93.nu.32.lib.1.similiter nō
35 noceret † dicta confessio,quando essemus in casu ubi fuissent tantummodo pręstita alimenta uxori,etiam per decennium,nisi concurrerent aliæ coniecturæ Bellon. consil. 48.
36 num. 2. † Neq; etiam noceret quotiescunq; per creditores posset doceri de aliqua fraude,ut deducit Couarru. d.cap. 7. lib. 1. uar resol in quo cap. satis seriosè hanc materiam pertractat.

Quando tamen essent defluxa tempora opponendi exce
37 ptionem non numeratæ dotis,tunc † confessio mariti noceret etiam posterioribus creditoribus , quia eo casu tantū

operatur confeſsio mariti, quantum uera & realis ſolutio, & eſt communis opinio, ut per Afflict. d. deciſi. 402. col. 4. in fi. uer. item uera concluſio. Alex. conſi. 123. lib. 6. cóſ. 90. col. 2. lib. 3. Gozad. conſi. 42. col. 3. uer. quintò licet. Rolan. à Valle conſi. 85. nu. 42. lib. 1. Franc. Burſat. qui etiam de cō muni teſtatur. conſi. 32. nu. 42. lib. 1.

38 Si autem non eſſet elapſum biennium, tunc utiq; † confeſsio illa (niſi eſſet uera) non omnino præiudicaret poſterioribus, quin poſſent opponere defectus dictæ confeſsionis. Afflict. d. deciſi. 402. etiam quòd maritus renunciaſſet exceptioni non numeratæ dotis. Pet. Io. Ancar. queſt. Fa-
39 mil. 32. nu. 7. par. 2. dicens, quòd † renunciatio mariti non debet obeſſe creditoribus. l. ſi unus. §. ante omnia. ff. de pactis. quæ renunciatio licèt præiudicet marito, & eius hæredibus, non tamen præiudicat creditoribus & eius hæredibus. Bellon. cōſi. 47. nu. 4. aliàs eſſet in poteſtate mariti fraudare creditores contra l. 1. § ſi culpam. ff. ſi quid in frau. patro. intelligendo tamen prædicta quòd ſi creditores habuiſſent cauſam à marito poſt lapſum biennij, lapſus temporis eis noceret.

40 Si autem † creditores habuiſſent cauſam à marito intra tempus opponendi exceptionem non numeratæ dotis, & ignoraſſent dictam confeſsionem, tunc reſtituerentur in integrum creditores ad opponēdam dictam exceptionem non numeratę dotis. Gozadi. qui de communi teſtatur cōſ. 28. nu. 20. Pet. Io. Ancar. quæſt. famil. 32. nu. 7. par. 2. ubi ex
41 intentione Gozadi. dicit dictam † reſtitutionem intelligi petitam, quando in libello fuiſſet facta mentio dictæ exceptionis, & in fine libelli adeſſet clauſula, peto ius & iuſtitiam miniſtrari. & cùm ſimus in his quæ ſunt facti, ignorantia pręſumitur l. in bello. §. facta ff. de capti & poſtli. reuer. & ita eſt intelligendus Gozad. qui uidetur ſibimet contrarius in conſi. 42. nu. 13.

In caſu autem noſtro, ut reuertamur quò digreſsi ſumus, iſta Domina Magdalena tantummodo oſtendebat inſtrumentum confeſsionis dotis, non præcedente aliqua dotis

promiſ-

promisione, nec concurrebat aliqua ex supra narratis præsumptionibus ad fauorem ipsius Magdalenæ, propterea iudicaui dictam confessionem non officere anterioribus creditoribus, & sic contra dictam Dominam Magdalenam. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Tutor, & curator tenentur dare pecunias pupillares ad honestum lucrū, & ad cambium, aliàs tenentur ad interesse.*

2 *Prædia uenalia quæ emi potuißent, opus est probare, ad hoc ut teneatur tutor, & infra nu. 3. & 4.*

5 *Pupillus debet probare fuisse repertos uolentes pecunias ad censum, cambium, & in mercaturam.*

6 *Proclama, & bannimenta sunt modi probandi prædia fuisse uenalia.*

7 *Bannum publicatum præsumitur deuenisse ad notitiam omnium qui sunt de loco, & ibi commorantur.*

8 *Tutor probabitur inuenisse prædia uenalia, si fuerit requisitus, an uoluerit emere talem fundum.*

9 *Venditiones bonorum stabilium banniri solent.*

10 *Tutores dicuntur esse in dolo in non dando pecunias ad honestum lucrum, si fuerit probatum per proxenetas, & mediatores ad hoc fuiße requisitos, ipsosq; tutores recusasse.*

11 *Proxenetis non creditur, nisi utraq; parte consentiente, & est magis cōmunis opinio.*

12 *Proxenetę admittuntur, quando alij testes haberi non possunt.*

13 *Minorum fauore, multa fuere introducta.*

14 *Tutoris scientia, dicitur scientia pupilli.*

15 *Romæ, Venetiis, Lugduni, & in aliis ciuitatibus insignibus solent dari pecuniæ ad cambia, & recambia, & in multis locis adsunt montes non uacabiles.*

16 *Notorium facti permanentis sufficit allegare.*

17 *Notorium prædictum non opus est allegare, quando constat ex actis de dicto notorio.*

18 *Notorium quid sit, & quomodo probetur, hic remissiuè ponitur.*

19 *Notorium prædictum sufficit eligere in allegationibus iuris, & post conclusum in causa, & iudex potest ex officio se informare.*

20 *Notorium ideo non requirit causæ cognitionem, quia in eo ordo iuris est ordinem non seruare.*

21 *Notorium non facti permanentis requirit probationem.*

22 *Notorium non facti permanentis requirit sententiam declaratoriam.*

23 *Notorium tunc dicitur probari, quando factum sui natura tale est, ut omnes sciant, uel uerisimiliter scire possint.*

24 *Tutoris negligentia probatur, quando fuisset citatus à uolente ei uendere prædium, & dictus tutor recusasset.*

25 *Notitia inducitur per actus iudiciales, & notificatio statim censetur perfecta, quando relatio fit à nuncio.*

26 *Tutores recusantes ponere pecunias ad honestum lucrum sunt suspecti, ne bona minorum in eorum utilitatem conuertant, & tenentur ad duplum & interesse.*

27 *Tutores non tenentur de casibus fortuitis, qui præuideri non possunt.*

28 *Mors connumeratur inter casus fortuitos.*

29 *L. fin. C. de peric. & commo. rei uendi. explanatio, & inductio.*

30 *Tutor qui deponit pecuniam apud campsorem, cuius fides erat publicè approbata, non tenetur si pecuniæ fuerint deperditæ.*

31 *Tutoribus non est permissum simpliciter dare pecunias ad honestum lucrum, sed in subsidium, quando non reperirentur bona stabilia uenalia, cum declaratione ut hic.*

32 *Perusiæ reperiuntur quotidie bona stabilia uenalia, & homines perquirentes pecunias ad census, & ad mercaturas.*

33 *Tutor debet p̃uidere periculũ mortis, et multa de morte hic subijciũtur.*

34 *Tutor non teneretur de interitu pecuniarum positarum ad societatem officij, quando pater dicti tutoris fuisset solitus dictas pecunias ponere ad societatem officij.*

35 *Tutor magnatum personarum potest dare pecunias ad societatem officij, quando pupillus est ualde diues.*

36 *Tutores omnes possunt dare absq; eorum periculo paruas quantitates pecuniarum pupillarium ad societatem officij, arbitrio iudicis.*

ARGV-

ARGVMENTVM.

¶ Tutor, qui dedit pecunias pupillares ad ſocietatem officij, tenetur de amiſsione dictarum pecuniarum, ſi euenerit quòd ille in perſonam cuius erãt poſitæ, moriatur intra ſex menſes, uel poſtea ante diſdictam, quòd de facili procedit adhibitis limitationibus in calce deciſionis per Authorem conſideratis, caſus nouus, & à Doctoribus hactenus non adnotatus.

¶ Notorij permanentis, & non permanentis multa ponuntur.

¶ In diſcurſu deciſionis deducuntur modi, quibus tutores, & curatores conuincuntur de ſcientia & notitia, uidelicet bona fuiſſe reperta uenalia, nec non eos potuiſſe dare pecunias ad honeſtum lucrum, & recuſaſſe.

TVTOR quidam, cuius nomen pro meliori cõticetur, dederat ad ſocietatem officij in perſonam, puta Titij ſui nepotis, mille aureos de pecuniis cuiuſdam pupilli, cuius tutelam gerebat: qui quidem nepos cùm fuerit mortuus intra primum ſemeſtre, & pecuniæ dicti pupilli fuerint deperditæ, præfatus pupillus cùm exiuiſſet non ſolùm de tutela, ſed etiam de cura, & ageret XXVI. annũ, & ultra, inſtituit iudicium contra dictum tutorem pro recuperatione dictorum ſcutorum mille, & intereſſe lucri ceſſantis, aſſerens ex cauſa ipſius tutoris amiſiſſe dictas pecunias, quandoquidẽ in ciuitate Peruſina inueniebantur prædia uenalia, nec non pecuniæ in tuto potuiſſent poni ad honeſtum lucrum abſq; periculo amiſſionis capitalis, puta ad cenſus perpetuos, ad cambium, ac etiam ad licita & honeſta lucra mercaturæ, quod lucrum mercaturæ licèt ſtet ſub periculo fortunæ, à communiter tamen accidentibus regulariter, ut plurimũ in mercaturis & negociationibus homines ſolent ſuperlucrari. Pro parte dicti tutoris, quòd ritè fecerit in dando dictas

ctas pecunias ad societatem officij, facit doctri Bar in l. tutor qui repertorium §. si post & § seq ff de admin tuto ubi
1 dicit, quòd † tutor, & curator tenentur pecunias pupilli dare ad honestum lucrum, & ad cambium, non autem illas tenere in abscondito, aliàs tenentur de suo reddere tantumdem pupillo, & ad interesse. idem uoluit Rom sing. 179. iure hodierno Alex consi 108. nu. 6. lib 1. Rolan à Valle cõsil. 49 nu 34. & seq. lib 1. Caualcan in tract de tuto. & cura. nu. 113. Riminal consi. 325. nu. 21. lib. 2. Gramm. decis 103.
2 nu 22. & 23. † dummodo tamen probetur, tunc temporis fuisse prędia uenalia, quæ emi potuissent. Bar. in d. l. tutor qui repertorium § si post depositionem. propè fi. Soc Sen. consi. 149 col 2. lib. 1. & consi. 278. col. 4. & consi. 283. col. 5. lib. 2. Ruy consi. 92 nu. 3. lib 5. Dec consi. 178. in fi & consil. 430 nu. 4. & consi. 562. nu. 12. Crauett. consi. 21. nu. 5. Rolan. à Valle cons. 9. nu. 34. lib. 1. Plot. in l si quando. nu. 219. C unde ui. Ceph consi. 65. nu. 19. lib. 1. Rolan à Valle in tracta. de luc. dot q. 64. nu. 20 Franc. Marc. decisi. 167. nu. 9. parte 2. Caualcan. in tracta. de tut. & cur. nu. 115. Mennoch in tract. de recupe. possess. in 7. remed. nu. 23. & in tract de arb. iud. cas. 49. nu. 6, lib. 2. cent. 1. & hæc est communis, & recepta opinio, tam antiquorum, quàm modernorum Docto-
3 rum. bene uerum est, quòd † ex parte pupilli debet probari prædia fuisse uenalia, cùm sit fundamentum intentionis ipsius. Bar in d. § qui post depositionem. in fi. Mennoch. in
4 in d. tract. de arbi. iud. cas. 49. nu 6. cent. 2. lib. 1. & † quemadmodum ex parte pupilli debet probari fuisse reperta prædia uenalia, ad hoc ut tutor teneatur ad interesse, ita etiam
5 ex identitate rationis, ex parte † pupilli necesse erit probari, quòd fuissent reperti uolentes dictas pecunias ad censum, uel ad cambium, uel in mercaturam, declarando tamẽ ut infra statim subiiciam, modus autem probadi tunc temporis fuisse reperta bona uenalia, uel quòd aliquis cępisset ad censum, cãbium, uel ad negociationes mercaturæ, erit,
6 puta, † quòd in plateis, uel in aliis locis publicis fuerint facta proclamata, & bannimenta, si quis uoluerit emere tale

prædium,

7 prædium,uel agrum : bannum † enim publicatum præſumi
tur deueniſſe ad notitiam omnium, qui ſunt de loco, & ibi
commorantur. Bal in l doli mali.ff de nouat. & in l. noſtrã.
col.fi.C de teſta. Alex.conſi.65. col 2. lib. 3. Iaſ. conſi.46.
col.3.lib.3. & in l. is poteſt. col. 12.ff de acquir.hære. Ant.
Gabr.lib.6.commu.concl tit de reg.iur.concl.5.nu.16.uel
8 quòd † probetur dictum tutorem fuiſſe requiſitum, an uel-
let emere talem fundum, & aliis modis, quibus tutor poſ-
ſet conuinci ſibi eueniſſe occaſionem bona emendi, & no-
luiſſe emere.& hæc exempla deſeruiant quo ad bona ſtabi
9 lia, quorum bonorum † ſtabilium uenditiones,ut plurimũ
banniri ſolent, & ita ſeruatur hic Peruſiæ, in ciuitate mea
Aſſiſij,ac in ciuitate Foriſempronij, quam ueluti patriam
meam diligo.

Circa uerò pecunias,quæ potuiſſent dari ad cenſum, ad
cambium,& ad lucrum mercaturæ, quia de iſtis rebus non
ſolent fieri proclamata,ſed hic Peruſiæ per proxenetas, ſeu
ut uulgò dicitur,ſenſales,& mediatores,ſolent ſimilia per-
10 tractari,crederem † conſtitui in ſcientia,quando per ſupra
dictos,uel alios probaretur fuiſſe requiſitos ad dandum pe
cunias ad aliquod honeſtum lucrum,ut ſupra, & hoc face-
11 re recuſaſſent:& licèt iſtis † proxenetis regulariter nõ cre-
datur,niſi utraq; parte conſentiente glo.in Authen de in-
ſtrum.caut & fid.§.in his in uer.ad numeratorem,& eſt ma
gis communis opinio,de qua teſtatur Ant. Gabr. ubi ponit
ampliationes,& limitationes lib. 1.comm concl.tit.de te-
ſti.concl.20.nu.3.& ultra eum Campeg.in tract.de teſti. re
gul.85.Crot.cum addit.Mennoch in eodem tract.in 4. par.
nu.83. idem uoluit Curt pariter eodem tract.concl.43.Ni-
12 hilominus hæc regula limitatur, † quando alij teſtes habe
ri non poſſunt. Butr in c.cum dilectus.extra de elect. Corn.
conſi 63.col.2.in fi.lib.1.Marſi.ſing.533. Ant Gabr. ubi ſu-
pra.nu.7.& tantò magis iſti mediatores ſunt admittendi in
13 caſu noſtro,cùm uerſetur † fauor minorum, quorum fauo-
re multa à iure fuere introducta toto tit ff. & C. de minor.
& in ſumma dummodo legitimè probetur dictum tutorem

recuſaſſe

recusasse dare pecunias ad honestum lucrum, tenebitur ad interesse ipsi pupillo, ut supra dixi. Nec est mirùm quòd tutor teneatur ad interesse, quia ista scientia tutoris nocuit
14 ipsi pupillo, cùm † scientia tutoris dicatur scientia ipsius pupilli. l. 1. §. si C. de fals. mone Bal. in l. 2. C de rescin uend. Neuiz. consi 20 nu. 34. Franc Bursat. consi 64 nu. 37. lib. 1. non est mirum si tutor tenetur ad damna & interesse, & huiusmodi exempla de proxenetis, & aliis testibus deseruiũt potius pecuniis quæ dantur ad honestum lucrum in mercaturis ad census, & ad societatem officij, quàm ad cambium,
15 licèt etiam in ciuitatibus insignibus, † ut Romę, Venetiis, & Lugduni, per similes etiam personas soleat tractari mutuatio pecuniarum ad cambia, & recambia: in quibus ciuitatibus, uel similibus adsunt bancha, & rationes, quæ continuò accipiunt pecunias ad cambium, & recambium, & in multis locis adsunt montes non uacabiles, qui reddunt tot pro quolibet centenario: nam in istis locis tutores statim quòd non ponunt pecunias ad honestum lucrum, tenentur ad interesse, etiam non docto per testes, quòd pecuniæ
16 potuissent dari ad honestum lucrum, quia cùm simus † in notorio facti permanentis, non est opus aliqua probatione, sed tantùm allegari sufficit. Grammat. decisi. 105. num 16. Capit decisi 124. nu. 7. Didac. Couarr lib. 2. uari. resol. cap 6. uers uerùm immerito. Bart Grat respon. 112. nu. 29. lib. 1. & respon 83. nu. 6. eod. lib. quod quidem notorium facti permanentis sufficit allegare absq; alia probatione. Grat. respon 83. nu. 8 lib. 1. & 90. nu. 2. & 112. nu. 30. eo lib. & respon. 81 nu. 37. & respon. 85 nu. 8. lib 2. Natt. cons. 219. nu 4. & consi. 275. nu. 1. Rolan. à Valle consi 68. nu. 22. lib. 2. Soc Iun consi 65. nu. 39. lib. 1 & consi. 34 num 14. lib. 2. Marant. in tract iud in 6. par uer appellatio nu. 142. Vant. in tracta. nullit. in tit quis possit dicere de nullit. nume. 53.
17 † ubi dicit, non requiri allegari, quando ex actis constaret de notorio, idem uoluit Mennoch in tract. de arbit. iudi.
18 cas. 166. nu 6. lib 2. cẽt. 2. ubi declarat quid sit † notorium, & quomodo probetur idem quòd supra, quòd sufficiat alle

gatio

gatio notorij.uoluit Ceph.conſ.82.nu.52.lib.1.& conſ.85.
19 nu 23.eo.lib.ubi dicit ſufficere allegari † in allegationibus iuris, immo poſt concluſum in cauſa poteſt notorium deduci.Gozad.conſ.85.nu.12.de quo quidem notorio poteſt iudex ex officio ſe informare.Crauett.conſ.104.nu.9.& nimirum ſi ſuper notorio cauſæ cognitio non deſideratur,
20 † cùm in eo ordo iuris ſit ordinem non ſeruare.Spec.in tit. de expen.§.ulti.in fi.Fely in c.audientiam.de accuſa. Pariſ. conſi.147.lib.4.Gramma deciſ.36.nu.36.Butr.Boſſ.& Foſler.quos refert & ſequitur Grauat.in adnot. ad praxim Veſtri.cap.11.lib.5.nu.4.& tradunt alij paſſim, & ſic quando ſumus in iſto notorio facti permanentis, uidelicet quòd in urbe adſint bancha, & rationes, quemadmodum bãchum Altuitorum,& ſimilium, tunc & eo caſu tam in urbe,quàm in aliis locis,ubi adſunt bancha,& rationes,tutores tenentur ad intereſſe,niſi emerint prędia, uel poſuerint pecunias in iſtis rationibus, ſiue montibus ad honeſtum lucrum, & ſufficit allegare exiſtentiam dictorum bãchorum numulariorum,uel ſimilium perſonarum,cùm ſimus in notorio facti permanentis, ut latè ſupra deduxi: ſinautem eſſemus
21 † in notorio non facti permanentis,tunc requireretur probatio dicti notorij.glo.2.q.1.de tranſac. Capit.d.deci.124. nu.7.Cyn.in l.ea quidem.n.2.q.ubi etiam Bal C.de accuſ. Iaſ.in l ſi uerò.§.qui pro rei qualitate.col.2.uer.ſecundò ad uerte.ff.qui ſatiſda.cogan.Dec.in c.conſuluit. el primo. in 3.notorio.extra de appell. Rolan. à Valle qui poſt alios atteſtatur de communi,conſi.99.nu.16.lib.1.Natt.conſi 275.
22 nu.3.ubi † dicit, requiri ſententiam declaratoriam.Notorium autem dicitur pluribus modis conſtare, ut deducit Mennoch.in tract.de arbi.iud.caſ.166.cent.2.lib.2.concludens tamen hoc relinqui arbitrio iudicis, qui quidem de-
23 bet arbitrari, tunc dici probatum † notorium, quando factum ſui natura tale eſt, ut omnes ſciant, uel ueriſimiliter
24 ſcire poſſint,probaretur quoq; alio modo negligentia † tutoris,quando fuiſſet citatus à uicino habente prędium prope fundum pupilli, & uicinus offerret ipſi tutori uendere

pro iusto pretio dictum prædium, aliàs protestaretur aliis uenundari, quemadmodum quotidie practicatur in patria mea Assisij, ubi ex quo habemus ius congrui, citantur quotidie uicini, eisq; protestatur, quòd nisi intra tantum temporis spacium emerint tale prædium, uenundabitur aliis, & iudex solet impartiri licentiam, quòd nisi intra tot dies emerit uicinus, possit cuicunq; uenundare dictus uicinus oblatum prædium, uel agrum: nam si accideret, quòd huiusmodi protestatio fieret alicui tutori, & ille recusasset emere quatenus haberet pecunias pupillares præ manibus, diceretur uersari dolosè in tutela, & teneretur ad interesse ipsi
25 pupillo, & isto casu † dicitur tutor habere notitiam rei uendendæ, cùm per actus indiciales hoc ei fuerit notificatum. Cephal consi. 57. nu. 33. lib. 1. quæ notificatio iudicialis statim censetur perfecta quando fit relatio à nuncio. idem Cephal. consi. 77. nu. 52 lib. 1. notorium enim dicitur quod ex actis resultat. Soc. Sen. consi. 38. col. 8. uer. septimò principaliter. lib. 1. Soc. Iun consi. 16. nu. 18. lib. 1. Parif consi. 3. nu. 7. lib. 4 Neuiz. consi. 81. nu. 32. Mennoch. in tracta. de arbit. iud. cas. 166 nu. 6 cent. 2. lib. 2. possent excogitari plura exẽpla, quibus esset de facili deducere tutorem fuisse negligentem in emendis prædiis, uel in dando pecunias ad honestũ lucrum, quæ consultò omitto: quid enim excogitari potest
26 de istis † tutoribus recusantibus ponere pecunias ad honestum lucrum, uel in emptionem prædiorum, nisi quòd ipsi in ipsorum usus & in utilitatem bona minorum conuerterint, quo casu tenentur ad duplum, & ad damna, & interesse ipsis pupillis. d. l. tutor qui repertorium §. si quas usuras. Latissimè multos cumulans tradit Caualcan. in trac. de tut. & cura. nu. 116. Redeundo ad quæstionem propositi casus à nemine positi, quòd ego uiderim, dico quòd prima facie uidebatur dicendum iacturam dictarum pecuniarum cedere damno ipsius pupilli, non autem tutoris, per text in
27 l tutoris C. de peric tut. ubi Imperator dicit, † tutores nõ teneri de casibus fortuitis, qui præuideri non potuerunt,
28 † mors autem uidetur connumeranda inter casus fortuitos.

29 tos. † l.fin.C.de peric. & commod. rei uendi. ubi ſi ancilla moriatur poſt perfectam uenditionem, & non haberet uitium latens,& uenditor non fuerit in mora,periculum ſpectat ad uenditorem: ſecundò per doctrinam Petr.de Vbal.
30 in tract.de duob.fratr par.8.in prin.nu.4.ubi dicit, † quòd tutor qui deponit pecuniam apud campſorem, cuius fides erat publicè approbata,quia etiam alij deponebant pecunias, ſi pecuniæ fuerint deperditæ, periculum non ſpectat ad tutorem, ſed ad pupillum, ex quo tutor in nulla culpa fuit. Verùm prædictis non obſtantibus contrarium puto de iure uerius,quòd immo damnum pecuniarum amiſſarũ cedat in damnum tutoris,non autem pupillo, quia ut ex dictis omnium Doctorum ſupra allegatorum uideri poteſt,
31 non permittitur † tutoribus ſimpliciter dare ad honeſtum lucrum pecunias,ſed in ſubſidium, ubi non reperiuntur bona ſtabilia uenalia,& hoc præſertim,quãdo pater non fuiſſet ſolitus pecunias dare ad honeſtum lucrum, & ad mercaturas,uel etiã quòd fuiſſet ſolitus,& tutor non fuiſſet induſtrioſus quemadmodum pater.Bar.in l.Titium & Mæuium. §.alteram ff de admi.tut.Soc.Sen.conſi.24.nume.44.lib.1. Plot in tract.de in lit.iur.§.quinto. nu. 18. Riminal. conſil. 300.nu.71.lib.2. Plot. in d. tract. de in lit.iuran § quinto. nu 18 & tanto magis hoc non uidetur permiſſum in ciuita
32 te noſtra † Peruſina,in quo quotidie reperiuntur bona ſtabilia uenalia, ac etiam homines perquirentes pecunias ad
33 cenſus, & ad mercaturas: præfatus enim † tutor debebat prǽuidere periculum imminẽtis mortis, quia homines omnes nati ſumus,& propoſita eſt oĩbus fortunę telis uita noſtra;nec eſt dolendum,quominus ea qua nati ſumus conditione uiuamus, ut diuinus ille Plato dicere conſueuerat, & mors accidit uniuerſis, ut ait Horat. Pallida mors æquo pulſat pede, pauperum tabernas, Regumq́; turres. & ſunt qui hariolos eſſe profiteantur, ut optimè declarat Benen. Stach in tract de mercat.in tit de ſponſion.in 4.par nu. 7.

Nec obſtant allegata ſupra in contrarium,quia loquuntur in diuerſis terminis: cui enim dubium eſt,quòd l tuto-

ris.C.de peric.tuto loquitur de periculo, quod præuideri non poterat, similiter l.fin C. de peric.& commo. rei uend. dicit periculum interitus spectare ad emptorem, nisi uenditor fuerit in mora. Pariter doctri. Pet. de Vbal non obstat, quia cùm regulariter pecuniæ quæ deponuntur apud bancherios, soleant esse securæ, si casu dictæ pecuniæ amittantur, periculum non spectat ad tutorem, sed ad pupillum: in casu autem nostro sumus in diuersis terminis, quia per istũ tutorem poterant emi bona stabilia, uel pecuniæ poterant dari ad censum, & in subsidium ad honestum lucrum mercaturæ, quando tamen pater dicti pupilli dictas pecunias fuisset solitus dare ad lucrum in mercaturis: cùm autem eas dederit ad societatem officij, in qua uertitur periculũ mortis, & sic amissionis pecuniarum, prout euenit in casu nostro, intrepidè est dicendum dictum tutorem teneri tum ad resaciendum ipsi pupillo sortem principalem, tum etiam lucrum cessans, siue interesse: quia si tutor tenetur, quando pecunias posuisset ad lucrum mercaturę simpliciter, non facta prius diligentia emendi bona stabilia, uel pecunias collocandi in tuto, iuxta doctrinas supra allegatas, quanto fortius est dicendum dictum tutorem teneri, quando dederit dictas pecunias ad societatem officij, in qua maius uertitur periculum amissionis ob mortem futuram. arg. auth. multo magis C. de sacrosan. eccle. cum uulga.

Iudicaui ergo amissionem dictarum pecuniarum cessisse damno ipsius tutoris. cùm essemus in ciuitate hac in qua pecuniæ poterunt poni in tuto, uel in emptionem prędiorum, uel ad censum perpetuum conuerti, prout deductum fuit in processu, præsertim cùm dictus pupillus non sit magnæ qualitatis, & diuitiis minimè abundet, eodemmet modo teneretur tutor, si posuisset pecunias ad societatem officij in personam ipsius pupilli, qui intra sex menses fuisset prædefunctus, quia hæredibus pupilli tutor teneretur, nisi essemus in aliquibus ex prædictis limitationibus, tamen conclusionem istam si casus occurreret, limitarem duobus, uel
34 tribus modis. † Primò, quando pater tutoris fuisset solitus

illas pecuniarum quantitates dare ad societatem officij quia quemadmodum tutor potest ponere pecunias ad honestum lucrum mercaturæ, quando pater pupilli hoc facere solitus erat. Soc Sen. d consi 24. lib. 1. Riminal. d. consil. 300. lib 2. Plot. in tract. de in lit. iuran §. quinto. num. 15. ita ex identitate rationis tutor poterit dare pecunias pupillares ad societatem officij, quemadmodum erat solitus dare pater dicti pupilli, & isto casu damnum cedet ipsi pupillo, non autem tutori.

35 Secundò, quando essemus † in tutore cuiusdam magnatis, & ualde diuitis arbitrio iudicis, quia quẽ admodum tutores similium personarum possunt honestè aliquid donare, quod aliis tutoribus non est permissum. Ias. in l. pactum curatoris. nu. 2. uer. hinc est. C. de pact. Rolan. à Valle consi. 18. nu. 56. & 59. & nu. 63. lib. 2. Caualcan. in tract. de tut. & cura. nu. 121. ubi etiam dicit tutores posse donare pro seruitiis, & bene meritis, ita à maioritate rationis uidetur permissum tutoribus magnatum illustrium & diuitum personarum dare aliquas pecuniarum pupillariũ quantitates ad societatem officij. arg. not. per Euerar. in cen tu. sua legali in loco de minori ad maius. Tertiò, limitarem

36 supradicta † in omnibus tutoribus qui dedissent paruas pecuniarum quantitates ad societatem officij, attentis diuitiis & qualitate ipsius pupilli, quia non solùm tutores magnatum & principum, sed etiam omnes tutores possunt aliquid honestè donare secundùm qualitatem personæ. Riminal. consi. 84. nu. 25. lib. 1. si ergo possunt aliquid honestè donare, multo magis poterunt aliquam pecuniarum summam dare ad societatem officij, quod non est simpliciter donare, licèt in istis societatibus uersetur periculum mortis, & hoc arbitrio & religioni iudicare debentis, attentis diuitiis, qualitate personæ, & aliis circunstantiis, relinquitur. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Constituti clausula ad hoc ut operetur, est necesse quòd constituens probet, quòd tempore facti constituti possidebat. Fallit quando essemus in antiquis, quod declara procedere, quo ad semiplenam probationem, quæ suppleatur ex aliis indiciis aut adminiculis, & nu. 2.*

3 *Donatio rei litigiosæ non subsistit, declara ut infra nu. 9.*

4 *Litigiosa res quando dicatur remissiuè.*

5 *Donationis titulus est ualidus & permissus.*

6 *Clausula illa, cessit atq; concessit omne ius, omnemq; actionem, & petitionem, iuncta alia clausula, ponens ex nunc in locum suum proprium, tanquam procuratores & dominos in rem suam, operatur, ut licèt donatarius non habeat dominium, possit agere rei uendicatione.*

7 *Quæcumq;, dictio, cum uerbis hic adnotatis operatur, acsi de bonis expressa mentio facta fuißet.*

8 *Confessio facta positionibus probat contra confitentem, nec potest reuocari nisi docto de errore.*

9 *Litigiosa bona tunc possunt donari super possessorio, quando lis erat super petitorio.*

10 *Pactum de non alienando absque hypotheca non impedit dominij translationem.*

ARGVMENTVM.

¶ Constituti clausula, quomodo, & quando operetur, hic cum limitationibus adnotatur.

¶ Litigiosæ rei donatio quando ualeat, hic declaratur.

¶ Clausula. cessit atq; cõcessit omne ius, omnemq; actionem, ponens in locum suum, quid operetur.

¶ Confessio facta in positionibus, non potest reuocari nisi docto de errore.

¶ Pacto de non alienando absq; hypotheca non impedit dominij translationem.

DON

DON Gentiles Filiaſtrellus de caſtro Paciani degens olim in caſtro inſulæ maioris lacus,& agri Peruſini,donauit irreuocabiliter inter uiuos,Iacobo Pauli de dicto caſtro,& cuidam Ser Ceciliano omnia & ſingula ipſius Don Gentilis bona, ſita in dicto caſtro Paciani, quæ bona deuenere ad manus Ser Andreæ de dicto caſtro. Hæredes dicti Iacobi, & Ser Ceciliani egerunt contra dictum Ser Andream & eius in cauſa procuratorem pro conſequendis rebus donatis & ab ipſo perperam detẽtis, & cauſa redacta ferè in termino expeditionis contra agentes quamplurima obiiciebantur.

Primò, quia Don Gentiles uidetur donaſſe bona ſita in caſtro Paciani noui,non autem bona quę habebat in caſtro Paciani ueteris,& ex proceſſu conſtat à char.82. & 88. duo reperiri caſtra Paciani,unum caſtrum Paciani noui, alterũ uerò Paciani ueteris, & ex uerbis donationis uidetur uoluiſſe donare bona ſita in caſtro Paciani noui tantùm.

Secundò,quia prætenditur dictum Don Gentilem tempore factæ donationis non poſſediſſe dicta bona,ad eſſe au
1 tem donationis, & ad hoc † ut operetur clauſula conſtituti
in donatione appoſita,eſt neceſſe quòd conſtituens tempo
re facti conſtituti poſſideat,ut latiſſimè deducit Tiraquell.
in tract.conſti.poſſ limit. 1.& ultra eum idem uoluit Riminal.conſi.147.nu.10.Natt.conſi.171.nu.8.& conſi.439. nume.2.Alcia reſpon.99. nu.2.& nu.5.Grat reſpõ.94.nu. 15. & reſpon. 117.nu.15.lib 1.Gozad conſi.42.nu. 7. immo nõ
ſufficit poſſeſſio conſtituentis, niſi conſtitues tempore con
2 ſtituti ſciuiſſet ſe poſſidere Riminal conſi. 94.nu. 34. † niſi
tamen eſſemus in antiquis, quia inſtrumentum antiquum in quo apparet quem ſe conſtituere poſſidere fundum nomine Titij, præſumitur ex antiquitate temporis poſſeſſionem fuiſſe penes conſtituentem. Natt. conſi. 235. nu. 11. quod tamen tu declara procedere non habere locum quo ad plenariam probationem dominij reſultantem ex dicto conſtituto,ſed quo ad ſemiplenam probationem,quæ ſup-

pleatur

pleatur ex aliis indiciis,aut adminiculis.Crauett.in tracta. de antiq temp.par. 1 in § uiso de fama nu. 21.

Tertiò,quia prætenditur dicta bona donata tempore fa-
3 ctæ donationis † fuisse litigiosa,& sic donationem non subsistere.Bar.in l. 1.§ si inter ff de litig.& in auth.litigiosa. C.
4 de litigios. † quando autem res dicatur uerè & propriè litigiosa,ponit Didac.Couarru.in lib.pract quæst.cap. 15.nume.6.Natt.consi.2.

Quiartò,quia pretium terræ in uocabulo, le Fontecci,& aliud in uocabulo,li prati, erat per instrumentum prohibitum alienari cũ hypotheca speciali, ut in processu fol. 122.

Quintò,erat alia prohibitio de non alienando sine licẽtia dictæ Dominæ Felicianæ,ut in processu fol. 157. ad not. per Doct.communiter in l.filiusfamilias §.diui. de leg. 1.

Agentes uerò ex aduerso habebant intentionem funda-
5 tam in instrumento donationis, qui quidem † titulus donationis est ualidus & permissus.l. 1.& 2.ff de dona.tot.tit C. de dona quæ sub mod.Paris consi. 76.Ser Gregorius. nu. 4. lib.3.quæ donatio perficitur per pactum nudum,l.si quis argentum C.de dona Doct.in l.2.de leg. 1. nec in ea requiritur causa,ut dicit Paris.d consi. 76 nu. 6.lib.3. qua ualiditate donationis stante,non est dubitandum,quin fuerit translatum dominium & possessio in donatarios l. quod meo.& ibi Doct.ff de acquir.possess maximè cùm donans sibi reseruauerit usumfructum.l. quisquis. & l. si quis argentum. C. de donatio.

Immo licèt non esset translatum dominium in donatarium, tamen postquam in instrumento donationis adest il-
6 la † clausula,cessit atq; concessit omne ius,omnemq; actionem,& petitionem,iuncta clausula, ponens ex nunc in locum suum proprium, tanquam procuratores, & dominos, prout in rem propriam,tunc donatarius agere potest rei uẽdicatione, licèt dominium non haberet, ut etiam deduxit D. Blasius Angelicus aduocatus in causa,ad not.per Bar.in l.si culpa.ubi ponit formam libelli. ff. de rei uendi. & in l. si ager.in fi.ff eo Doct.in l fi.C.de hæred.uendit.

Allegata

Allegata in contrarium non obstant, & re uera (ut ex uerbis dictę donationis colligi potest) uidetur donasse omnia bona tam Paciani noui, quàm Paciani ueteris: in dona
7 tione enim dicitur, † quæcunque bona stabilia dicti donantis, quæ hic sufficienter uoluit haberi pro expressis, acsi de eis mentio facta foret, & sic censetur specificasse omnia bona. Bald. in l. emptorem. col. 3. uersi. item quæro. C. locat.

8 Et † confessio facta in responsione ad positiones probat contra confitentem, nec reuocari potest, nisi docto de errore, Marian. in c. fi. col. 34. uer. primo casu. de libell. obla. Ias. consi 21. col. 2. uer. tertiò respondetur. lib 3. Purpurat. in l. edita. nu. 57. C. de eden. nouissimè Ant. Gabri. lib. commu. concl. tit. de confess. concl. 4. nu. 21.

Tertium fundamentum non obstat, quòd bona dicti Don Gentilis tempore factæ donationis essent litigiosa, auth. litigiosa. C. de litig. quia ut bene aduertit D. Aduocatus prædictus, ex quo lis erat super possessorio tantùm, non erat prohibita donatio iurium quæ habebat in petitorio dicti Don Gentilis, licèt enim regula sit quòd bona litigiosa alienari non possint, ut supra dictum fuit, & extat etiam
9 statutum Perusinum, † nihilominus regula ista habet quãplurimas limitationes, inter quas potissima est illa, quòd pendente lite super possessorio, non impeditur alienatio iurium in petitorio, ad not. per Docto. in c. 1. de confirma. util. uel inutil. & ultra allegata per eum, idem uolit Aemilian. consil. 51. in præmisso casu. nume. 18. Natt. consi. 145. nu. 16 & 17.

Non obstant alia fundamenta, & præsertim conuentio facta de non alienando, quia cùm fuerit simplex & sine hypotheca, non impedit dominij translationem, ad tradita cõ
10 muniter per Doct. in d §. diui & in indiuiduo † de pacto de non alienando absq; hypotheca, quòd non impediat dominij translationem, uoluit Parisi. consi. 100. in princip. lib 4. Ruy. consi. 13. nu 17. lib. 2.

Ego tandem sententiaui pro donatione, reseruato iure

K illæso

illæso utriq; parti, in duobus petiis terræ, uno in uocabulo le Fontecci, alio in uocabulo li Prati, manu Ser Philippi Perusini, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Possessio est quid facti, & non transfertur in aliquem, nisi apprehendatur, & est communis opinio. & non continuatur etiam in filios, & nume. 2.*

3 *Possidens semel præsumitur in futurum possidere.*

4 *Possessio uacans potest ab hæredibus & filiis propria authoritate occupari, & infra nu. 13.*

5 *L. finalis. C. de edicto Diui Adriani tollen. emanauit ad bene esse, secundùm Castrensem, & Decium, quorum intellectus reprobatur per Authorem, ut infra nu. 16. & 17.*

6 *Possessio apprehensa de licentia iudicis sine citatione partis nihil operatur, quod tu declara procedere, quoad plenarium præiudicium, ut infra nume. 14.*

7 *Attentata non cadunt in remedio retinendę possessionis, quia qui ius suũ prosequitur, nihil attentare dicitur: uictoria enim super istis attentatis dependet à causa principali, & nu. 8. & fieret præiudicium negocio principali, & nu. 9. & 21.*

10 *Possessio non acquiritur nisi animo & corpore, & defuncti animus ad hæredem non transmittitur, & nu. 11.*

12 *Bannimentis Reuerendissimi Domini Buonsignori Finetti, Perusiæ, & Vmbriæ Gubernatoris, cauetur ne quis propria authoritate possessionem accipiat.*

15 *Iste possidet, qui authoritate iudicis possidet.*

18 *Possidentes tempore litis contestatæ sunt manutenendi in possessione.*

19 *Fundamentum suæ intentionis unusquisq; probare tenetur.*

20 *Possessio familiaris nullius est momenti.*

ARGVMENTVM.

¶ Traduntur multa ſcitu digna in materia l. fi. C de edicto Diui Adria. tollen.

¶ Poſſeſſio defuncti non continuatur in hæredem.

¶ Attentata non cadunt in remedio retinendæ poſſeſſionis.

DONNA Matthia Baldaſſaris, & Millus de caſtro Turſciani, habitatoris in caſtro plebis Cainæ comitatus Peruſiæ, obtinuerunt à me licentiam pro immiſſione in poſſeſſionem quorundam bonorum relictorum poſt mortẽ Antonij Bini detto braccio de eodẽ. Domina Lucaria filia pręfati Antonij tanquam eius hæres teſtamentaria propria authoritate accepit poſſeſſionẽ prædictorum bonorum prętendens dicta bona ad ſe ſpectare, uigore dicti teſtamenti in iudicio producti, & potuiſſe dictam poſſeſſionem adipiſci abſq; aliqua licentia iudicis. Quod uidentes dicti Matthias, & Millus obtinuerunt præceptum contra dictam Dominam Lucariam, ut deſiſteret à dictis moleſtiis, cùm non potuerit accipere poſſeſſionem propria authoritate, ſtante prohibitione bannimentorum Illuſtriſſimorum Legatorum huius Prouinciæ, ſiue Gubernatorum pro tempore exiſtentium, in quibus prohibetur nullum poſſe propria authoritate accipere poſſeſsiones, ſub pœnis & cenſuris in dictis bãnimentis inſertis, fuit cauſa introducta coram me, & deniq; dubitatum, an dicta Domina Lucaria potuerit dici, quòd attentauerit.

Capiendo partes dictæ Dominæ Lucariæ, uidebatur dicendum ipſam non attentaſſe ex duobus.

Primò, quia poteſt negari aſſumptum, quòd dicta Domina Lucaria denuò ingreſſa fuerit poſſeſſionem bonorum, ſed potius quòd poſſeſſionem dictorum bonorum paternorum cóntinuauerit, nam etſi † poſſeſſio ſit quid facti, &

1

(ſemoto ſtatuto,uel conſuetudine) non transferatur in aliquem,niſi apprehendatur.l cùm hæredes.& ibi Alex teſtatur de communi opinione.ff.de acquir poſſeſ. Tiraquell in
2 tract. le mort ſaiſit. quæ poſſeſſio non † continuatur etiam in filios Bar.& Bal.in l cum miles.ff.ex quib.cau.maio.Cepha.conſi.30.uiſis.nu.8.lib.1.Tamen ipſa Domina Lucaria ſe fundat dicens, huiuſmodi nouam apprehenſionem non fuiſſe neceſſariam prætendens etiam uiuente dicto teſtatore ſe poſſediſſe dicta bona,& regula ſit in immobilibus,pręſ-
3 ſertim quòd † qui ſemel poſſidet, præſumatur etiam in futurum poſſidere.l ſiue poſſidetis.C de proba. quam regulam exornat poſt Imol.Anto Gabr.concl.29.lib.1.comm.opi.

Secundò,quia etſi poſſeſſio non continuetur in hęredem
4 etiam ſuum filium,ut ſupra dictum eſt,tamen quando † poſſeſſio eſt uacans, & ab alio non occupata, filij poſſunt propria authoritate eam accipere.d.l.cùm hæredes.ff.de acqu.poſſ.Doct.communiter in l.fi.C.de edicto Diui Adria toll.& ponit ſatis abundè Tiraquell. in tract. le mort ſaiſit. in præfatione in 8.declaratione.

Iſta autem Domina Lucaria prætendit à principio continuaſſe,& quatenus opus ſit, de nouo apprehendiſſe dictã poſſeſſionem antequam fuiſſet capta poſſeſſio prædicta per aduerſarios,ergo &c.Et licèt hoc aſſumptum, quòd hæres poſſit propria authoritate accipere poſſeſſionem, quando
5 eſt uacans,uideatur contra tex. † in d l fi. C. de edicto diui Adri,toll.in qua cauetur,quòd adeatur iudex,ipſiq; oſtendatur teſtamentum non caſſum neq; abolitum, quia ut aduertit Caſtren.ibi,& Dec nu.7.in fi.conſtitutio illa emanauit ad bene eſſe, licèt non fuerit neceſſaria, immo etiam quòd dicta D.Lucaria apprehendiſſet dictam poſſeſſionem poſt immiſſionem,ſiue poſt licentiam obtentam à me, non uideretur fuiſſe ingreſſam plenam poſſeſſionem, ſed uacantem.ad not.per Dec in d l.fi.nu.5.uer.& etiam licentia.ubi
6 dicit, quòd † licentia data à iudice ingrediendi poſſeſsionem non citata parte nihil operatur,& eſt æquè,acſi apprehendens poſſeſsionem propria authoritate apprehẽdiſſet,

quæ

quæ prosupposita quatenus essent uera, quòd dicta D Lucaria fuisset in pacifica possessione, non diceretur aliquo pacto attentasse, cùm possidens non dicatur attentasse. Capit. latè decisi. Neap. 72. & sic in remedio retinendæ posses-
7 sionis non cadunt † attentata, quia qui ius suum prosequitur, nihil attentare dicitur. Card. in clem si. extra ut lite penden. Dec. consi. 103. Franc. in c. significante. nu 6 extra eod.
8 tit. Bero. quęst. fam. 120. num 13. † Victoria enim super istis attentatis dependet à causa principali. Franc. in c non solũ. col. 3 extra de appella. uer. tertiò limita. & in c. dilecti. nume. 3. extra de appell. Vestr. in sua praxi in tit. ut lit. pendẽ. & nouissimè quòd istud remedium attentatorum non cadat in interdicto retinendæ possessionis, tradit Hiero. Manfred in suo dialog de attenta lib. 1. par. 7. nu. 33. 34. & 35. & ita memini me pluries declarasse in diuersis locis status Ecclesiæ, quibus præfui quod huiusmodi remedium attenta-
9 torum non cadat in interdicto retinendæ possessionis: † fieret enim præiudicium negocio principali, si declaretur in isto remedio retinendæ aliquem ex partibus attentasse, quod est omnino notandum, quia casus iste in foro uersantibus sæpe accidit in facto.

Ad fauorem tamen prædictorum Milli & Matthiæ, faciebant duo magis solida fundamenta, quæ uix euitari possũt.

Primò, dispositio iuris communis quæ dictat (ut in principio decisionis dicebam) quòd possessio non continuetur in hæredem etiam filium & suum. d l cùm hæredes. in principio. ff de acqui. poss. l si de eo. §. ultimo. ff ad exhiben ubi
10 Bal ad † acquirendam enim possessionem requiritur ani-
11 mus & corpus. l 3. ff. de acqui poss. l licet C. eo & † defuncti animus ad hęredem non transmittitur. l. 4. ff. loca. l. sed si ita legatum. §. illi si uolet. ff. de leg. 1. cum simil. Tiraquell. abundè in tract. le mor saisit. 3. declaratione. nu 8. & seq. & ultra eum Ceph d consi 30 uisis nu 8. lib. 1. ubi expressè dicit de filio & hærede, prout nos loquimur.

12 Secundò † bannimenta prouincialia innouata per præsentem Reuerendissimum Dominum Gubernatorẽ Buon-

signorum

ſignorum Finettum, quibus cauetur ne aliquis propria authoritate, cuiuſcunq; fuerit conditionis, poſſit & ualeat propria authoritate ingredi poſſeſſionem abſq; authoritate iudicis, & ſic ceſſat diſpoſitio iuris communis, iuxta latè tradita per Tiraquell. in d. tract. le mort ſaiſit. in præfatione in 8. declara ubi dicit ex communi Doctorum ſenten-
13 tia, quòd † hęredes poſſunt accipere poſſeſſionem propria authoritate, & licèt Dec. poſt alios in d. l. fin. ut ſupra dixi-
14 mus, dicat nihil ualere † licentiam iudicis, quando eſt facta ſine citatione partis hoc bene uerum eſt quoad faciendum plenarium præiudicium parti non citatæ: ſed bene dicta licentia opitulatur, ut impetrando careat uitio inuaſionis, & pœnæ bannimentorum euitandæ cùm iuſtè poſſi-
15 deat † ille qui authoritate iudicis poſſidet. l. iuſtè poſſidet. ff de acquir. poſſ.

16 Non etiam prætermittam mihi unquam placuiſſe † intellectum Caſtren. Dec. & aliorum, quòd l. illa fin. fuerit inducta ad bene eſſe, quia illa lex dat nouam formam hęredibus ſcriptis, qui uolunt adipiſci poſſeſſionem bonorum eis relictorum, ut adeant iudicem, eiq; oſtendant teſtamentum non abolitum, neq; cancellatum, &c. ſi ergo hęredes ſcripti propria authoritate poſſent ingredi poſſeſſionem, fru-
17 ſtratoria fuiſſet diſpoſitio illius l. fi. Propterea † putabam intelligendam communem ſententiam Docto. in hæredibus non ſcriptis qui per diſpoſitionem illius l. fin. tenentur adire iudicem, & iſte intellectus mihi ue riſſimus uidetur, uerum quia eſt contra commu. opinio. à qua in iudicando non eſt recedendum, ideo ſufficiant pro uictoria dictorum Milli & Matthię bannimenta prædicta, quibus cauetur, ne quis poſſit ingredi poſſeſſionem propria authoritate, immo ſtante uera cõmunis opinione Doctorum, de qua ſupra,
18 prędicti Millus & Matthias cùm fuerint per me † inuenti poſſidere tempore litis conteſtatæ, ſunt per me manutenẽdi, etiam quòd iniuſtè poſſiderent, cùm potius ſimus in poſſeſſorio extraordinario, gratia litis ordinandæ. Inn. in c. cũ ueniſſent. extra de conſti. Caſtren. conſi. 3. lib. 2. in nouiter

impress. & in l. Attilius Regulus. in fi ff. de dona. Dec. in c. cum teneamur. 4 not. extra de appella. Cepha consi 19. resignatio nu. 5. in fi. lib 1.

Nec dicta D. Lucaria probauit, quòd esset in possessione antequam fuissent immissi in possessionem cum meo
19 decreto præfati Millus & Matthia: erat enim † hoc fundamentum suę intentionis, consequenter illud probare tenebatur. l ei qui dicit ff de proba. cum uulgar.

Immo stantibus dictis bannimentis resistentibus non potuit continuare, nec de nouo accipere possessionem, & sine licentia continuare non poterat, quia nunquam acceperat possesionem cum decreto iudicis post mortem Antonij eius patris: continuatio etenim præsupponit adeptam possesionem, quod non fuit factum.

Possessio, posteaquam dicit dicta D. Lucaria continuasse etiam uiuo dicto Antonio, eam non iuuat, quia cùm esset uiuus Antonius dominus, possessio illa dictæ D. Lucariæ erat familiaris possessio. l qui siue familiaritatis ff de acq.
20 poss. quæ possessio † familiaris nullius est momenti, ideo necesse erat stantibus bannimentis, ut habuisset licentiam à iudice, & ita sunt intelligenda tradita à Tiraquello in d. pręfat. in fi in tracta. le mort saisit. cùm ergo perperam acceperit possessionem per prius occupatam, & ipsa D. Lucaria per prius non possideret nisi iure familiaritatis, sequitur quòd secando granum, & alios actus possessorios faciendo dicatur attentasse in præiudicium dictorum Milli & Matthiæ, & sic non subsistit motiuum superius factum, quòd in
21 † interdicto retinendæ non caderent attentata, iuxta decisio. Capit. post alios 72. & latè supra dictum fuit, quia uerũ est, quòd attentata non cadunt in interdicto retinẽdæ, quia qui possidet, non dicitur attentare, & fieret præiudicium negocio principali, sed negatur ipsam D. Lucariam possidere saltem iustè, propterea non erat dubium, quin attentasset, & ita de iure ego eram paratus iudicare, composui tamen per modum prouisionis partes absq; declaratione, quòd uidelicet inter dictas partes diuiderent fructus, donec

nec expediretur causa principalis, & interim unusquisque possideret sine præiudicio iurium ambarum partium, & ita de consensu, ut supra sententiaui, manu Ser Raynaldi de Rubeis, Notarij Perusini & curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXX.

SVMMARIVM.

1 *Creditores possunt obtinere, ut executio carcerati pro causa criminali superſedeatur, donec reddatur ratio administrationis.*

2 *Carceratus pro causa criminali, non potest recomendari pro causa & debito ciuili, & infra nu. 7. & 9. & ita seruatur in statu Ecclesiastico.*

3 *Domi suę quis dicitur securus.*

4 *Spoliatus debet ante omnia restitui.*

5 *Creditores non possunt impedire excarcerationem, detenti pro causis criminalibus.*

6 *Custos carcerum æquiperatur depositario.*

8 *Barto. doctri. in l. 2. §. fi. nu. 4. ff. de custo. reo. quomodo intelligatur.*

10 *Marsilij locus reprehenditur.*

11 *Authoris temperamentum in præsenti casu.*

12 *Petrus Philippus Mattiolus Iurisconsultus Perusinus disertissimus, qui olim legit Paduæ, & Perusię.*

ARGVMENTVM.

¶ Quòd carceratus pro causis criminalibus non posit recomendari pro causis ciuilibus, hic expolitè & uiuis rationibus & argumentis demonstratur.

IOSEPHVS aromatarius reperiebatur carceratus in carceribus curiæ Perusinæ pro quibusdam causis criminalibus, cùmq; propè diem deberet relaxari, cùm porrexisset preces coram Reuerendisimo Domino

mino Gubernatore, Dominus Petrus Philippus Mattiolus prętendens ſe creditorem dicti Ioſephi, inſtetit coram me, ut ipſum Ioſephum pro dicto debito ciuili confirmarem. Fuit ergo dubitatũ, an dictus Ioſephus carceratus pro cauſis criminalibus poſſit recomendari pro cauſis ciuilibus, quæ quidem placuit adnotaſſe, quia etſi uulgaria uideantur, uidi tamen pluries de hoc dubitari.

Caſus iſte ponitur in terminis à Bar. in l. 2. §. fi nu. 4. ff. de custo. reo. dicit enim Bar. quandoq; una executio eſt pecuniaria, alia corporalis, & tunc concludit, quòd non poteſt
1 iſte recomendari pro cauſis ciuilibus, † poteſt bene creditor obtinere ut differatur executio perſonalis fienda de ipſo carcerato, uidelicet quando ille eſſet redditurus rationem adminiſtrationis, iſto enim caſu habita modica dilatione poteſt obtineri per creditorem, ut ſuperſedeatur in executione capitali, aliàs ſecus, ita in ſumma dicit Bart. in d. l 2. § fi. nu. 4. uer quandoq; una executio. per tex. in l. 1. C de bon. damna. & licèt Bar. non aperiat quid generaliter ſeruandum & practicandum ſit, quando carceratus pro cauſa criminali poſſit recomendari pro cauſa ciuili, nihilomi-
2 nus ex caſu poſito per Bar. apparet † quòd detẽtus pro cauſa criminali non poteſt recomendari pro cauſa ciuili, niſi in illo caſu Bar. quando uidelicet ille carceratus eſſet decapitandus, ſuſpendendus, uel tu adde, eſſet tranſmittendus triremibus, & teneretur reddere computa alicuius adminiſtrationis. iſto enim caſu conceditur creditori modica dilatio ad faciendum ſibi reddi computa à dicto carcerato, & interim ſuperſederi debet in executione, uerùm ſit ueritas huius caſus euidenter appareat, & ne occurrat in poſterum dubitari, facias firmam & ueram concluſionem, quòd carceratus pro quacunq; cauſa criminali non poteſt recomendari pro cauſa & debito ciuili, & hanc opinionem tenuit Rom. in quodam conſilio manu ſcripto, ut refert nouiſſimè Matth Brun Ariminẽ in tract ceſſ. bon. quæſt 11. 4. quæſt. princi. nu. 35. ubi recenſet fundamenta Roma & ipſe etiam Ariminen. hanc opinionem ſequitur pluribus fundamen-

tis, quòd carceratus pro casu criminali non possit recomendari pro causa & debito ciuili. Primò, quia quemadmodũ
3 esset securus domi. † l. pleriq;. ff. de in ius uoc. ita debet esse tutus quo ad debita ciuilia in carceribus in quibus ad instantiam fisci sequestratus detinetur, & sic tanquam pro-
4 pria libertate † spoliatus debet ante omnia restitui l. si quis ad se fundum C ad legem Iuliam de ui publ. l meminerint. C unde ui c. item cùm quis. de resti. spol cum similibus. &
5 † creditores non debent audiri si uellent obiicere aliquam exceptionem contra istum sequestratum, quo minus restituatur in sua propria libertate. l. 1. §. & parui ff. quod ui aut clam Dyn in c qui ad agendum de reg iur in 6.
6 Secundò principaliter, quia † custos carcerum æquiparatus depositario, & sicut depositario committitur custodia rerum l 1. in princ ff deposi. c. 1. extra eod. ita illi committitur custodia personarum. l. fi. C de cust. reo. l milites. ff. eo. per sequestrationem ergo factam depositario non debet impediri depositi restitutio. l pen. C. deposi
7 Tertiò, quia † carceratus pro causis criminalibus, & recommendatio pro debitis ciuilibus fieri non potest tanquam pro diuersis causis, sicut dicitur in conuentione, & prorogatione, ad not. in l si quis ex consensu. C. de episco. audien & in c 1. & in c at si clerici extra de iudi. & ita est
8 intelligendus Bar. † in d l. 2. §. fi nu. 4. ff de custo. reorum. quòd carceratus pro causa criminali non possit recommendari pro causa ciuili, sed tantummodo creditor in illo casu redditionis rationis per carceratum possit obtinere, quòd supersedeatur per modicum tempus (arbitrio iudicis) in executione illius carcerati, & sic stat firma & uera conclu-
9 sio tam de iure quàm ex consuetudine, quòd † carceratus pro causa criminali non potest recommendari pro causa & debito ciuili, & ita seruari uidi Tiferni, Auximi, Maceratæ, Firmi, hic Perusiæ, & in aliis locis ditionis Ecclesiasticæ, &
10 hęc est ueritas † quicquid transitiuè & malè dixerit Marsil. in eius practi. crimi. in §. attingam nu. 34. & 35.

Bene uerum est, quòd ego non semel ad instantiam creditorum

ditorum iussi custodi carcerum, ut non relaxarent detentos pro causis criminalibus, licèt absolutos, uel quòd porrexissent preces absq; mea licentia, non quidem per uiam recommendationis in scriptis, ut fieri assolet in detentis
11 pro ciuilibus causis, † sed ita oretenus, ut dicebam, & hoc ex eo ego faciebam, ut saltem illi debitores uel satisfacerent eorum creditoribus, uel saltem eis cauerent de satisfaciendo, & amicabiliter mihi pluries euenit prædictos concordasse creditores, uerùm quando dicti debitores detenti pro causis criminalibus uel noluissent, uel non ualuissent satisfacere eorum creditoribus, tanquam tuti remedio iuris, ego non aliter eos astringebam, neq; recommendari permittebam, sed pristinæ eorum libertati restituebam, prout supra iuris esse dicebam, & cùm præfatus Iosephus instaret se liberari, ego pronunciaui ad fauorem ipsius esse liberandum à carceribus, quotiescunq; apparebit se esse concordatum cum Reuerenda camera Apostolica quo ad delicta criminalia, pro quibus detinebatur, nõ obstante recommendatione quam obtinere impetrabat
12 præfatus Magnificus dominus Petrus Philippus Mathiolus, qui cùm sit I. V. D. disertissimus, & aliàs publicè legerit in Gymnasio Patauino & Perusino, & consequenter cognouerit decretum meum esse iuri consonum, acquieuit. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Horatius Maurus, Petrus Paulus Serius, & Blasius Angelicus aduocati Perusini.*

2 *Possessionis immissio non est retardanda: bona enim debent uendicari ab hæredibus.*

3 *Dotis causa possunt alienari bona subiecta fideicommisso, & spectat ad*

 mulierem

mulierem probare non subesse alia bona, & nu. 4.

5 *Confeßio mariti de dote recepta ualet, & tenet, & præiudicat creditoribus, quando præcedit promissio dotis.*

6 *Donatio de hæreditate uiuentis non ualet. Falliu quando interuenit consensus illius de cuius hæreditate agitur, & nu. 23. qui quidem consensus sat est, quòd superueniat, & nu. 24.*

7 *Possessio non intelligitur facta per Iesuitas, & Teatinos, nisi fuerint in quarta classe, & tunc dicuntur eße in quarta classe quando erudiunt pueros, & nu. 17.*

8 *Constitutiones Iesuitorum, & Teatinorum fuerunt confirmatæ in sacrosancto Concilio Tridentino.*

9 *Fideicommissi bona subiecta si alienentur, intelligitur data licentia uocatis apprehendendi bona subiecta fideicommisso propria authoritate.*

10 *Fideicommissi bona esse subiecta asserens tenetur probare illa bona fuisse tempore mortis in hæreditate fideicommittentis.*

11 *Fideicommissi bona subiecta possunt apprehendi per uocatos, quando posseßio est uacans, quo casu dicuntur legitimi contradictores ad impediendam immißionem in posseßionem, quando incontinenti uolunt docere de eorum iuribus.*

12 *Poßidere sine uitio ille dicitur, qui occupat posseßionem uacantem, quando est uocatus in fideicommisso.*

13 *Profeßio in religione dicitur fieri per annum, & tres dies.*

14 *Professus non habet neq; uelle, neq; nolle, quando fuerit receptus in religione ab habente authoritatem, & nu. 15. & dicta profeßio non fuerit facta calore iracundiæ, & nu. 16.*

18 *Agens sine actione, excluditur.*

19 *Donatio inter parentes & filios, & è contra ualidatur iuramento, & est magis communis opinio.*

20 *Religiosus dicitur mortuus mundo.*

21 *Fideicommißi bona subiecta tunc possunt alienari, quando alia bona non subiecta sufficiunt, & non concurrat duplex prohibitio legis, & testatoris, & nume. 22.*

ARGVMENTVM.

¶Bona subiecta fideicommisso regulariter pro dote possunt alienari, quando non supersunt alia bona, & non concurrat

currat duplex prohibitio & legis,& teſtatoris. & onus probandi non adeſſe alia bona ſpectat ad mulierem, & uocatus in fideicommiſſo poteſt authoritate propria apprehendere bona ſubiecta fideicommiſſo, dummodo tamen probauerit bona illa fuiſſe tempore mortis in hæreditate fideicommittentis.

¶ Multa de materia profeſſionis religionis Ieſuitorum ſiue Teatinorum.

¶ Donatio inter patrem & filium ſecundùm magis communem opinionem firmatur iuramento.

HONOFRIVS de Polleis de Peruſia ſuum ultimum condidit teſtamentum,in quo eius hæredes uniuerſales inſtituit Ludouicum & Alexandrum eius filios legitimos & naturales,cum prohibitione quòd dicti ſui filij,nec alter ipſorum bona ipſius teſtatoris ſita in pertinentiis caſtrorum plani Fiactarum Sancti Andreę,& Sancti Mariani, minime uenderent, ſiue alienarent, & ſi unus ipſorum ſic alienaret,bona ſic alienata ad alterum non alienantem,uel eius filios non alienantes & obſeruantes deuenirent, & è contra,& quòd ſimilis prohibitio locum haberet etiam inter nepotes ipſius teſtatoris, quod quidem teſtamentum fuit productũ in proceſſu,ut eſt uidere à char. 65. 66.& 67. quo teſtamento nõ aliter mutato deceſſit ſuperſtitibus ſibi dictis Alexandro & Ludouico, qui hæreditatẽ prædictam agnouerunt, & bona hæreditaria poſſederunt, ita legitur in proceſſu fol 86. 87. 88. & 89. Ludouicus prædictus diſſipauit bona prædicta ſubiecta fideicommiſſo,& ea alienauit,& uendidit cuidam Ioanni detto il Zitolo & Annibali quondam Florauantis de Peruſia,mortuo dicto Ludouico Paulus & Franciſcus filij dicti Alexandri per meam pronũciam acceperunt poſſeſſionem & tenutam bonorum, de quibus ſupra prætendentes dicta bona fuiſſe ad eos deuoluta in uim alienationis prædictæ & fideicommiſſi ad eorũ fauorem facti per D. Honofrium teſtatorem, quibus audi-

tis per Don Baltassarem filium dicti Ludouici instituit iudicium contra prædictos Paulum & Franciscum, super adipiscenda possesione bonorum prędictorum, & causa ad lõgum agitata & redacta ad sententiam, fuit pluries coram me per dominos aduocatos causa disputata & demum producta consilia in scriptis prędictorum aduocatorum, scili-
1 cet † Magnifici Domini Horatij Mauri cum subscriptione quamplurimorum Doctorum pro una parte, & Magnifici Domini Petri Pauli Serij, & Domini Blasij Angelici pro altera parte dicti Don Baltassaris, & aliis à me ad sui fauorem congestis infrascripta fundamenta pro dicto Don Baltassare facere uidebantur.

Primò, quia cùm se probauerit hæredem dicti Ludouici, & possessio dictorum bonorum dicatur spectare ad dictum Don Baltassarem, quatenus etiam adsit contrauentio
2 aliqua, nihilominus non uidetur retardanda † immissio possessionis à quo postea hæredes possunt uendicare bona prædicta. l. 1. C. quorum bono.

Nec aduersarij uidentur se posse fundare in prętensa alienatione & contrauentione, quia prætendunt alienasse cau-
3 sa restituendæ dotis, quæ alienatio † ob dictam causam est de iure permissa auth res quæ. C comm de lega Bal Nouell. in trac de dot. 1. par. 130 priuileg Phanut de lucr. dot. glo. 10. nu. 65. Rolan à Valle consi 85. nu. 24 lib 1. & seq. & in bonis prohibitis alienari expresè Crot. in l. filiusfamilias § diui. nu. 165. de leg. 1. Cagnol. in l. qui cum alio nume. 21. ff. de reg iur. Cur. Iun. consi. 59. nu 2. Dec. dicens cõmun. consi 519 col 2. de quo tamen articulo uideatur nouissimè Marzar. in tract de fideicom. in 2. par. uersi quadragesimò quæritur. ex quo loco tanquam ex indice habebis
4 omnia loca usq; ad hæc tempora. ubi in uer. sed † quòd immo dicit onus probandi non adesse alia bona, spectare ad mulierem.

Et licèt in processu non constet de uera dotis numeratione, nihilominus ex quo præcedebat promissio dotis,
5 † confessio postea subsequens ualet, & tenet, & præiudicat

posterioribus

posterioribus creditoribus Rolan à Valle post alios quos allegat consi. 85. nu. 41. & 42 lib 1.

Itidem non uidebatur excludendus præfatus dominus Baltassar ob donationem ab ipso factam Ludouico eius patri & dominę Helisabettę eius matri, quia ut bene aduer-
6 tunt dicti D Aduocati dicti Don Baltassaris, donatio † illa non ualuit tanquam facta de hæreditate uiuentis. l. fi. C. de pact. l pactum quod dotali. num. 7. C. de colla. Crauett. consi 42. in fi.

Qui quidem Don Baltassar non potest dici incapax ex eo quod fuerit ingressus societatem D. N. Iesu Christi, quia satis fuit deductum, ac etiam mihi oretenus fuit facta fides per Generalem dictę Societatis, quòd in dicta religio
7 ne † non intelligitur facta professio, nisi fuerit in quarta classe, & sic non potest dici quòd fecerit professionem, & consequenter quòd ibi fuerit irreuocabiliter receptus, fue
8 runt etiam productæ † constitutiones dictæ religionis, quæ quidem constitutiones fuerunt confirmatæ in sacrosancto Concilio Tridentino.

Ad fauorem aduersariorum dicti Don Baltassaris plurima faciebant, & adeo urgentia fundamenta, ut sententiam pro eis protulerim, & contra dictum Don Baltassarem motus fui principaliter infrascriptis fundamentis.

Primò, quia quotiescunq; per testatorem bona aliqua subiiciuntur fideicommisso, prout erant bona ista, intelli-
9 gitur data licentia uocatis † in fideicommisso apprehendēdi bona subiecta propria authoritate. gloss. in § de cętero. in uer licentiā damus in Auth ut de cætero. coll. 5. Rom. in l. quia bsenti. §. 1. ff de acq poss. Ang. in l. nemo pōt. ff de pactis Dec. consi. 424 nu 16. Ias in l. filiusfamilias § diui. nume 43. ubi alij recentiores. ff de leg. 1. isti autem Paulus & Franciscus erāt uocati in fideicommisso, & ob dictam alienationem euenerat casus fideicommissi, consequenter iure optimo potuerunt bona prædicta sic alienata propria authoritate apprehendere, eo præsupposito quòd isti pro-
10 bauerint † bona illa esse & fuisse tempore mortis in hære-

ditate

ditate fideicommittentis. Rolan. à Valle post alios cōs. 28. nu. 2. lib. 1. & consi. 81. nu. 15. lib. 2.

Secundò, quia cùm isti Paulus & Franciscus acceperint possessionem dictorum bonorum subiectorum fideicom-
11 misso, antequam esset ab aliquo apprehensa, † non dicuntur incidisse in pœnam l. non dubium. C de legat. immo sunt legitimi contradictores ad impediendam petitam immissionem dicti Don Baltassaris, cùm præsertim in continenti de eorum iuribus docuerint. Docto. omnes communiter in l. fi. C. de edicto diui Adria tollen. Bar. in l. filiam fratribus ff. ad trebell. Ant. Gabr. qui copiosè omnes concordantes allegat in tract. commu concl tit. de fideicommiss. concl. 5. lib. 4. ubi dicit illud procedere, quando quis posside sine uitio, & me hercle ultra alia exempla posita
12 per Doct. qnando quis dicatur † possidere sine uitio, mihi uidetur quòd sit quando quis occupat possessionem uacantem ex quo fuerit in fideicommisso uocatus, ut dixi supra in primo fundamento ex doctrina Ias. post alios in d. l filiusfamilias §. diui. nu. 43. ff. de leg. 1. negari enim non potest quin iura & actiones transierint in istos uocatos & nō alienantes, ideo inficiari non potest, quin eorum possessio sit sine uitio, & quòd propria authoritate eam apprehendere potuerint, ad tradita per Cepha. post alios consi. 49. Comes Gentilis nu. 10. lib. 1. ubi Gozad Paris. & Rub Alexandrinus allegat.

Tertio fundamento, dictus Don Baltassar dicebatur ex-
13 clusus ob incapacitatem dictæ suæ religionis, in qua † professus fuit, cùm per annum & ultra in ea permanserit. clem. eos. ubi Card. de regular Abb in c. ex parte. in princ. extra
14 de regular. & professus † non habet neq; uelle, neq; nolle.
15 Ruy cōs 123. nu. 2. lib 3. † maximè quādo qs fuit receptus in religione ab habente authoritatem Ruy consi. 127. nu-
16 me. 3. lib. 1. & dicta † professio non fuerit facta calore iracundiæ. Butr. in c sicut. el primo. extra de iureiur Fely. in c. dilecti. nu. 16. extra de excep. Pet. Duen. reg. 292. in 8. amplia. nec obstat, quòd ex forma dictarum sacrarum consti-

tutionum

tutionum non dicatur facta professio, nisi peruenerit ad quartam classem, dum dicitur non sit irreuocabiliter receptus, quia, ut ex eisdemmet constitutionibus legitur, ad cognoscendum quando quis sit in quarta classe, inspicitur
17 † quòd erudiat pueros, prout faciebat iste Don Baltassar, ut deductum fuit, ergo ipse etiam Don Baltassar dicitur fuisse in quarta classe, & cõsequenter fecisse professionem, sed ex subsequenti fundamento magis apparebit nihil referre, an fecerit professionem, nec ne.

Quarto igitur fundamento, cui responderi non potest, iste Don Baltassar uenit reiiciendus, quia antequam ingrederetur dictam religionem, fecit donationem suorum bonorum Ludouico eius patri, & dominæ Helisabettæ eius matri, & eorum hæredibus, quam donationem noluit ipsum posse reuocare, nisi intra annum postquam ingressus fuerit dictam religionem: cùm ergo ipse Don Baltassar per multos annos steterit in dicta religione, nec unquam dictã donationem reuocauerit, iure merito à petitis uenit exclu
18 dendus, tanquam sine † actione agens. l. si pupilli. § uideamus, ff. de nego. gest. cum similibus. & præfati Ludouicus, & D. Helisabetta transmiserunt eorum iura ad duas eorum filias fœminas, sorores dicti Don Baltassaris, quibus quidem sororibus (si ius aliquod competit) potest competere, non autem ipsi Don Baltassari donanti excluso: in pręfatione enim dictæ donationis asserit se uelle abdicare à mundo, & ingredi dictam religionem, propterea fecit talem do
19 nationem, quæ quidem donatio facta † à filio patri, & è cõtra, ualidatur iuramento. Bertran. consi. 274. col. 1. lib 3. 108. col. 1. in fi. lib. 2. 138. col. 2. eod. lib. & est cõmunis opinio, ut per Dec. consi. 361. & consi. 689. Bertran. consi. 194. col. 1. lib. 1. Paris. consi. 53. col. 1. lib. 1. Crauett. consi. 102. Grat cons 63. col. 3. lib. 2. & fusissimè concordantes allegãs idem tradit Ant. Gabr. in tract. comm. concl. tit. de dona. concl. 4. lib. 3. nu. 2. Riminal consi. 383. nu 14. lib. 2. Viui. in tract. comm. opin. in uer. donatio facta à patre nu. 2. Duen. qui ponit regulam cum ampliationibus & limitationibus,

in regul. 223. Rub. Alexandri.consi. 130 nu. 5. Vasq. in lib. 1. de success. resolu. §. 3. nu. 9. Ceph.consi. 61. nu. 21. lib 1. Rolan. à Valle consi. 77. nu. 1. lib. 1. & ista opinio est magis communis, ut per Soc Iun. consi 47. nu. 15. lib. 3. secundùm quam multoties iudicaui, & hic, & alibi: stante igitur ualiditate dictę donationis in terminos parentes dicti D. Don Baltassaris eam transmiserunt ad eorum filias, etiam quòd fuisset præmortuus ante ipsos dictus Don Baltassar. Rolã. à Valle post alios ibi allegatos consi 61. nu. 38. & 39. lib. 2.
20 qui quidem Don † Baltassar uerè potest dici mortuus mũdo. l Deo nobis. cum uulgar. C. de sacrosan. eccle. & sic non est opus ingredi difficultatem illam, an fuerit facta professio, nec ne, quia præfatus Don Baltassar se astrinxit ad tempus anni intra quod potest dici, quòd fecerit professionem.

Contraria non obstant, quia etsi pro restitutione dotis possint bona subiecta fideicommisso alienari. d. authen. res quæ C. commu. de legat. tamen negatur huiusmodi alienationem per dictum Ludouicum in dictum titulum fuisse factam pro restitutione dotis, immo multo ante consignauerat quædam bona prædictæ dominæ Helisabettæ matri dicti Don Baltassaris.

21 Præterea non simpliciter † bona subiecta fideicommisso possunt alienari pro restitutione dotis, sed tunc demum quando non supersunt alia bona quæ sufficiant ad restitutionem dictæ dotis. Ruyn. post alios consi 123. nu. 12 lib. 2. & latè Marzar in d. tract. de fideicommiss uer. quadragesimo. hic autem aderant alia bona nõ subiecta fideicommisso, ut deductum fuit, meritò bona ista subiecta fideicõmisso, non poterant alienari, & Ruy. in præcitato loco multos
22 allegans dicit, non posse alienari bona † subiecta fideicommisso etiam ex causa dotis, quando concurrit duplex prohibitio nempè legis & hominis, quæ pariter prohibitio cõcurrebat in casu nostro, de quo tamen me remitto ad latissimè tradita per Marzar. d. tract. de fideicommiss. in 2. par. uersi. quadragesimo.

Nec est uerum, quòd fuerit facta donatio ab ipso Don

Baltassare

Baltaſſare de hæreditate uiuentis, ut ſupra dicebatur in motiuis, quia ut aduertunt Doct. in d. l. fi. C. de pact. Illud procedit ob uotum captandæ mortis, uotum huiuſmodi ceſſat in caſu noſtro, quia concurrebat uoluntas prædictorum ſuorum parentum, qui iamiam omnia donauerant ipſi Dō Baltaſſari, & iure medio poterat donare eius parentibus, &
23 quòd ualeat donatio † de futura ſucceſſione quærenda, quando ille de cuius ſucceſſione agitur, conſentiat & perſeueret uſq; ad mortem uoluit Iaſ. in d. l. fi. C. de pact nu 7. in 7. limita. Soc. Iun conſ. 50. nu. 4 lib. 2. Curt. Iun. conſ 98.
24 nu. 3. & ſeq qui quidem † conſenſus etiam ex poſt ſuperueniens uidetur ſufficere ſecundùm Bal. in d. l. fi. circa fi Dec. conſi. 31. col. 3. Crauett. conſi. 19. nu. 3. Viui. in lib commu. opin. in uer. pactum per aliquos. nu. 7. ubi ponit alias limitationes ad l. fi. C. de pact quæ limitationes cùm non faciant ad caſum noſtrum, conſultò prætermitto.

Sententiaui ad fauorem conuentorum contra dictum Don Baltaſſarem, manu Ser Octauiani Aurelij, Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECISIO LXXII.

SVMMARIVM.

1 *Statuto Peruſino diſponitur, quòd duæ ſententiæ conformes faciant rem iudicatam, dictum tamen ſtatutum debet intelligi de ſententiis ualidis.*
2 *Decimæ baptiſmales debent ſolui adminiſtranti ſacrum baptiſma, & eccleſiæ parrochiali baptiſmali, & nu. 3.*
4 *Baptiſmum dicitur ianua ad alia ſacramenta.*
5 *Conſuetudine poteſt præſcribi ius percipiendi decimas in aliena parrochia.*
6 *Raynaldus Rodulfus Iuriſconſultus Peruſinus, Authoris præceptor.*
7 *Pro baptiſmo nil ſolui debet.*
8 *Soluere quis non cogitur, neq; de iure, neq; de conſuetudine pro Sacramentis eccleſiaſticis.*

9 *Decimę neq; prædiales, neq; personales, aut aliæ non sunt soluendæ ecclesiæ baptismali, nisi ecclesia baptismalis sit etiã parrochialis, et nu. 13.*

10 *Opinio quę concordat & distinguit, tanquam media est tenenda.*

11 *Decimæ debentur capellis quibus sit assignata certa parrochia.*

12 *Ecclesiæ redditus debentur illi ecclesiæ, intra cuius confinia sunt sita prædia.*

14 *Ecclesia parrochialis tenetur soluere quartesium, idest quartam partem Episcopo.*

15 *Probatio obscura, & non concludens, non releuat.*

16 *Iudicium absolutorium debet esse in re dubia, in qua re dubia non decet certam ferre sententiam, & nu. 17. & satis est reo, quòd actoris intentionem reddat dubiam, & nu. 18.*

19 *Consuetudinem ad probandam tria requiruntur, diuturnitas temporis, actuum frequentia, illosq; actus fuisse factos publicè.*

20 *Consuetudine detrahente iura alicuius ecclesię de iure canonico non præscribitur minori spacio quadraginta annorum. & nu. 22. de iure autẽ ciuili spacio decem annorum, & nu. 23.*

21 *Consuetudo percipiendi decimas in aliena parrochia est contra ius commune.*

24 *Sententia transit in iudicatum, quando ab ea non appellatur.*

25 *Legatus de latere non potest rescribere aduersus rem iudicatam, immo est dubium de supremo principe, & nu. 28.*

26 *Acquirendi modus est de iure ciuili, dominium postea acquisitum est de iure gentium, cui princeps sine causa derogare non potest.*

29 *Rector alicuius ecclesię licèt expreßè non poßit gerere actus nociuos futuro successori, nihilominus tacitè bene potest nocere futuro successori, puta non appellando, & nu. 31.*

30 *Sententia, quę prius transiuerat in rem iudicatam, est attendenda.*

ARGVMENTVM.

¶ Decimæ baptismales debent solui administranti sacrum baptisma, dummodo ecclesia illa sit etiam parrochialis, quę postea ecclesia tenetur soluere quartesium Episcopo, & potest præscribi consuetudine ius percipiendi decimas in aliena parrochia de iure canonico spacio quadraginta

ginta annorum de iure ciuili ſpacio decem annorum,& de materia decimarum baptiſmalium multa notatu & ſcitu digna,fortè incognita multis traduntur.

¶ Rector alicuius Eccleſiæ licèt expreſsè non poſſitpręiudicare nouo rectori,poteſt tamen tacitè non appellãdo.

¶ Legatus de latere non poteſt reſcribere aduerſus rem iudicatam,immo eſt cõtrouerſi iuris in ſupremo principe.

DON Paulus Verducciola de caſtro Ripæ comitatus Peruſiæ,& rector Eccleſiæ ſiue Plebis Sanctæ Mariæ de dicto caſtro Ripæ tanquam Plebanus & rector egit contra homines dicti caſtri, & quorundam aliorum locorum conuicinorum pro conſequendis decimis decurſis ipſi Don Paulo,ut prætenditur debitis occaſione ſacri baptiſmatis exiſtentis in dicta ſua eccleſia, in qua (ueluti ipſe don Paulus deduxit) erat ſolitus baptizare,prout baptizauit omnes & ſingulas perſonas & creaturas, pro quo baptiſmate petebat ab unaquaq; familia habente boues unum quartum grani, ab aliis uerò familiis non habentibus boues ſolidos decem pro qualibet familia,cùmq; prædicti homines recuſarent aliquid ſoluere prędicto don Paulo, nec minus in futurum eorum creaturas adducere ad baptizandum ad dictam eccleſiam, idem don Paulus contra eos inſtituit iudicium coram D. Prouinciario Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Cardinalis & Epiſcopi Peruſini à quo reportauit ſententiam in fauorem,fuit tamẽ per dictos homines à dicta ſententia appellatum, & cauſa commiſſa alio coadiutori Reuerendiſſimi Domini Gubernatoris Peruſię,à quo pariter dictus don Paulus reportauit ſententiam in fauorem in confirmationem alterius ſententiæ aliàs per dictum don Paulum ad fauorem habitæ à prędicto Reuerendo D. Prouicario Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Cardinalis & Epiſcopi Peruſini.

Dicti tamen homines & uniuerſitates tam caſtri Ripæ, caſtri Linardis,& aliorum locorum, de quibus in proceſſu

fit

fit mentio denuò appellauerunt à secunda sententia,& causa mihi commissa fuit in tertia instantia,& demum reducta causa ad expeditionem sententiæ, quæ quidem sententiæ uidebantur per me confirmandæ, non degustando nego-
1 cium principale, † cùm ex dispositione statuti Perusini duę sententiæ conformes faciant rem iudicatam, & ab eis minus appellare liceat. quod quidem statutum Perusinum loquens de huiusmodi materia est in uiridi obseruantia, & secundùm eius dispositionem multoties iudicaui, & tangendo,ac degustando etiam negocium principale dictus, don Paulus uidebatur fouere ius tum de iure communi,tũ etiam de cõsuetudine per ipsum deducta & probata, quod per longum tempus homines dictorum castrorum & uillarum iuerint ad dictam eius ecclesiam ad baptizandum eorum creaturas,soluendo pro qualibet familia habente unũ par boum,quartum unum grani quolibet anno,& à non habente boues,solidos decem soluebant quolibet anno pro qualibet familia.

De iure enim communi uidetur tex in c. de decimis. 16.
2 q. 1. ubi disponitur † decimas baptismales esse soluendas administranti sacrum baptisma: idem tradit Abb in c. cùm
3 contingat. sub nu 6. extra de decimis. dicens, † decimas esse integrè soluendas ad ecclesiam parrochialem baptismalem. Iste autem don Paulus administrabat huiusmodi Sa-
4 cramentum, cùm † baptismum sit ianua ad alia Sacramenta. 22. distin. c propter hoc. § uerum. meritò dictæ decimæ erant soluendæ præfato don Paulo

Consuetudine etiam uidebatur fouere ius dictus don Paulus, cùm per testes in processu fuerit probatum homines illos per multos annos iuisse ad baptizandum eorum creaturas ecclesiæ dicti don Pauli soluendo decimas supra dictas,iuxta distinctionem personarum,ut supra deductum
5 fuit,& clarum est quòd † consuetudine potest pręscribi ius percipiendi decimas,etiam in aliena parrochia. c. 1 de præscrip. in 6. Ruy. consi. 144 quamuis nu. 17. lib. 5. Didac. Couarru. lib. 1. uar. resolu. cap. 16. uersi. decimò, his omnibus

& his

& his fundamentis forsan domini iudices à quibus fuerunt moti ad sententiandum ad fauorem pręfati don Pauli.

His tamen & aliis similibus quæ adduci possent ad fauorem dicti don Pauli non obstantibus fui in contraria opinione dominorum prædictorum, uidelicèt malè per dictos iudices fuisse sententiatum ad fauorem dicti don Pauli, & bene appellatum, & sententias prędictas non esse exequendas, neq; facere rem iudicatam, etiam ex dispositione statuti Perusini stante notoria iniustitia dictarum sentētiarum, cùm neq; de iure communi, neq; de consuetudine prædicti homines teneantur, & obligati sint ad deferendum ad sacrum baptisma eorum creaturas ad ecclesiam dicti don
6 Pauli, prout etiam ostendit † Excellentissimus Dominus Raynaldus Rodulfus Iuriscōsultus Perusinus, & præceptor meus honorandus in suis allegationibus, & ego latius in motiuis.

7 Primò, quia deducebam pro † baptismo nil solui debere. Spec de mod gen. cons rub 60. nemo enim cogi potest
8 ad aliquid † soluendum pro sacramentis ecclesiasticis, nec de iure nec de consuetudine. cap ad apostolicam de simo.
9 & ibi Innoc nu. 2. Nec decimæ † siue prædiales, siue personales, aut aliæ decimæ soluendæ sunt ecclesię baptismali, nisi ecclesia baptismalis sit etiam parrochialis, ut concordando opiniones, distinguit Rebuff. q. 6. nu. 19. & sequitur præfatus Excellentissimus Aduocatus laudans & approbans opinionem Rebuffi, cùm distinguat & concordet opi
10 niones, & in dubio sit sequenda ea † opinio quę concordat & distinguit tanquam media. l adeo. §. cùm quis. uersi. est tamen etiam media ff de acquir rer domi not in c quærenti. de offic. deleg. Soc. Iun. consi. 121. nu 36. & consi. 39. nume. 78 lib. 2. quæ quidem distinctio est conformis opinionibus Hostien in summ. nu 4. & Io. And. in addi ad Spec. in tit. de decimis. uersi. & per hoc concordari possunt, & Hostien accipit quasi sinonima parrochiales & baptismales dicens, danda est ecclesiæ parrochiali siue baptismali.

Secundò, per doctri. Abb. in c. ad audientiam. el primo.

nu. 14.

nu. 14. de ecclesia ædificā. ubi disputat & concludit, deci-
11 mas † deberi capellis quibus sit assignata certa parrochia,
& ita de facto consultum respōdisse asserit ea ratione, quia
12 iure communi redditus spirituales † ecclesiæ prouenien-
tes ex prædiis debentur illi ecclesiæ, intra cuius confinia
sunt sita prædia. c. pastoralis. de his quæ fiunt à prælat. ergo
idem de decimis prædialibus. c ad decimas. de resti spoli.
in 6. sequuntur Calder. & Io. And. in add ad Abb. in c. cùm
contingat. uersi. circa hoc idem. Andr. Hispan. in tracta. de
decimis. quæst. 5. nu. 5. tom. 4. fol. 390. cùm ergo prędia isto
rum rusticorum sint sita in alia parrochia, in qua audiunt di
uina, & suscipiunt sacramenta, confessiones, Eucharistiam,
extremas unctiones, & sepulturam, iure meritò à dicto don
Paulo molestari non debent. nec dici potest ipsi don Pau-
lo deberi decimas personales, cùm aliqui susceperint sacrū
baptisma in dicta eius ecclesia, ut uidetur Io. And. innuere,
ubi supra, & Abb. in d c. cùm contingat. sub nu. 6. uer. rema
net tamen. &c. quia ibi Abb. hoc non firmat, sed dicit esse
standum consuetudini quę non fuit probata, & inferius de-
13 monstrabitur argu. 1. & in iure clarum est, quòd † decimæ
debentur tunc ecclesiæ baptismali, quando etiam est parro
chialis ecclesia illa, ut supra deduxi, isti autem conuenti nō
sunt sub parrochia ecclesiæ dicti don Pauli, meritò astringi
non possunt: si enim & parrochiali, & baptismali teneren-
tur soluere, duplici onere grauarentur, quod non est dicen
14 dum, quæ postea ecclesia † parrochialis tenetur soluere
quartesium, siue quartam partem Episcopo. Ferrett. con-
sil. 102. nume. 3.

Nec consuetudine potest se fundare iste don Paulus,
quia, ut deducit dominus aduocatus, nil probatum est in
processu, nisi quòd homines uillæ, siue castri Lidarnis &
aliarum uillarum iuerunt illuc ad baptizandum, & earum
15 creaturas illuc attulerunt, & sic cùm sit probatio † obscura
& non concludens, non releuat. l. non hoc. C. unde legit. l.
non nudis. l neq; naturales. l non epistolis & l ad probatio
nem. la seconda C. de proba. Bar. & Docto. in l inter stipu-

 lantem.

lantem.§.1.ff de uerbo obli c in præſentia. extra de proba.
16 & in † re dubia debet eſſe iudicium abſolutorium, ne ueritas offendatur. c. fi. 34. diſt. cùm non deceat † in re dubia certam ferre ſententiam c graue. 11. q. 3. unde ſatis eſt reo
18 † quòd actoris intentionem reddat dubiam c. inter dilectos. in fi. de fide inſtrum. Bal. conſi. 79. lib. 2. Ancha. conſi. 267. cum ſimil.

Et ultra dominum aduocatum faciunt alia contra dictũ don Paulum, & ad fauorem conuentorum, quibus reſpon-
19 deri non poteſt, nam ad hoc ut † conſuetudo dicatur probata, tria requiruntur Primò diuturnitas temporis. Secundò, actuum frequentia. Tertiò, tales actos fuiſſe factos publicè coram multis, ita quòd ueriſimile ſit tranſiuiſſe in notitiam populi ſiue maioris partis. Cyn. in l. 2. col. 12. uer. ſed quæro quid deponant teſtes C. quæ ſit longa conſue. Bald. in l. de quibus. col. 5. uerſ. nunc ueniamus ff de legib. Natt. conſi. 309. nu. 6. lib. 2. ſed neutrum iſtorum requiſitorum fuit probatum in proceſſu, meritò in conſuetudine hic don
20 Paulus ſe fundare non poteſt, præſertim quia quando † cõſuetudo tendit ad detrahendum iura alicuius eccleſiæ, requiritur ſpacium quadraginta annorum ad eam prȩſcribendam, Innocen. in c. dilecti, extra de conſue. ubi Abb. nu. 21. c. de quarta. extra de præſcri Pet. Duen. in reg. 138. in 3. limita. & in reg. 139. in prima limita. ſed iſte don Paulus non probauit, & confusè quidem quòd ſolùm per uigintiduos annos, & ultra dicti homines detulerunt earum creaturas ad ibi baptizandum, & cùm hoc tendat in detrahenda iura aliarum eccleſiarum, meritò ex præſcriptione ſiue conſuetudine iſta non probata per quadraginta annos, ut ſupra, dictus don Paulus ſe fundare non poteſt, cùm nec etiam formiter fuerit probata concurrentibus tribus requiſitis
21 ſupra relatis, cùm enim † conſuetudo percipiendi decimas in aliena parrochia ſit contra ius commune. c. 1. de præſcri.
22 lib. 6. ideo de iure † canonico ad huiuſmodi conſuetudinẽ inducendam requiritur ſpacium quadraginta annorum.
23 quamuis de iure ciuili ſat fuiſſet † ſpacium decem annorũ,

ſecundùm glo.& Docto. communiter in c fi. extra de conſuetu. & in puncto in materia præſcriptionis ſiue conſuetudinis percipiendi decimas, quòd requiratur ſpacium quadraginta annorum.conſuluit Ruy.conſi. 144 quamuis nu. 17.lib.5.& Didac Couarr.lib uar.reſol cap.16.lib.1 nu.7. ubi infinitos propemodum authores allegat, & dicit requiri ſpacium quadraginta annorum ad præſcribendum ius percipiendi decimas in aliena parrochia, in quo quidem cap præfatus Doctor Couarruuias materiam decimarum doctiſſimè explanat.

Sed ex alio fundamento ultra dictum aduocatum corruunt prætenſa iura dicti don Pauli, ut eius cauſa incurabilis, iudicio meo, reddatur. ſciendum eſt etenim quòd multis & multis annis iam elapſis quidam rector eiuſdemmet eccleſiæ, cuius ad præſens eſt don Paulus, inſtituit iudiciũ contra homines dictorum caſtrorum & uillarum corã quodam Domino Iacobo Antonio Ferreo de Carobia Vicario tunc temporis Epiſcopi Peruſini, Anno Domini Milleſimo quingẽteſimo quadrageſimo, prout eſt uidere in proceſſu à char. 132 qui quidem homines reportarunt ſenten-
24 tiam ad eorum fauorem contra dictum rectorem, † cui dicta ſententia fuit intimata, nec appellauit, quo fit ut tranſierit in rem iudicatam.l.1.ff. de re iudi. poſtmodum iſte don Paulus ad præſens rector dictę eccleſiæ, petiit ſe reſtitui aduerſus dictam rem iudicatam, & fuit reſtitutus à Prouicario Illuſtriſſimi ac Reuerendiſſimi Cardinalis & Epiſcopi Peruſini, à quo reportauit ſententiam in fauorem, quæ poſtmodum ſententia fuit confirmata per dictum D. collegam meum, Auditorem Reuerendiſſimi Domini Gubernatoris: dico enim quòd cùm antequam fuiſſent prolatæ iſtæ duæ ſententiæ ad fauorem dicti don Pauli, pręfati homines per ſententiam diffinitiuam fuerant abſoluti, & ſententia illa fecerat tranſitum in rem iudicatam, dico inquam, quòd fuit nulla reſtitutio illa aduerſus dictam rem iudicatam, facta per præfatum Dominum Prouicarium, cùm
25 nec etiam Cardinalis, etiam quòd fuiſſet † legatus de latere,

re, ualuisset de iure rescribere aduersus rem iudicatam. Anto de But consi 62. hic de duobus. col 2 Abb cõsi. 1. col 2. lib. 2. Soc. Sen consi. 27. col 3. circa medium. lib 3. & in legato Auenionensi consuluit Crauett. consi. 103. uisis. nu. 2. & 3. ubi in materia nostra decimarum consuluit, dicens,
26 quòd licèt modus † acquirendi sit de iure ciuili, cui potest princeps etiam sine causa derogare. c. proposuit. de conces. præben l. princeps. ff. de legib. l. digna uox C. eod. tit. tamẽ istud ius quæsitum mediante sententia, idest dominium de
27 cimarum dicitur de iure gentium, cui † princeps sine causa derogare non potest etiam de plenitudine potestatis, secũdùm communem opinionem, de qua per Doct. in l. fin. C. si contra ius uel utilita. publi. ubi Ias. in 7. limita. & in aliis locis adductis per Crauett. in supra citato loco. Idem Abb. consi. 111. col. fi lib. 2. Dec. consi. 343. col. 3. uer. sed quia post aditam. & consi. 284. col. 6. uersi. & est communis opi-
28 nio. & † licèt esset dubium in principe secundùm aliquos, ut est uidere diffusè apud Mennoch in tract de arbit iudi. quæst. 52. lib. 1. in isto autem iudice inferiori nulla cadit dubitatio, quòd non ualuerit restituere dictum don Paulum aduersus dictam rem iudicatam.

Nec etiam dictus don Paulus fundari potest ex alio, uidelicet quòd rector tunc temporis dictæ ecclesiæ non poterit præiudicare ipsi don Paulo eius successori, quia etsi
29 † rector expresse non possit gerere actus nociuos futuro rectori & prælato, potest tamen tacitè per negligentiam nocere rectori & prælato dictæ ecclesiæ, puta non appellando. Paris consi. 3. num 15. lib. 4. cùm ergo rector tunc temporis non appellauerint intra debitum tempus, & quatenus appellasset, non fuerit causam prosecutus intra debita tempora, negligentia ista obfuit etiam ipsi don Paulo moderno rectori dictæ ecclesiæ, ad tradita per Paris. ubi supra.

Contraria non obstant, & prętertim dispositio statuti Perusini disponentis duas sententias conformes debere exequi & facere rem iudicatam, quia statutum prædictum de-
30 bet intelligi, nisi ante adesset aliqua alia † sententia, quæ fe

cisset transitum in rem iudicatam, quia ante omnia illa sententia attendi debet. toto tit. de re iudi. & istæ sententiæ cõtra aliam primam sententiam, quę fecerat transitum in rem iudicatam, fuerunt nullæ. l. 1. C. quando prouoc. non est necess. Mennoch. in tract. de arb. iud. quæst. 52. nu. 2. lib. 2. attendi enim debet prima sententia, quæ transiuit in rem iudicatam, ut dicit Mennoch. in supra citato loco. quæ quidẽ sententia nocuit dicto don Paulo successori in dicto Bene-
31 ficio ex quo eius antecessor † non appellauit, ut in terminis uoluit Paris. d. consi. 111. nu. 15. lib. 4. debet etiam intel
32 ligi dictum statutum † de sententiis ualidis, & non omnino iniquis, & iniustis l. 4. § condemnatum. ff de re iudi. ex quibus dilucidè apparet me iustissimè sententiasse ad fauorem conuentorum contra dictum don Paulum manu Ser Adriani, Perusini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXXIII

SVMMARIVM.

1 *Publicatio processus requiritur ad hoc, ut possit opponi contra dicta testium, secus contra personas, & nu. 6.*

2 *Delegatus ad examinandum testes, non potest processum publicare, sed ad delegantem literas obsignatas remittere debet, ad quem delegãtem spectat publicatio processus, & nu. 3.*

4 *Testes non publicantur Romæ, nisi in tertia instantia, & hoc ex eo fit, ut noui poßint examinari testes, & nu. 5.*

7 *Testes repulsare, & fieri probationes cum repulsa, non posse.*

8 *Testis inimicus non debet examinari de iure, quando incontinenti de inimicitia docetur, quod examen impeditur non solùm ob inimicitiam capitalem, sed etiam quando inter collitigantes adesset lis, & quæstiõ omnium bonorum. & nu. 9.*

10 *Testes inimici de consuetudine & stylo examinantur saluis exceptionibus tam contra dicta, quàm contra personas testium.*

11 *Testis*

11 *Teſtis inimicus aliquando dicit ueritatem ad fauorem inimici, & aliquãdo allegat conteſtes non inimicos, quibus poſtea creditur, adeo quòd bona eſt practica, quòd inimici teſtes examinentur ſaluis exceptionibus & replicationibus, tam contra dicta, quàm contra perſonas teſtium.*

ARGVMENTVM.

¶ Delegatus ad examinandum teſtes non publicat proceſſum, ſed eum remittit obſignatũ ad delegãtem, & ideo coram eo non opponitur, niſi contra perſonas teſtium, nó autem contra dicta, caſus contingibilis, & non admodum à Doctoribus pertractatus.

¶ Romæ non publicantur teſtes, niſi in tertia inſtantia.

¶ Inimici teſtes non examinantur de iure, ſecus de ſtylo & conſuetudine, de qua atteſtatur hic Author, uidelicet examinari debere teſtes, etiam inimicos ſaluis exceptionibus & replicationibus.

SIMEON Fabenus, aliàs del Corſo de Perugia, & Hieronymus Sotius, aliàs il Medechetto, conduxerant à Reuerenda Camera Apoſtolica piſcationes lacus Peruſini cum quibuſdam capitulis & conuentionibus in quibus exprimebantur modi piſcãdi permiſſi ac prohibiti.

Pręfati Simeon, & Hieronymus ſublocauerunt tertiam partem dictę piſcationis Illuſtriſſ. Dominæ Conſtantiæ de Ballionibus, pro quo fideiuſſit quidam Ciccus Santis, aliàs Cecco brauo de caſtro turris Andreæ Aſſiſienſis diœceſis.

In fine temporis fuerunt facta computa, & calculatæ rationes, & inuentum in dicta conductione pro rata dictæ Illuſtris D. Conſtantiæ fuiſſe deperdita ſcuta ſeptingenta, pro quibus ſoluendis præfatus Simeon & Hieronymus cõuenerunt dictum Ciccum, quem carcerari poſtea fecerunt, qui cùm poſtea fuiſſet habilitatus, Romam quàmprimum petiit, & cauſam prædictam introduxit coram Reuerendo

Domino

Domino Auditore Cameræ Apostolicæ, asserens huiusmodi iacturam prouenisse culpa præfatorum Simeonis & Hieronymi, quippe qui durante dicta conductione innouauerunt cedulam & quamplurima capitula in ea contenta, ad id contradicente dicta Illustri Domina Constantia & Cicco præfato, & ad prædictorum culpam probādam obtinuit literas remissorias mihi directas pro examinandis testibus cum facultate assignandi terminum aduersariis ad repulsandum dictos testes, iuxta stylum Romanę Curiæ, de quo per Vestr. in pract. sua lib. 6. cap. ulti.

Cùmq; per me esset peractum examen testium inductorum ad fauorem dicti Cicchi, assignaui terminum dictis Simeoni & Hieronymo ad repulsandum dictos testes.

Sed quia capitula producta pro repulsandis testibus cōtinebant non solùm repulsam contra nomina testium, uerùm etiam contra dicta testium, ex aduerso instabatur dicta capitula non esse admittenda, nisi in quantum continerent repulsam contra personas tantùm asserentes contra dicta nō posse repulsari, donec nō fuerit publicatus ꝓcessus.

Quęstionem hanc in terminis decidit Bar. in tract. ad re-
1 primendum in uer & figura, † & uersi. sed an requiratur publicatio ubi Bar. dicit requiri publicationē in casu de quo loquitur, si enim non publicarentur, dicit ibi Bar. non possent impugnari testes & eorum dicta, cùm igitur in casu nostro non publicetur per me processus, non possunt impugnari dicta testium, sed tantùm nomina, & suadet ratio naturalis, quia cùm parti non innotescant dicta testium ante publicationem processus, esset impossibile impugnare id de quo notitiam non habemus & doctrinam Bar. sequitur Capit decisi 55. in causa Magnifici Pauli. nu. 3.

2 Cùmq; ego essem tantùm † delegatus ad testes examinandos, non poteram testes publicare, sed ad delegantem literas obsignatas remittere tenebar, ad quem delegātem
3 † publicatio etiam processus spectabat. Bar. in l. cùm ab initio. propè fi. ff. quemadmodum testamen. aperi. & nouiter multa satis doctè ad hanc materiam conferentia cumulat

Grauat.

Grauat in annota. ad prax. Veſtr. lib. 6. cap. ulti. litera E, mihi. char. 191.

4 Et ſi tu dixeris Romæ † non publicari teſtes, niſi in tertia inſtantia ad hoc ut non poſſint examinari teſtes, ad tradita per Veſtr. in d. prax. cap. 1. nu. 4. lib. 7. & ſic uidetur abſonum nõ poſſe repulſari dicta teſtium, ne cauſæ periclitent.

5 Reſpondeo ex non † publicatione illa maximum naſci commodum, ut dicebam, cùm poſſint induci noui teſtes, ſi poſtea aliquis uult probare contrarium eius quod probatum fuit ex aduerſo, prȩſupponẽdo teſtes depoſuiſſe, prout in capitulis continetur, hoc bene obtinere poterit per iudicem delegantem, uel poterit obtinere ut examen committatur cum poteſtate aſſignandi terminum ad repulſandum teſtes, & eorum dicta, ſed quia authoritas mihi cõceſſa erat limitata in recipiendo teſtes dicti Cicchi, & aſſignandi ter-
6 minum aduerſariis ad † repulſandum teſtes, utiq; (etſi expreſsè non dicatur in commiſſione) repulſa illa coram me non poterat fieri, niſi contra nomina teſtium, non autem contra dicta, cùm coram me non publicetur proceſſus.

Idem colligitur uirtualiter ex dictis Marant in tract. iudic. in tertiodecimo actu nu. 8 par. 6. ubi elegãter declarat materiam repulſæ teſtium: dicit enim ibi Marant. ſub d. nu-
7 me. 8. quòd ſi quis in primis articulis uellet † repulſare teſtes & facere ſuas probationes ſimul cum repulſa, quòd nõ poſſet ante publicationem.

Bene tamen uerum eſt, quòd non ſolùm poſſunt repulſari teſtes, uerùm etiam aliquando impediri examen teſtiũ
8 † productorum, puta quando teſtis eſſet inimicns. auth. ſi teſtis productus C. de teſtib. Soc. reg. 129. fallen. 1. Gramma. deciſi. 86. Mennoch. in tracta. de arbit. iud. caſu 239. lib. 2. cent. 3. quod tamen procedit, quando incõtinenti hoc poſſet probari, & quod obiicitur, eſſet notorium. Abb. in c. ex parte. nu. 8 extra de teſtib. & ibi Fely. nu. 15. Mennoch ubi ſupra nu. 12. & ultra eum Marſil. in l. 1. §. ſi quis dicatur. ff. de quæſtio. ad impediendum tamen tale examen requiri-
9 tur † inimicitia capitalis, uel aliud æquipollens inimicitiæ

capitali,

capitali, puta quòd inter collitigantes adesset lis & quęstio omnium bonorum, iuxta glo in d auth si testis productus. & ibi Bar. in fi. C de testib. Mennoch. in supra citato loco, nu. 11. post Gramma consi. 31. nu. 3. & consi. 75. nu 2. decis. 28 nu 15. & decisi. 86 nu 11.

10 Ego tamen † (etsi hæc de iure procedant) nunquam uidi seruari in practica, quòd impediatur examen etiam inimicorum capitalium, sed examinantur saluis exceptionibus tam contra testes, quàm contra eorum dicta, & hæc est communis practica quę seruatur in hac prouincia, & in prouincia Marchiæ Anchonitanæ, eamq; puto seruari in aliis etiam prouinciis status ecclesiastici, potest etiam esse quòd
11 † inimicus dicat ueritatē ad fauorem alterius inimici, euenire etiam potest quòd alleget contestes non inimicos qui dicāt postea ueritatem, & ideo bona est practica ista, quòd examinentur etiam testes inimici, saluis exceptionibus & replicationibus, tam contra dicta, quàm contra personas testium.

Pronunciaui tandem coram me posse repulsari personas testium, nō autem eorum dicta, manu Ser Raynaldi de Rubeis, Perusini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Sumptibus communibus est fienda impensa, quando committitur causa consultori, quod etiam de consuetudine seruatur, hoc tamen procedit quando iudex ex officio causam consultori transmittit, secus si ad instantiam alterius partis, & nu. 2.*

3 *Sumptibus explicari petentis est transmittendum iusiurandum.*

4 *Sumptibus petentis remissionem carcerati est fienda remissio, secus si ipsemet carceratus peteret se remitti, quia sumptibus ipsius carcerati esset fienda remissio, & nu. 5.*

6 *Sumptibus*

6 *Sumptibus epiſcopi petentis ſibi remitti clericum carceratum eſt fienda remiſſio.*

7 *Sumptibus petentis & iuramentum offerentis abſenti, eſt fienda remiſſio, ſecus quando actor & reus communiter inſtant, quòd alteri eorum cui de iure, iuramentum tranſmittatur, quia ſumptibus communibus impenſa fieri debet, & nu. 8.*

9 *Sumptibus communibus tranſmittitur interrogator.*

10 *Sumptibus abſentis decernuntur literæ remiſſoriæ pro reſponſione fienda teſtibus, quod procedit in epiſcopis, & perſonis nobilibus, ſiue in dignitate conſtitutis, reprobata opin. Specu. & nu. 11.*

12 *Epiſcopi dicuntur in dignitate conſtituti, ac ſummi ſacerdotes, & reſpectu ordinis dicuntur maiores presbyteris Cardinalibus.*

ARGVMENTVM.

¶ In iſta practicabili ac ordinata deciſione tractaẽ quorum ſumptibus tranſmittatur cauſa conſultori iuſiurandũ, & remiſſiones carceratorum, interrogator, & literæ remiſſoriæ cum poſitionibus introcluſis etiam epiſcopis & aliis perſonis in dignitate cõſtitutis, & profectò reſolutio iſtius deciſionis quoto die euenit in practica, tam iudicibus, quàm aliis in foro uerſantibus, qui in futurum aberrare nõ poterunt ſi omnia quæ hic adamuſim expoſita fuere, quieto animo deguſtabunt.

PROCVRATOR Domini Guidi fecerat poſitiones in cauſa quam habebat cum præfato Reuerendiſſimo Epiſcopo, quibus reſponderi petebat per Reuerendiſſimum Epiſcopum inſtans decerni literas in eiſq; introcludi dictas poſitiones, & in hoc erant concordes cauſæ patroni, ſed dubitabatur cuius ſumptibus dictæ literæ eſſent tranſmittendæ.

In hoc articulo aliqui ſunt conſiderandi caſus, ut explicitè procedatur.

1 Primus caſus eſt, quando † cauſa committitur conſulto-

ri,tunc quicquid dixerit Bal.in l . .C de adulte. Bart.in l.ſi poſtulauerit.nu . .ff.de adult.& Alex.in l ad egregias perſonas ff de iureiur. communibus ſumptibus eſt fienda impenſa Iaſ in l.prætor ait.§ is etiam.nu.10. ff. de eden quæ opinio de conſuetudine ſeruatur,& iuri conſona uidetur .

Cùm enim conſilium ferendum ęqualiter opituletur ambabus partibus , condecens eſt etiam ut ſumptus commu-
2 niter ſint fiendi,quod † tunc procedit,quando iudex ex officio cauſam conſultori tranſmitteret , ſecus ſi una pars hoc peteret,& ita procedunt dicta Bar.in l. ſi poſtulauerit.in 2. col.ff.de adulte.& Iaſ.in d.l.ad egregias perſonas.nume 3. ff de iureiuran.

Secundus caſus eſt,qñ procurator abſentis petit trãſmitti iuſiurãdũ eius principali abſenti,& iſto caſu iuſiurãdũ eſt
3 trãſmittẽdũ † ſumptibus explicari petentis . Bal in l cùm ſæpe.C.de eroga milit anno Boer.deciſi.303.Mennoch. in tract.de arbit.iud.lib.2.cent.3.nu.5. & 6. quemadmodum
4 dicimus de petente remitti carceratum, † ut ſumptibus petentis ſit fienda remiſſio. Bal. in l. eos. C. de appella.Boer. deciſi. 103.nu.5 & nu. 12 Capell Toloſ. quæſt. 100. etſi ip-
5 ſemet captus † peteret ſe remitti , impenſis ipſius capti petentis eſſet fienda remiſſio.Boer.ubi ſupra nu. 12.ubi etiam
6 dicit,quòd ſi † epiſcopus petat ſibi remitti clericum à laico captum , ſumptibus ipſius epiſcopi petentis eſſet fienda remiſſio .

7 Tertius eſt caſus,quando is qui præſens † eſt offert abſentiiuramentum, & is acceptat , tunc illa tranſmiſſio fit ſumptibus ipſius petentis & iuramentum offerẽtis,cùm ad eius commodum & utilitatem petat,licèt in eius damnum euenire poſſet,quatenus aduerſarius negaſſet,ita poſt alios tradit Mennoch.in allegato loco,nu.21.

8 Quartus eſt caſus , quando actor † & reus cõmuniter inſtant,quòd iuramentum , puta deciſiuum alteri eorum cui de iure deferatur & tranſmittatur, tunc communi impenſa tranſmittitur.ita procedant dicta Iaſ.in d l ad egregias perſonas. nu 3.& Boer.deciſi.303.nu.5.

Quintus

9 Quintus casus est, quando transmittitur † interrogator, tunc communibus impensis est fienda transmissio. Spec. in tit. de iuram. calum §. restat. uersi. antepenul. Alex in d. l ad egregias. nu. 4. ubi & Ias nu. 4. Mennoch ubi supra. nu. 26.

Sextus & ultimus casus, qui est casus noster, quando fit
10 instantia † pro responsione fienda positionibus, & tunc literæ decernendæ & sumptus fiendi sunt sumptibus absentis. Ias. in d. l. ad egregias. nu. 3. Capell. Tolos. decisio. 274. Boer decisi. 303. nu 5. Afflict. decisi 177. nobilis quidam. Grauat. in apostill. ad prax ad Vest cap ult. nu. 14. ubi post alios pro opinione Ias allegat tex in c si testes. §. uenturis. 4 q. 3 & c. statum. §. penulti. de rescrip in 6. & l. quoniam C. de testib. & exactissimè Mennoch qui satis doctè hanc materiam declarat in d. tracta. de arbit. iud lib 2. nu. 2. cent. 2. qui (ut dicebam) est casus noster, quia cùm Reuerendissimus iste Episcopus esset absens, instareturq; pro responsione fienda capitulis transmittendis, sumptibus ipsius Reuerendissimi Episcopi erat fienda transmissio.

Et si tu dixeris supradictam opinionem non procedere in personis in dignitate constitutis. ad not. per Spec in tit. de iuramen calum. §. restat. & Capell. Tolos. decisio. 274.
11 † Reuerendissimus autem Episcopus erat in maxima dignitate constitutus. Bal. in l ad similitudinem C. de episc. & cleri. & episcopi dicuntur summi sacerdotes cap. 1. post medium. de sacr. unct. & respectu ordinis dicuntur maiores presbytero Cardinali Cau. 24. incip. puto. q. 7.

Respondeo contrarium esse uerius, quòd immo in isto casu dignitas non excuset ab impensis: iura enim considerant absentiam nõ debere nocere parti, & dignitas quo ad
12 istas responsiones non est in consideratione, cùm † dignitas & nobilitas non debeant alteri esse detrimento, ut in propriis terminis uoluit Capell. Tolos decisio. 100. reiecta opinione Specul ita etiam in persona in dignitate constituta uoluit Mennoch in d tract. de arbit. iudi. casu 228. nu. 12 lib 2. cent. 3. cum qua opinione ego etiam pertransiui, uidelicet dictas literas remissoriales esse concedendas

O 2 sumpti-

ſumptibus præfati Reuerendiſſimi Epiſcopi, quòd ultra allegatos per Mennoch. uoluit Afflict. dicta deciſio. 177. nobilis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECISIO LXXV.

SVMMARIVM.

1 *Minorum bona illata in domum conductam, ſecundùm unam opinionem non ſunt obligata pro penſione domus.*

2 *Minor non poteſt conſtituere donationem ante nuptias ſine decreto iudicis, etiam quòd receperit dotem.*

3 *Minoris bona recipientis dotem non ſunt tacitè obligata pro reſtitutione dotis.*

4 *Tutoris bona omnia cenſentur obligata pro adminiſtratione tutelæ.*

5 *Minorum bona ob cauſam ſupradictam non obligantur.*

7 *Minorum bona ſunt tacitè hypothecata pro penſione domus, ſecundùm aliam opinionem & communem, quam tamen nouiter declarat Author in fine deciſionis.*

8 *Minorum bona non poſſunt alienari ſine authoritate curatoris.*

9 *Minor domum conducens facit id quod faceret quilibet diligens paterfamilias.*

10 *Pupillus licèt non poſſit ſe obligare principaliter, poteſt tamen in conſequentiam.*

11 *Lex generaliter & indiſtinctè loquens, comprehendit etiam perſonas priuilegiatas.*

12 *Guiglielmi de Cuneo, & Cyn. opin. reiecta.*

13 *Minorum bona inuecta in domum, intelliguntur tacitè obligata pro penſione domus, quando conduxit domum condecentem, ſecundùm aliam opinionem.*

14 *Authoris nouæ opiniones & declarationes, quando bona minorum illata in domum conductam intelligantur obligata, hactenus non animaduerſæ à Doctо. & nu. 15. 16. 17. & 18.*

ARGV-

ARGVMENTVM.

Minorum bona illata,& inuecta in domum conductam, quando intelligantur obtigata pro pensione domus,hic no uis declarationibus ueris in iure, & in praxi seruari consuetis enucleatur.

MINOR quidam cõduxerat domum eius conditioni cõdecentem, fuit dubitatum an bona illata per minorem in domum conductam essent tacitè obligata pro pensione domus.

In hoc articulo ut ordinatè procedatur quatuor fuerunt Docto opiniones, quas post omnes nouissimè congerit Mennoch. in tract. de adipiscen.possess.in 3.remed.nu.65.& seq.

Prima opinio fuit glo.in l item quia. in uer. illata. ff. de pact.ubi Bar.nu.2.Aret.in § item Seruiana.nu.4.Institu. de actio.Saly.in l certi iuris.in 3.q C. loca. qui omnes tenent
1 † bona minorum illata in domum conductam non esse tacitè obligata pro pensione domus, nam licèt bona inuecta & illata regulariter sint tacitè hypothecata pro pẽsione domus.d.l.item quia.ubi Doct ff.de pact.l.certi iuris.C.loca. l.3.C quib.mod.pig.taci.contrah.l.si non inducta C. eod. quam regulam doctè ponit cum ampliationibus & limitationibus Negusant.in tract.de pignor.in 4.membro.2 par. princi.nu. 128. & sequen.

2 Nihilominus quemadmodum † minor non potest constituere donationem ante nuptias, etiam quòd receperit dotem sine decreto tutoris,uel curatoris, ut arguunt supra relati Docto.per l. lex quæ tutores.C de admi.tut.& l. prædia.C de præd.mino.ita dicunt in casu nostro obligationẽ tacitam non causari sine decreto, & curatoris uel tutoris authoritate,etsi bona ista aliàs regulariter intelligant tacitè hypothecata.

Mouentur

Mouentur etiam per tex in l. Titia ff de iure dot. & l. 1.
3 C si aduer. dona. ubi probatur † bona minoris recipientis dotem non esse tacitè obligata pro restitutione dotis, ita uidetur dicendum in casu isto bona minoris inuecta, & illata in domum non censeri tacitè obligata pro pensione domus.

Vltimò pro hac parte Ias. in d l item quia. nu 20. ff de pa
4 ctis utebatur tali fundamento, omnia bona † tutoris censentur obligata pro administratione tutelę. l pro officio. C.
5 de administra tut. & tamen bona † minoris eam ob causam non obligantur l. ultima. C de legit tutel & quòd non in-
6 telligantur obligata illata & inuecta in domum † per minorem, formauit nouissimè Mennoch. in d. tract. de recup. poss. in 3. remed. nu. 81.

Secunda principalis opinio fuit Bal. ind l. itē quia. nu. 3. Castren. nu. 1. Bal in l. unica § ut plenius C de rei uxo act.
7 ubi testatur de communi, quòd bona † minorum sint tacitè hypothecata pro pensione domus. Bal Ang Rom & Alexan. in l si constante. ff. solu matri. hanc etiam partem dicit communem Ias in l. si constante. in 4. q. 3. par. princi. ff sol. matri Negusant. quoq; hanc opinionem approbat in tract. de pigno. in 4. membr. 2. par nu 154.

Monentur enim ex pluribus, & particulariter eo funda-
8 mento, quòd licèt bona † minorum non possint obligari sine authoritate curatoris l. magis puto. §. non passim. ff de reb. eorum. hæc ratio cessat in casu nostro, quandoquidem
9 non potest lædi † minor domum conducens cùm faciat illud quod quilibet diligens paterfamilias faceret, ut dicit Ias in d. l. si constante. nu. 215 ff. sol. mat confirmatur isthæc opinio ex l. conditionibus pupillus ff de condi. & demon-
10 stra ubi probatur quòd licèt † pupillus non possit principaliter obligari sine tutoris authoritate, potest tamen in consequentiam, cui opinioni adstipulatur l. 1. & 2. in fi ff. de rebus eorū ubi licèt hypotheca in bonis pupilli sine decreto iudicis & curatoris authoritate causari pōt, nā etsi in uoluntaria obligatione minoris requiratur authoritas tutoris, &

decretum

decretum iudicis, ſecus tamen eſt in neceſſaria hypotheca,
11 l.lex quæ tutoribus ff de reb.eorum. & † lex generaliter & indiſtinctè diſponens, comprehendit etiam perſonas priuilegiatas.l.in fraudem.§ ultimo.ff.de milit.teſta Crot. in d. l.ſi conſtante nu.101.cum ſimilibus.

Tertia fuit principalis opinio Guigl. de Cun.& Cyn. in
12 d l.certi iuris.C. loca quæ † iudicio meo (pace tantorum uirorum) eſt riſu digna: dicit enim quòd ſi poſt contractũ celebratum ſequitur tacita legis obligatio abſq; alio facto hominis,& tunc bona minoris cenſentur etiam obligata. l. 1 §.ulti.& l.2.ff.de reb.eorum.

Aut poſt celebratum contractum ultra legis diſpoſitionem requiritur nouum hominis factum, puta quòd minor inferat bona poſt celebratum contractum, & tũc nulla cauſatur obligatio in bonis illis, cùm ex ſuo facto minor ſine decreto obligari non poſſit, hæc tamen opinio eſt ridicula, ut dicebam, quia nulla poteſt conſtitui iuridica differentia, an à principio uel ex poſt bona minor intulerit in domum conductam.

Quarta principalis opinio fuit Pet. de Bellapert. in d. l. certi iuris.quam multi ſecuti ſunt,ut dicebat Iaſ.in d.l.item quia.nume. 20. uer.ultima fuit opinio. ff de pact.uidelicet
13 quòd † minoris bona illata in domum intelligantur tacitè obligata pro penſione domus, quando conduxit domũ condecentem,cùm uideatur egiſſe quòd quilibet diligens paterfamilias egiſſet: aut conduxit minor domum minus ſuæ conditioni condecentem, & tunc inuecta & illata bona minoris nõ intelligi tacitè obligata pro pẽſione domus.

Ego tamen ultra omnes conſiderandum eſſe putarem,
14 an is minor continuauerit inhabitare † in domum conductam per eius patrem,ſiue eſſet condecens, ſiue non,ipſi minori, quia iſto caſu ex quo apertè apparet iſtum minorem egiſſe id,quod diligens paterfamilias ipſius minoris facere ſolebat,meritò non poteſt conſiderari aliqua læſio,& ſic bona iſtius minoris illata in domum conductam erunt tacitè hypothecata pro penſione domus.Idem putarem ſi mi

nor

nor conduceret aliam domum condecentem eius conditioni,& eiuſdem ualoris & penſionis, cuius erat domus cõ ducta ab eius genitore,arg.not.per Soc. Sen. conſi. 24. nume. 44. lib. 1.

15 Similiter eſſet etiam conſiderandum,an iſte † minor códuceret domum in ciuitatemet ſua in qua eſt oriundus , & ubi habet bona , & tutorem , quia in iſtis conductionibus præſertim quando fierent ad longum tempus , ſolet adhiberi authoritas tutoris,maximè quando ſumus in minoribus quatuordecim annorum , aliàs bona inuecta & illata non uidentur tacitè obligata pro penſione domus , niſi interueniat authoritas tutoris,& ita procedat opinio Bart.& ſequacium,ex quo præſertim eſt conſultum locatori conſequendi de facili debitam penſionem, cùm dictus minor habeat omnia bona in loco ſuæ originis.

16 Si autem iſte † minor conductor domus uel thalami eſſet abſens à patria ſua,ubi habet & tutorem & bona , puta quòd eſſet ſcholaris hic Peruſiæ,& conduceret domum ad penſionem,ex quo commodè adhiberi non poteſt authoritas tutoris cùm non adſit, neq; ipſi locatori ſit aliàs conſultum,niſi haberet obnoxia bona minoris illata in domum, tunc utiq; putarem bona minoris illata in domum conductam eſſet tacitè hypothecata pro penſione domus , tum quia (ut dicebam) commodè tutorem adhibere non poſſent,cùm eſſet forenſis, & ibi eum non haberet , tum etiam quia niſi dicta bona illata in domum conductam eſſent tacitè hypothecata pro penſione domus, iſte conductor iuxta eius penſionem conſequi poſſet,& dictus minor locupletaretur cum aliena iactura,quod non eſt permittendum . l. nam hoc natura debet.ff.de condi indebi cum uulga.& ita ſeruatur hic Peruſię in ſcholaribus conducentibus domos, ita pariter ſeruatur Romæ , & ubiq; locorum , ubi minores non habent tutores neq; bona,& cum iſtis diſtinctionibus ritè applicatis poſſent concordari ſupra relatæ opiniones

17 Doct & ut ſupra deduxi, † ſeruatur de cõſuetudine quę nõ eſt mutãda.l.minime.& l.đ q.b.cũ ibi no.pro Doc ff.đ le 6.

Idem

18 Idem quod diximus ſupra eſſet abſolutè dicendum † in minore, qui eſſet mercator & in alto deſcriptus, quia ſi iſte non reſtituitur in rebus maximi momenti nempe mercaturæ, ut docet Beneuen. in tract. de merca. par. 3. nu. 26. & ſequen. multò minus poſſet effugere quin bona illata in domum conductam per dictum mercatorem, licèt minorem uigintiquinq; annorum non eſſent tacitè obligata pro penſione domus: argu. auth. multo magis. C. de ſacroſan. eccle.

In caſu noſtro iſte minor qui conduxerat domum, licèt non eſſet ſcholaris, uel mercator, ex quo tamen conduxerat domum aliàs per eius patrem conductam, & ſic nō erat quid ei imputaretur, iudicaui bona inuecta & illata à dicto minore in dictam domum fuiſſe, & eſſe obligata ad fauorē domini domus, pro penſione conductæ domus. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECISIO LXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Statutum eſt in Anglia quòd primogenitus ſuccedat.*

2 *Tutor ſimpliciter datus, intelligitur datus bonis pupilli, quæ habet extra territorium.*

3 *Tutores plures à pluribus iudicibus dari poſſunt, ubi bona ſunt ſita, & ponitur cautela qua uti debent creditores pupilli, in territorio ubi pupillus habet bona, ſed non tutorem, ut faciat citare alium tutorem cum proteſtatione ſi non comparuerit, faciet ei dare alium tutorem in loco ubi ſunt ſita bona, & infra nu. 4.*

5 *Statutum Ferrariæ excludens fœminas ſtantibus maſculis, dicitur etiam excludere à bonis exiſtentibus extra territorium Ferrariæ, reprobatur tamen, ut infra nu. 8. & ſeq.*

6 *Statutum attenditur ſub cuius iuriſdictione fuit defunctus.*

7 *Statutum prædictum ſiue loquatur in rem ſiue in perſonam, uidetur extendi extra territorium, ſed contra, ut infra nu. 8. & ſeq.*

8 *Mulier excluſa à ſtatuto, non intelligitur excluſa à petitione bonorum*

exiſtentium extra territorium, ſiue ſtatutum loquatur in rem, ſiue in perſonam, ſiue reſpectu quarundam perſonarum dicatur fauorabile, ſiue odioſum, & est communis opinio contra Curt. Iun. & Cephal. ut infra nu. 9. & 10.

11 *Domicilium, & incolatus, tribus modis principaliter conſtituitur, & infra nu. 12. 13. & 14.*

15 *Modernos expedit allegare, & ex lectura ipſorum maximum commodum paratur.*

ARGVMENTVM.

¶ Statutum excludens fœminas ſtantibus maſculis, non intelligitur excludere à bonis non exiſtentibus in territorio ſtatuentium, ſiue ſtatutum loquatur in rem, ſiue in perſonam, ſiue dicatur fauorabile reſpectu quarundam perſonarum, ſiue odioſum, & eſt magis communis opinio, & uera, ut ex fundameutis hic adnotatis uidere libet.

FVIT dubitatum in quadã cauſa, an deberet attendi ſtatutũ originis, uel ubi ſunt ſita bona, qñ mulier excluditur propter maſculos.

In quo articulo uidebatur dicendum debere attendi ſtatutum originis nõ ſolùm quo ad bona ſita in territorio ſtatuẽtium, ſed etiam quo ad alia bona extra territorium ſtatuentium, mouẽtur ex pluribus, ea tantùm quæ ſtringunt, referam.

Mouentur primò per doctr. Saly. in l. cunctos populos. col pen. C. de ſumma Trini & fid. catho. ubi dixit, quòd ſi
1 in Anglia ſit † ſtatutum quòd primogenitus ſuccedat, ille primogenitus ſuccedet, tam in bonis quæ habet in Anglia, quàm etiam in aliis quæ haberet in Italia.

2 Videmus etiam quòd † tutor ſimpliciter datus, intelligitur datus etiam bonis pupilli quæ habet extra territorium. l propter litem §. licèt ff de excuſa. tut. l. magis puto. § illud ff. de reb eorum. §. datus autem tutor. Inſtitu de excuſ. tut. Iaſ. in l. 1. in 2. lect. nu. 93. C. de ſumma Trini. & fid. catho.

catho, latiſſimè Caualcan in tract. de tut & curat. nu. 281.
3 & ſeq ubi ex ſententia Doct. dicit, poſſe dari plures † tutores à pluribus iudicibus ubi bona ſunt ſita. Crauett. conſi. 30. nu 1. & quando aliquis eſſet creditor pupillis in aliquo territorio ubi habet bona pupillus, ſed non tutorem cautela eſt, quòd dictus creditor in loco ubi adeſt tutor alterius iuriſdictionis, faciat citare dictum tutorem, uel curatorem cum proteſtatione, quòd ſi non comparuerit, faciet dare tutorem uel curatorem ad litem, dico curatorem quãdo ille qui eſt ſub poteſtate tutoris eſſet maior ſeptennio,
4 & ſic iudex territorij ubi ſunt ſita bona, dabit † tutorem uel curatorem ad illam litem, uel lites tantum præuia illa proteſtatione facta alteri tutori uel curatori, aliàs datio eſſet nulla. Alex conſi. 161. nu. 7. lib. 5. Marc. deciſi. 251 nu 3. in 1. par. Caualcan nouiſſimè in d. tract. de tut. & cur. nu. 285.
5 Secundò, quia † ſtatutum Ferrariæ excludens fœminas ab inteſtato exiſtentibus maſculis, ſi maior pars ipſius patrimonij ſit extra territorium Ferrariæ, tale ſtatutum intelligetur etiam excludere à bonis exiſtentibus extra territorium Ferrariæ. Calde. conſi. 24. poſito ſub rub. de teſta.
6 Tertiò, † quia ſtatutum attenditur ſub cuius iuriſdictione fuit defunctus, & diſpoſitio defuncti extenditur etiam quo ad bona exiſtentia extra territorium Campeg. in tracta. de dot ultima par. quæſt. 64. & hoc præſertim ſibi uen-
7 dical locum, quando † ſtatutum loquitur in perſonam, tunc enim uidetur extendi extra territorium quòcunq; perſona uadat. l. ex cauſa ff. de poſtul l. relegatorum. §. interdicere. ubi Bar. ff. de interdi & releg. & cum iſta diſtinctione, an ſtatutum loquatur in rem, ſiue in perſonam, uidetur pertranſire Bar. in l cunctos populos. in 4. & 7. quæſt. C de ſumma Trini. & fide catho.

Contraria tamen opinio quemadmodum eſt uerior, ita eſt communis, & melioribus rationibus & authoritatibus
8 fulcita: hanc enim opinionem, quòd † mulier non excludatur à petitione & ſucceſſione bonorum non exiſtentium in territorio ſtatuẽtiũ, tenuit Bal. in l. cũctos populos col 12.

ſubſequẽter quæritur.C.de ſum.Tri & fid.cath.& in l.2. C. quæ ſit lon conſ.ubi ẽt Iac.de Rauẽn.Iaco.de Aren Cyn.& ali Doct antiqui Anch.qui teſtatur de cõi, ſiue ſtatutũ loquatur in rẽ,ſiue in perſonã,ĩ c.canonũ ſtatuta. col.52 uerſ. quæro iuxta p̃dicta.extra de cõſti.Lapp alleg.91. Soc. Sen. qui teſtatur de comm in cõſ.292.lib.2.& cõſ.288.eo. lib.2. Corn.cõſ.211.col.4 uer. dato ſine p̃iudicio ueritatis.lib 2. & in cõſ.162.lib.3.& cõſ.113.lib.2.ubi teſtatur de commu. Alex conſi.228.lib 1.conſi.116.ubi teſtatur de cõm. lib. 1. & conſi.19.lib.6.dicens eſſe magis commu opi.Scribentiũ ſtatutum non extendi ad bona ſita extra territorium, ſiue loquatur in rem,ſiue in perſonam.idem uoluit Brun.in tracta quòd ſtantibus maſculis, q.25. ubi teſtatur de commu. ſiue ſtatutum loquatur in rem, ſiue in perſonam. Riminal. conſi.370.nu 18 lib.2.Io.de Anan cum apoſtill ibi ad eum conſi.4.Caſt.in l.ſi fideicommiſſum ff de iudi.Gozad cõſi. 49.ubi melius cæteris hanc materiã pertractat arguẽdo ad partes,& rñdendo contrariis, ꝙ ualet ſtatutũ,ſiue loquatur in rẽ,ſiue in perſonã non extendatur ad bona ſita extra territoriũ ſtatuentiũ.idẽ uoluit Rub. Alexã cõſ.71. nu.10. ubi poſt Signo de Homod.in cõſ 288.col.1.teſtatur de cõm.& rñdet cõſ Curt.Iun 9.tenẽtis cõtrariũ.Dec cõſ. 276.col 3. uer & quia ſtatutũ Piſtorij.& in l ſi nu 3.ubi ẽt recẽtior ff. de iu.om.iud.Ruy cõſ.120.nu.17 lib.1.& cõſ.48 lib.3.Iaſ. cõſ.80.lib.2.Villalab.in tract.cõ.opi.in uer ſtatutũ.nu.105. Viui lib cõm.opi.in uer.ſtatutũ in 1.limi.nouiſſimè Franc. Burſa.cõſ.8.nu.35.lib.1.ubi teſtatur de cõm.Ant.Gabr.lib. comm.concl.6.in tit.de ſtatutis.concl 8.nu.26.& 27.& hęc opinio eſt uerior & magis com.ſiue loquatur in rem,ſiue in perſonã,ſiue ſtatutũ reſpectu quorũdã perſonarum dicatur
9 fauorabile,ſiue odioſum, omiſſa diſtinctione † Cur.Iun.in d.conſ.9.& Ceph qui perperã fuit eũ ſequutus in cõſ. 120. nu.11.lib.1 quia,ut deduxi,ſiue ſtatutũ loquatur in rẽ,ſiue in perſonã,ſiue dicatur fauorabile,ſiue odioſum,nũquã extẽditur ad bona exiſtẽtia extra territoriũ ſtatuentiũ: tunc enim Ceph d.conſi,120.nu,11.dicebat nõ extẽdi extra ter

ritorium,

ritoriũ,qñ excluderet filias,matrẽ,uel deſcẽdentes,quibus debetur legitima, quia tũc ſtatutũ ſecundũ ipſum iſto caſu nõ extenditur ad bona ſita extra territoriũ ſtatuẽtiũ tãquã odioſum iſtis perſonis,quibus debetur legitima : ſi aũt excludat alias fœminas, tale dicatur fauorabile reſpectu maſculorũ,&ſic ad fauorẽ maſculorũ intelligẽdũ,dico etenim
10 diſtinctionẽ † Ceph.eſſe falſam, & cões traditiones Doct. quẽadmodũ eſt falſa opinio Curt.Iun.tenẽtis in d. conſ. 9. cui rñdet Rub. Alexã.d.cõſ 71.nu.10.& hæc procedũt ẽt in teſtõre qui haberet tm̃ incolatũ ſiue domiciliũ in loco cõ-
11 diti teſtamẽti.Gozad.d.cõſ.49.nu 13. ꝙ quidẽ † domiciliũ & incolatus tribus modis principaliter cognoſcitur,& conſtituiẽ. primus eſt,qñ puta ſcholaris figit pedes permanendi in aliquo loco, nec habet animum recedendi, tunc ſtatim conſtituit domicilium.l.domicilium.ff.ad municip.Bar. in l.lex Cornelia.§.ſi tamen fundum.ff.de iniur.

12 Secundus † quando quis habet animum recedendi,quia ſi ſtaret per mille annos non contraheret domicilium, ut poſt Dyn uoluit Rolan. à Valle conſi.79.nu.51.lib.3.

Tertius & ultimus eſt,qñ ſumus in dubio,& tũc ex curſu
13 decẽ annorũ p̃ſumiẽ,ꝙ inde noluerit recedere,& ꝙ † domiciliũ cõtraxerit. Alci reſp 719 Pariſ cõſ 53.nu. 46. lib.3. & cõſ.13.nu.13.& nu.20.eo. lib. Intelligẽdo tamẽ ꝙ dictũ decẽniũ fuerit cõtinuũ nõ interpellatũ,ſm Ang ĩ d.l. lex Cornelia.§ domũ.& in l.heres abſens.ff de iud.Bero.cõſ.60.nu. 25 lib.2 & Rol à Val d.cõſ.79.nu.52 & ſeq lib.3.dicẽs hoc
14 ẽt habere locũ in † mercatore q per decẽniũ morã traxerit in aliquo loco,ut ẽt mercator dicaẽ cõtraxiſſe domiciliũ.al leg. Are.cõſ 135.col 2.Bero.cõſ.60.nu.23.lib.2.Ceph cõſ. 246.n.25.li.2.Fel.ĩ c.dilect⁹.col.7.uer. tertius caſus.ď reſcr

Nec dixi hæc fruſtra qa obiiciebaẽ in ꝓceſſu iſta nõ hr̃e locũ in caſu nr̃o,cũ tractareẽ de bonis cuiuſdã Nicolæ, ſed quia per quadraginta annos & ultra inhabitauerãt Peruſij cum tota familia,nulla cadebat rationabilis dubitatio.

Conſequenter ſentẽtiaui ad fauorẽ mulierũ nõ intelligi debere excluſas,niſi à bonis exiſtẽtibus in territorio Peruſino.

ſino. fundamenta huius opinionis recenſet Gozad. d. conſi. 49. ubi etiam reſpondet obiectis. hoc enim commodum
15 ex allegatione † modernorum paratur, ut quòd pleriq; alij Docto. ab eiſdem relati ſimul & ſemel in medium deducunt, & quæ ipſi laboribus maximis & præſtanti ingenio ex omnimoda lectione diligentiſſimaq; obſeruatione collegerunt & compoſuerunt, quis uno intuitu eis omnibus perfruatur. Zanch in l hæredes mei. § cum ita. nu. 3. ff ad trebell. Ludouic. Zunt. in reſpon. pro uxo. nu. 858. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECISIO LXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Furioſus ſi quis fuerit effectus in carceribus poſt commiſſum delictum, nõ poteſt puniri in perſonam, ſed in bonis, & eſt communis opinio, quæ tamen ita ſimpliciter intellecta damnatur ab Authore, & affertur noua declaratio, ut infra nu. 12.*

2 *Afflicto non debet dari afflictio.*

3 *Furoris tempore commiſſum delictum eſt impunibile, & perinde habetur, acſi caſu aliquo ſine facto perſonæ non accidiſſet.*

4 *Furioſi damnum æquiperatur damno à quadrupede factum.*

5 *Furioſi delinquentes non peccant, nec etiam quoad Deum.*

6 *Furioſus æquiperatur mortuo, & ſicut mortuus non poteſt puniri, ita nec furioſus.*

7 *Cadauera aliquando ſuſpenduntur, & dilaniantur in attrociſſimis delictis, arbitrio tamen iudicis.*

8 *Iura tranſgredi aliquando licet ob delictorum atrocitatem.*

9 *Animal irrationabile habens acceſſum ad mulierem debet comburi unà cum muliere.*

10 *Delicti iuxta qualitatem quis debitas luit pœnas.*

11 *Homicida doloſus quis duobus caſibus punitur, ut debitas luat pœnas, & ut pœna illius ſit exemplum aliorum.*

12 *Authoris noua opinio contra commu. quòd ſi furioſus parum ante delictum*

ctum fuisset confessus eius peccata, possit ultimo supplicio affici.

13 *Peccatum mortale committens in sana mente, si efficiatur furiosus, & moriatur in illo peccato mortali, damnatur apud Deum.*

14 *Iudices debent esse cauti, ne deludantur à carceratis, qui aliquando se fingunt furiosos, ad protelandam executionem iustitiæ, & recensetur id euenisse Authori in arce Spoletana, dum esset commissarius Summi Pontifi. Pij Quinti.*

15 *Blasius Bussettus almæ urbis Senator, in rebus criminalibus expertus.*

ARGVMENTVM.

¶ Furiosus si quispiam efficiatur post commissum delictum, non potest puniri, sed debet supersederi in executione, donec conualuerit secundùm commu. opinionem.

¶ Author tamen ueris & nouis rationibus defensat opinionem contra commu. uidelicet furiosum posse puniri, quando parum ante furorem confessus fuerit eius peccata ob periculum animæ.

FVIT dubitatum an deberet supersederi in executione sententiæ capitalis cuiusdam homicidæ
1 carcerati, † qui post carcerationem fuerat effectus furiosus. Hanc quæstionem ponit in terminis Bal. in l. furiosum in fi. quem ibi sequitur Ias. nu. 8. C. qui testa. face. poss. dicentes non posse puniri in personam, sed in bonis, & ibi Ias. testatur de communi: idem uoluit Ias. in l. ex facto nu. 10 ff. de uulga. & pupilla & ibi Rip. nu. 73. & in l. fi. nu 229. de reuoc. dona. Viui. in lib. commu. opi. in uersicu. furiosus occidens. Marsil. in l. 1. nu 58. ff. de quæst. Didac. Couarru. in clem. si furiosus nu. 2. Cagnol & apostill. ad Dec. in l. in negociis. nu 3. ff. de reg. iur. Pet. Duen. regu. 259. in 3. amplia. uersi. & circa hãc ampliationem Iul Clar. in pract criminal § fi. q. 60. uers. item quæro nunquid in de-
2 lictis. & ea est ratio fundamentalis Doctorum, quia † afflicto non debet dari afflictio, uulgata l. diuus. ff. de offi. præsi. Tiraquell in tract. de pœna moderand. causa. 3. Mennoch.

in tract.

in tract de arbit.iud lib.2.cent.4.casu 325.nu.12.quæ tamẽ lex in casu proposito non probat intentionem Docto.in ea lege tantum probatur non esse quempiam puniendum de delicto tempore furoris commisso, de quo ad præsens non quæritur,sed tantum de puniendo illum qui ante furorem
3 delictum commiserat: non enim dubitatur † delictum tẽpore furoris commissum esse impunibile,& perinde haberi,acsi casu aliquo sine facto personæ accidisset.l.ultima.in
4 fi ff.de admi.tut & † damnum à furioso factum existimatur damnum à quadrupede factum.l.sed si quacunq; iniuria §.
5 1.ff ad legem Aquiliam.qui quidem furiosi † ex sententia Theologorum,nec quo ad Deum peccant delinquẽdo.Tiraquell in tract.de pœn.moderan caus.2.nu 3.nec irregularitatem incurrunt Mennoch.post alios d.casu 325.nu 6.

Propterea licèt opinio Bal.& sequacium sit comm.quòd uidelicet superueniente furore sit supersedendum in executione,nihilominus non defuerunt quamplurimi qui contrariam opinionem defensarũt,ut refert Pet.Duen.d reg.259. uersi sed licèt hæc opinio sit comm quam etiam opinionẽ tenuit Ias.sibi contrarius in l. si seruum. ff. si ex noxa. caus. aga. Io. Montolinus in promptuario iuris, in uer. furor. Igneus in l.30.§.ignoscatur nu. 79. ff. ad Sillanian & Petr. Duen ubi supra,post alios respondet obiectis,& pręsertim
6 quòd † fatuus æquiparetur mortuo, qui mortuus non potest corporaliter puniri, quia debet intelligi de eo qui naturaliter est mortuus.

Vlterius ratio illa non semper esset uera, quia etiam pro
7 quibusdam delictis atrocibus mortuorum cadauera † suspẽduntur,siue dilaniantur,arbitrio tamẽ iudicis,ut post alios docet Mennòch. in tract. de arbitr. iudi. lib. 2. cent. 3. casu 284. nume. 15.

Et ideo Pet Duen post alios in d reg.159.in uersi.quam ampliationem.dicit opinionem Bal. & comm non habere
8 locum in delictis atrocissimis, ob quorum † delictorũ atrocitatem est licitum iura transgredi.Innocen.in c.1.extra de consti,Marsil.in l.unius.§.cognitorum.nu.7.ff.de quæstio.

Ias.

Iaſ.in l. cum ſeruus. ff de condict cau. dat. cauſ. non ſecut.
9 & eſt tex.in c mulier. . .q. .ubi ſi † animal irrationale habet acceſſum ad mulierem, tale animal cum muliere comburi debet, ſi ergo animal propter atrocitatem criminis punitur, multo magis furioſus, cùm ſit homo.

Ego etiam concurro cum opinione contra Bal. & commu non ex rationibus Docto ſed ex noua conſideratione quę euitari nõ poteſt, adhibito tamen quodã tẽperamẽto.

10 Dico igitur conſiderando rationem finalem legis † quæ fuit, ut ex qualitate delictorũ quis debitas patiatur pœnas. l. ſi quenquam. in fi C. de epiſco. & cler. cum concord. adductis ibi à glo. in uer. par facinus.

11 Quod duobus potiſſimum cauſis & rationibus † homicida doloſus, puta capite obtruncatur, prima ut debitã luat pœnam ſui delicti, ut ſupra dictum fuit, ſecunda ut pœna illius tranſeat in exemplum aliorum. iuxta Horatij dictum. Oderunt peccare mali formidine pœnæ. ſi puniatur furioſus, adimpletur mens iuris conſultorum, quòd uidelicet ille delinquens debitas luat pœnas, & quòd pœna illius ſit exemplum aliorum. propterea re uera non uideo cur furioſus completo proceſſu ante furorem, & datis debitis defenſionibus, ſi ſuperueniat furor, non poſſit capitaliter puniri, quemadmodum poteſt puniri in bonis, ut fatentur omnes Docto. & quemadmodum poteſt ultimo ſupplicio affici, multo magis poterit torqueri ad pœnam (& non ad eruendam ueritatem) & fuſtigari.

Hæc tamen ſanè intelligenda eſſe putarẽ apud nos, qui
12 fidem Chriſti, noſtri & mundi Saluatoris ſectamur, † dummodo parum ante furorem iſte confeſſus fuiſſet eius peccata Sacerdoti, ne anima ipſius damnaretur, moueor authoritate Bar. in l nũquam. la ſeconda. § ſi ui aut clam ff. de uſucap. & Iaſ in l. patre furioſo nu. 40 ff. de his qui ſunt ſui uel alie iur qui quidem Doct. ex intentione Theologorum de
13 cidunt quæſtionem, quòd ſi quis, † dum eſſet ſanæ mentis commiſit peccatum mortale, & poſtea efficiatur furioſus, & moriatur in furore, quòd damnabitur apud Deum. ne

Q ergo

ergo animæ istorum periclitentur, quatenus iste non fuisset confessus eius peccata parum ante furorem, suaderem esse supersedenduui in executione sententiæ: si autem parum ante furorem fuisset confessus eius peccata: ego sum opinionis quòd non obstante furore possit furiosus ultimo supplicio affici, cùm deseruiatur duobus principalibus requisitis, uidelicet quòd delinquens debitas luat pœnas, quòdq; eius pœna transeat in exemplum multorum, & ut supra notaui coram Reuerendissimo D. Gubernatore, licèt aliqui alij contradicerent. prouideant ergo iudices in faciendo sæpe confiteri carceratos.

14 Iudices † tamen cauti esse debent ne deludantur à delinquentibus, qui aliquando se fingunt furiosos ad hoc, ut dilatetur executio iustitiæ, & id mihi euenit annis proximè elapsis, dum essem commissarius Summi Pont Pij V. fęli. recordatio. in Arce Spoletana, ubi quidam Pasquales de castro Valli fingebant se stultum ex quo uerebatur ne eum suspendi facerem, prout fecissem mane sequenti, interim mitigatus fuit rigor iustitiæ, & consulto Summo Pontifice, ipsum Pasqualem cum quāplurimis aliis condemnaui per nōnullos annos ad triremes, & licèt à mea sententia appellauerint, fuit tamen mea sententia confirmata in alma Vrbe
15 per Magnificum & Illustrem D. † Blasium Bussettum Senatorem, uirum profectò in rebus præsertim criminalibus nulli alij postponendum. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Funeraria actio non competit ad repetendum expensas factas in funere, nisi fiat protestatio, declara ut infra.*
2 *Funeris sumptus faciens nonanimo donandi potest eos repetere.*
3 *Funerales expensas facere non tenetur maritus, nisi superlucretur dotem.*

tem, declara ut infra nume. 4.

4 Funerales expensas omnes tenetur facere maritus, quando nullam habuit dotem.

5 Petri Duen. opinio dicentis requiri semper protestationem, reiicitur.

6 §. sed interdum. l. at si quis. ff. de relig. & sumpt. fune. declaratio & explanatio.

7 Defuncti negociorum gestor impendens, sumptibus defuncti impendisse dicetur, quod tu extende etiam ad coniunctum, quando impensæ sunt modicæ, ut infra nu. 8.

9 Oportebit, uerbum, hic exponitur pro oportunum erit.

10 Protestatio est bene quòd fiat ab eo qui expendit pro funere ad tollendas difficultates.

11 Mater impendens pro filio alimentando, an censeatur id fecisse animo donandi, recurritur ad coniecturas, an mater sit diues uel pauper, & an impensæ sint magnæ uel paruæ, eadem ratio militat in fratre, & patruo, ut infra nu. 12. & 13.

14 Alimenta quando dicantur parua uel magna, attenditur qualitas personarum, & remittitur arbitrio iudicis.

15 Funeris impensa debet esse condecens, & debet fieri secundùm qualitatem, & diuitias defuncti.

16 Funeris impensa & pompa maior debet esse in nobili quàm in ignobili.

17 Funeris impensa si fuerit tam modica, quæ potius cedat in contumeliam mortui, quàm in honorem non potest repeti.

18 Funeris impensa est maior in hyeme, quàm in ęstate.

19 Exequiæ pompaticæ plus sunt solatia uiuorum, quàm suffragia mortuorum.

20 Funerales impensas tenetur facere hæres, non autem usufructuarius.

21 Funerales impensas tenentur facere hæredes clerici, dummodo tamen succedant in bonis clerici ex dispositione sua, siue ab intestato, secus ex fideicommisso.

22 Creditores ob impensam funerariam præferuntur anterioribus creditoribus, etiam priuilegiatis.

23 Mortuos sepeliri non minus expedit reipublicę, quàm uiuentes cōseruari.

24 Creditores non possunt impedire sepeliri cadauer mortui debitoris, & est commu. opin. contra Ang. & Segur.

25 Sepulturæ materia, ubi tractetur, remissiuè.

26 *Annibalis egregium factum, circa sepulturam Pauli Aemilij.*
27 *Corpora defunctorum non remanere insepulta, interest reipublicæ.*

ARGVMENTVM.

¶ Funeris impensæ, an & quando possint repeti, & an requiratur protestatio pro eis repetendis, præsertim quando sunt factæ à coniunctis, satis explicitè hic pertractatur.

¶ Et multa in materia funeris & sepulturæ hic accuratè recensentur.

ANGELVS de Perusia impendit nonnullos florenos pro funere cuiusdam mu
lieris eius coniunctę, cùmq́; eos repete-
ret ab hæredibus dictæ mulieris, recusa-
bant dicti hæredes restituere præfato An
gelo dictos florenos: putabant enim di-
1 cti † hæredes non competere ipsi Ange-
gelo actionem funerariam ad repetendum dictas expen-
sas, nisi cùm per eum fuerit facta protestatio. ad nota per
Roffred. in tract. de libell. in 3. par. in rub. de act. in fact. fun.
uer. quia multoties. nu. 1. Spec. in tit. de sepult. col. pen. sub
nu. 13. circa med. uer. item quòd fuit protestatus. cum ad-
dit. in Andr. ibi, in uer funerariam. Rebuff. in cōment. ad cō
stitu. regni. in tract. de senten. in præfat. in 7. requisit nu. 56.
& ita uidetur uoluisse Pet. Duen reg. 397 nu. 7 per tex in l.
at si quis § sed interdum uersi. oportebit igitur cum §. seq.
ff. de relig. & sump. fune. & l. quod in uxorē. C. de neg. gest.
Contrarium tamen uoluit idem Petr. Duen. d reg. 397.
2 nu. 3. ubi dicit, quādo non apparet, an aliquis fecerit † sum-
ptus animo donandi, potest dictos sumptus repetere. l. at si
quis. § interdum. ff. de relig. & sumpt. fune. in dubio autem
non præsumitur animus donandi. arg. l cum de indebito. ff.
de probat. nisi aliud suaderent persona & causa l. quod in
uxorem. C de neg. gest. & ponit inferius dictus Petr. Duen.
3 in d reg. in 8. priuil, ubi dicit, quòd † maritus non tenetur
expensas

expensas funerales facere pro uxore, nisi superlucretur dotem, uel saltem pro ea parte dotis quam superlucratur l. eũ. & l. si notandum ff. de relig. & sump & fune. & de lucro portionis dotis, est tex in l. Celsus. cum l. seq ff. de relig sump.
4 fune dicit tamen Duen. quòd si mulier nihil habeat, † maritus tenetur ad omnes expensas funerales, nec honestas coniugatis sufferre potest ut alter eorum insepultus iaceat, hæc tamen parum practicantur, cùm semper uiri curent & faciant funeralia uxoribus suis sumptibus, non habita consideratione ad quantitatem dotis.

Et licèt Petr. Duen. in dicto loco, nume. 7. dicat requi-
5 ri † protestationem etiam quando fiunt sumptus pro funeralibus coniunctorum d. l. at siquis. § sed interdum. uersic. oportebit igitur. & in expensis pro uxore, alleg. tex in d. l.
6 quòd in uxorem. nihilominus Pet. Duen. nimis † generaliter loquutus fuit, & eius error deprehenditur ex glo. in d. § sed interdum. nam dum in fine dicti §. dicitur, oportebit igitur testari quemquam quo animo, & ne postea patiatur quæstionem, dicit ibi tex. perpendendum erit quo animo
7 sumptus facti sint, puta si sit † negotiorum gestor defuncti impendens sumptibus defuncti impendisse dicetur ad nota in l. Nesennius ff de neg gest. in l alimenta C. eod. tit. si-
8 ue si sit coniunctus † maxima coniunctione sanguinis, si impensæ fuerunt magnæ uel paruæ, si deniq; impendens esset diues uel pauper, iuxta not satis bene per Pet. Io. Anc quæ-
9 stio. famil. 52. dubitatum est. par. 2. & uerbum † illud, oportebit in d. §. sed interdum. ut ibi aduertit glo. non importat necessitatem, sed ibi exponitur, oportebit, hoc est, oportunum erit, id est expediens, & bene erit, ut ad tollendas diffi-
10 cultates † fiat protestatio, aliàs sequeretur absurdum, quòd semper esset necessaria protestatio, etiam quando impendens administraret bona defuncti, quod negat tex. in d. § sed interdum. uer. utrum negocium, licèt, ut dixi, ad cautelam semper esset bonum protestari.

Iudex igitur animaduertet an iste impendens administraret negocia defuncti, uel esset impendens diues & con-

iunctus

iunctus maxima coniunctione ſanguinis, ad not. poſt alios per Pet. Io. Anc in d.q.52.par.1.ubi nu.7.poſt Saly.in l. alimenta.nu 2.C.de neg.geſt.& Alex conſi. 110. lib. 7. dicit, quando dubitatur, an mater fecerit impenſas materna pie-
11 tate, recurritur ad coniecturas, † an mater ſit diues uel pauper, ut ſcilicet mater pauper non cenſeatur uoluiſſe donare filio diuiti, & è contra, mater diues cenſeatur uoluiſſe donare filio pauperi, ſed quando uterq; eſſet uel pauper, uel diues, habeatur conſideratio impenſarum, quę ſi fuerint magnæ, non eſt ueriſimile quòd uoluerit donare, & ideo poterit repetere, ſi uerò fuerint modicæ, tunc cenſetur præſtita materna pietate, nec repeti poſſunt, allegat Corn. in conſi. 199.nu.4.lib.3. Alex.in l.alimenta.nu.8.C.de nego.geſt.& idem quod dicimus in matre militat in aliis coniunctis habitis dictis diſtinctionibus, an impendens gerat negocia illius pro quo impendit, an ſit diues uel pauper, & impenſæ
12 ſint modicæ uel magnæ, † in fratre, conſuluit Crauett cõſi.
13 86.nu.2.poſt Dec conſi.42.nu.37. & in † patruo conſuluit Cuma cõſ.7.quem refert & ſequitur Pet.Io.Anc. ubi ſupra nu.11.& in patruo diuite alente nepotẽ pauperẽ conſulnit Ancha.cõſ.436.Pet.Io.Anc.d.q famil. 52.nu. 16.par.1. &
14 † alimenta quando dicantur parua uel magna, attenditur qualitas perſonarũ, & cùm hoc non poſſit præcisè determinari, remittitur arbitrio iudicis, Albe.in l.in bonę fidei.§.fi. C.de reb.cred.Abb & alij in c.de appellationibus.extra de appell.& in c.cum omnes nu.9.extra de cõſti.Benit. deciſi. 43.in cauſa.nu.2. Mennoch.non faciens mentionem prædictorũ in tract de arbi.iudi caſu 159.nu 5.lib.2.cent.2.

Cùm igitur iſte Angelus qui ita impendit pro funere eſſet pauper, & impenſa eſſet condecens & honeſta, & iſti cõuenti eſſent hæredes defunctę mulieris, iudicaui ad fauorẽ dicti Angeli, manu Ser Simoneti Euſebij, Not.Curialis.

15 Dixi, ꝙ † impenſa erat condecens, quia impenſa funeris debet fieri ſecundùm qualitatẽ, diuitias, & dignitatẽ defuncti.l.etſi quis.§.equũ.ff.de relig & ſump fun. Alci.reſp 244. nu.6.& dicit Alex.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus, 1.col.in fi.

ff.ad

16 ff.ad trebell.quòd † maior pompa funeris debet esse in nobili quàm in ignobili.cōdecēs ergo debet esse expensa, q̃a
17 si † quis faceret impensam funeris tam modicã,quę potius cedat in cõtumeliã mortui,quàm honorem, non pót impẽsa repeti l. at siquis.§ iudex.ubi not.ff.de relig.& sump.fun. Pet.Duen.d.reg.397.nu.4.ubi post Rebuff.dicit esse notandũ contra auaros,dicit ẽt Duen.in dicto loco,ꝙ plus † ex-
18 penditur in hyeme quàm in æstate,& de pompa funebri Regũ Frãcorũ ponit Boer.in trac.de aucto.magn.cõs.nu.123.
19 & ibi post Alber in dictio.suo,in uer exequias.dicit,† exequiæ pompaticæ plus sunt solatia uiuorum, quàm suffragia mortuorũ.& est tex.in 13.q.2.c.animæ defunctorũ & in l.si cũ fideicommissa §.ne quis creditorũ.ff.qui & à quib. & an ualeat statutũ temperans huiusmodi impensas,tradit Fely. in c.ecclesia Sanctæ Mariæ.col.34.in fi extra de consti.

Dixi in sñia ꝙ erant hæredes ad differentiam usufructua-
20 riorũ,cùm † hæredes non aũt usufructuarij soluant hmõi funerales impensas ff.de relig.& sump fun.l priuilegia. C.de priuile.credi.Duen.ubi supra.nu.8.& ultra eũ idem uoluit Pic.in repet.l.Titia cũ testamento.§.Titia cùm nuberet. q. 88.de leg.2.Rolan.à Valle consi.8.nu.12.lib.2.

Et dicit Duen.in dicto loco,nu.8.post Panorm in dispu.
21 sua,incip.Sẽpronius clericus.& Dec.cõs.157.ꝙ † cõsanguinei qui succedũt clerico in bonis patrimonialibus, tenẽtur ad impensas funeris,dũmodo tamen succedãt in bonis clerici ex dispositione sua,uel ab intestato,secus si ei succederent ex fideicommisso.l.cohæredi.§.cùm filio.ff de uulg.& pupill.Bertran consi.309.nu.2.lib. 1.

Si autem clericus nil habeat,successor in beneficio tenetur ad huiusmodi impensas,vt per Dec.vbi supra.

Nec possunt se iuuari isti hæredes dicentes molestari ab aliis anterioribus creditoribus,& bona defuncti nõ sufficere,q̃a ista actio funeraria vltra multa priuilegia quæ cõge-
22 rit Duẽ.in d reg.397.inter alia † est priuilegiata,q̃a similes personę pręferuntur omnibus aliis ẽt anterioribus creditoribus.l.impensa.ff.de relig.& sumpt. fun. etiam priuilegiatis,

tis, puta anterioribus & occaſione dotis, & aliis habentibus expreſſam hypothecam.glo.in d. l.impenſa. Doct.in l. 1.ff ſol.mat.Neguſan in tract.de pig.in 2 mẽb 5.par. princ. tull.132.nu 28.& hoc propter utilitatem publicam.l 2.ff. de priuil.credi.l ſunt perſonæ.& l.nec corpora.ff. de relig.
23 & ſump fune † expedit enim reip. non minus mortuos humari, quàm uiuentes conſeruari. Bal in l.fi.col 2.C.de neg. geſt apparet perperam loquutum fuiſſe Angelum in Auth. ut defunct.ſeu fun.eorum à credit.non iniurietur. in princ. nu 1.uerſi.nota hic caſum quem ſequutus fuit Segur in l. ſi ex legati cauſa nu.73.ff. de uerbo. obliga ubi uoluit quòd quando debitor eſt obligatus uigore inſtrumenti guarenti
24 giati, † poteſt impediri à creditoribus ne cadauer dicti debitoris ſepeliatur, quia contra eum eſt communis opinio, ut ex dinumeratione & authoritate Doctorum uideri poteſt: contrarium enim uoluit Fely. in c. ſicut Iudæi. col. 2. uer. item nota extra de Iudæ.Duen.d reg.397.in 1. limita. Boer deciſi.287. Rip. in tracta de peſt. de rem præſ.contr. peſt.nu.101.Zuar.in l poſt rem iudicatam.in 5.exteuſ.ff.de re iudi.Gugliel.Benedi in c.Raynutius.in uer. mortuo itaque teſtatore.el primo.nu.56. de teſtamẽ. Marſil.ſing.199. Grammat deciſi.82.Couarr.lib.2.uar.reſolu cap.1.nu. 10. Mennoch in tract.de arbit.iudi lib 2.cent 4.caſu 387. nu-
25 me.20. † ubi multa notabilia profectò circa materiam ſepulchri & ſepulturæ congeſſit, & ante eum Didac. Couarr. in ſupra citato loco, qui profectò mirabilia ferè quędam ad hanc materiam facientia, etiam ex ſacra pagina recenſet, quæ cùm uideri poſſint, ne ſim purus relator, conſultò omitto, non omittendo tamen quòd poſt Didac. ubi ſupra dixit
26 Mennoch.in d caſu 387. nu. 4. lib 2. cent. 4. † Annibalem Romanorum inimicum Paulum Aemiliũ apud cannas tru-
27 cidatum honorificè ſepeliri curaſſe, † intereſt etiam reip. ne corpore defunctorũ inſepulta remaneãt ob infectionem aeris ex qua poſtea cauſatur peſtis, ut doctiſſimè tradit Ripa in ſupra citato loco, qui oĩno eſt uidendus. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECI-

DECISIO LXXIX

SVMMARIVM.

1 *Fructus omnes pendentes spectāt ad eum qui redemit non habita ratione ad rationem temporis, secundùm opin. Bal. Alex. et Bero. quæ tamen reprobatur, ut infra.*

2 *§. si fructibus. l. Iulianus. ff. de act. empt. intellectus.*

3 *Fructus pendentes dicuntur pars fundi.*

4 *L. 2. C. de pact. inter emp. & uend. intellectus, & infra nu. 14.*

5 *Fructus percepti ante retrouenditionem, nisi data mora spectant ad uenditorem, declara ut infra.*

6 *Fructus dotis debent deseruire pro oneribus matrimonij.*

7 *Fructus pendentes debent diuidi pro rata temporis.*

8 *Priami Pectinarij patritij Alexandrini Doctoris celeberrimi, Firmi Gubernatoris, & Authoris compatris laudes.*

9 *Qui habent facultatem redimendi, non curant deponere pecunias, donec non uident fructus pendentes & maturos.*

10 *Venditio fit ex uoluntate, restitutio dotis ex necessitate.*

11 *Venditio quando fit ex necessitate, fit ut res uendita continuò sit apud emptorem.*

12 *Emptor cum pacto de retrouendendo, non potest rem illam ante transactum tempus perpetuò uendere.*

13 *Venditio fundi pendentibus fructibus censetur uendita cariori precio, & infra nu. 18.*

15 *Bald. Alex. & Beroi opin. reiectæ.*

16 *Cumo. opin. humana æqua, & quæ seruatur in practica tanquam communis.*

17 *Retrouenditio non fit pro eodem precio, nisi fuerit conuentum, sed preciū remittitur arbitrio iudicis, & attenditur precium currens tempore retrouenditionis.*

18 *Frustuum rata quomodo debeat diuidi, hic exactissimè declaratur.*

19 *Emphyteota non cadit à iure suo, quando per biennium non soluit censum de rebus boscatis de quibus singulo quinquennio solent fructus colligi, sed requiritur cessatio per quinquennium.*

ARGVMENTVM.

¶ Fructus pendentes in fundo vendito cum pacto de retrouendendo, debent diuidi pro rata tẽporis inter emptorem & venditorem, secundùm veram & cõem opinionem.

DOMINVS Petrus Philippus Mattiolus Iuriscon. Perusinus vendiderat fundum cum pacto de retrouendendo cuidam alij Perusino durante adhuc tẽpore redimendi, tempore ferè messium. Idem D. Petrus volebat redimere dictum fundũ, & superlucrari fructus pro rata temporis, quos fructus recusabat velle dare præfatus emptor.

In hac quæstione duæ fuerunt principales Doctorũ opi-
1 niones, prima fuit, quòd omnes † fructus spectent ad eum qui redemit non habita ratione ad ratam temporis, & hanc opinionem (reprobato Cumano) tenuit Alex. in l qui Romæ. in prin. ff. de verb. oblig. Bal. consi. 383. lib. 4. August. Bero. quæst. famil. 98. nu. 4. Cassan. in consuet. Burdegallen. in rub. 5. §. 1. nu. 25. Aegi. Thomat. in trac. de collect. in § vẽdẽtes sub pacto. nu. 1. & seq char. 576. vbi latè hoc disputat.

Mouetur in primis per tex. in l. Iulianus § si fructibus. ff.
2 de actio. emp. † vbi si fructibus iam maturis ager distractus sit, fructus inter emptorem & venditorem non debent diuidi pro rata temporis.

Secundò, per tex. in l fi. §. fructus. ff. quę in fraud. credi & in l. fructus pendentes ff. de rei vendica quibus iuribus ca-
3 uetur † fructus pendentes esse partem fundi: si ergo pars fundi sunt, nimirum si cedunt emptori fundi, & diuidi non debet pro rata temporis.

4 Tertiò, per tex. † in l. 2. C. de pact. inter empt. & vendi. vbi deciditur fructus perceptos facta oblatione restitui.

Quartò, per gl. in c. illa vox. extra de pig. in ver. fructus. & in c. cõquestus. extra de vsur. vbi emens cũ pacto redimẽdi

5 lucratur † fructus perceptos ante retrouenditionem, nisi data mora, quia tunc spectant ad venditorem, sed si vera esset opinio Cumani, quòd deberet attendi dispositio l. diuortio ff. sol. matrim. non esset verum quòd emptor lucraretur fructus ante retrouenditionem aut moram, immo diuiderentur pro rata temporis, nam est ratio diuersitatis. d. l. di-
6 uortio. à casu nostro, quia in casu d. l. † fructus, debent esse mariti pro oneribus matrimonij supportãdis. l. vbi adhuc. de iur. dot. ideo sunt pro rata temporis diuidendi, secus est in casu nostro, quia spectat ad emptorem iure dominij. l. Herennius. ff de usur.

Quintò, per decisi. Guid. Pap. 271. dum uoluit redimentem ante tempus constitutum solutioni, debere soluere cẽsum integrum illius anni.

Altera fuit opinio superiori contraria, quòd immo diui-
7 sio † fructuum fiat pro rata temporis, & hanc opinionem tenuerunt Cuma. in l qui Romæ. in princ. ff de verbo obliga. quem ibi sequutus fuit Soc. nu. 20. & Ias nu. 37. idẽ Cuma. in l. 1 ff. de iure fisc. Tiraquell. in tracta. de retract lib. 2. §. quintò. glo. 3. Cagnol in l, 2. nu. 45. C. de pact. inter emp. & uendi. ubi Gazad nu. 130. & ibidem quæst 16. nu. 158. Didac. Couarr. qui dicit hanc opinionem in praxi humaniorem, æquiorem, & cõducibiliorem lib. 1. cap. 15. nu. 7. uari. resol Rolan. à Valle, qui de magis comm. testatur cons. 27. uiso. nu 6. lib. 2. Caualcan qui pariter de magis commu testatur in tract. de usufr. mul relict nu. 244. secundùm quam opinionem pluries uidisse iudicare, refert Pet. Io. Anc quæstio. famil. 13. nume. 11. par. 1. & ego etiam secundùm hanc opinionem annis proximè elapsis iudicaui in Illustri Ciuitate Firmana, dum ibi essem Locumtenens sub Pio Quinto Pont Max. Magnifici & Excellentis Domini & compa-
8 tris mei dulcissimi, Domini † Priami Pectinarij patritij Alexandrini, dictę ciuitatis & status Firmani Gubernatoris meritissimi, & Doctoris celeberrimi, oĩumq; uirtutũ maximopere præditi, cui profectò multũ debeo, & cõtinuò eius uirtutes, & beneficia in me collata in mẽtem habeo, & quem-

admodum eius amore denominaui Priamum unum ex filiis meis, nunc ætatis annorum octo, ut continuò eius memoria in domo mea perennis esset, ita semper rogabo Deũ immortalem, ut ipsum extollat, manuteneat, foueat, cùm non me talem cognoscam, ut beneficiis ab ipso in me collectis satisfacere ualeam, sed ad casum nostrum reuertamur.

Dico igitur quòd ratio istorum est potissima, urgens, &
9 æqua, nam ille † qui habet facultatem redimendi, secũdùm eos, non curat deponere pecunias, donec non uideat fructus pendentes maturos, & sic dolosè eodem anno pecunia & fructibus uteretur, quod tenderet in maximum præiudiciũ emptoris qui ex eadem pecunia uel aliam rem fructiferam uel aliquod aliud lucrum percipere potuisset.

Secundò, per doctri. Bar. in l. diuortio § econtrario. ff. solu matri ubi dicit, aliud in dote, aliud in uenditione, quia
10 † uenditio fit ex uoluntate, restitutio dotis ex necessitate, ergo à contrario sensu Bar. sensit, quòd si venditio fiat ex necessitate, idem seruandum est quòd in dote in casu restitutionis dotis fit diuisio pro rata temporis, sic debet fieri in casu nostro, cùm ex necessitate fiat retrouenditio durante termino ad redimendum.

Tertiò, per doctri Rolan à Valle d cons. 27. nu 19. lib 2.
11 vbi dicit, quòd quando † fit reuenditio ex necessitate, vt res continuò sit apud redimentem, diuisio fructuum fit pro rata temporis.

Nec obstat d l. Iulianus. §. si fructibus. ff. de act. emp. quia ibi illud ex eo statuitur, cùm statim facta venditione & solutione precij, emptor consequatur omnes fructus, & venditor perpetuò vtatur pecunia, quæ ratio cessat in empto-
12 re cum pacto de retrouendendo, † qui non potest illam rẽ perpetuò uendere nec vti precio, donec sibi solutę vel obla-
13 tæ fuerint pecuniæ, præterea ille qui † vendit fundum pendentibus fructibus, pręsumitur quòd vẽdiderit cariori pretio. l. si quod ex Pamphilia. de leg. 2. nimirum si habet omnes fructus indistinctè. Ias. in d l. diuortio. §. econtrario. in ver. in ead, glo. Rol. à Valle d. consi. 27. nu. 20. lib. 2.

Minus

14 Minus obstat † l. 2. C. de pact inter emp. & vend. quia respon. ex intentione Cagnol. Tiraquel Didac. & Rolan vbi supra, quòd lex illa non dicit, omnes fructus esse restituendos post precij oblationem, sed quòd debet haberi ratio fructuum qui ex fundo post oblationem precij ad aduersarium peruenerint, quæ quidem verba nil aliud innuunt, nisi vt diuidantur fructus pro rata temporis, præterea lex illa est intelligenda, quando oblatio illa fit congruo tempore in principio anni, non autem in fine, ne iniqnitatem sapere videatur.

Nec obstāt dicta Alex & Bero. vbi supra, quia est diuersus casus illorum à casu nostro, cùm ipsi loquantur de fructibus perceptis, nos autem de pendentibus & percipiendis, de quibus est fienda diuisio pro rata temporis, cùm reuenditio ista fiat ex necessitate, quemadmodum fit ex necessitate in restitutione dotis, & dato quòd ipsi loquerentur in casu nostro, de ipsis non est curandum, cùm eorum
15 fundamentum † sit falsum, sapiat iniquitatem, & sit contra communem opinionem, cùm contra eos sit magis communis opinio, vt dixit Rolan. à Valle d. consi. 27. nu. 17. lib. 2. Caualcan. in d. tract. de vsufr. mul relict. nu. 245. opinio au-
16 tem † Cumani sit in praxi humanior, æquior, & conducibilior, vt dicebat Didac Couarr. lib. 1. variar. resolu. cap. 15. nume. 7.

Quæ tamen opinio limitatur habere locum, quando promissio de retrouēdendo esset facta pro eodem precio, aliàs
17 secus esset dicendum, † quia deberet fieri retrouenditio non pro eodem precio, sed pro precio currenti tempore fiēdæ retrouenditionis boni viri arbitrio declarando Soc in d. l qui Romæ nu. 20. & seq ff. de verbo. obliga. & cum ipsa
18 proprietate æstimentur fructus † pendentes, nimirum si possessio carior æstimatur, & emptor fructus pendentes superlucratur, ita voluit Cagnol. in d. l. 2. nu. 41. in 8. not. C. de pact. inter emp. & vendi. Tiraquell. de retrac. conuent. §. 1. glo. 3. nu. 2. ver sed quid si in pacto. Cępol. de simula. contract. in 4 præsump. nu. 39. versi. de secundo noua læsionis.

&no-

& nouissimè Caualcan. in tract de usufr.mul.relict.d.nume. 244. in fine. & Didac. Couarr. ubi supra nu. 7. ubi limitat in alio casu opin. Cuma. quæ se cunda limitatio cùm sit reprobata à Doct. eam non refero.

19 Et † ista rata fructuum debet diuidi infrascripto pacto, nam si sunt poma, ex eo, quia singulo anno solent fructus producere, annus erit duodecim mensium: si oliuæ & singulo biennio producant fructus, biennium loco unius anni erit computandum.

Si terra magesatica erit, & quolibet anno cum dimidio producat fructus, illi decem & octo menses pro uno anno computabuntur.

Si sylua cædua, & quolibet triennio, uel quinquennio producat fructus maturos, triennium, aut quinquennium erit computandum pro uno anno.

Facies igitur duodecim partes fructuum, & habita ratione istius anni & temporis retrouenditionis facies tot partes, quot mensibus tu possedisti, & redemptor est possessurus, nam si tu tenuisti terram magesaticam duodecim mensibus, deinde ille redemit, ex quo ad finiendum annum deficiunt sex menses de faciendo tres partes, diuides in tres partes, & duas partes pro te retinebis loco illorum duodecim mensium, residuum restitues redemptori restitutis tibi expensis pro rata factis in colligendis & producendis fructibus. Bald. in l. ædem. col. 2. C. locat. Ias post Alexan. in l. diuortio. § quod in anno. nu 5. ff. sol matrimo refert & sequitur Caualcan. in d. tracta. de usufr. mul. relict. nume. 245. & ideo rectè consultus respondit Rolan. à Valle in cō sil. 87. nume. 29. lib 1. ubi uoluit non cecidisse à iure suo
20 † emphyteotam propter canonem non solutum intra biennium de rebus & bonis boscatis & syluatis, cùm singulo quinquennio soleant fructus ex illis colligi, adeo quòd biennium intelligi debet de decennio, cùm quodlibet quinquennium habeatur pro uno anno, quod est admodum notandum.

Reuertamur igitur domum, postquam comprobauimus

opinionem

opinionem Cumani & sequacium, fructus esse diuidendos pro rata temporis, adhibita tamen suprascripta limitatione, & facili declaratione per nos facta, quomodo ista rata sit intelligenda, secundùm quam opin. Cuma. & aliorum, tamquam ueriorem & magis commu. ego pronunciaui in contradictorio iudicio fructus prædictos esse diuidendos pro rata temporis, maximè cùm in instrumento esset facta promissio retrouendendi pro eodemmet precio, sub rogitu Ser Octauiani Aurelij, Perusini Not. Curial. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXXX.

SVMMARIVM.

1 *Antonius Maria Saluiatus Episcopus, Cameræ Apostolicæ Clericus, & totius status ecclesiastici annonæ præfectus.*
2 *Affectus non punitur in leuioribus, nisi sequatur effectus, secus in grauioribus de iure communi, ex consuetudine tamen, etiam in grauioribus non punitur affectus, nisi sequatur effectus, & infra nu. 3. & nu. 9.*
4 *Prohibitam rem quis non censetur facere.*
5 *Prohibendum est malum, & eligendum bonum.*
6 *Dubia in meliorem partem sunt interpretanda.*
7 *Culpa ubi non est, ibi pœna esse non debet.*
8 *Statutum prohibens exportare frumentum, non comprehendit minores.*
10 *Inuentus in loco proximo, nisi ostēdat se ire ad locum permissū, punitur.*
11 *Lupus dicitur qui exiuerit syluam, id est in actu exeundi fuerit.*
12 *Reputatur in metallum peruenisse etiam eū qui nō est ad locū perductus.*
13 *Fiendum de proximo, habetur pro facto.*
14 *Personaliter apprehensi magis uidentur puniendi, præsertim quando sunt conuicti testibus.*
15 *Delinquens forensis debet puniri, secūdū bānimēta loci commissi delicti.*
16 *Statutum disponens per uerba, si quis extraxerit, de stricto iure non cōprehendit tentantem extrahere, puniuntur tamen pœna extraordinaria, & infra nu. 17.*

18 Fraudantes

18 *Fraudantes quærunt se tueri sub prætextu, quòd deferant granum ad molendinum, dicunt etiam illud deferre ad eorum domos de foras, & infra nume. 19.*

20 *Frumentum extrahentes pro eorum usu sine licentia non puniuntur de iure communi, secus tamen disponitur in statu ecclesiastico per bannimenta, & infra nu. 22.*

23 *Officialuncali quidam per fas & nephas quærunt superlucrari.*

14 *Buonsignori Finetti Romanæ Rotæ Auditoris Perusię, et prouinciæ Vmbriæ Gubernatodis uirtutes.*

ARGVMENTVM.

¶ Fraudantes & extrahentes granum, oleum, & alia victualia, quomodo & qualiter puniantur, hic abundè pertractatur, cùm quamplurimis practicabilibus distinctionibus hic artificiosè accommodatis.

QVIDAM de castro Costacciarij, comitatus Eugubij, status Illustrissi. & Excellen. Ducis Vrbini, emerant in terra Saxiferrati quandam grani quantitatem, quam asportare cęperant extra iurisdictionem huius Gubernij, immo versus Costacciariũ, & sic extra statum ecclesiasticum, qui quidem asportantes fuerunt capti à meis substitutis annonæ in dicta terra Saxiferrati, ad cuius annonæ officiũ ego fueram in tota ista pro-
1 uincia deputatus ab Illustrissimo Domino † Antonio Maria Saluiato Episcopo, & Cameræ Apostolicę clerico, & totius status ecclesiastici annonæ pręfecto. Cùmq; ego ostendissem literas meorum substitutorum Reuerendissimo domino Buonsignoro Finetto hnius prouinciæ Gubernatori generali, porrexissemq; preces supradictorum fraudantiũ S. D. Reuerendissima noluit dictas preces signare, sed ad exemplum aliorum mandauit bestias prædictis sublatas, & triticum venundari, & subhastari in dicta terra Saxiferrati, preciumq; consignari in manibus depositarij Camerę Apostolicæ, & ita executum fuit, quæ quidem resolutio fuit iu-

ſta & iuri conſona, ut ex infraſcriptis apparebit.

Pro habenda igitur uera reſolutione iſtius dubij eſt diſceptandum, an iſti potuerint pœna ordinaria, ſiue ſaltem extraordinaria puniri, uel in ammiſſionem rerum.

Videbatur enim dicendum iſtos non potuiſſe puniri ali-
2 qua pœna, † quia in iſtis leuibus non punitur affectus, niſi ſequatur effectus, etiam de iure communi l. 1. ff. quod quiſ-
3 que iur. & licèt † de iure communi in aliis delictis grauioribus puniretur affectus non ſecuto effectu, ex generali tamẽ conſuetudine totius Italiæ non punitur affectus, niſi ſequatur effectus. Docto. in l. ſi is qui cum telo. C. de ſicar. & concordantes uſq; ad hæc tempora atteſtantes de iſta generali conſuetudine, adducit Iul. Clar in pract. crim. quæſt. 92. incip. quæro.

4 Secundò, quia † in dubio quis non cenſentur facere rem prohibitam l. non intelligitur. §. ſi quis palàm. ff. de iur. fiſc.
5 & † prohibendum eſt malum, & eligendum bonum, & du-
6 bia † in meliorem partem ſunt interpretanda. l. quotiens. ff. de reb dub. c. 2. extra eodem.

7 Tertiò, quia † ubi nulla culpa eſt, ibi nulla pœna eſſe debet l. cùm rem. ff. de bon. damna. l. maximum uitium C. de liber. præteri.

Quartò, quia inter iſtos fraudantes erat quidam minor,
8 & clarum eſt, quòd ſtante † ſtatuto ſiue prohibitione extrahendi frumenta non comprehenduntur minores. Roma. ſing. 816. tu audiſti. nu. 4. & in conſil. 130. col. 2. Cremenſ. ſing. 30. quòd ſi minor. Franciſ. Viui lib. comm. opin. in uer. quòd ſtatutum non poſſit extrahi frumentum. nu. 14. in fi. & nouiſſimè Rolan. à Valle conſi. 57. uiſis. nu. 6. lib. 2.

Pro contraria parte uidebantur facere aliqua alia fundamenta, quòd uidelicet reperti in itinere inciderint in pœnam.

9 Primò, quia † ille qui ambulat cum telo ad occidendum punitur æquè, acſi occidiſſet. l. ſi is qui cum telo C. de ſica.
10 & niſi oſtendat ſe ire ad locum permiſſum, uidetur † puniẽdus cùm inueniatur in actu præparatorio arg. l. unicę. C. de

11 bon.poss.ex testam.milit sicut dicitur † de lupo qui exiuerit syluam, id est in actu exeundi fuerit, iuxta not.in l.arboribus. ff. de usufr.

12 Secundò, quia reputatur peruenisse in † metallum etiam eum qui non est ad locum perductus. l. in seruorum. §. 1. ff. de publicia.

13 Tertiò, quia † quod est de proximo faciendum, habetur pro facto. l. si quis pro eo. §. si nummos. ff. de fideiusso. & eo magis uidentur puniendi, quia fuerunt personaliter apprehensi tum uigore bannimentorum, tum etiam de iure com
14 muni, sat † fuisset testibus fuisse conuictos ad tradita commu. per Doct. in l. 1. ff de acqui poss. & de cõm. testatur Rip. in trac. de pest. in tit. de remed. ad cõser. ubertat. nu. 104.

15 Neq; etiam possunt se iuuari quòd sint † forenses, & sic ꝙ non ligentur bannis, quia ex quo deliquerunt in ditione ecclesiastica & subdita huic iurisdictioni, debent enim puniri secundùm banna siue statuta loci delicti, iuxta cõm. opin. Alex. cons. 3. uers & cum sit. lib. 2. Paris. cõs. 159. nu. 6. lib. 4. & Ruy. cons 84. in fi. lib. 4. Duen. reg. 146. & ita seruari attestatur Iul Clar. in pract. crim. §. fi. q. 85. uer. tertius est casus.

Negari non potest quin articulus sit dubius, quòdq; de
16 stricto iure, si † statutum dictaret, si quis extraxerit non cõprehenderet tentantem extrahere. Bal. in l. 3. nu. 3. & 4. C. de ser. fugi. Rip. in tract. de pest. in tit. de remed. ad conser. uber. nu. 71. 75. & 80. & nouissimè Mennoch. in tract. de arbit. iudi. lib. 2. cent. 4. cap. 360. nu 97.

Vera tamen & realis conclusio est, & quę seruatur in pra
17 ctica, quòd huiusmodi † inuenti in itinere non puniuntur pœna ordinaria, sed alia mitiori pœna, puta in amissione rerum & hanc opinionem tenuit antiquus Doct Marti. de Fan. in 2. consi. inserto in 2. uol. consi. crimi diuersorum, hanc etiam opin. secutus fuit Rip. in d. tract. de pest. post nume. 75. uers. ego uero. Iul. Clar. in pract. crimi. in §. fin. mihi char 205. uersi. pone quòd ille qui exportat bladum. licèt aliquis ipsorum non alleget dictum consi. Marti. impossibile enim esset ferè in flagranti crimine, & in confinibus pro-

priis

priis aliquem reperire, ex aduerso rigorosum esset punire pœna ordinaria illum qui adhuc confinia non attigerat, & poterat pœnitere, propterea hęc omnia sunt remittenda arbitrio prudentissimi iudicis, qui consideratis circunstātiis fraudantium loci reperti fraudis quantitatibus, quæ deferuntur, punire debet ea pœna extraordinaria, quam sibi vi debitur. Non omitto multoties mihi euenisse in facto, quòd quidam fraudantes quærunt se tueri sub prætextu
18 quòd † deferant granum ad molendinum non extra territorium, & re vera aliquando inueni quòd deferebant ad molendinum animo molendi, & reportandi ad eorum domos, aliquando verò portabant animo fraudandi, propterea circumspectus iudex attendet qualitatē loci & personarum, & transmittet birruarios ad videndam domum illius qui asportabat granum ad molendinum pro habenda informatione, an domi haberet farinam, nec ne, si enim domi habuisset farinam, neq; indiguisset deferre granum ad molendinum, maxima esset suspicio fraudis.

Animaduertat insuper iudex, quòd aliquando aliqui
19 deferunt granum, & quando † in itinere inueniuntur, dicūt illud asportare de foras ad eorum domos rusticales, isto ēt casu possunt cōmitti fraudes, quia quando in illis domibus rusticanis haberent granum ad sufficientiam pro eorum familiis, maxima esset suspicio fraudis, & possent saltem extraordinariè puniri, sed qñ reperirent in itinere deferre granū, & iam pertrāsiuissent eorū domos rusticanas, vtiq; etiā quod nō attingissent confinia, putarē esse pœna extraordinaria condemnandos, cùm aperta detegatur eorum fraus.

20 Et licèt † extrahentes frumentum pro eorum vsu nō puniantur de iure cōi, quemadmodū minores nō puniuntur, hoc nō procedit in ista prouincia, immò nec in tota ditio-
21 ne ecclesiastica, cùm † per bannimenta & alias prouisiones sit prohibitū nō posse deferri triticū absq; licētia ēt de loco ad locū, nec q̄dē pro vsu suo, & maiores xiiij. annorū nō excūsanī in delictis virtute motu propr. S.D.N Pij IIII. est ēt vidēdus Mēnoch. in trac. de arb. iud. c. 360. nu. 17. li. 7. cēt. 4.

22 ubi post Rip. dicit, quòd quidam frumentum † exportabat aduersus formam statuti, & dum esset in uia apprehensus, fassus est, quòd nisi fuisset impeditus exportasset, hic conatus, punitur pœna extraordinaria arbitrio iudicis.

23 Non inficior tamen esse quosdam officialunculos † qui potius latrones possunt nuncupari, cùm intentio ipsorum non sit exequi iustitiam, sed tantummodo per fas & nephas superlucrari excoriantes pauperculos, qui etsi sciant non errasse, non ualentes tamen litigare, malunt aliquam pœnam soluere, quàm in diuersis impensis grauari, propterea aduertãt, quia ea mensura mentientur, qua alios metiti fue

24 re, quæ omnia cessant in casu quęstionis propositæ, † cùm Reuerendiss. D. Buonsignorus Finettus huius prouinciæ moderator sit adeo alienus ab huiusmodi lucris, ut maxima cum admiratione omnium apertè dignoscatur ipsum paruipendere pecunias, intentioq; principalis ipsius sit honor Dei, & cultus iustitiæ, cuius ipse est quammaximus zelator, ita quòd in eo omnes uitutes residere dignoscantur.

Redeundo ad rem, dico ipsum optimè condemnasse prædictos de castro Costacciarij ad amissionem grani, & bestiarum ad aliorum exemplum, cùm ipsimet fraudantes cõfessi fuerint se emisse dictum triticum animo deferendi ad dictum castrum Costacciarij, & per dicta bannimenta disponatur quòd fraudantes amittant non solùm granum & alia genera bladorum, sed etiam animalia, manu Ser Sempronij Andreotij, de terra Montis Fortini causarum crimi. huius prouinciæ Notarij. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud. & Commissarius annonæ.

DECISIO LXXXI

SVMMARIVM.

1 *Rustici & idiotæ personæ possunt respondere positionibus præsente eorũ aduocato, siue procuratore, qui possunt eos instruere.*

2 *Rusticus*

2 *Rusticus & mulier non æquiperantur, nisi in casibus à iure expressis.*

3 *Mulier & rusticus æquiperantur quo ad responsionem fiendam positionibus.*

4 *Mulieres sunt fragiles & idiotæ personæ.*

5 *Positionum impertinentia tribus modis hic enarratis considerari potest.*

6 *Positionibus respondet mulier, absq; interuentu aduocati, siue procuratoris, quando mulier debet respondere positionibus concernentibus factū proprium ipsius mulieris, & mulier est sagax.*

7 *Rusticus respondet positionibus sine presentia aduocati siue procuratoris, quando est rerum ignarus, ut facilè falli possit.*

8 *Mulier & rusticus respondent positionibus cum præsentia aduocati, siue procuratoris, quando positiones concernunt factum antiquum, uel sunt admixtæ positiones iuris.*

ARGVMENTVM.

¶ Mulieres quando teneantur respondere positionibus à semetipsis, & quando cum pręsentia aduocati, siue procuratoris, hic nouiter explanatur, parificanturq; in hac materia, mulieres, rustici, & aliæ personæ idiotæ.

CAPITANEVS Horatius Vinciolus de Perusia, uulgariter nuncupatus il capitan Mancinella, in causa quam habebat cum domina Proserpina de Cauaceppis eius cognata, produxerat quasdam positiones quibus petebat responderi per dictam dominā Proserpinam per uerbum, credit, uel non credit: è contra dicta domina Proserpina offerebat se paratam respondere domi, iuxta l ad egregias. ff de iureiur. sed instabat respondere cum præsentia procuratoris, uel aduocati, aut alterius ex ipsius coniunctis, cui petitioni contradicebat dictus capitaneus Horatius. Fuit dubitatum quid iuris. Iste casus licèt prima fronte uideatur uulgaris, nihilominuss Doctores potius ponunt exempla de rusticis, quàm de mulieribus, dicētes, quòd licèt quis absente procuratore & aduocato positionibus

tionibus respondere teneatur secundùm Bar. in l si postulauerit. §. quęstioni. ff de adulte. tamen hoc non habet locum
1 in † rustico, & idiota persona, quia ei est concessum respondere pręsente aduocato, siue procuratore, qui possunt eos instruere. Host. in c. dilecti extra de iud Spec in tit. de positio §. septimò versi. sed patronus. Bal. in l. 2. C. de iur. cal. Alex. in l. 1. nu. 4. ff de vulg. & pupill. cum apostill. ad eum in litera C. Marant. in tracta. iudic. in 6. par. versi. quartus casus. nu. 16, & nouissimè Mennoch. in tract. de arbit. iudi. casu 194. nu. 79. cent. 2. lib. 2.

Idem tamen videbatur iudicandum de muliere, nam etsi
2 mulier † & rusticus non æquiparentur, nisi in casibus à iure expressis. l. fi. C. de iur. & fact. igno. tradit Ias. in l. 1. § edenda. nu. 4. ff de eden. negari tamen non potest, quin maxima æquitas suadeat in responsione fienda positionibus debere
3 æquiperari mulierem cũ rusticis, vt videlicet † mulier possit respondere positionibus cũ præsentia aduocati siue procuratoris, & semper fui istius opinionis quòd Doct. dũ admittunt rusticum & idiotas personas posse respõdere cum præsentia aduocati siue procuratoris, voluisse comprehen-
4 dere etiam † mulieres cùm sint fragiles & idiotæ personæ.

Hoc tamen non est simpliciter concedendum, sed relinquẽdo arbitrio iudicis qui perspicere debet, an positiones
5 sint impertinẽtes, quia omnino eas reiicere debet, quę † impertinentia potest considerari tribus modis, natura, vtputa digito cœlum tangere, de iure vt habere vno & eodem tẽpore duas vxores, de facto, vt dare montem aureũ. l. confessionibus. cum l. seq. ff. de interrog. act Practi. Papiens. in forma excipien. contra posit. in versi. impossibilis. vbi dicit, quòd istis positionibus non est respondendum.

Aut positiones concernunt factum proprium, & de re-
6 centi ipsius mulieris † respondere debentis, & mulier est sagax, & tunc quia in facto proprio non cadit ignorantia præsertim in facto de recenti iuribus vulgaribus, & tunc iudex potest arbitrari quòd mulier respondeat absq; interuẽtu aduocati, siue procuratoris. ad quod tenendum multum

confe-

conferunt tradita per Mennoch. in d. tract de arb. iudi. casu 194. nu. 77. lib. 2. cent. 2. licèt de muliere nullum verbum
7 faciat, dicit enim de † rustico tum debere respondere cum præsentia aduocati, siue procuratoris, quando est omnino rerum ignarus, vt facilè falli possit.

8 Aut † positiones sunt inuolutæ & concernentes factum antiquum, vel sunt admixtæ positiones iuris, & isto etiam casu potest respondere cũ præsentia procuratoris, siue aduocati. arg. not. per Bar. in l. ornamentorum. ff. de aur. & argen. leg. & tradit Pract. Papien. in d. tit. de form. excipien. contr. positio. quæ omnia sunt omnino relinquenda, arbitrio iudicare debentis in casu nostro, licèt ista domina Proserpina esset mulier virtuosa & sagax, nihilominus ex quo positiones erant difficiles, & aliquantulum inuolutæ mandaui responderi cum præsentia vnius examinatoris: credo tamen quòd deinde causarum patroni D. Petrus Iacobus Amerigus, & D. Bartholomęus Corsettus fuerint cócordes in hoc, & ita pronunciaui manu Ser Octauiani Aurelij, Perusini, huius causæ notarij. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio extraiudicialis etiam absente parte, habet uim semiplenæ probationis.*

2 *Confeßio prædicta in terris ecclesiæ de æquitate canonica plenè probat, debet tamen probari per testes, & infra nu. 7.*

3 *Instrumentum iuratum habens, dicitur habere probationem probatam, & ueritatem apparentem, Fallit quando uerba instrumenti sunt enũciatiua, & infra nu. 4. & pro instrumento pręsumitur, & nu. 5.*

6 *Aduocatus non est idoneus testis.*

8 *Aduocatus non dicitur habere mandatum ad præiudicandum domino.*

9 *Aduocati, siue procuratoris confeßio, ideo non nocet domino, quia se habet ad instar donationis.*

10 *Liberatio facta ad fauorem absentis, non prodest absenti, nisi aliquis nomine absentis acceptet, & est magis communis opinio.*

11 *Probatio quæ fit contra instrumentum iuratum, debet fieri per quinque testes rogatos.*

12 *Instrumentum iuratum semper dicitur habere clausulam derogatoriam.*

13 *Instrumenti expressa, & indiuidua mentio fieri debet.*

ARGVMENTVM.

¶ Confessio extraiudicialis quando probet, & quando non, hic examinatur.

¶ Multa de uirtute instrumenti ponuntur, quòdq; testes deponentes contra instrumentum debent esse numero quinq;, & rogati.

¶ Aduocati testimonium reiicitur, & confessio aduocati non nocet domino.

¶ Liberatio quæ fit ad fauorem absentis, opus est quòd ab aliquo nomine absentis acceptetur, & est magis communis opinio.

MENGANA hospes in porta Sancti Petri ciuitatis Perusię uẽdidit fundum cuidam magistro Antonio muratori pro certo precio inter eos conuento, de qua uenditione fuit celebratum publicum & iuratum instrumentum, post aliquot dies dictus magister Antonius, absente tamen dicto Mengana, dixit D. Iulio de Pergula aduocato dicti Menganę in præsentia duorum aliorum testium, hæc uerba (io mi contento pigliar solo da Mengana un quarto e mezo della possessione,) & dominus Iulius dixit (& io prometto che Mengana lo farà,) fuit litigatum inter eos, an per prædicta uerba intelligeretur recessum ab instrumento, adeo quòd Mengana non teneretur consignare eidem magistro Antonio nisi

nisi quartam cum dimidia terræ, quandoquidem dictus magister Antonius intendebat consequi totam rem emptam, dicens dixisse illa verba perfunctoriè.

1 Pro dicto Mengana faciebat, quia etsi † confessio illa magistri Antonij fuerit facta absente ipso Mengana, nihilominus tanquam confessio extraiudicialis etiam absente parte habet vim semiplenæ confessionis l. certum. §. si quis absente. vbi Bar. ff. de confess. Afflict. decisi. 12. nu. 2. Paris. consil. 120. nu. 4. lib. 1. Crauett. in tract. de antiq. temp. par. 1. incip. viso de verbis. nu. 45. Marant. in tract. iudic. in 6. par. in rub. de confess. nu. 12. & seq. Pet. Duen. reg. 120. incip. confessio
2 extra iudiciũ. immo cùm simus † in terris ecclesiæ de æquitate canonica dicta confessio habet vim plenæ confessionis. Paris. qui alios allegat d. consi. 120 nu. 7. lib. 1.

Pro parte verò dicti magistri Antonij faciebat, quia ipse
3 magister Antonius habebat instrumentum publicum † & iuratum, & sic dicebatur habere probationem probatam, & veritatem apparentem secũdùm Bal. in l Imperator. la 1. ff. de stat. homi. & in l. 1. C. de iudi Rolan. à Valle consi. 40. nu. 8. lib 2. 56. nu. 6. eod. lib. 4. nu. 23. d. lib. 2. 96. nu. 7. 705.
4 nu. 19. lib. 2. cùm † præsertim verba dicti instrumenti non sint enunciatiua, tunc enim non diceretur probatio proba-
5 ta. Gerard. de Petr. San sing. 30. † & pro instrumento præsumitur. l. cum precibus. C de proba. & præsumitur verum & solenne dictum Bal in c. 1. §. instrumentis. de nat. feud. Nec dictum domini Iulij aliquid obest ipsi magistro Anto-
6 nio, quia cùm sit † aduocatus præfati Menganæ, vt ipsemet in responsione ad interrogatoria fatetur, ei non est standũ. l. si C. de testib. c. cùm sit Romana. de testib. lib. 6. alij verò
7 testes non sunt † contestes, prout requiritur ad probandam extraiudicialem confessionem. Paris. consi. 75 nu. 13. lib. 1.

Vlterius ipse dominus Iulius, qui nomine Menganæ obtulerat ipsi magistro Antonio, vt contentaretur de recipiẽdo tantùm partem fundi empti, non habebat mandatum
8 † ad hoc faciendũ, & sic nõ præiudicat Paris. cõs. 45. nu. 22.
9 lib. 1. & consi. 115. nu. 18. lib. 1. & ea est ratio, quòd † con-

fessio procuratoris, vel aduocati non nocet principalibus, quia se habet ad instar donationis Paris. consil. 47. nume. 92. lib. 1.

Item animaduertendum est nos non esse in confessione extraiudiciali, sed in liberatione facta per modum pacti, &
10 conuentionis, quia tunc † non prodest absenti, nisi aliquis nomine absentis acceptet, & est magis cõis opinio, vt per Alex in consi. 131. in causa & lite. col. pen in fi. lib. 4. & de magis comm. testatur etiam Matth. in suo lib. comm opin. in prima opinione incip. liberatio.

Præterea (& hæc responsio tollit omnem difficultatem) cùm inter prefatos magistrum Antonium & Menganam fuerit celebratum instrumentum in scriptis, & adhibitum
11 iuramentum, † tunc confessio extraiudicialis non nocet cõfitenti etiam parte præsente, nisi fuerint adhibili quinq; testes rogati, quod non euenit in casu nostro, cùm fuerint tãtùm tres testes non rogati, & non contestes, & hoc ratione iuramenti adhibiti in primo instrumento, ita probatur in l. testium. C. de testib cum auth ibi posita. Afflict. decisi. 105. nu 4 & nouissimè Pet Duen. reg. 119. incip. confessio. in 6. fallen. & hic propriè est casus noster, aliàs esset ridiculum dicere quòd propter simplicem sermocinationem habitã, & non cum principali, destrueretur instrumentum iuramẽto vallatum: ea enim est virtur iuramenti inter alias quòd
12 semper intelligitur habere † clausulam derogatoriam.
12 ad not in l si quis in principio de leg. 3. & † sic non immeritò requiritur expressa & indiuidua mentio. Facit l nihil tã naturale. ff de reg iur & sic sententiaui pro dicto instrumento, ad fauorem dicti magistri Antonij contra dictum Menganam, rogitu Ser Nicolai Herculani, Perusini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECI-

DECISIO LXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Vendens fundum in quo sint fructus pendentes, censentur etiam uenditi fructus pendentes, cùm sint pars fundi, & nu.2. & nu.7.*

3 *Venditio prædicta facta de fundo, pendentibus fructibus, comprehendit etiam partem fructuum coloni partiarij.*

4 *Colono tamen partiario competit actio personalis aduersus dominum fundi uenditorem.*

5 *Fructus pendentes sequuntur ipsius fundi alienationem.*

6 *Fructus nondum collecti, spectant in totum ad emptorem, ac etiam pars coloni, & est commu. opin.*

8 *Actio personalis non transit ad emptorem, & sic ad singularem successorem.*

9 *Fructus separati à solo, non censentur uenditi.*

10 *Iasonis limitatio in l. filiusfamilias. in fi. de lega. 1. reprobata per Authorem.*

11 *Ignorantia facti alieni semper præsumitur, nisi probetur scientia, secus in facto proprio, & est commu. opin. & nu. 12.*

13 *Venditor tenetur denunciare emptori fundi, in fundo adesse colonum.*

ARGVMENTVM.

¶ Vendito fundo cum fructibus pendentibus (nisi fuerit facta reseruatio) censetur vendita, non solùm pars fructuum quę spectat ad dominum, sed etiam pars fructuum quæ spectat ad colonum, & est communis opinio, siue venditor sciuerit ibi adesse colonum, siue ignorauerit, reprobata in hoc particulari opinione & limitatione Ias. casus profectò contigibilis, & sæpe in practica occurrens.

POSTQVAM fuit expedita causa dicti Menganæ vnà cum præfato magistro Antonio modo quo supra, occurrit vlterius dubitari, an vendito fundo per dictum Menganam censeatur vendidisse eidem magi-

ſtro Antonio, non ſolùm partem ſuam fructuum, ſed etiam partem coloni. Hanc quæſtionem ponit in terminis Iaſ. in l. cum filiofam. in fi. nu. 180. & nu. 181. de leg. 1. vbi Iaſ. poſt
1 Rom. conſi. 309. dicit, † quòd quando quis vendit fundum in quo ſunt fructus pendentes, cenſetur uendidiſſe etiam
2 fructus pendentes, † cùm ſint pars fundi. l. Iulianus. § ſi fructibus. ff. de act. empt. & non ſolùm partem ſpectantem ad ipſum dominum, ſed etiam partem coloni partiarij, iuxta
3 † l. ſi merces. §. uis maior. ff. loca. unde ſi fundus, in quo eſt colonus partiarius, uendatur per dominum fructibus pendentibus, cenſetur etiam uendidiſſe partem fructuum coloni partiarij, & ſic omnes fructus ſpectant ad ipſum empto-
4 rem, & † colono partiario competit actio perſonalis aduerſus dominum uenditorem.

Moti fuerunt Rom in dicto conſi. 309. & Iaſ. in d. l. cùm filiofam in fi. de leg. 1. & alij hanc partem ſectantes infraſcriptis fundamentis.

5 Primò, quia ipſi † fructus pendentes ſequuntur ipſius fundi alienationem. l. ſi § fructus. ff de his quæ in fraud credit. d. l. Iulianus. §. ſi fructibus. ff. de act empt. clarum eſt enim,
6 quòd † fructus nondum collecti ſpectant in totum ad emptorem, prout ultra Rom & Iaſ. tradit Aret in conſi. 159. nu. 14. Corn. conſi. 150. uiſo. lib. 4. Dec. conſi. 543. in caſu propoſito nu. 2. Grat. reſpon. 18. poſtquam nu. 8. & reſpon. 95. nu. 28. uſq; ad nu 31. lib. 1. Bar. in l. ſi quis delegauerit. de leg. 1. Alex. conſi 28. nu. 5. lib. 1. deciſi. Pedemont. 82. in prin. Alex in l. ſi filiofamilias § ſi uir in quinquennium. ſub nu. 17. ff. ſolu. matri. Cepha. in terminis conſi. 181. nu. 15. & 16. lib. 2. & eſt comm. opinio, ut nouiter uoluit Burſat. conſil. 71. nu. 27. lib. 1.

Secundò, quia ut in principio dictum fuit, fructus pen-
7 dentes † ſunt pars fundi. l. fructus pendentes. ff. de rei uend. cùm ergo integraliter fructus ad magiſtrũ Antonium pertineant, ergo & fructus pendentes qui ſunt eius pars.

Tertiò, quia ſi diceremus aliter, eſſet dicere quòd colono partiario competeret actio contra emptorem, quod eſt

ridiculum

8 ridiculum dicere, † cùm actio personalis non transeat ad emptorem, & sic contra singularem successorem. l fi. in fi. ff. de contrahen. emp. igitur &c.

9 Secus autem esset dicendum si † fructus essent separati à solo. l. si usufructuarius messem. ff. quib. mod. usussr. amitt. Rom d. consi 309. in fi. & consi. 10. incip. quęstionis propositæ. circa med. fructus autem de quibus agitur non erant separati à solo, consequenter bene dicebat D. Petrus Iacobus omnino spectare ad ipsum magistrum Antonium.

Et licèt Ias. in d l. cum filiofam. in fi limitet dictũ Roma. in sæpe allegato consi. 309. non habere locum, quando uenditor habuisset ignorantiam inibi adesse colonum partiarium, quia tunc intelligeretur uendidisse tantùm partem suam, non autem partem coloni, & in dubio dicit, præsumi

10 ignorantiam l. uerius. ff. de proba. † quia, iudicio meo, Roma bene dixit, & simpliciter est intelligendus non admissa limitatione Ias. quę falsa est, & contra terminos iuris.

Primò enim redditur falsa limitatio Ias. dum dicit, in dubio præsumi ignorantiam in uenditore, quòd inibi adsit colonus, arg. l. uerius. ff. de proba. quia argumentum Ias. retorquetur contra ipsum, nam l. uerius, loquitur in facto alieno, dum dicit, legatarium probare oportere defunctum legasse rem alienam, non autem hæredem oportere probare defunctum ignorasse alienam rem obligatã, & illa lex sem-

11 per allegatur, quòd † in dubio semper pręsumitur ignorantia facti alieni, nisi probetur scientia. Bal. in l. quicunq;. col. 1. C de ser. fugi. & deducit nouiter Rolan. à Valle consi. 36. in casu. nu. 1. lib. 2.

Cùm ergo nos uersemur in facto proprio ipsius Menganæ, qui optimè potuit scire an ibi immisisset colonum partiarium, nec ne: est enim infimæ conditionis, & sic optimè nouit, ut dicebam, an ibi adesset colonus, nec ne, consequẽter nos sumus in regula facti proprij, non autem alieni, in

12 quo † facto proprio ignorantia non admittitur. l. qũãquã. ad Velleia. Alex consi. 118. nu. 7. lib. 2. & 44. nu. 7. lib. 4. Rolan. à Valle consil. 81. licet, numero uigesimo quarto. lib 2.

& sic

& sic retorquetur fundamentum Ias. qui uerè in hoc casu lapsus est.

Præterea licèt fundamentum Ias. esset uerum, quod negatur, ut supra ostensum fuit, ignorantia siue scientia ipsius uenditoris non potest obesse ipsi emptori, nisi ei denunciatum fuerit. quid enim refert, an venditor sciuerit ibi esse, uel non esse colonum, emptor autem ignorauerit, si enim uenditor non pateretur emptorem consequi integrales fructus, sequeretur quòd non tradidisset rem uenditam eiusdem bonitatis & qualitatis qua promisit, quod facere non potest l. quæritur. §. si uenditor ff. de ædil. edict. Corn. cons. 81. uisa copia. col. 2. uer. sed quantum. lib. 3. Paris. cons. 78.
13 conclusiue. nu. 24. lib 3. immo ipse † uenditor tenebatur denunciare emptori inibi adesse colonum. arg. l. quis sit fugitiuus. §. fi. & l. si quid uenditor. ff de ædil. edict & expresse reseruare partem coloni, quod cùm non fecerit dictus Mengana censetur uendidisse etiam partem fructuum coloni, cui colono competit actio personalis aduersus dictum Menganam, & ita iudicaui rogitu supradicti notarij. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Illata & inuecta in domum conductam censentur tacitè obligata pro pensione domus.*

2 *Bona illata in domum quòd censeãtur obligata pro pensione domus, quomodo habuerit originem.*

3 *Cœnaculum est pars superior domus, cœnacularium pro locatore & conductore accipimus.*

4 *Locator in rebus inuectis & illatis non præfertur aliis anterioribus, distinctione tamen hic adhibita.*

ARGV-

ARGVMENTVM.

¶ Bona inuecta & illata censentur tacitè obligata pro pensione domus, in dictisq; bonis locator non præfertur aliis anterioribus creditoribus, quando principaliter domus datur ad inhabitandum, secus quando locatur pro cõseruatione rerum.

POST mortem cuiusdam magistri Herculani Scalcinæ Phisyci Perusini insurrexerunt multi creditores prædicti magistri Herculani, & facta descriptione suorum bonorum, fuit inuentum dicta bona non sufficere pro medietate debitorum relictorum à dicto magistro Herculano, inter alios creditores dicti magistri Herculani fuit quidam Giommus detto del Zeo, de Perusia, qui ei locauerat domum pro certo inter eos conuento pretio, prætendebatq; ei præferri omnibus creditoribus etiam anterioribus, occasione pensionis dictæ domus, & sic sibi debere assignari tot de bonis ipsius magistri Herculani, quæ ascenderent ad summam suæ debitę pensionis, quã-
1 doquidem † bona illata & inuecta in domo sunt tacitè hypothecata pro pensione dictæ domus. l. certi iuris. C. loca. Ias. in §. item seruiana. nu. 28. Insti. de acti. & l. item quia. ff. de pact. quam regulam cum quàmplurimis ampliationibus & limitationibus exornat Negusant. in tracta. de pigno. 4. membr. 2 par. nu 128, & seq. uersi duodecimus casus. & nouissimè Francis. Balduinus in tract. de pigno. & hypothec.
2 cap. 6. in rub. de tacit hypothe. ubi † recenset originẽ istius tacitæ hypothecæ rerum illatarum & inuectarum in domo, dicit enim quòd Romæ erat magna turba & multitudo pauperum inquilinorum & cœnaculariorum (cœnaculum enim dicitur superior pars domus, siue insulæ,) cœnacula-
3 rium † pro locatore & conductore cœnaculi accipimus l. si uero §. idem erit & §. sed & si. ff. de his qui deiece. & effud.

qui

qui in alieno inhabitabant,neq; prȩter necessariam supellectilem quicquam habebant,& quando locabant ȩdes iis ignotis & peregrinis, solebant pacisci, ut inuecta & illata pro mercede habitationis essent ipsis pignori obligata, & ut occurreretur ingratorum hospitum perfidiæ & locatoribus consuleretur, placuit ut haberetur pro cauto & conuento, quãuis fortasse in locatione expressum non fuisset, ut inuecta & illata in domo essent tacitè hypothecata locatori pro pensione domus, quod ius fuit non solùm Romæ constitutum,sed ad omnes alias prouincias extensum l. ultima.C.in quibus cau pig.taci contrah.& nouiter explicat Balduinus ubi supra.

Istis sic præmissis dubitatum extitit, an præfatus Giommus detto del Zeo, qui locauerat domũ ipsi magistro Herculano ad inhabitandum, præferretur in rebus inuectis & illatis pro pẽsione aliis creditoribus etiam anterioribus.

Hanc quæstionem ponit in terminis Bar. in l. interdum.
4 nu. 2. ff. qui potio. in pign.habe. † ubi dicit distinguendo, quòd aut domus conceditur siue locatur ad inhabitandum tantummodo,& tunc licèt res inibi inuectæ & illatæ sint tacitè hypothecatæ pro pensione domus, ut supra dictũ fuit, nihilominus dominus domus non præfertur aliis anterioribus creditoribus: Aut domus non fuit locata tantùm ad inhabitandum simpliciter, sed ad conseruationem rerum, & tunc locatori non solùm sunt tacitè hypothecata bona illata & inuecta in domo, sed etiam pro pensione præfertur omnibus anterioribus creditoribus,exemplum potest poni,licèt Bar.non dicat,in apotheca & horreo,& ratio diuersitatis esse potest, quia cùm in apotheca siue horreo reponantur bona,& sic utiliter geratur negocium etiam creditorum,cùm inibi conseruentur bona creditoris,nimirum si iste locator præfertur pro pensione omnibus anterioribus etiam creditoribus, quæ ratio cessat, quando locatur domus ad inhabitandum simpliciter, & hanc opinionem Bar. sequutus fuit Ias.in l item quia.sub nu. 2. uers.nec dicas utilitatem.ff.de pact & in § itẽ Seruiana Insti.de actio nu. 60.

& mira-

& miratus fui quòd hæc non annotauerit Neguſan t. in ſupradicto loco, ubi materiam rerum illatarum & inuectarũ pertractat, cùm admodum iſta diſtinctio ſit notanda: tritũ enim eſt dicere, quòd illata & inuecta ſunt tacitè hypothecata pro penſione domus, ſed dubium eſt, an dominus domus pręfertur, cùm igitur in caſu noſtro iſte Giommus detto del Zeo, locauerit domum ad inhabitandum ipſi magiſtro Herculano Scalcinæ, non autem principaliter pro conſeruatione rerum, ideo iudicaui ipſum pro dicta penſione non eſſe præferendum anterioribus creditoribus, niſi quatenus eſſet prior in tempore rogitu Ser Petri Franciſci Zanciolini, Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECISIO LXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Statutum prohibens alienationes in forenſes, ualet & tenet.*
2 *Statutum prædictum cenſetur prohibere etiam hæredis inſtitutionem, & eſt communis opinio, ac etiã locationes ad longũ tẽpus, ut infra nu. 3.*
4 *Originis locus magis attenditur, quàm locus domicilij.*
5 *Domicilia duo habere non eſt inconueniens.*
6 *Alienationes prædictæ non prohibentur, ſi authores eorum quibus fiunt alienationes ſubierint munera.*
7 *Statutum prædictum tunc habet effectum, & tribuit ius fiſco uendicandi bona, quando realiter & cum effectu perueniunt ad manus forẽſium.*
8 *Fiſcus ſi uult obtinere, debet articulare & probare rem uenditam perueniſſe ad manus forenſium.*
9 *Fundamentum ſuæ intentionis unuſquiſque tenetur probare.*
10 *Statutum prædictum prohibens huiuſmodi alienationes non uendicat ſibi locum in re modica.*
11 *Statutum continens huiuſmodi prohibitiones debet produci, ſi fiſcus uult obtinere, aliàs ſuccumbit.*
12 *In dubio eſt pronunciandum contra fiſcum.*

ARGVMENTVM.

¶ Statuti materia prohibentis alienationes in forenſes, hic adnotatur, quomodo & qualiter dictum ſtatutum ſit intelligendum, quod quidem ſtatutum non habet locum in re modica.

BERARDINVS Guerrę, de villa Valgiſolis, comitatus ciuitatis Caſtelli, & Polidorus Thomę, originarius dictę ciuitatis, habitatores etiam aliquando villæ Iamolæ, diſtrictus ſtatus Excellentiſſimi Ducis Vrbini, fuerunt proceſſati à Domino Locumtenēte ciuitatis Caſtelli inſtã te procuratore fiſcali dictæ ciuitatis ſub prætextu quòd cõtra ſtatutum & decreta ciuitatis prohibentia huiuſmodi alienationes dictus Berardinus vendiderit eidem Polidoro quoddam petium terræ, ſitum in diſtrictu dictę ciuitatis, qui quidem D. Locumtenens condemnauit ambos, iuxta formam ſanctionum prætenſarum dictæ ciuitatis, à qua ſententia extitit appellatum, & cauſa mihi commiſſa, & licèt nil fuerit in iure allegatum ab aliqua ex partibus, ſententia tamen prædicti. D. Locumtenentis videbatur iuſtificari,
1 quia ſtatutum † prohibens huiuſmodi alienationes in forenſes, valet, Alber. in 2. par. ſtat. q. 2. nu 10. quam communem dicit Iaſ in l. filiusfamilias. §. diui in 2. lect. nu. 106. ff. de leg. 1. vbi etiam Rip. nu. 24. & nouiſſimè Iul. Clar. in practi. criminal. lib. 5. § fi. in verbo, ſtatutum, verſi. circa alienationes. vbi in verſi quæro nunquid. dicit communiter te-
2 neri, † eſſe etiam prohibitam hæredis inſtitutionem ſtante prædicto ſtatuto, dicens etiam eſſe prohibitam locationẽ
3 † ad longum tempus in forenſem. allegat Plot. conſi. 108. nu. 59. & quòd valeat huiuſmodi ſtatutum, tenuit etiam Soci. Iuni conſi. 76. nu. 24. lib. 3.

Pro parte autem dictorum Berardini & Polidori fuerũt examinati in ſecunda inſtantia coram me multi teſtes qui

depoſuerunt

deposuerunt Thomam patrem dicti Polidori, ac etiã quòd pater dicti Berardini erant nati in territorio ciuitatis Castelli, & inibi etiam habitauerunt. vt est videre in processu, fol. 28. & seq. & Berardinus adhuc inhabitat in dicto territorio, ita quòd licèt Thomas pater dicti Polidori aliquando habitauerit extra districtum dictæ ciuitatis, ac etiam
4 dictus Polidorus, non † propterea locum originis dicitur mutasse, cùm magis attendatur locus originis quàm domicilij. l. i. ff. ad municip. Grat. respons. 30. visis nu. 50. lib. 1.
5 Afflict decisi. 384. nec sit † inconueniens quòd quis habeat duo domicilia secundùm Bal in consi. 234. decretum Magnifici 2. col. lib. 1. l. Celsus. § eius. ff. ad municip & l. assumptio §. fi. eod tit. sequitur Soc. Iun consi. 7. pro resolutione. nu. 9 lib. 2. in quo consi. Soc. Iun. determinat ferè casum nostrum per tot. consi. præsertim nu. 12. vbi post Soc. Seni. &
6 alios determinat huiusmodi † alienationes non esse prohibitas, licèt ipsi non haberent munera, sed sat est quòd munera subierint eorum authores, hoc tamen est declarandũ & intelligendum eo modo quo ponit Soc. Iun in d consil. cùm ergo parentes istorum habitauerint in utroq; districtu & ciuitatis Castelli, & Ducatus Vrbini, & sint originarij dictæ ciuitatis Castelli, huiusmodi alienatio non fuit prohibita, sed permissa, vt supra deducebam, cùm quis vno & eodem tempore plura possit habere domicilia, vt supra dictum fuit.

Facit in terminis aliud consilium Soc Iun. tertiũ nu. 19. lib. 3. vbi in propria materia statuti prohibentis alienatio-
7 nem in forenses † dicit, fiscum non posse vendicare bona alienata, nisi realiter & cum effectu peruenissent ad manus forensium, in casu nostro præsupponitur tantùm fuisse celebratum instrumentum venditionis, nec fuit articulatum & probatum cum effectu, rem emptam peruenisse ad manus emptoris meritò fiscus in huiusmodi casu non fouet ius:
8 debebat enim, vt dicebam, articulare & probare rem venditam peruenisse ad manus forensis prætensi, cùm sit eius
9 fundamentum. † l ei qui dicit. ff. de proba. Secundò prin-

cipaliter fiscus non fouet ius in ista causa, & alienatio non
10 est punibilis, quia fuit † alienata res modica, cùm fuerit tantummodo alienatum petiolum terræ, ita originaliter dixit in propriis terminis Rom in sing. 334 hodie. arg. tex. in l. senatus. §. Marcellus. de leg. 1. & ibi Bar. & Alex. Ias. in l. sciendum. nu 10. ff qui satisd cogan. Mars. in l. furem. col. 3. ff. de sicar. & in pract. crim §. & quia, in prin. & in sing. 276. parũ Tiraquell. in trac. de iudi. in reb. exig. ver. duodecimò.

Vltimò in processu non fuit productum neq; statutum,
11 neq; decretum, continentia huiusmodi † prohibitiones, quo fit, vt alienatio (his demptis) censeatur valida & permissa. ita in terminis tradit Soc. Iun. consi. 7. nume. 1. lib. 2. cùmq; versemur in materia pœnali, quæ materia est strictè intelligenda, glo. in l. cũ quidam ff. de lib. & posth. sentẽtiaui contra fiscũ dictę ciuitatis Castelli & cõtra D. Iulium Ludouicum fratrem meum, & ad fauorem supranominatorũ contrahentium, reuocando sententiam D. iudicis à quo, & licèt casus iste fuisset dubius, qui re vera apud me est indubitabilis per supra deducta, in dubio est sententiandum cõ
12 tra † fiscum. vulgata l. non puto ff. de iure fisci. manu Ser Euangelistæ Perusini, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXXXVI.

SVMMARIVM.

1. *Dilatio non debet peti calumniosè, animo differendi iudicium.*
2 *Consilium Neapolitanum in materia attentatorum consuluit Auditores Rotæ Romanæ.*
3 *Dilatio ad repulsandum testes in materia attentatorum assignatur, nisi iudici notoriè constet de calumnia, & tunc datur quando petitur ante publicationem processus, uel pars reseruauerit sibi ius opponẽdi contra testes ante publicationem processus, & nu. 4.*
5 *Principalis poterit opponere contra testes, & si eius procurator fuerit citatus*

tatus dummodo tamen non fuerit citatus ipse principalis. Item quando non petitur malitiosè, & pars iuret defectus testium nouiter ad eius notitiam peruenisse, & nu. 6.

7 *Testium inhabilitas quando constat iudici, iudex potest ex officio reiicere etiam parte non opponente.*

8 *Hæretici & Iudæi non sunt idonei testes, etiam parte consentiente. nume. 10. & 11.*

9 *Mennochij locus reprehenditur.*

12 *Testes inimici capitales non debent examinari de iure, de stylo tamen & consuetudine in statu ecclesiastico examinantur saluis exceptionibus & replicationibus, tam contra dicta, quàm contra personas, et nu. 13.*

14 *Testium repulsæ materia ubi tractetur remissiuè.*

15 *Testes quando repulsantur, breuis debet assignari dilatio.*

ARGVMENTVM.

¶ Dilatio in materia attentatorum quando debeat assignari, nec ne, ex sententia Romanæ Curiæ, & Consilij Neapolitani hic recensetur, & perbelle enucleatur, ut quilibet tiro licèt mediocris literaturæ facillimè quid in hac materia statuendum sit dignoscere ualeat.

IN quadam causa attentatorum prætensorũ in qua patrocinabantur D. Antonius Nuptius, & Dominus Iacobus Anellus, fuit petitus terminus ad repulsandum testes, alter uerò ex dictis procuratoribus dicebat hanc dilationem non debere assignari, cùm simus
1 in iudicio summario, † & pars hoc petat causa differendi iudicium, & calumniosè ad not per Host. post alios in c. ueniens. el secondo, de testib. & si hoc admitteretur non esset summariè procedere, sed magis ordinariè. Rom. sing. 188. quæstio ista pluries euenit in contingentia facti in consilio Neapolitano & ex quo pas illorum dominorum de consilio inclinabant, quòd huiusmodi dilatio deberet assignari,
2 altera † uerò pars inclinabat in negatiuam partem, consu-

luerunt

luerunt Auditores & curiales Romanę Curię, ut est uidere apud Afflict. decisi. 351. bis fuit iudicatum, fuitq; certificatum sacrum illud consilium, quòd in Curia Romana talis di
3 latio assignatur, & re vera regulariter est † assignanda, nisi iudici notoriè constaret de euidenti calumnia petentis talem dilationem, quia tunc assignari minimè debet, prout non fuit assignata per consilium Neapolitanum, ut per Afflict d. decisi. 351. nu. 7. tum etiam ea ratione non fuit assi-
4 gnata, quia fuit petita post publicationem processus: † debet enim antequam publicetur processus protestari & reseruari obiectio contra testes, & eorum dicta. c praesentiũ. extra de testib, & in materia nostra est uidendum nouiter Mennoch. in tract. de arb. iud. casu 239. lib. 2. cent. 3.

5 Item † principalis poterit opponere contra testes, dummodo ipse principalis personaliter non fuerit citatus, sed eius procurator. ita dicit Grammat. in apostill ad d. decisi. Afflict. 351 allegat glo. & Cyn. in l fi. C. de testib. & in authen. si testes. & & in auth. sed si quis. C. eod. tit. & in l. laudabilem. C. de aduoca diuer. iud. & nouissimè idem tenet Grauat. in addi. ad prax. Vestr. cap vlt lib. 5. nu. 3 . & 34. & Mennoch. in tracta. de arb. iud. in d. casu 239. lib. 2. cent. 3. numero 6.

Itidem est aduertendum, tunc licere opponere contra te
6 stes, † quando iuraret pars non malitiosè opponere, vel quòd talis defectus nouiter ad ipsius notitiam peruenisset. d. c. praesentium. extra de testib. & ponit Grammat. in d. addi. ad Afflict. decisi. 351.

Alio etiam casu omissa protestatione potest opponi,
7 quia quando † iudici constaret de inhabilitate testium, iudex posset ex officio supplere. Bal in l. quos prohibet. ff. de postul. Gramm. in addi ad Afflict. vbi supra.

Vltimò, vltra Afflict. & Grammat. in dicto loco est addẽda alia declaratio ad casum nostrum, vt omissa protestatione possit opponi, quando illi testes ita essent inhabiles, vt
8 eorum inhabilitas etiam partium consensu suppleri † non posset, puta quòd essent haeretici siue iudaei. Barthol. Soc. in

tract.

tract.fallent reg 129.fallen 4 Fely.in c. præſentium nu. 4. extra de teſtib Mennoch in d. tract. de arb. iud caſu 139. nu.5.lib.2 cent.3.quam concluſionem declarat Mennoch. procedere,quando producens non haberet notam teſtium conditionem,ſecus ſi notam haberet,& in dubio prȩſumitur habere notam eorum conditionem, ſed iudicio meo,
9 melius feciſſet † Mennoch iſtam declarationem prȩtermittere cùm ſit falſiſſima,& contra terminos iuris, & propoſitionis per eum firmatæ poſt Fely. & alios: ſi enim tales te-
10 ſtes † ſunt inhabiles,ea inhabilitate quæ partium conſenſu ſanari non poteſt,vt in Iudæis,hæreticis,& excommunicatis,fruſtra quæritur de ipſius conſenſu partis, ſi partium conſenſu tales defectus remitti non poſſunt: ridiculũ enim eſt dicere quòd pars poſſit facere, ut Iudæus, hæreticus, & excommunicatus probent. Facit l.nemo poteſt de lega. 1. propterea ſi per partes huiuſmodi defectus tolli non poſſunt,falſa eſt declaratio Mennoch. dum diſtinguit hoc procedere,quando pars non haberet notam conditionem teſtium,quia ſiue habuerit, ſiue non habuerit notam condi-
11 tionem † teſtium,hoc non refert, cùm neq; accedente conſenſu partis tales teſtes probent.Soc.d.reg.129.fall. 4. extra de teſtib uera eſt igitur ſimpliciter limitatio Doctorũ, omiſſa declaratione Mennoch (eius pace dixerim.)

Non omitto aliud quod in dicto caſu ponit Mennoch.
12 poſt Grammat.deciſi.86.quòd quando teſtes † ſunt inimici capitales, & huiuſmodi inimicitia poteſt incontinenti probari,tunc debet ſuperſederi in cauſa principali, & aſſignari terminum ad probandam inimicitiam.Nam concluſio iſta de iure in ſe uera eſt,ut per prædictos in ſupra cita-
13 tis locis,tamen † de ſtylo & conſuetudine in tota ditione eccleſiaſtica non ſeruatur iſta practica,quòd ſuperſedeatur in negocio principali, & aſſignetur terminus ad probandũ inimicitiam,etiam quòd capitalis eſſet, & in cõtinenti probari poſſet,ſed proceditur ad ulteriora in negocio principali,& datur poſtmodum terminus ad repulſandum teſtes, & ita ego aliàs iudicaui in ciuitate Caſtelli, Auximi, Mace

ratæ,

ratæ, Firmi, & hic Perusiæ, & in aliis locis quibus præfui, so lent etiam examinari testes saluis exceptionibus tam contra dicta, quàm contra personas.

Nunc redeundo ad casum nostrum, uidelicet petiti ter-
14 mini ad repulsandum † testes in causa attētatorum (quam materiam repulsandi testes, ponit etiam Marant. in tracta. iud.. pars 6. in rub. de repul. test. in uersi. tertius decimus actus) cùm causæ patronus reseruauerit ante publicationem processus sibi terminum ad repulsandū testes, & mihi non constiterit quòd calumniosè dilatio peteretur, assignaui breuem terminum ad repulsandum dictos testes, in euen
15 tum enim quòd assignetur dilatio, † breuior datur terminus, similibus causis attentatorū in rogitu Ser Euangelistæ Perusini, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Fructuum liquidatio ut dicatur legitimè facta, est necesse articulari, & probare quòd in locis circunstantibus & conuicinis tot fructus percepti fuerunt.*

ARGVMENTVM.

¶ Fructuum liquidatio tunc dicitur ritè & rectè facta, quando articulatur & probatur id quod supra proximè in summario scriptum relinquitur.

PETRVS Iacobus de Gratianis de Perusia, egit contra capitaneum Berardinum Cinellum de eadem, pro cōsecutione quorundam fructuum, ad quos restituendos præfatus capitaneus Berardinus fuerat condemnatus per Magnificum D. Innocen-

tium

tium Sorbolongum, tunc temporis Perusiæ Auditorem, iuxta liquidationem fiendam, pro qua liquidatione fuere examinati nonnulli testes qui deponunt tale prædium de quo uertitur lis, potuisse tot quoquo anno fructare, quę probationes non sunt sufficientes, quia opus erat articulari & probari, quòd in locis circunstantibus & conuicinis tot fructus percepti fuerunt, ita dixit Corn. consi. 301. litera F. & G. lib. 3. cùm ergo dicti fructus, neq; etiam coram me fuissent liquidati, ego relaxaui mandatum executiuum contra dictum capitaneum Berardinum, pro fructibus liquidādis, per duos homines communiter eligendos, manu Ser Eugenij Constantini Perusini, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO LXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Promittens tenetur ad consignandam rem promissam, quando habet facultatem rei tradendæ.*

2 *Statuti Perusini dispositione potest procedi executiuè, & tunc non possunt opponi nisi quædam exceptiones permissæ, & nu. 16.*

3 *Scriptura libri familiaris non probat ad fauorem scribentis.*

4 *Partitis libri alicuius mortui magis creditur, & semiplena inducitur probatio, & mors illius qui scripsit, æquipollet, ac si uiuus iurasset, et nu. 5.*

6 *Liber priuati ad hoc ut probet, attenditur qualitas & quantitas rei, ac difficultas probationis, & defunctum qui scripsit, fuisse bonæ famæ, & nu. 7. ac etiam facultates scribentis, nu. 8. quòdq; aliquæ partitæ uerificentur, nu. 9. quod habet locum in partitis connexis, secus in separatis, nu. 10. & partitæ non dicuntur diuersæ, quando sunt factę eodem tempore, nu. 11. dicuntur etiam connexę partitæ quando reperitur scriptum in libro, & de piu nu. 12.*

13 *Partitarum aliquarum uerificatio non sufficit, nisi alia concurrant, remittitur tamen arbitrio iudicis, & nu. 15.*

14 *Castren. opinio reprobatur.*

nullus uideretur liber, cuius aliqua pars uerificari non posſet, & conſequenter ſemper daretur fides libris, etiam pro ſcribente contra l. exemplo C. de proba. propterea opinio
14 nem † Caſtren. reprobauit Purpura in d l. admonendi nume. 205. ff. de iureiur. & ibi Ripa nu. 115. quod etiam uidetur procedere in partitis indiuiduis, quia etiam iſto caſu poſſent aliquæ fraudes excogitari, ut uoluit Cephal. conſi. 47. tres ſunt nu. 46. lib. 1. & ideo non ſufficiunt uno uel duo
15 requiſita ex ſupradictis, ſed id omne † remittitur arbitrio iudicis, ut hodie eſt uidere ex opulentiſſimo loco Mēnoch. in tract. de arb. iud. caſu 93 lib. 2. cent. 1.

Hæ autem dubitationes non cadunt in caſu noſtro, tum quia non fuerunt probata requiſita ſupradicta, tum etiam
16 quia uirtute † ſtatuti Peruſini non erat exceptio de permiſſis ad impediendam conſignationem rei promiſſę.

Amplius dico ꝙ ēt ſemoto ſtatuto, iſte Ludouicus Petrinus non poterat audiri in petita compenſatione, cùm cō
17 penſatio † de ſpecie ad quantitatem, & è contra, non admittatur inuita parte, ut ego poſt alios dixi in deciſi. meis, nu. 15. præſertim ubi adeſt iuramentum, & eſt magis communis opinio, ut ibidem dixi, nu. 10. ubi nu. 11. dixi dictam
18 † compenſationem minus poſſe opponi ab hæredibus illius qui iurauit, manu Ser Simonetti Euſebij, Notarij Curialis. Laus Deo. *Ioſ. Ludouicus Aud.*

DECISIO LXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Aeſtimatio facit emptionem. & nu. 8.*
2 *Aeſtimationis tempus attenditur, non tempus reſtitutionis.*
3 *Aeſtimatio attenditur ſecundùm tempus collati arbitrij.*
4 *Aeſtimatio aliquando fit ad declarationem meliorationis & deteriorationis, & partes non poſſunt diſcedere à priori ęſtimatione, & numero 5. & 6.*
7 *Dotalis res ęſtimata tunc eſt reſtituenda, quando maritus eſt inops.*

9 *Iudicem-*

9 *Iudicandum est pro regula in dubio.*
10 *Aestimatio tunc attenditur, quando non fit ex longo interuallo.*
11 *Dies pauci quot sint, relinquitur arbitrio iudicis.*
12 *Opinio ultima censetur approbata, quando plures opiniones recensentur.*
13 *Fundans se in paupertate debet eam deducere & probare.*
14 *Precium rei traditæ in dotem lex non potest fingere quòd habeat maritus inops, ex Soc. Iun. quę tamen opinio reprobatur per Dida. Couarr. nu. 15. & 19. ubi dicitur posse habere pecunias in abscondito.*
16 *Lex Iulia de fundo dotali fuit introducta fauore mulierum.*
17 *Maritus non efficitur dominus rei dotalis, sed usufructuarius pro oneribus matrimonij sustinendis, & nu. 18.*
20 *Vxori magis expedit habere precium rei dotalis, quàm fundum dotalem ob periculum deteriorationis.*

ARGVMENTVM.

¶ Aestimatio rei dotalis aliquando fit ad sciendum deteriorationem & meliorationem fundi, quæ ęstimatio tunc attenditur, quando non fit ex longo interuallo. Reprehenditurq; Soc. Iun. ex intentione Didac. Couarr. qui dicebat legem fingere non posse maritum inopem habere pretium rei dotalis æstimatæ, cùm de facili maritus possit habere pecunias in abscondito, quæ opinio Couarr. defensatur hic ab Authore optimis mediis.

DOMINA Persia Berti Baldi de castro Cibottulæ, comitatus Perusiæ, egit contra Marianum Petri Neri, de eodem castro, olim uiri dominæ Mennicæ Berti, & sorori, ac proximiori dictæ dominæ Persiæ prædefunctę in matrimonio sine liberis, pro recuperatione cuiusdam domus aliàs in dotem consignatæ æstimatę præfato Mariano, fuit dubitatum, an dictus Marianus teneretur ad soluendam æstimationem dictę domus, uel ad restituendum dictam domum æstimatam.

Pro dicta domina Persia duo faciebant, prima fronte, quòd deberet consequi dictam domum licet æstimatam,

quòdq;

quòdq; non obſtante ęſtimatione domus illa eſſet effecta fundus dotalis.

1 Primò, quia licèt regulariter † æſtimatio faciat emptionem, adeo quòd uir ſiue eius hæredes tempore reſtitutionis dotis, teneantur tantùm reſtituere pretium rerum ęſtimatarum, non autem res ipſas. l. quotiens. C. de iur dot. l. ſi inter uirum. cum glo. C. eod l. plerunq;. ff. eod. l. ex conuē
2 tione. ubi Iaſ. C. de pact. & † quidem precium quo res fuit æſtimata, licèt tempore reſtitutionis excreuerit, immo licèt æſtimatio fuerit collata in arbitros ipſis non arbitran-
3 tibus, attenditur † nihilominus æſtimatio ſecundùm tempus collati arbitrij. Soc. Sen. conſi. 56. col. penul. lib. 1. poſt Docto in l. æſtimatæ. ff. ſol matri.

Hæc tamen regula procedit, quando à principio res æſtimatę uiro conſignantur, non autem quandò à principio datur uiro fundus inæſtimatus, ex interuallo tamen fiat æſtimatio fundi illius, quia per talem æſtimationem non cen-
4 ſentur partes uelle, quin res illæ deſinãt eſſe dotales, † ſed æſtimatio illa dicatur facta ad declarationem deteriorationis & meliorationis, ita eleganter Bal. in d. l. ex conuentione C. de pact. quem communiter ſequuti ibi fuerunt Doct. Saly. Riminal. & Iaſ. & hanc opinionem poſt Aret. Barba. & alios tanquam communem approbat Soc. Iun. conſil. 141. uidetur nu. 14. lib. 1. ubi nu. 16. & ſequen. ſubdit, quòd par-
5 tes † non poſſent ex ęſtimatione illa diſcedere à priori conuentione, & efficere quòd res in dotem tradita pro fundo dotali per ſubſecutam ęſtimationem deſinat eſſe fundus dotalis. l. 1. & per tot. ff. de fund. dot.

Sed in caſu noſtro domus à principio pręſupponitur cõſignata inæſtimata pro dote, quòdq; poſtea fuerit ęſtima-
6 ta, conſequenter uidetur dicendum ex † æſtimatione illa non fuiſſet diſceſſum à prima conuentione, & ſic quòd dictus Marianus teneatur ad reſtitutionem dictæ domus, nõ autem ad eius æſtimationem.

Secundò quòd dictus maritus teneretur ad reſtitutionē domus, non autem ad eius ęſtimationem, faciebat, quia dictus uir

ctus vir tempote consignationis dictę domus pręsupponebatur inops, quo fit, vt succedat alia limitatio ad supradictam regulam, quod etsi fuerit constitutum precium de re
7 dotali, nihilominus teneatur vir restituere rem † æstimatã, non autem illius precium: cùm enim vir sit pauper, lex non potest fingere quòd breui manu vir dederit pretium vxori pro æstimatione & restitutione dotis. Bal. in d l. ex conuentione. vbi etiam Ias. C de pact. & idem Bal in l. interest. C. de vsu & habi. Ias in § actionum. 15. col. Insti. de actio. & in terminis propriis Soc Iun cõsi. 141. videtur. num. 12. lib. 1.

Quæ considerationes licèt à principio me inclinarent contra dictum virum, vt ipse videlicet teneretur ad restituendam domum in dotem habitam, non autem ipsius æstimationem, consideratis nihilominus contentis in processu & dispositione iuris in contrariam sententiam pertransiui. quòd videlicet dictus vir teneretur tantummodo ad restituendum precium dictæ domus æstimatę, non autem domum ipsam.

8 Trita enim extat apud nostrates conclusio, quòd † æstimatio facit emptionem, vt in principio dicebam. l. quotiẽs. C. de iur. dot. l. plerumq;. ff. eod. Doct. in l. si æstimatis. ff. sol. matri. & est communis opinio, vt nouiter post Alex. Soc. Sen. & Iun. Rub. & Tiraquell. tradit Dida. Couarr. lib. practi. quæst. cap. 28. nu. 1. vbi melius cęteris cum quàmplu ribus ampliationibus & limitationibus materiam explanat, & latissimè Nouell. reg. 173. cùm ergo habeamus regu
9 lam, † pro ea in dubio est iudicandum. Doct in l. omnis diffinitio. ff de reg. iur. Fely. in c. quoniam frequenter. col. 3. extra ut lit. non contest. nouissimè decisi. Senat. Pedemon. 12. quæstione. nu. 2.

Cui regulæ non obstant superus allegata in casu nostro, & primò, dum dicebatur dictam regulam limitari, quando ex interuallo fieret æstimatio, quia limitatio illa tunc pro-
10 cedit, † quando ex longo interuallo fieret ęstimatio illa: sed quando fit non ex magno interuallo, tunc attendit æstimatio & precium. Bal. in d. l. ex conuentione. Aret. cons. 84. col. 2.

col.2.Soc.Iun d.consi.141.nu.24.lib.1.Io.Lup.in c.per vestras.super tex.in principio §.21.nu. 4. extra de dona. inter vir.& uxo Didac.Couarr.lib.practi quæst.cap.28.uersi. undecimò illud hoc in tractatu.sed æstimatio ista non fuit facta ex interuallo,sed post paucos dies,ut in processu apparet,consequenter est dicendum æstimationem illam fecisse emptionem,& sic maritum teneri ad restitutionem pretij, non autem domus prædictæ,ita post alios quos allegat,tradit Didac.Couarr.in d.lib pract.quæst.cap. 28. uersi. illud
11 in hoc tractatu.qui † pauci dies quot sint, relinquetur arbitrio iudicis.argu.glo.in c.potuit in fi.extra loc ubi declarans tex.dum loquebatur de celeri satisfactione,per quodque tempus possit mora purgari,dicit esse in arbitrio iudicis:& licèt gloss superius plures allegauerit opiniones, &
12 nullam approbauerit, censetur ultimam † approbare,glo. & Barto. in l. Marcellus. § Sabinus.ff.ad trebell. quæ opinio ultima gl.in d.c. potuit. quòd remittatur arbitrio iudicis,est communis opinio, ut per August. Bero in d. c. potuit.nu 142.Bar.in l.si insulam.nu.3.ubi Ripa nu.35.Niger. nu.100.Alciat.nu.15.ff de uerbo obliga.Paris.consil. 108. nu.4.lib.1.Ias.& nouissimè tradit Mennoch.in tract. de arbit.iudi.casu 7.lib.2.cent.1.nu.13.post Dec.Ias.Tiraquell. Marsil.& alios quos allegat,& ultra eum idem tradit sapiẽs modernus Cephal.consi.25.moram.nu.9.lib.1.post Ruyn. in consi.ibi allegato,qui omnes Doct.fundant eorum opinionem in l.si ita quis.§.Seia ff de uerb oblig.

Nec obstat quòd dictus cõuentus maritus esset pauper, quia licèt hoc fuerit oretenus dictum, non propterea fuit
13 deductum,& quando quis se fundat † in paupertate,debet eam deducere & probare.Bar.in l. si uero §. qui pro eis. ff. qui satisda.cogan.

Vlterius dico opinionem illam, quòd in causa pauperis non intelligatur facta emptio, cùm lex non possit fingere maritum inopem breui manu habere pretiũ, ut tradit post
14 alios Soc.Iun.d.consi.141.lib.1.† Bal.& Saly in l.interest. ad fi.C.de usufr.quia opinio illa est falsa, & eam nouissimè

improbat

15 improbat † Couarr.lib.pract quæst. cap. 28. versi. octauò.
16 cui opinioni ego etiam assentio. lex † enim Iulia de fundo
dotali fuit introducta in fauorem mulierum tot, tit ff. & C.
17 de fund dotal nec requiritur † maritum esse diuitem, cùm
vir nō efficiatur verus dominus fundi, vel alterius rei in do
tem traditę, sed tantummodo temporaliter habeat vsum-
18 fructum † pro oneribus matrimonij sustinendis l. pro one-
ribus.ff.de iur. dot. & hæc consideratio licèt non fuerit ta-
cta à Didac.in supra allegato loco, maxime mihi vrgere vi-
detur, non spernendo tamen alias rationes Didaci & alio-
19 rum, videlicet quòd † vir posset habere pecunias in abscon
dito, & sic iure meritò posset fingi emptio & venditio. sen-
tentiaui itaq; ad fauorem dicti viri, & iudicaui ipsum tan-
tummodo teneri ad restituendum precium dictæ domus,
non autem domum: expedit enim aliquando vxori magis
20 † consequi precium rei traditæ in dotem, quàm rem ipsam
ratione periculi & deteriorationis. Rube. Alexandrin. post
Soc. & alios consi. 5. manu Ser Hieronymi Eusebij, Perusi-
ni Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO XC.

SVMMARIVM.

1 *Moram emphyteota potest purgare intra modicum tempus, quod modicum tēpus ex communi opinione remittitur arbitrio iudicis, & nu. 2.*

3 *Moram emphyteota ecclesiæ potest purgare, cùm ecclesia non sit prona ad pœnas, & nu. 6. hoc tamen declara quando non adesset iuramentum clausulæ resolutiuæ contractus, & similes clausulæ. ut infra numero 34. usque ad nu. 36.*

4 *Mora potest purgari, etiam quòd interueniat iuramentum, dummodo soluatur id, quod interest, sed contra nu. 11. & 12.*

5 *Confraternitas an dicatur locus pius, & infra nu. 9. & nu. 41.*

7 *Mora quod possit purgari, est benignior interpretatio.*

8 *Iudicandum est aliorum stylo & exemplo in dubio, declara ut infra numero 39. & 40.*

10 *Moræ purgatio non admittitur in emphyteosi priuatorum, & nu. 17.*

13 *Mora committitur sine interpellatione, uirtute iuramenti.*

14 *Locutio simplex ad actum iuratum non extenditur.*

15 *Clausula, renuncians omni legum auxilio, impedit moræ purgationem, secundùm communem opinionem.*

16 *Loffred. dictum in consi. 41. nu. 8. quomodo procedat, declaratur.*

18 *Iudicandum in dubio est pro ecclesia.*

19 *Iuramentum habet eandem uim, quã habet clausula, rato manente pacto, habet etiam uim expressæ renunciationis, & nu. 20.*

21 *Mora non potest purgari, quando adest clausula, rato manente pacto.*

22 *Mora purgari non potest, quando purgationi moræ fuit expreßè renunciatum.*

23 *Iuramentum confirmatorium, confirmat etiam actum inualidum.*

24 *Periuro commisso pars ab eo absolui non potest.*

25 *Restaurus Castaldus Iurisconsultus Perusinus, & Authoris præceptor, obiit Perusiæ annis elapsis.*

26 *Mora non potest purgari, quando pars fuit passa damnum & interesse.*

27 *Clausula resolutiua contractus impedit moræ purgationem.*

28 *Fides est frangenda frangenti in contractibus nominatis, & correspectiuis, hoc tamen procedit, quando non seruatur substantiale pactum, & nu. 29. & debet impleri debito loco, tempore, & modo, nu. 30. & hoc per uiam actionis, & per uiam exceptionis, nu. 31.*

32 *Mora quando potest purgari circa tempus ex communi opinione, remittitur arbitrio iudicis, quod tempus non debet ascendere ad annum, & numero 33.*

ARGVMENTVM.

¶ Amplissimè delucidatur verissimis & approbatis opinionibus, quando locus sit purgationi morę, tam in emphyteosi ecclesiastica, quàm priuatorum, & quando impediatur virtute quarundam clausularum hic insertarum, vbi etiam legitur in discursu, quando confraternitates dicantur, nec ne, loca pia.

CONFRA-

CONFRATERNITAS Sancti Francisci de Perusia, annis proximè elapsis locauerat in emphyteosim qnoddam potere Philippo Bartholomæi de Perusia ea conditione adiecta, vt nisi solueret precium conuentum intra annum, caderet à re conducta, refectis tamen melioramentis, quòd instrumẽtũ fuerat iuramẽto vallatum, euenit quòd iste Philippus conductor nõ solùm non soluit per annum, sed nec etiam per biennium, adeo quòd dicta confraternitas instituit iudicium coram me pro recuperando dicto prædio. Pro parte dicti Philippi replicabatur ei licere purgare moram de æquitate canonica, cùm simus in concessione rei ecclesiasticæ, & in terris ecclesiæ. Respondebant agentes confraternitatis non licere purgare moram, cùm in instrumento fuerit appositum iuramẽtum, & mora illa non fuerit modica.

Faciebat igitur in primis pro dicto Philippo regula c.
1 potuit, in fi. extra locat. ubi dicitur † emphyteotam intra
2 modicum tempus posse moram purgare, quod † modicum tempus licèt diuersimodè à Doct. fuerit declaratum, communis tamen opinio est, quòd sit iudicis arbitrarium Rip. in l si insulam nu 35. ubi Niger. nu. 100. Alex. nu. 15. ff. de uerb. oblig. Deci. consi. 146. 2. col. Paris. consi. 108 nu. 44. lib. 1. cum aliis latissimè adductis à Mennoch in tract de arbit. iudi. casu 7. lib. 2. cent. 1. & ultra eum Cephal. consil. 25. lib. primo.

Secundò, per ea quæ tradit Alex. in l. insulam. nu 17. ff.
3 de uerbo. obliga. ubi dicit, quòd † emphyteota ecclesiæ potest purgare moram, cùm ecclesia non sit ita prona ad pœnas, & de æquitate canonica omni casu permittatur purgatio moræ. c. tuam. extra de pœn. Bal. in l. qui crimen. col. 11. C qui accus. non poss. Loffred. consi 41. nu. 8. ubi dicit ho-
4 die de † æquitate posse moram purgari, etiam quòd interueniat iuramentum dummodo soluatur id, quod interest. idem uoluit Clar. in § emphyteosis. quæst. 9. confraterni-
5 tas † autem ista uidetur dici locus pius. Spec. in titu. de in-

ſtrumen.edit.uerſi.nunc aliqua.nu.52.uerſi. ſcias. Alex.cō ſil.209.col.1.lib.2.Bal.in l.id quod pauperibus.21.q.C. de ſacroſan.eccle.Dec.conſ.82.col.3.uer.tertiò principaliter.

Facit in terminis tertio loco deciſi.Afflict. 174. nu. 1. &
6 Dec.conſi. 146. nu. 1. ubi dicunt in † emphyteoſi eccleſiæ clarum eſt moram purgari poſſe per tex. in d. cap. potuit. idem Ruin.conſi.198.nu.8.lib.1.Iaſ.in l.2. col. 2. uel aliter reſponde.nu.88 C.de iur.emphy. & in terminis per totum conſilium nouiſſimè Cephal.conſi 25.mora.lib. 1.

7 Quartò,reiecta opinionum uarietate † benignior eſt ille ſtylus & obſeruantia,ut mora purgari poſſit. Guid. Pap.
8 q. 123. Ceph.d.conſi.25.nu.14.& 15.& in dubio † aliorum exemplis eſt iudicandum.Sylu nupt.lib.5.nu.52.

Quæ fundamenta & authoritates licèt me dubitantem reddiderint contra fraternitatem, nihilominus optimè re perpenſa ſententiaui ad fauorem dictæ confraternitatis, & contra dictum Philippum, quòd mora purgari non poſſit, motus fui infraſcriptis fundamentis.

9 Primò, quia † confraternitates iſtæ laicorum non dicuntur pia loca (quicquid ſupradictum fuerit.) Bal.in l. ſi quis ad declinandam.col. 11.uerſi. deinde quæritur.C. de epiſc. & cleri. Abb.conſi 31.col.pen.& fin.lib.1.Corn.conſi. 119. nu.27.lib.2.Soc.Sen.conſi.72.col.pen.lib.4.Pariſ.conſ.50. col.pen in fi.lib.2.& eſt magis communis opinio,ut nouiſſimè tradit Ant Gabriel. comm. concl. lib. 6. in tit. de pia cauſ. concl. 2. uerſi. tenendo primam opinionem. ubi ampliat,limitat,& declarat,ac obiectis reſpondet: & quemadmodum iſta opinio eſt magis communis, ita etiam eſt magis uera,niſi confraternitates iſtæ habeant quædam requiſita,puta erectionē,authoritate epiſcopali,cāpanile,hoſpitale,& quædam alia de quibus per Fely in c. de quarta, extra de præſcrip quę requiſita non fuerunt deducta in proceſſu noſtro.quo aſſumpto ſtante,ſequitur quòd nos ſimus
10 in emphyteoſi priuata,nō autem eccleſiaſtica,in quā † emphyteoſi particulari non admittitur purgatio moræ. Afflic. poſt alios deciſi. 174.quidam ruſticus, Alex. in l. inſulam.

ſub

ſub nũ 17. uerſi nec obſtat tex. ff. de uerb. oblig. quam opinionem tanquam ueriorem pluribus fundamentis approbat, & à contrariis defendit Iac. de Nigr. in repe. d. l. inſulã. nu. 289. ff. de uerb. oblig. ubi etiam Ripa nu. 90. idem tenet Dec. latè conſi. 452. col. 3. Grat. qui teſtatur de communi. conſi. 93. col fi. lib. 1. Gozad conſi. 57. multa. col. 5. & ſeq. Caſſiad. deciſi. 2. de iureiur. ubi dicit comm. opin. Bellam. conſil. nono.

Secundò, quia in inſtrumento iſto emphyteotico præfatus Philippus iurauit omnia & ſingula promiſſa attendere
11 & obſeruare, & non contrauenire, quod uinculum † iuramenti impedit moræ purgationem l. ſi quis maior. ubi Cagnol. C. de tranſact. Rip. in d. l. inſulam nu. 90. quicquid dixerit Beroius in c potuit. nu. 55. & ſeq. extra de loca. quia eius dicta ſunt diſputatiua, & contra comm. opin. ut ipſemet fatetur ibi nu. 59. in fine. & in propriis terminis quòd
12 mora purgari non poſſit, quando in † inſtrumento adeſt iuramentum, tradit Matheſil. ſing. 50. nota magnum periculum, præſertim cùm iuramentum non ſit aſſertoriũ, de quo uerbum faciunt Doct. in d. l. inſulam. ff. de uerbo. obiig. ſed confirmatorium, immo ad euitandam moræ purgationem in materia emphyteotica pro cautela traditur, adhiberi iuramentum, ita Thom Ferrat. caut. 20. notum eſt. Idem tenent multi in apoſtill ad dictum ſing. 50. Matheſil. & uirtu-
13 te † dicti iuramenti mora committitur ſine interpellatione. Rolan. à Valle conſi. 77. nu. 19. lib. 1.

Immo etiam quòd eſſemus in emphyteoſi eccleſiaſtica, cuius contrarium fuit ſuperius demonſtratum, ego ſemper fui opinionis quòd iuramentum cõfirmatorium impediat morę purgationem, quia cùm tex. in c. potuit. de loc. in fi. ſimpliciter admittat purgationem moræ, de ęquitate canonica intelligi debet, niſi in inſtrumento fuerit adhibitum
14 iuramentum; ſimplex † enim locutio ad actum iuratum non extenditur, iuxta not. in c. conſtitutus. extra de reſcrip. Ang. in l. 1. §. quæ onerandę. ff quarum rerum act. non det. Alex. conſi. 38. uiſa petitione Antonij. lib. 3. & conſil. 205. uiſis

uiſis hls quæ narrantur.lib.2.Ruin conſi.12.quãuis.nu.26. lib.3.& quòd non poſſit purgari mora in caſu noſtro, non eſt dubitandum, cùm non ſolùm fuerit interpoſitum iuramentum,ſed etiam poſt damnum paſſum fuerit lis conte-
15 ſtata,& adeſſet in inſtrumento †clauſula,renuncians omni legum axilio, quo caſu ſecundùm communem opinionem impeditur purgatio morę,vt voluit nouiſſimè Burſat. con-
16 ſil.84.nu.6.& ſic dictum † Loffredi in d conſi.41.nu.8 poſſet procedere in ſimplici iuramento,quòd ego non admitto, vel dicamus eius dictum eſſe contra communem opinionem,vt ex Burſat videre libet d.conſi. 84. nu. 6. ſi enim emphyteota eccleſiæ poſſet purgare moram, vbi diſpoſitio
17 eſſet iuramento vallata,quæ quidem † purgatio moræ ſtãte iuramento non admittitur in emphyteoſi priuatorum, ſequeretur quòd eccleſia eſſet deterioris cõditionis quàm
18 priuatus,cùm totum è cõtra in iure †diſponatur.l.ſunt perſonæ.ff de relig & ſump fune & ad nauſeam vſq; tradit Tiraquell.in tract. piæ cauſæ.

19 Iuramentum † etenim habet eãdem vim quã habet clauſula,rato manente pacto.Bar.in l ſi quis maior. vltimo not. C de tranſac.Aret.Inſti.de verbo.oblig in fi. Ceph. conſil. 35.in cauſa.nu. 25. lib. 1. & non ſolùm iuramentum habet eandem vim quã habet clauſula, rato manente pacto, ſed
20 etiam habet vim † expreſſę renunciationis.glo. in c. ex reſcripto.extra de iureiur.Soc Sen.conſi. 147. prope fi. lib. 1. Soc.Iun.conſi.136.prope fi.lib.1.& conſi.50.nu.20. & cõſi. 79.nu.32.lib.2. Cepha.conſi.94.in præſenti caſu.nu.7.li.1. omnes autem Doct.tam in d l. inſulam . quàm alibi faten-
21 tur non poſſe purgari moram quando adeſt †clauſula,rato manente pacto,vel quòd moræ purgationi fuerit expreſsè
22 renunciatum: ſi ergo iuramentum † habet eandem vim, quam ſupradictę clauſulę,cur nõ impediaẽ purgatio moræ?

Præſertim cùm iuramentum iſtius Philippi in inſtrumẽ-
23 to appoſitum fuerit confirmatorium, cuius natura eſt † cõfirmare etiam actum inualidum. auth. ſacramenta puberũ. C.ſi aduer.vend.Bar. & Alex. in l. Seius & Augerius. ff ad legem

legem falcidiam, cum similibus, vt per Marant. in tract. ind. in 6. par. versi secundùm principale iuramentum. nu. 26.

Et ea est ratio quòd iuramentum impediat moræ purga-
24 tionem, quia commisso periurio † pars ab eo amplius absolui non potest, Feder. de Sen. consi. 300. in fi. Gozad. cõs. 69. col. 4. Dec. consi. 26. ante fin. & in c porrecta extra de confirma. vtil. vel inut col. 8. commu. opin. vt per Rui. cons. 66. col. 2. ad fi. lib. 4. & huius opinionis, quòd mora purgari nõ possit, erat Excellentissimus olim præceptor meus, Domi-
25 nus Restaurus Castaldus Perusinus, dum eram eius scholaris, cuius anima requiescat in pace: obiit enim Perusiæ annis elapsis, cuius morte orbatum fuit studium Perusinum dextro oculo.

Tertiò principaliter, quia in processu apparet possessionem fuisse deterioratam, & sic quod interest confraternitati non stare amplius in locatione siue contractu emphyteo
26 tico, cùm passa fuerit † damnum & interesse, quo casu impeditur purgatio moræ. Cagnol. post alios in d l. si quis maior. col 25. nu 155. C. de transact. Rui. cons. 74. col. pen li. 5.
27 Quartò, quia in supradicto instrumento aderat † clausula resolutiua contractus, quę impedit moræ purgationem. Rom consi. 427. col. 2. Afflict. decisi. 174. nu. 3. & officiales confraternitatis professi sunt nolle amplius habere dictum Philippum pro emphyteota. Veron. caut. 135. tu scis. Dec. consi. 138. col 2. & consi. 146. col. 3. comm. opi. vt per eundemmet Dec. consi 160. col. fi.
28 Quintò, quia etiam † in contractibus nominatis frangenti fidem fides est frangenda, quando sunt correspectiui. l. cum proponas C. de pact & ibi Dec Fely. in c. peruenit. il secondo. col. 2. & seq de iureiuran. & maximè quando non
29 seruatur † substantiale pactum, quod dedit causam con-
30 tractui, quia si non † impletur debito loco, modo, & tempore, rescinditur contractus. l. cùm te. C. de pact. inter empt.
31 & vendi & per viam † exceptionis, & per viam actionis. Crauett. latè consi. 192. in fi. lib. 1. & consi. 299. col. 1.

Præterea dato, quòd mora purgari posset non obstanti-
bus

bus omnibus ſupra allegatis, hoc tamen circa tempus ex
32 communi ſententia remittitur † arbitrio iudicis, vt in principio dicebam, qui iudex nũquam arbitraretur poſſe morã purgari vltra annum in inſtrumento conuentum per alium
33 annum, ſed arbitrari debet intra modicum † tempus, quod tamen tempus non excedat, immo non aſcendat ad alium annum vltra conuentum, ſed ad aliqnot menſes, hic autem eſt tranſactus annus, & vltra, meritò mora purgari non põt.

Ad contraria reſpondebam, & primò dum dicebatur eſſe in arbitrio iudicis intra quantum tẽpus poſſit mora pur-
34 gari, quia prædicta intelligi debẽt † in inſtrumentis ſimplicibus in quibus non interuenerint iuramẽtum, clauſulæ reſolutiuæ contractus, & alia quæ interuenerunt in inſtrumẽto de quo agitur. ita communiter tradunt omnes Doct. in d. l. inſulam ff. de verb. oblig & in l. ſi quis maior. C. de tranſact. nec diſſentit Ceph d. conſi. 25. lib. 1. & ita profectò eſt intelligendus Clar. in §. emphyteoſis. q. 9.

Secundum fundamentum non obſtat, dum ex Alex. in d. l. inſulam. nu. 17. dicebatur, in emphyteoſi eccleſiaſtica poſ-
35 ſe moram purgari, cùm † eccleſia non ſit prona ad pœnas. c. tuam extra de pœn quòdq; confraternitas iſta diceretur locus pius. neq; ſimiliter obſtant allegata in tertio fundnmento, quia bene verum eſt, quòd eccleſia non eſt ita pro-
36 na ad pœnas, hoc enim non negatur † poſſe moram purgari, etiam vbi interuenerint prædictę clauſulæ & iuramentum quo ad euitandas alias pœnas, non autem caducitatẽ, ita intelligi debet c. tuam. de pœn. Alex. & Afflict. & alij in ſupra citatis locis. Caſtrenſ conſi. 161. col. 1. & debent etiã
37 intelligi prædicta † procedere in foro pœnitentiali, nõ autem contentioſo. Alex. in d. l inſulam col. antepenul. Rom. conſi. 427. verſi. ſecundò iurauit. & ſingu. 457 Deci. conſil. 452. col. 3. & nouiſſimè Ant Gabriel. in tract. commu opin. concl. 1. verſi. tenendo tamen primam opinionem lib. 3. in tit de tranſact vbi in verſi. ſuperius dicit in caſu d. l. ſi quis
38 maior. etiam † de iure canonico impediri moræ purgationem. allegat Corn. conſi. 121. col. 3. uol. primo. & con-

ſil. 40.

sil. 40. col. fin. lib. quarto. Dec. consil 452. col prima.

Non obstat vltimo loco decisi. Guid. Pap. & Ceph. consil. 25. lib. 1 in dubio uidelicet esse pronunciandum, ex sty
39 lo † moram purgari posse, quia Guido Papæ loquitur de stylo illo locali, qui stylus nõ fuit probatus in casu nostro. ulterius in casu suo non fuerant adhibita iuramẽtũ & clausulæ quæ fuerant adhibita in instrumento de quo agimus, præsertim clausula annullatiua & resolutiua contractus, & declaratio officialium confraternitatis profitentium, nolle ipsum Philippũ amplius habere pro emphyteota: eo enim
40 † casu nec etiam Cepha. d. consi. 25. negat impediri moræ purgationem, ut est uidere in dicto consilio. in casu autem nostro omnia prędicta interuenerunt, & ulterius quia confraternitas fuit damnum passa ultra alia allegata in fundamentis pro confraternitate per me factis, ad quæ me refero, & in omnem euentum cessant omnes difficultates, cùm
41 confraternitas † ista non dicatur locus pius & ecclesiasticus, ut ex Antonio Gabriele nouiter deducebam, & ultra eum idem latissimè tenet Tiraquell. in tract. de pia caus. in præfat. uersi. contrarium tamen tenet, &c. manu Ser Hieronymi Eusebij, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO XCI.

SVMMARIVM.

1 *Citatio quando fit de aliqua persona uidetur dicta persona approbari, hoc tamen procedit, quando quis simpliciter citat, non autem quando quis citatur, quatenus sua putauerit interesse, & nu. 3. quia per dictam citationem citati non releuantur ab onere probandi, & nu. 4.*

2 *Citationis prædictæ formula.*

5 *Citatio debet fieri si tua putaueris interesse, quando non uis approbare personam citati.*

ARGVMENTVM.

¶ Citandus non est quis simpliciter, ne approbes personam citati, etiam quòd non docuerit de interesse, sed citatio est fienda conditionaliter], uidelicet quatenus tua putaueris interesse.

REVERENDISSIMVS Episcopus Auximanus, & commendatarius Abbatię Sancti Ioannis castri Plagarij, comitatus ciuitatis Perusiæ, donauit fructus quorundã terrarum dictæ abbatiæ cuidam domino Eufrosino de Perusia pro seruitiis ab eo receptis, cùmq; dictus dominus Eufrosinus citari fecisset corã me colonos dictarum terrarum, citari etiam fecit filios & hæredes Baldi de Caulis de Perusia pro omni eorum iure & interesse, & quatenus eorum interesse putauerint dicti hæredes dicentes Reuerendissimum commendatarium nõ potuisse fructus dictarum terrarum aliis concedere, asserẽtes per prius habuisse in affictum omnes fructus dictæ abbatiæ, dicebantq; nõ teneri ad docendum de aliquo in-
1 teresse, cùm per † citationem de ipsius factam fuerint eorũ
personæ in iudicio firmatæ, & approbatæ. Innocen. in c. cũ
inter. extra de excep. Bal. in l. fi. C. de edict. diui Adr. tollẽ.
2 de qua formula citationis tradit Vestr. † in prax. Rom. Cur.
cap. 4 lib. 4. nu. 8. Alex. in l. testamenta omnia. C. de testa.
Dñs Petrus Iacobus Amerigus procurator dicti D. Eufrosi
3 ni replicabat prædicta procedere, † quando dicti hæredes
fuissent simpliciter citati, non autem cum conditione illa,
4 quatenus eorum interesse putauerint, nam per talem † cita
tionem non releuantur citati ab onere probandi, allegauit
Ang. Aret. in § quadrupli nu. 44. uersi. & aduersus. Institu.
de actio. ubi in terminis dicitur, sumas tu cautelam, quando non uis habilitare personam ab onere probandi de in-
5 teresse, citari † facias non simpliciter, sed sub conditione,

quatenus

quatenus sua putauerit interesse, quia tunc citatus ille tenetur docere de interesse: Cùmq; doctrina illa Aretini esset in terminis, secundùm eam pronunciaui uidelicet stante illa citatione conditionali dictos hæredes Baldi de Caulis non esse audiendos, nisi docuerint de eorum interesse, manu Ser Cæsaris Paulini, Perusini nota. Curi. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO XCIII.

SVMMARIVM.

1 *Alimentorum fauore possunt hæredes insolidum conueniri, quod quomodo procedat, declara ut infra nu. 14. & 15.*

2 *Debitor liberatur per solutionem ab alio factam creditori, declara ut infra nu. 16. 17. & 18.*

3 *Alimentorum præstatio dicitur minus grauis hęredi, quando ille cui alimenta sunt præstanda, habitat cum hærede, & nu. 4.*

5 *Testatoris mens est seruanda.*

6 *Testatoris mens dominatur in testamentis, & omnia regit.*

7 *Alimenta si fuerint relictæ uiduæ intra annum luctus, & illa aliunde habuerit alimenta, nihilominus potest petere alimenta, & nu. 8. & hoc maximè procedit, quando alimenta debentur ex ultima uoluntate, & nu. 9. 10. & 11.*

12 *Thobias Nonnius Iurisconsultus Perusinus Authoris præceptor.*

13 *Alimentarius debet operari ad commodum hæredis, quando alimenta debentur iure actionis, secus quando debentur officio iudicis, ut in uxore quæ tenetur operari uiro, & non potest petere alimenta præterita, quando aliunde fuerit alimentata.*

19 *Mulier, neq; alius non potest habitare cum diuersis hæredibus seorsum habitantibus.*

20 *Alimenta quod præstentur in domo, intelligitur id est in habitatione, & nume. 21.*

22 *Alimentarius non tenetur moram trahere cum hæredibus, quando dicti hæredes diuiserunt.*

ARGVMENTVM.

¶ Multa circa materiam alimentorum hic pertractantur, & principaliter quando alimentarius habuit aliunde alimenta, & quãdo dicta alimenta debentur iure actionis, secus quando debentur officio iudicis, & alimentarius nõ tenetur operari, quando ei debentur iure actionis, nec tenetur habitare cum hęredibus, quando diuiserunt, & declaratur quando hæredes possint insolidum conueniri ratione alimentorum, & quando debitor liberetur per solutionem ab alio factam.

MAGNIFICA Domina Margarita de Oddis de Perusia, in eius testamento instituit hæredes uniuersales Mariottum Boncambium, & Appeninum eius nepotes ex filia, in quo testamento legauit dõnæ Nicolæ Berardini de Como eius famulæ uictum & uestitum, donec steterit in domo dictorum hæredum, & quatenus cùm eis commodè morari non posset, reliquit pro alimentis quolibet anno salmas duas grani, & barilia octo uini, mortua dicta testatrice hæredes prædicti diuiserunt hęreditatem, & Appeninus remansit in domo testatricis, cum quo remansit etiam dicta D. Nicola quæ fuit alimentata per dictum Appeninum per xiij. annos, modò ipsa Nicola agit contra dictum Mariottum pro medietate sibi tangente dictorum alimentorum, ipse Mariottus excipiebat actionem istam non competere dictæ mulieri, cùm habuisset alimenta, sed ipsi Appenino allegabatur glo. in l. 2. C. de hæredit. act. ubi dici ui-
1 debatur † fauore alimentorum, hęredes posse in solidum conueniri.

Secundò mouebantur per reg. l soluendo. ff. de neg. gest.
2 ubi probatur debitorem † liberari per solutionem ab alio factam creditori, concordat Afflict. decisi. 150. nu. 25.

Tertiò dicebant dictam actricem non posse obtinere,

cùm

cùm non permanserit cum hæredibus iuxta formam testamenti, ad not per Bar. in l. Caio. §. Imperator. ff. de alim. & cibar lega. quę uerba sunt apposita ad fauorem hęredum,
3 cùm ibi stando dicatur † minus grauis præstatio alimentorum. Alex consi 100. in principio lib. 1. & consi. 178. col. 2.
4 lib. 6. præstantur enim cum † minori sumptu, ut latissimè & doctè post Ang. Anchar. Soc. Bertran. Corn. Pic. & Ruin. tradit Rolan. à Valle consi. 22. circa primum. nu. 9. lib. 1.

Ad fauorem ipsius actricis ego considerabã infrascripta.

Primò, dispositionem testatricis esse omnino seruandã.
5 l. 1. C de sacrosan. eccle. † l. in conditionibus. ff. de condi. & demonstra. § disponat. in Auth de nup. mens enim testa-
6 toris dominatur † in testamentis, & omnia regit. Soci. Iun. consi. 1. nu. 8. consi. 75. nu. 11. cõsi. 110. nu. 10. & nu. 40. lib. 1.

Secundò, quæstio nostra uidetur in terminis decidi per Bal. in l. de alimenris. C. de transact quem sequuti fuere Castrens. & Alex & ibi signanter Dec. nu. 6. dicentes, quòd si
7 uidua, cui debentur † alimenta ab hæredibus mariti intra annum luctus, aliunde habuerit alimenta, poterit tamen petere alimenta ab hęredibus, & licèt Dec. impugnet Bal. in alimentis præteritis quæ debẽtur ex dispositione legis, prout loquebatur Bald. quando tamen sumus in alimentis debitis ex dispositione hominis Dec. approbat Bal. quòd
8 possint peti, etiam † quòd aliunde habuerit alimenta, & magis in terminis hoc deducit Ruy. consi. 81. pro clara. nu. 5. lib. 2. ubi expresè dicit, quòd quando alimenta debentur
9 ex ultima † uoluntate, possunt peti, etsi quis alimenta aliunde fuerit consecutus. allegat Bar. in l. libertis quos. §. 1. ff. de alimen. & cibar. lega. Castrens. in l. diuortio. in princ. ff solu. matri. & alia de quibus per eum. Alimenta autem huic mulieri debentur ex dispositione hominis nẽpe testatricis, consequẽter sumus in casu, quòd possint pe-
10 ti, licèt ab aliis fuerit † alimentata, cùm pręsertim nõ possit assignari differentia inter casum supra à Doct. propositũ, & nostrũ, de quo agimus, arg l. à Titio ff. de uerb. obl. l. iam hoc iure. ff. de uulg. & pupill. l. quãuis C. de imp. & ali. sub.

Hanc

Hanc eandem opinionem quòd alimenta præstita pos-
11 sint peti, etsi alimentarius aliunde fuerit alimentatus, † voluit Ruy. consi. 36. col. fi. lib. 3. Io. de Anan. cum addi. Bolognin consi. 54. visis his. & nouissimè nunquam satis lauda-
12 tus preceptor meus † Thobias Nonnius consi. 85. iuri. nume. 4. & seq. vbi nu. 7. dicit, quòd quando alimenta deben-
13 tur iure actionis, vt in casu nostro, tunc alimentanda † non tenetur operari ad commodum hæredis, secus dicit esse in vxore & aliis quibus debentur alimenta officio iudicis, qa si aliunde similes persone habuerint alimenta, non possunt ea petere, & tenentur operari.

Contraria non obstant, quia glo in l. 2. C. de hæredi. act.
14 non dicit † quòd hæres possit insolidum conueniri ratione
15 alimentorum, sed quòd testator vel iudex † potest decernere quòd vnus hæres præstet tantummodo alimenta, ratione maioris commoditatis, ita Bar. docet in d. l. 2. C. de hæredit. act.

16 Neq; etiam † obstat regula l. soluendo. ff. de nego. gest. quia tunc procedit, quando interest creditoris solutionem
17 fieri, quod tripliciter † euenire potest, vt tradit glo. in l. cũ pecuniam. in fi. ff. de neg gest. huius mulieris autem nõ interfuit, cùm nihilominus fuisset alimentata à dicto Appenino, ergo &c.

18 Præterea regula illa procedit, quando † apparet de intẽtione soluentis, animo liberandi eum pro quo soluit, vt in dictis iuribus probatur, quæ intentio non apparet in casu nostro.

Minus obstat quòd non habitauerit cum ambobus hæredibus, quia hoc non euenit culpa sua, sed culpa dicti Mariotti qui noluit cohabitare in domo ipsius testatricis, & impossibile erat vno & eodemmet tempore dictam mu-
19 lierem † in diuersis domibus cum dictis heredibus seorsum habitantibus commorari, ita in terminis tradit Ruyn. consi. 80. pro clara intelligentia. nume. 3. lib. 2. & consil. 81. in quæstione. nu. 11. & 12. lib. 2. Rolan à Valle cõs. 22. nu. 14. & 15. lib. 1. Dum enim testatrix dixit quòd alimen-

20 ta prȩſtentur in domo † ſua, intellexit de habitatione.l.lex
Cornelia.§.domum.ff.de iniur.aliàs ſequeretur, quòd ſi hȩ
redes non habitarent in domo teſtatoris, quòd in illa eſ-
21 ſent † præſtanda, quod eſſet abſurdum & contra mentem
teſtatricis qui ſic voluit fauore hæredum, non habendo rȩ
ſpectum ad domum materialiter ſumptam, & nouiſſimè
Mennoch.in tract.de arb.iud.caſu 170.lib.2.cent.2.nu.12.
recenſet multos caſus, quando alimenta debeant præſtari
extra domum non obſtante diſpoſitione teſtatoris, inter
22 quos numero xvj.recenſet, quando hæredes diuiſerunt, †
prout euenit inter ſupra nominatos hæredes.

Sententiaui igitur contra dictum Mariottum, & ad fa-uorem dictæ Nicolæ, ipſum videlicet teneri ad præſtatio-nem æſtimationis alimentorum treſdecim annorum præ-teritorum, quæ aliméta re vera debentur ipſi mulieri, cùm præſertim per teſtatricem non fuerint ſimpliciter amore Dei, & gratis ei relicta, ſed ex cauſa oneroſa nempe ob ſer-uitia prȩſtita, manu Ser Cæſaris Paulini, Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECISIO XCIII.

SVMMARIVM.

1 *Donatio ſicut ualet ſi fiat particularibus perſonis, ita & multo magis ſi fiat eccleſiæ, & nu. 2.*

3 *Donare eius bona & ſemetipſum dicare unuſquiſq; poteſt pio loco.*

4 *Donatio prædicta ualet etiam quòd donans non efficiatur monachus, & numero 5.*

6 *Donatio quæ fit eccleſię, dicitur Deo conſecrari.*

7 *Donatio quæ fit eccleſiæ non debet improbari, cùm omnia Dei ſint.*

8 *Donatio omnium bonorum, an ſubſiſtat fauore eccleſiæ.*

9 *Donatio facta eccleſiæ ualet, etſi fuerit facta calore iracundiæ, dummodo tamen donans non fuiſſet à mente alienatus, & nu. 10.*

11 *Donatio*

11 *Donatio in dubio non prǽsumitur etiam fauore ecclesiæ.*

12 *In claris non est opus coniecturis.*

13 *Alienatio quatuor modis in iure capitur, propriissimè, propriè, impropriè, & impropriissimè. & nu. 14.*

15 *Alienatio rei ecclesiæ requirit causam necessitatis.*

16 *Alienatio prædicta debet afferre utilitatem ecclesię, puta quòd res alienanda afferret incommoditatem ecclesiæ, & nu. 17. uel quòd esset damnosa ecclesiæ magis quàm utilis, & nu. 18. uel pro redemptione captiuorum, & nu. 19. & de his causis debet constare per publicum instrumentum, & num. 20.*

21 *Alienatio prędicta ut ualeat, requiritur tractatus & congregatio ad sonum campanę.*

22 *Antiquior debet proponere, & petere suffragium ab omnibus super re alienanda, & nu. 23. debet confici publicum instrumentum ad hoc particulariter tendens, quod instrumentum debet præcedere segregatim, & nume. 24.*

25 *Alienationis prædictæ forma.*

26 *Alienatio etiam prædicta ut ualeat requiritur consensus capituli siue confraternitatis, qui quidem consensus debet præstari incontinenti non ex interuallo: requiritur etiam expressio nominum singulorum, & nume. 27. & subscriptio, nu. 28. Authoritas episcopi, nu. 29. cum causę cognitione, nu. 30. nec ualeret consuetudo quòd huiusmodi authoritas non prǽstaretur, nec contra hoc potest præscribi, nu. 31. & nisi seruentur supradictæ solennitates alienatio non tenet, etiam quòd fuisset facta ab omnibus hominibus ecclesiæ siue confraternitatis, & num. 32.*

33 *Syndicus etiam ecclesiæ siue confraternitatis habens amplam authoritatem alienandi, non potest alienare, nisi interuenientibus supradictis solennitatibus, quod procedit licèt syndico fuisset data generalis authoritas, ut supra dixi, & nu. 34.*

35 *Alienatio rerum confraternitatis non requirit tot solennitates, quando sunt confraternitates laicorum, secus quando sunt loca pia, et nu. 36.*

37 *Alienatio rerum prophanarum uniuersitatis, ut subsistat, debet fieri hominibus congregatis in loco solito, & ad sonum campanę, & nu. 39.*

38 *L. fin. C. de uendi. rerum ciuit. lib. 11. licèt loquatur in uenditione, habet tamen locum in qualibet alia alienatione.*

40 *Donatio non reuocatur ob iactationes, nisi fuerint propositæ iudicialiter*

ante mortem donantis, & probatæ.

41 *Donationem ius reuocandi non competit hæredibus, nisi donans in uita iudicialiter porrexerit querelas, & probauerit, & nu. 42.*

43 *Ant. Gabr. locus aliter sentientis reprehenditur, & est magis communis opinio contra eum, & num. 44.*

45 *Confraternitas tunc dicitur pius locus, quando habet requisita à Fely. in c. de quarta. extra de præscrip.*

46 *Donatio quædam dicitur sub conditione, quædam sub modo.*

47 *Donatio sub conditione non tenet, nisi conditione impleta.*

48 *Donatio sub modo ualet à principio, & non reuocatur donec modus ille seruetur.*

49 *Donatio modalis quæ fit particularibus personis, potest reuocari statim, quòd non seruatur modus. Fallit quando donatur loco pio, quia nisi expreßè fuerit conuentum, donatio non reuocatur, & nu. 50. potest tamen agi ad interesse contra ecclesiam, & nu. 53.*

51 *Rom. consi. 284. reprehenditur, & contra eum est communis opinio.*

52 *Cap. uerum. extra de condi. apposi. declaratio.*

ARGVMENTVM.

¶ Multa de donatione quæ fit ecclesiæ explicantur.

¶ Alienatio rerum ecclesiæ & confraternitatis, quomodo fiat, & quibus solennitatibus, hic adeo plenè & abundè enarratur, vt in futuris locus iste, si fuerit ritè animaduersus & obseruatus, absq; nimio labore omnia doctè pficies.

¶ Traduntur quædam succinctè de alienationibus rerum prophanarum vniuersitatum, ac confraternitatum, quę confraternitates aliquando dicuntur loca pia, aliquãdo non, secundùm quod hic declaratum inuenies.

¶ Donationes non reuocantur ob ingratitudines, neq; etiam ab hæredibus donantis, nisi causæ illę ante mortem donantis fuerint iudicialiter propositæ & probatæ.

¶ Perutilia quædam & scitu digna ponuntur de donatione conditionali & modali, & qualiter & quando tales donationes reuocari possint cum pulcherrima declaratione, quòd donatio modalis facta ecclesiæ non reuocatur,

etiam non seruato modo, licèt contra ecclesiam possit agi ad interesse, quamuis sit secus in donationibus modalibus, quæ fiunt particularibus personis.

DOMINA Tisea Berardini ditto di Bascialupo de castro Preggij, comitatus Perusię, titulo donationis inter viuos donauit fraternitati Corporis Christi dicti castri vnam petiam terræ, ea conditione adiecta, quòd in suis necessitatibus teneretur ei subuenire, post mortem dictę Tiseæ quidam magister Angelus Vrsini, & quidam Philippus remiserunt Simoni filio dictæ dominæ Tiseę dictam donationem pro quadam pecuniarum summa, extitit dubitatum an talis remissio siue donatio valeret, quandoquidem in processu probatur dictam donatricem conquestam fuisse, quòd in eius ægritudine ei non subueniebat per homines dictæ confraternitatis, iuxta conuenta, & iactabat se velle dictam donationem reuocare.

Cùmq; homines dictæ confraternitatis instituerint iudicium coram me contra dictum Simonem, & causa fuisset instructa, & per me in ea sententiatum, prout in cedula, tandem aperui sententiam ad fauorem dictæ confraternitatis, & contra dictum Simonem, non obstante remissione eidem Simoni facta per duos homines supra nominatos dictæ confraternitatis, ac iactationibus factis per dictam Tiseam se velle dictam donationem reuocare.

Cuius meæ sententiæ fuit solidissimum fundamentum,
1 quia quemadmodum † valet donatio facta particularibus
2 personis. tot. tit. ff & C. de dona. ita † pariter & multo magis quis potest donare ecclesiæ l iubemus nulli §. 1. C. de
3 sacrosan. ecclesi. vnusquisq; enim † potest pio loco se & sua bona donare auth ingressi & auth si qua mulier. C. eo. tit. c si qua. & c. quia ingredientibus. 29. q vlti. c. in pręsen-
4 tia. vbi Doct extra de proba. quod † procedit etiam si donans non efficiatur monachus glo. in c. vt lex continentię. in ver. professi 27. q. 1. ergo multo fortius poterit donare

5 † sua sine se, arg. c. cui licet. de reg. in 6. & quicquid dona-
6 tur † ecclesiæ, dicitur Deo consecrari, & ad diuinos vsus
deputari, c. mancipiis & c sequen. de rerum perm. & talis
7 donatio † nō debet improbari cùm omnia Dei sint c tua.
extra de decim. quæ conclusio absq; dubio procedit in ca-
su nostro, cùm fuerit facta donatio rei particularis, & non
omnium bonorum: est enim controuersi iuris apud Doct.
8 an donatio omnium bonorum † subsistat etiam fauore ec-
clesiæ, vt est videre apud Tiraquell. in tract. piæ caus. priuil.
9 centesimo, & adeo fauorabilis est † donatio facta ecclesiæ
& piis locis, vt subsistat, etsi fuerit facta calore iracundiæ.
c. sunt qui opes. 17. q 4. glo. in c. dudum. in versi. calore. de
conuers. coniuga Rom sing. 514. Fely. in c Matthæus nu. 2.
10 extra de simo. dummodo tamen donans non † fuisset alie-
natus à mente propter iracundiam. Fely. in c. dilecti. nu. 15.
extra de excep in fi. Dec. in l. quicquid calore iracundiæ.
nu. 1 & ibi Cagnol. nu. 24. ff de reg. iur. & licèt in dubio nō
11 præsumeretur facta donatio etiam † fauore ecclesiæ. Alci.
respon 38 in fi Mennoch. in tract. de arbi. iudi. casu. 88. nu.
7 lib. 2. cent. 1. nos autem sumus in claris, & allegata non
12 procedunt in casu † nostro, arg l. continuus §. cùm ita ff.
de verb obli cum simil. cùm expresse cōstet de donatione.

Cùm ergo per dictam donationem dictæ confraternitati fuerit ius irreuocabiliter quæsitum, non potuit ei fieri præiudicium per dictos duos supranominatos homines, qui absq; aliqua authoritate pro parua pecuniarum summa remiserunt post mortem dictæ dominę Tiseæ dictam donationem præfato Simoni eius filio.

13 Alienatio enim † quatuor modis in iure capitur. Bal. in
auth. hoc ius porrectum col. 1. C. de sacrosan. eccle. Barba.
consi. 15. col. 13. lib. 1. & nouiter declarat Rebuff in sua
praxi. in compend. de aliena. rerum ecclesi. nu. 6. & sequē.
14 † propriissimè, propriè, impropriè, & impropriissimè: sed
quia huiusmodi remissio & retrodonatio concernit primū
assumptum nostrum propriissimæ alienationis, cùm per eā
plenum dominium fuerit translatum vel apta ad transfe-

rendum.l.1.& ibi glo.ff.de fund.dotal.propterea nulli du-
bium eſt huiuſmodi remiſſionem non ſubſiſtere,cùm plura
requirantur ad eius validitatem quæ non fuerunt adhibita
in præſenti negocio.

Requirebatur enim primò ad validitatem huiuſmodi ec
15 cleſiaſticę rei alienationem † cauſa, ſcilicet neceſſitatis. c.
ſicut.12.quæſt.2.vel quòd per alienationem afferretur vti-
16 litas † eccleſiæ.c. tua. de his quæ fiun. à prælat. vel magnæ
17 † incommoditatis, quia res quæ eſt alienanda eccleſiæ eſt
18 † magis damnoſa quàm vtilis c.ſine exceptione.in fi. 12.q.
19 2. vel pro redemptione † captiuorum.l.ſancimus.C. de ſa-
croſan.eccle.& de his cauſis vel earum altera debebat con
20 ſtare per publicum † inſtrumentum, alioquin non crede-
tur.Præpoſ.in c non liceat Papæ.12.q.2.

21 Secundò requirebatur tractatus,nam debet † fieri con-
gregatio ad ſonum campanę,vel alias vt moris eſt, quibus
22 congregatis debet antiquior † proponere vel prior.l.2.C.
23 de decurio.& petere † ſuffragium ab omnibus ſuper hac re
alienanda, de quo tractatu & inquiſitione debet conſtare
per publicum inſtrumentum ad hoc ſpecialiter tendens,
24 nec probaret † inſtrumentum alienationis, ſi diceret habi
to tractatu & colloquio,niſi (vt ſupra dixi) præcederet ſe-
gregatim inſtrumentum tractatus. Alex.conſi 17.viſo.col.
2.lib.4.Feder.conſi.243 conceſſio.in fi.Caſtrenſ. conſi 74.
in facto.lib.1,col.2.Rebuff.in dicto compend.de alie. rerũ
25 eccleſi. nu.12. & nu. 13. vbi tradit † formam, quando de-
beat dictari inſtrumentum ſuper tali alienatione poſt Spe-
cu.in tit.de locat.

26 Requirebatur tertiò,conſenſus † capituli & confraterni-
tatis qui debet in continentii præſtari, & non ex interual-
lo. Ant.de Butr.in c cum vos.de his quę fiunt à pręla & do
ctè explicat Rebuff.in citato loco,nu. 15.

Quartò in dicto inſtrumento remiſſionis requirebatur
27 expreſſio † nominum ſingulorum.Bar.in l.1.ff.de alb. ſcri-
ben.per l. fi. ibi ſigillatim vnumquemque. C. de venden.
reb, ciuit. lib. 11. Rebuff. vbi ſupra numero decimo ſexto.

& nume.

28 & nume. 17. dicit requiri † etiam ſubſcriptionem.

29 Vltimò requirebatur licentia ſiue † authoritas epiſcopi. auth hoc ius porrectum. C. de ſacroſan eccle. ubi Bald. 30 quæ authoritas † debet pręſtari cum cauſæ cognitione. Gemin. conſi 48. presbyter col. 3. Rebuff vbi ſupra nu. 21. & ibi poſt alios dicit non ualere conſuetudinem, quòd non 31 † interueniat authoritas prælati, nec poteſt pręſcribi contra huiuſmodi conſuetudinem.

Non igitur immeritò dicendum eſt talem remiſſionem, donationem, & alienationem factam à dictis duobus hominibus dictę confraternitatis nõ ſubſiſtere, cùm etſi fuiſ-32 ſet facta † ab omnibus hominibus dictę confraternitatis, non ualuiſſet non interuenientibus ſupra proximè enarratis requiſitis, & quemadmodum omnes homines dictæ cõfraternitatis, vt dicebam, non ſeruatis præmiſſis huiuſmodi peragere non ualuiſſent, multo minus hoc facere potuere dicti duo homines ex ſemetipſis, licèt fuiſſent ſyndici, & procuratores dictæ confraternitatis.

Quia ad hoc ut procurator uel ſyndicus conſtitutus ab 33 eccleſia ualeat † alienare, requiruntur omnes ſupradictę ſolennitates. Fede. de Sen. conſi. 95. Abbas. & in indiuiduo tradit Bartho Soc. conſi. 52. uiſo inſtrumento ſyndicatus. lib. 4. eſſet enim abſurdum, quòd ſimiles perſonæ poſſent alienare res eccleſiæ non ſeruatis dictis ſolennitatibus, & habere plus authoritatis, quàm tota ipſa uniuerſitas, nam & ſupra dictum cõſilium Socini in terminis in ſyndico alienante res eccleſiæ loquitur.

34 Immo non ualeret † generalis authoritas data dicto ſyndico Dec conſi. 36 & pro tenui col. 3. uer. 4.

Et ſi tu replicares omnia ſupradicta procedere in alienatione rerum eccleſiæ, non autem in alienatione rerum con-35 fraternitatis, in quibus † alienationibus non requiruntur tot ſolennitates. Bal. in auth. hoc ius porrectum. 2. col. uer. ſecundò quæro ubi Caſtren. C de ſacroſan eccle. Felyn. in c. de quarta. col 2. de præſcrip. & in c. 2. in fi. de foro comp. Pariſ. conſil. 34. colum. 3. lib. 4. Anton. Gabriel. lib. commu.

mu.conclu.6.in tit.de pia causa. conclus.prima. nume. 12.
Respondeo hęc procedere quando confraternitas non
36 haberet hospitalitatem, campanile, † & alia requisita, de
quibus per Fely. in d. cap. de quarta. quæ omnia cùm ha-
beat confraternitas ista, uerè dicitur locus pius & ecclesia-
sticus, & de rebus suis, tanquam de ecclesiasticis est iudi-
candum, ut ex Fely. paulò ante dicebam.

Pręterea etsi confraternitas ista nō diceretur locus pius,
& consequenter in alienatione suorum bonorum tot solen
nitates non requirerentur, inficiari tamen non potest illam
solennitatem potissimè requiri etiam in rebus prophanis
uniuersitatum, quòd uidelicet fiat alienatio congregatis
37 † hominibus in loco solito, & ad sonum campanę l. fin. C.
de uenden.reb.ciuit lib.11.quæ lex licèt loquatur in uen-
38 ditione, habet tamen locum in qualibet † alia alienatio-
ne.Bal.in l.1.in prin.ff de magistr. conuenien & in l. ciui-
tas.ff.si cer pet.Alex. consi. 1. lib. 4. & in puncto quòd non
39 ualeat talis alienatio etiam in rebus prophanis † non ser-
uata forma d.l.fi.tradit Ruy.consi.175.uisa donatione. lib.
1.ubi loquitùr in propriis terminis donationis.

Nec quicquā officiūt iactationes dictæ mulieris uelle re
uocare dictā donationem, ut aliqui testes deponunt, quia
iniuria conquerebatur dicta domina Tisca, cùm bene tra-
ctaretur in eius infirmitate: in processu enim probatur,
quòd transmiserunt quandam dominam Lucretiam ad eā
custodiendam, quòdq; ei omnia necessaria transmittebāt,
nec iactationes illæ sunt habendæ in consideratione, nisi
40 quatenus iudicialiter fuerint expositę & probatę. † tex. in
terminis, licèt vulgaris in l.fi.uersi ex his enim tantummo-
do.C de reuocan.dona neq; Simon filius, & hęres dictę do
natricis potest dictam donationem impugnare & reuoca-
41 re, cùm ius reuocandi donationes ob ingratitudines † nō
competat hæredibus.d l.fi.C de reuoc dona.Soc.Iun.cōs.
89.nu.29 lib.3.Rip.in d.l.si unquam. col. 75. C. de reuoc.
dona. nisi tamen donatrix, siue testator iudicialiter ante
42 eius obitum † causam ingratitudinis proposuisset, tunc

enim

enim illud ius competeret etiam hæredibus. Corn. consil. 15. col, fi lib. 1. quæ causa ingratitudinis & inobseruantiæ, cùm non fuerit proposita iudicialiter per dictam donatricem ante eius obitum, meritò dictus Simon querelam proponere non potest, quicquid nouissimè dixerit Ant. Gabri. lib. commu. concl. 3. tit. de transact concl. 1. nu. 42. vbi dixit esse magis communē opinionē ius reuocandi donatio-
43 nem † ob inobseruantiam transire ad hęredes: quia perperam & transitiuè loquitur, & contra casum d. l. fi. C de reuocan. dona. vt supra deduxi: nisi enim fuerit ante mortem iu-
44 dicialiter proposita causa † inobseruantiæ, ius reuocandi donationes non competit hęredibus, & est magis communis & vera opin vt ex Soc. Iun. Corn. & Rip. deducebam, vltra dicta diffusè per Tiraquell. in d. l. fi. C. de reuoc. don.

Non est omittenda alia principalis consideratio quę me induxit ad annullandam dictam remissionem faciendo in primis duo præsupposita.

Primum quòd ista confraternitas dicitur locus pius, ex
45 quo habet † requisita à Felyn. in d. c de quarta. extra de præscrip. & licèt non diceretur locus pius, negari tamen nō potest, quin huiusmodi relicta dicantur ad pias causas, Corne consi. 18. nu 15. lib. 4. Paris. consi. 34. col. 2. in fi. lib. 4. Ant. Gabr. vbi supra.

Secundum præsuppositum sit, quòd quædam dicitur do-
46 natio † sub conditione, quædam vero sub modo.

Donatio sub conditione non tenet, nisi adueniente con-
47 ditione, † siue ea impleta l qui hæredi §. vltimo. ff. de condi & demonstra.

48 Donatio sub modo † valet à principio, & non reuocatur donec modus ille seruetur l. 1. & 2. C. de dona. quę sub modo, & rectè explicat elegans glo in c. verum. extra de condit. apposi ubi adaptando ad casum nostrum dum in donatione dicitur quòd præstentur alimenta vel consimile aliquid fiat, dicitur donatio sub modo, ut ibi d. gloss. quemadmodum donatio ista dum conuenit cum hominibus dictæ confraternitatis, ut ei subueniretur in eius necessita-

tibus,

tibus,ſed non conuenit in euentum nõ ſeruati modi, quòd donationem reuocare poſſet, quo fit coniunctis nunc duobus præſuppoſitis quòd uidelicet donatio iſta fuerit facta ad pias cauſas & ſub modo, non tamen habita proteſtatione,quòd non ſeruato modo ei liceret dictam donationem reuocare, quod inquam non licuerit ipſi mulieri neq; Simoni eius filio,& hæredi dictam donationem reuocare.

Nam licèt quando particularibus perſonis fit donatio ſub modo, abſque alia conuentione poſſit donatio reuo-
49 cari, quando modus † non ſeruatur. l. 1. & 2. C. de donatio. quæ ſub modo. ſecus tamen eſt, quando donatio fit loco pio, quia niſi expreſsè conuentum fuerit de reuo-
50 canda donatione in euentum modi † non ſeruati, donatio reuocari non poteſt. text. in terminis in dicto cap.uerum. extra de condi. apposi. Didac. Couarru. poſt alios quos allegat lib. primo variar. reſolu. cap. 14. numero ſexto.ubi reprehendit Roma. aliter tenentem conſil. 284. & contra
52 eum † hodie eſt communis opinio per tex. in dicto cap. uerum. extra de condit. appoſi. cuius textus deciſio ad con-
52 fraternitatem iſtam adaptari † poſſe arbitror.

Bene tamen poteſt agi contra eccleſiam ad intereſſe nõ
53 ſeruati † modi, ut tradit gloſſ. Abb. & Præpoſi. in dicto cap. uerum. Caſtrenſ. in l. 1. 2. colum. ff. de donatio. Socin. in l. quibus. § Termilius. ff. de conditio. & demonſtratio. Couarru. in ſupra citato loco numero ſexto. ſententiaui, ut dicebam, pro dicta prima donatione ad fauorem dictæ confraternitatis, & contra dictum Simonem, manu Ser Ioannis Thadei de Thadeis, Peruſiini Notarij Curialis patrocinante pro dicta confraternitate D. Rodulfo Calidonio Peruſi.cauſidico. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECI-

DECISIO XCIIII.

SVMMARIVM.

1 Emphyteota potest expelli de re emphyteotica, si in ea male uersatur.

2 Emphyteota tunc dicitur male uersari in re emphyteotica, quando incidit arbores fructiferas, & nu. 5. ex incisione enim arborum res locata fit deterior, & nu. 3. & res deteriorata non dicitur reddita, et nu. 4.

6 Auth. qui rem. C. de sacrasan. eccle. licèt loquatur in emphyteosi ecclesiastica, extenditur tamen ad emphyteosim priuatorum, & ad usufructuarium, & nu. 3.

8 Arbores fructiferæ quòd possint incidi ab emphyteota, non ualet cõuẽtio.

9 Emphyteota ad hoc ut possit priuari, tria requiruntur, primum deteriorationem esse in ipsa proprietate, nu. 10. Secundò, quòd deterioratio fuerit facta per dolum malum, latam, uel leuem culpam, non autem leuissimam, nu. 11. Tertiò, deteriorationem esse notabilem, & nu. 12.

13 Emphyteota non potest expelli à re emphyteotica ob incisionem arborũ, quando loco incisarum aliæ surrogantur, & nu. 19. exemplum ponitur sub nu. 14. 15. 16. & 17. & hęc omnia habent locum etiam in fundis priuatorum.

ARGVMENTVM.

¶ Hic satis planè expeditur emphyteotam tam ecclesię, quàm priuatorum posse priuari re emphyteotica ob incisionem arborum, quod tamen non procedit, quando loco incisarum arborum alias arbores replantasset, prout latius in decisione continetur.

DOMINA Aurelia de Gratianis de Perusia locauerat in emphyteosim quandam uineã uetustam cum quibusdam arboribus inibi existentibus Bartolo Iacobi de castro Sanctæ Agnetis comitatus Perusiæ, mortua dicta Aurelia Cæsar eius filius egit contra dictum conductorem pro recuperatione dictæ terræ ob inci-

ſionem quarundam arborum, & diſplantationem uineæ.

Pro parte rei conuenti fuit probatum plantationem nouę uineæ, & ob id dicebant non incidiſſe in commiſſum, li-
1 cèt enim conductor ſiue † emphyteota poſſit expelli de re locata ſi in ea matè uerſetur. l. quęro. §. inter locatorem. ff. loca. auth qui rem. C. de ſacroſan eccle. l ædem ubi Bal C. locati. Iaſ conſi. 17 col. 1. lib. 1. & in l. diuortio. §. ſi fundum. ff. ſolu. matri. cum latiſſimè adductis à Mennoch in tracta. de arbit. iud. caſu 78 lib. 2. cent. 1. & eſt communis opinio, ut per Iul. Clar. in quæſt. 26. lib. 4. § emphyteoſis. uerſ. hinc
2 infertur. & tunc utiq; quis dicatur malè uerſari, † quando incidit arbores fructiferas, prout euenit in caſu noſtro d §. ſi fundum. Tiraquell. latè in tract de retrac. §. 3. gl. 1. nu. 13.
3 Cùm ex huiuſmodi inciſione dicatur † res locata deterior fieri. Bar. in d § ſi fundum. & propterea res locata quæ
4 debuit reddi † propter dictam deteriorationem non dicatur reddita l 3. §. res reddita. ff commod. Ruy. cõſi 58. quia
5 locator nu. 1. lib. 1. & tunc utiq; † dicatur res non reddita, & emphyteotam malè uerſari in re locata, quando incidit arbores, ob quam inciſionem poteſt expelli. l. ſi merces. §. culpæ. ff. loc. l. ſi colonus ff. arb. furt cæſ. & in emphyteota eccleſię eſt tex. in terminis in d auth. qui rem. C. de ſacro-
6 ſan. eccle. † qui tex. licèt loquatur in emphyteota eccleſiæ, extenditur tamen etiam ad emphyteotam priuati ſecundùm Paul. de Caſt in d. auth. qui rem. & Doct communiter in d. §. ſi fundum. cum aliis adductis à Ruin. in d. conſi. 58. nu. 4. lib 1. & Iul. Clar. in lib. recep. ſenten. in d. §. emphyteoſis q. 26 ubi ſimiliter dicit habere locum tam in emphyteoſi eccleſiaſtica, quàm ſeculari, ubi nu. 5. extendit etiam ad
7 † uſufructuarium, immo non † ualeret expreſſa conuentio,
8 quòd liceret emphyteotæ omnes arbores fructiferas incidere, ut nouiſſimè poſt alios deducit Iulius Scarlattin. in quadam allegatione. nu. 16. impreſſa in quæſtionibus familiar Anchar. Nouell poſt quæſt. 52.

9 Hæc tñ non ita abſolutè ſunt intelligẽda, † cùm tria principaliter requirantur ad hoc, ut huic priuationi ſit locus.

Primum

10 Primùm † requiritur, deteriorationem esse in ipsa proprietate, non in fructibus.

11 Secũdò, per dolum † malum, latam culpam, uel leuem, non autem leuissimam fuisse factam deteriorationem.

12 Tertiò, notabilem † esse deteriorationem, ita Bald. in d. auth. qui rem. nu. 2. C. de sacrosan. eccle. Ias. consi. 17. nu. 2. lib. 1. Mennoch. in tract. de arbit. iud. casu 78. nu. 6. lib 2. cẽtu. 1. & ante eum diffusè idem tenet Tiraquell. in tracta. de iud. in reb. exig. in 56. declara.

Quartò, ultra prædictos Doct. (& infrascripta decidũt in terminis casum nr̃m) p p incisionem arborum emphyteota
13 † non potest expelli à fundo emphyteotico, quando loco incisarum arborum alias arbores subrogasset. Ange. in l. si colonus. ff. arbo. fur. cæs. & l. in fraudem § conductor. ff. de iur. fisc. Castren. Ang Rapha. Alex & Ias. in l. diuortio. §. si fundum. in secunda limitatione. ff. solu. matri.

In processu autem clarè constat fuisse supplantatas uineas & alias arbores per conuẽtum, consequenter propter incisionem prædictam non potest molestari dictus reus cõuentus, cùm pręsertim non fuerit plantata minor quantitas uineæ & arborum, quàm per ipsum fuerit euulsa & displantata: tunc etenim prædicta limitatio non subsisteret, quan-
14 do † ille extirpasset, puta quinquaginta arbores & loco ipsarum quadraginta uel uigintiquinq; replãtasset, uel duas eminas uineę euulsisset, & unam eminam denuo plãtasset, adeo quòd etsi deficeret una tantùm arbor quæ non fuisset
15 reposita in locum eiectarum arborum, uel minima † particula uineę, non æquiualenti priori uineæ & prioribus arboribus posset expelli arbitrio tamen iudicis, qui circunspicere debet qualitatem arborum euulsarum, puta si essent quercus uiginti & supplantasset decem fructiferas & do-
17 mesticas arbores, quæ decem † arbores possunt esse magis conferentes fundo, quàm illa uiginti quertus, sic bonus iu-
17 dex arbitrabitur, † an uinea euulsa esset adeo uetusta, quòd parum aut nihil utilitatis afferret, & magis utile esset domino habere minorem quantitatem uineæ fructiferam,

quàm magnam quantitatem parui aut nullius fructus. & optimè conferunt huic opinioni & declarationi scripta nouissimè per Menoch post alios ibi relatos in dicto casu 78. nu.8.lib.2.cent.1.& hæc omnia habent locum in locatio-
18 nibus, ac non solùm in fundis emphyteoticis † ecclesiasticis, sed etiam prophanis.

Verùm quia dictus conductor non curabat permanere in dicta conductione, sed tantummodo optabat sibi refici melioramenta, si qua existerent, propterea sententiaui ipsi esse reficienda melioramenta liquidanda, & nisi cōductor contentus fuisset recuperare solùm melioramenta, pro ip-
19 so conductore sententiam protulissem, † non incidisse in cōmissum rationibus & causis, de quibus supra, manu Ser Octauiani Aurelij, Perusini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO XCV.

SVMMARIVM.

1 *Proxeneta tunc admittitur, quando à partibus ita foret conuentum, & multo magis in causa dotis & nu.2.*

3 *Proxenetę in causa dotis admittuntur ad probationem dotis constitutę, etiam partibus non consentientibus secundùm Ruy. & nu.9. sed contra, ut infra nu.14. 18. 19.23.32.33. & 34. ubi de magis commu. testatur.*

4 *Testes inhabiles admittuntur ad probandum matrimonium, sic uidentur admitti ad probandam dotem, tanquam sequela matrimonij, et nu.5. sed contra ut supra.*

6 *Confessio licèt non probet fauore absentis, probat tamen fauore dotis, & nume.7.*

8 *Dotis fauore uerba enunciatiua probant, & nu.13.*

10 *Testis mediator admittitur in odium simoniaci, ita deberet admitti fauore dotis, sed contra nu.11.& 12.*

15 *Statutum siue lex generaliter loquens comprehendit etiam causam dotis,*

tis, si in eo casu de quo loquitur, dos non inueniatur particulariter priuilegiata.

16 *Dos non est priuilegiata in materia probationum.*

17 *Testis mediator admittitur in crimine simonię.*

20 *Dotalia instrumenta uel scripturas non confici, non est uerisimile.*

21 *Dos siue magna sit, siue parua, dicitur res maximi momenti attenta qualitate personarum, cùm sit patrimonium mulieris, & nu. 22.*

24 *Testes inhabiles speciali fauore matrimonij admittuntur, & nu. 25.*

26 *Matrimonium potest stare sine dote.*

27 *Cap. 1. de testib. in 6. declaratio.*

28 *Testes inhabiles in crimine simoniæ admittuntur, cum timore pœnæ secretè eorum negocia pertractent.*

29 *Testes inhabiles admittuntur, etiam quando uerisimiliter alij testes non reperiuntur.*

30 *Dotis promissio est actus licitus, ideo debent adhiberi testes habiles, siue instrumenta confici, & est noua ratio Authoris, & nu. 31.*

35 *Proxenetæ tunc admitterentur fauore dotis, quando adesset alius testis idoneus & est noua distinctio authoris, & nu. 36.*

37 *Testi integræ & bonæ uitę est stantum.*

38 *Testee mediatores etiam sacerdotes repelluntur, licèt fauore dotis deponerent.*

39 *Promissio unaquęq; intelligitur de minori summa, Fallit quando promissio fieret fauore dotis alternatiue, quia intelligitur de maiori summa, & nu. 40. & 41.*

ARGVMENTVM.

¶ Resoluitur in præsenti decisione contra opin. Ruy. & multorum, proxenetas & mediatores, licèt sacerdotes, nō esse idoneos testes in causa dotis, secundùm magis commu. opin. quæ nouis rationibus conualidatur, & noua distinctio in hac materia affertur.

¶ Demonstratur demum, alternatiuam promissionem, licèt regulariter de minori promissione intelligi debere, secus tamen esse fauore dotis, & in discursu decisionis multa notanda inuenies in materia simoniæ, & noui quidam intellectus afferuntur.

LAZA-

LAZARVS Matthęi de terra Gualdi, & maritus donnæ Diacintæ ex ciuitate Nuceriæ, egit contra dominum Ioannem Cerretanũ Priorem ecclesiæ cathedralis dictæ ciuitatis pro florenis septingentis à dicto domino Ioanne ipsi Lazaro pro dote dictæ donnæ Diacintæ promissis, ad quod probandum induxerunt tres testes clericos, ex aduerso pro parte dicti domini Ioannis negabatur dictam promissionem dotis, dictisq; testibus nõ esse fidem adhibendam, cùm sint proxenetæ, & mediatores, ac attinentes dicti Lazari, & non affirmatiuè deponant de florenis septingentis, sed huiusmodi sermone vtantur, (*Io Giouanne gli darò per dote à donna Diacinta seicento ò settecento fiorini.*) quæ donna Diacinta, ut à partibus audiui, erat filia spuria dicti domini Ioannis Prioris, & dictus Lazarus obtinuit à domino Prouicario Reuerendissimi Episcopi Nucerini sententiam ad sui fauorem pro septingentis florenis, & introducta causa coram me, & lata sententia, prout in cedula, iuxta stylum huiusmodi curiæ pro parte dicti Lazari instabatur pro confirmatione dictæ sententiæ, pro parte uerò dicti domini Ioannis prioris instabatur pro reuocatione, & pluries discussa causa tota difficultas ad duo reducebatur.

Primò, an dictis testibus mediatoribus esset omnimoda adhibenda fides, ex quo maximè erant etiam coniuncti dicti Lazari, prout in processu probatur.

Secundò, dato quòd probarent, quænam summa videatur promissa, an scilicet summa sexcentorum florenorùm, an verò summa septingentorum florenorum, ad quam summam septingentorum florenorum dictus D. Ioannes fuit condemnatus in prima sententia à dicto prouicario Reuerendissimi Episcopi Nucerini.

Circa primum igitur dubium Doct. communi calculo
1 concludunt tunc † proxenetam admitti ad probandum, quando à partibus ita esset conuentum. Ange. in Auth. de testib. §. quoniam verò. Bal. in l. omnibus. ver. sed dubitare.

C. de

C.de testib.Campeg.in tract.de testib.reg. 85. in 1. fallen. Crott.in eodem tract.de testib.4.par.nu.83.Cur.in eodem tract.conclu.43.Fely in c.cùm à nobis. in fi. de testib. & in c.veniens.il secondo.eod.titu.Bossi.in tit.de opposi contra testes.nu.129.Marsil.sing.533.Soc,Iun.consi.12.nu. 17. & consi.29.nu.16.lib.1.Mennoch.in tract de arb.iudi quæst. 73.lib. 1. & est commu. opin. vt post multos quos allegat, tradit nouissimè Portius Imolens.in tract.commu opi.con clu.21 lib.1.ubi multipliciter limitat, licèt iudicio meo sit defectuosus, cùm in specie non tangat causam dotis, & de magis commu.opin.post omnes alios nouiter etiam testatur Benintend.decisi.61.nu. 1. si ergo in aliis casibus parte
2 uolente proxenetæ admittuntur, † multo magis hoc procedere debet in causa dotis quę est fauorabilis:sed hic non est casus noster,cùm prædicti testes non fuerint admissi ad probandum partibus consentientibus.

Quare est inuestigandum,an etiam partibus consentientibus proxenetæ in promisionibus dotalibus admittãtur.

Quod autem proxenetę admittantur ad probationem dotis constitutę, etiam partibus non consentientibus,te-
3 nuit † in terminis post alios Ruyn consi.34.lib. 4. nu. 4. cũ sequen vbi dicit,quòd quemadmodum fauore matrimo-
4 nij † ad probandum matrimonium admittuntur parentes & alij testes inhabiles c.super eo.extra de testib.ubi Doct.
5 ita etiam debent admitti fauore dotis tanquam † sequela ad matrimonium.

Secundò,nam quamuis in instrumento, puta diuisionis quis confiteatur recepisse à Titio absente certam pecunia-
6 rum quantitatem, ex hoc non probetur † mutuum fauore Titij absentis l fi.ff de interro.act l.certum.§ si quis absente.ff.de confess nihilominus si dicta confessio fieret ex cau
7 sa † dotis,probaret etiam fauore tertij absentis; cùm uerba
8 † enunciatiua fauore dotis probent, licèt aliàs non probarent l.2.C.de dot.promiss.eodem modo valere debet dictum proxenetæ in promissione dotis,tum per supradicta,
9 tum etiam quia uenit † accessoriè ad matrimonium, ut su-

pra di-

pra dictum fuit. arg. clem. dispendiosam. de iudi. faciunt scripta per Soc. Iun. consi. 29. circa præsentem. nu. 16. lib. 2.

Tertiò, quia quemadmodum in odium simoniaci admit
10 titur † mediator. c. 1. de testib. in 6. ita deberet admitti fauore dotis, cui plurimum fauetur in modum probandi, immo facilius deberet fieri ista extensio, cùm in casu illo am-
11 plietur † odium contra l. cùm quidam. ff. de lib. & posthu. & dictis casibus ampliatur † fauor quòd est concessum d. l. cùm quidam. & ita arguit Ruy. vbi supra in d. consi. 34. nume. 7. lib. 4.

Et hanc opinionem uidetur nouiter firmare Beninten. decis. Bonon. 61. in causa per totã decisi. post multos quos allegat, qui mouetur alia ratione, & sic quarto loco dicens,
13 quòd † fauore dotis verba enunciatiua probant quæ aliàs non probarent. Bar. in l. admonendi. circa med. versi item quæro quòd si instrumentum ff. de iureiuran. cum aliis per Beninten. adductis d. decisi. nu. 6. si ergo verba enunciatiua probant fauore dotis, multo magis admitti debẽt proxenetæ & mediatores isti.

Contrariam opinionem quòd immo proxenetæ & me-
14 diatores non admittantur † etiam in causa promissionis dotis, tenuit Castren. consi. 150. nu. 4. lib. 2. Alex. consi. 13. ex his. lib. 1. Ruyn sibi contrarius, cons. 164. nu 6. lib. 4. vbi dicit communem. Soc. Iun. consi. 12. nu. 14. lib. 2.

15 Mouentur primò, quia statutum siue lex † generaliter loquens comprehendit etiam causam dotis, si in eo casu de quo loquitur, dos non inueniatur particulariter priuilegiata Dec. consi 301. Soc. Iun. in l. 1. in 4. not. ff. sol. matri & d.
16 cons. 12. nu. 14. & 15. lib. 2. vbi dicunt dotem † non esse particulariter priuilegiatam in materia probationum. Alex. d. consi. 13. in 2. dub. Bal. Nouell. in tract. dot. in 12. spec. nona par. +

Secundò mouentur per tex. in c. 1. de testib. in 6. per locum à speciali, nam speciale est in crimine simoniæ, vt me-
17 diator † etiam vna parte inuita admittatur, sequitur quòd in contrarium est communis regula, & hęc opinio quemadmodum

+ ripa in l. causa dotis nº 44. 45. ff. solu. matrim. ... 567. nº 7. ...

18 admodum super mihi verior visa † fuit, ita etiam est magis communis, vt etiam attestatur Soc. Iun. d. consi. 12. nu. 17.
19 lib. 2. cùm dicti † proxenetæ repellãtur à testificando, etiã quòd non habeant salarium, ratione affectionis rei per ipsos pertractatæ. vt dicunt Doct. vbiq; communiter.

Quę opinio suadetur alio fundamento, videlicet non es-
20 se verisimile † in promissionibus dotium non confici instrumenta vel scripturas, siue saltem adhiberi idoneos testes vltra mediatores, attenta enim qualitate personarum,
21 siue dos sit magna, siue parua, dicitur esse res † maximi mo-
22 menti, cùm dicatur † patrimonium ipsius mulieris. l. Pomponius Philadelphus. ff. famil. erciscũ. & quòd in causa pro-
23 bandę dotis † proxenetæ non admittantur, voluit perbelle Benuen. Strach in tracta. de proxenet. par. 4. nu. 12. & seq. vbi Tiraquell. Gozad. Curt. Iun. & alios allegat.

Allegata in contrarium non obstant, quia vnico verbo respondetur omnibus fundamentis, cùm parentes & alij
24 inhabiles admittantur † ad probandum fauore matrimonij, quia in hoc reperitur expresse priuilegiatum matrimonium, quemadmodum in confessionibus absenti factis, ac
25 in verbis † enunciatiuis, nec sequitur argumentum de dote tanquam sequela matrimonij, quia contrarium est ve-
26 rius, cùm matrimoniũ † stare possit sine dote, nec pro eius essentia requiratur dos. l. pen. C. de dona. ante nup. Dec. in auth. prętерea. nu. 2. C. vnde vir, & vx.

Ita pariter commodè responderi potest ad dictum c. 1.
27 de testibus. in sexto. vbi † proxenetæ admittuntur in odium simoniaci &c.

28 Quia non est mirum in materia simoniæ † inhabiles admitti ad probandum, cùm metu pœnæ committentes simoniam secretè eorum negocia pertractent, quod crimen nisi per mediatores probaretur, vtique probari non posset, immo non solùm in crimine simoniæ admittan- Nouus intellectus.
29 tur testes inhabiles, sed in aliis † etiam casibus in quibus verisimiliter aliæ probationes non reperiuntur. l. consensu.

C.de repud.secus in casu nostro, nempè in promissione do
30 tis.qui † cùm sit actus non solùm licitus,sed necessarius,ad
not.in l.1.ff.solu.matri.imputetur eis, si testes habiles non
procurant adhiberi, siue instrumenta publica fieri,non ani
31 maduertunt,& ita nouiter † vltra omnes alios iuridicè vi-
detur esse responsum ad d.c.1.de testib.lib.6.

32 Et sic ista opinio, †vt dicebam,est verior,& magis cõm.

33 Posset tamen adhiberi distinctio † considerando duos
casus.

Primus casus quando constitutio dotis non posset pro-
34 bari nisi per † proxenetas, & mediatores, & tunc nullam
prorsus fidem faciant.

Secundus casus quando vltra testem proxenetam, siue
35 mediatorem † adesset alius testis idoneus non mediator,
quia attenta qualitate testis fidedigni,fauore dotis, iudex
35 † posset adhibere omnimodam fidem dictis testibus. argu.
notat.per Grammat. consi. 13. nume. 15. 16. & 17. vbi di-
37 cit, testi † integræ & bonæ vitæ esse standum, præsertim
quando esset religiosus & spectatæ fidei, si ergo, secũdùm
Grammat.ibi statur dicto vnius testis integerrimi, quanto
magis erit standum in casu nostro,quando vltra testem in-
tegerrimum concurreret dictum alterius testis, licèt pro-
xenetæ, siue mediatoris, quod iudicio optimi iudicis est
relinquendum.

In terminis autem casus nostri non erat opus vti ista di-
stinctione,cùm omnes isti testes essent proxenetę & media
tores,ac demum attinentes, & coniuncti dicto Lazaro, &
38 licèt essent † sacerdotes,nihilominus repellantur, vt in in-
diuiduo tradit Soc Iun.consi.12 nu 15.& nu.21. supra alle
gato. lib. 2. qui in terminis per totum ferè consilium deci-
dit casum nostrum.

Secundum dubium nullam patitur dubitationem, cùm
39 etsi vnaquæq; † promissio intelligatur de minori summa. l.
nummis.ff.de leg.3.l si seruus plurium.§.si de leg. .l. sem-
40 per in stipulationibus,de reg iur.prędicta tamen † fallunt,
quando promissio est facta pro dote, quia tunc de maiori
summa

ſumma intelligitur, ita notabiliter declarat in materia dotis Bal. Nouell. in tract. de dot. priuileg. 73. nu. 1. per iura de quibus per eum, & eſt tex. in l. in ambiguis. ff. de reg. iur. & ſic quo ad iſtud caput præfatus Lazarus fouebat ius, quòd etſi fuerit facta alternatiua promiſſio de ſexcentis
41 vel ſeptingentis florenis, intelligeretur facta † de maiori ſumma fauore dotis, vt ſupra deductum fuit, ſed quia de dicta promiſſione non conſtabat per teſtes fidedignos, non opus erat huiuſmodi difficultatem aggredi: ego decreueram abſoluere dictum dominum Ioannem reum conuentum à petitis, & reuocare ſententiam dicti domini prouicarij Nucerini, ſed demum reduxi dictas partes ad concordiam pro ſumma florenorum quingentorum, & ita de conſenſu partium declaraui, manu Ser Octauiani Aurelij, Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECISIO XCVI.

SVMMARIVM.

1 *Statuti Peruſini diſpoſitione poteſt prorogari inſtantia ad quindecim alios dies, nu. 2. & nu. 14. & uerba dicti ſtatuti ſunt directa in perſonam iudicis, & nu. 19.*

3 *Citatio in huiuſmodi caſu non requiritur uirtute dicti ſtatuti, & ex ſtylo Curiæ Peruſinæ.*

4 *Statutum remittens arbitrio iudicis prorogationem, cenſetur remittere arbitrio boni uiri, declara in caſu noſtro, ut infra nu. 35.*

5 *L. de unoquoq;. ff. de re iudi. ampliatur & limitatur remiſſiuè.*

6 *Stylus potius quàm conſuetudo dicitur de actibus iudicialibus.*

7 *Stylus poteſt induci à maiori parte populi, cùm ſcientia magiſtratus habentis authoritatem.*

8 *Stylus ad hoc ut obſeruetur, requiritur quòd confirmetur à ſuperiore, declara hoc habere locum, quando tractatur de totali præiudicio, nu. 28. 29. & 37.*

9 *Auditores non habent authoritatem confirmandi huiusmodi stylum.*

10 *Citatio quòd requiratur de stylo in huiusmodi prorogatione, aliqui attestati fuere, alij uerò secus dicebant.*

11 *Styli stante diuersitate à iure scripto non receditur, & de stylo notariorum consuluit Deci. & infra nu. 12.*

13 *Stylum modo album, modo nigrum.*

15 *Citatio non requiritur quando per partem nihil opponi potest, & tunc sicut prorogatio potest fieri inuito aduersario, multo magis ipso ignorante, & nu. 16. 17. & 36.*

18 *L. non quicquid. ff. de iudi. inductio.*

20 *Appellationem non esse desertam in dubio est pronunciandum, & numero 23.*

21 *Iudex debet potius peccare in tempore, quàm in re.*

22 *Stylus ille præfertur cum quo concurrit præsumptio iuris communis, quando diuersimode stylus obseruatur.*

24 *Ius commune minus debet lædi, quàm sit poßibile.*

25 *Appellanti datur annus, & ex causa biennium.*

26 *Appellari debet intra decem dies, non solùm quando appellatur à diffinitiua, sed etiam quando appellatur ab interlocutoria, & nu. 27.*

30 *Stylus concernens modum agendi potest induci absq; confirmatione superioris, & potest induci coram inferioribus iudicibus, & nu. 31.*

32 *Stylus potest induci absq; citatione partis, nec requiritur obtineri in contradictorio iudicio.*

33 *Procedendi modum omnes actus dicuntur concernere, qui fiunt ante sententiam diffinitiuam.*

34 *Sententiam in dubio accipimus diffinitiuam.*

36 *Stylo curiæ Perusinæ probatum extitit quòd ab anno 1540. usq; in præsentem diem in prorogatione instantiæ non fuit pars citata.*

39 *Stylus ultimus attenditur, cùm præcedentia & sequentia declarent quæ sint in medio.*

40 *Bonsignorus Finettus Romanæ Rotæ Auditor, Perusiæ, & Vmbriæ Gubernator, inclinauit in opinionem Authoris.*

41 *Bonsignor Finettus Romanæ Rotæ Auditor fuit creatus Gubernator Perusiæ, & Vmbriæ à S. D. N. Pio V. & Gubernium ipsius laudatur.*

ARGVMENTVM.

¶ Styli materia hic explanatur exactissimè, quid sit stylus, & quomodo introducatur, & resoluitur per Authorē de stylo curiæ Perusinę, posse prorogari instātiam ad alios quindecim dies, etiam non citata parte.

DOMINVS Carolus de Raneriis Perusia in causa quam habebat cum Francisco Petrino de eadem ciuitare super summa scutorum tricentorum quinquaginta petiit prorogari instan-
1 tiam † recursus ad alios quindecim dies, virtute statuti Perusini, rub. 81. lib primo. versi. addentes dicimus, ubi talia
2 formalia uerba leguntur, † quòd iudex aditus & corā quo causa recursus agitaretur, possit & ualeat si sibi uidebitur metam & terminum dictorum quindecim dierum prorogare ad alios quindecim dies immediatè sequentes, dummodo dicta prorogatio fiat ante lapsum primorum quindecim dierum, & de tali prorogatione rogetur notarius causæ. Apparet in actis me prorogasse instantiam ad alios quindecim dies, ex aduerso replicabatur instantiam primam fuisse peremptam, cùm dicta prorogatio fuerit facta non citata parte, respondebat D. procurator dicti domini Caroli, non fuisse necessariam partis citationem, tum ob
3 uerba dicti statuti, tum ex † stylo curię generalis Perusinę, de quo stylo testificati fuere maior pars dominorum procuratorum Perusinorum, uerùm quia dominus procurator dicti Francisci produxit, ac exhibuit quamplures processus agitatos per multos annos postea in hac curia, in quibus in terminis dicti statuti apparebat in prorogatione instantiæ fuisse citatam partem, extitit super dicto emergenti dabitatum quid iuris, super quo fuit per me data sententia, prout in cedula patet.

Et assumendo partem dicti Francisci uidebatur instantiam esse peremptam.

Primò,

4 Primò, quia licèt † ſtatutum remittat arbitrio iudicis prorogationem inſtantiæ, cenſetur nihilominus ei remiſſum arbitrio boni uiri, & ſic partis citatio uidebatur requiri. Dec. in l ſoror. C de colla. exactiſſimè Mennochi in tract.
5 de arbi. iudi. quæſt. 7. lib. 1. & eſt † regula generalis, l. de unoquoque. ff. de re iudi. quam regulam hodie cum pluribus ampliationibus & limitationibus exornat Ant. Gabr. lib. commu. conclu. 2. concl. 1. in tit. de citationibus.

6 Secundò, quia in † actibus iſtis iudicialibus propriè nõ
7 dicitur conſuetudo, ſed ſtylus, † qui ſtylus, licèt non requiratur induci à toto populo, ſed à maiori parte populi, requiritur tamen illum induci coram magiſtratu habente authoritatem legis condendæ. Alex conſi. 36. in fi. lib. 2. Dec. in rub extra de conſue. col. 3. & conſ. 577. in fi. Crauett. qui melius cęteris hanc materiam declarat in tract de antiqui. temp in 4. par. prin nu. 18. & ultra iſtos idem in fortioribus terminis tenet Grammat. in conſi 1 nu. 18. 19. & 20. quod conſilium eſt in materia fori iudicationis, & reperitur impreſſum immediatè poſt deciſiones eiuſdem Gramma. ubi
8 dicit, quòd ad hoc ut ſtylus ſit † obſeruandus, requiritur quòd ſit confirmatns authoritate ſuperioris mediante aliqua ſua conſtitutione ſeu confirmaticne, poſt Alber. Alex. Iaſ. Fely & alios quos allegat. in caſu uero noſtro non ſolùm non reperitur confirmatus ſtylus à ſuperiore, ſed nec etiam probatur inductus, & ſeruatus tacitè coram Illuſtriſſimis Legatis ſeu Gubernatoribus iſtius prouinciæ, ſed tan
9 tummodo coram † eorum auditoribus non habentibus poteſtatem neq; confirmandi huiuſmodi ſtylum, neq; etiam tacitè inducendi per ſupradicta.

Præterea tertio loco non fuit legitimè probatum huiuſmodi ſtylum, cùm multi cauſarum patroni huius curiæ at-
10 teſtati fuerint adeſſe huiuſmodi ſtylum, † ut pars citetur in prorogatione dictæ inſtantiæ: multi autem citationem huiuſmodi non requiri ex dicto ſtylo depoſuerunt, quare
11 ſtante tali † diuerſitate à iure ſcripto non receditur. Bar. in
12 l. 2. in princ. ff. ſol. matri. & in terminis ſtyli † notariorum tradit

tradit Dec consi. 11.& pro tenui.nu. 12. uulgò enim dici so
13 let † stylum modò album modò nigrum.

Verùm pro parte dicti domini Caroli faciebant plura &
potiora fundamenta, per quæ uidebatur omnino conclu-
dendum dictam prorogationem per me factam non citata
parte subsistere etiam semoto stylo.

Et solidum fundamentum huius conclusionis est dispo-
14 sitio dicti † statuti, quo expressè cauetur per iudicem ad
omnem partis requisitionem posse instantiam prorogari
ad alios quindecim dies, si ergo (ut innuunt uerba dicti sta
15 tuti) per partem nihil † opponi potest, quin prorogatio illa
fiat, sequitur partis citationem minimè requiri, cùm ergo
16 dicta prorogatio possit fieri inuito aduersario, † multo ma
gis ipso ignorante & non citato. l. qui potest ff. de reg. iur.
ubi Dec Cagnol. & alij. idem Dec. in terminis citationis in
consi. 698. in casu. nu. 3. post Oldrad. Rom. & Alex. quos al-
legat. idem tradit infinitos ferè congerens dictus Ant. Ga
briel. d. lib. commu opin. 2. tit de citatio. nu. 333. in 16. limi
tatione. & ista est communis opinio, quando præsertim est
certum, prout in casu nostro, quòd si pars fuisset præsens
17 † non potuisset iudicem uel principem trahere in suam
sententiam.

Secundò facit regula l. non quicquid. ff. de iudic. Non
18 quicquid † (dicit ibi Iurisconsul.) iudicis potestati per-
mittitur, subiicitur iuris necessitate. quam regulam ponit
Felyn. in c exceptionem. nu. 5. quarto casu. extra de excep.
19 & hæc omnia † de facili procedunt, quando uerba dirigun
tur in personam iudicis, prout cantant uerba statuti nostri
de quo loquimur. Hostien. & Imol. in c significauerunt. ex-
tra de testib. Mennoch. in d tract de arbit. iudi quæstio. 7,
nu. 79. lib. 1.

Confert ad hæc iuris regula quæ est in dubio esse pronū
20 ciandum appellationem † non esse desertam, ita ultra lo-
21 ca uulgaria tradit Soci Iun. consi. 31. nu. 2. lib. 3. † adagio
enim fertur potius in tempore, quàm in re: ipsi enim Fran
cisco nihil de suo iure deperit in negocio principali, sed

solùm

solùm aliquantum negocium ipsum principale differtur.

Confirmantur prædicta, quia etsi stylus fuerit diuersimo
22 de obseruatus, magis videtur præualere † ille stylus cum quo concurrit etiam præsumptio iuris, quæ est, quòd in du
23 bio † non præsumatur appellatio deserta, & debet etiã fie
24 ri interpretatio, vt minus lædatur † ius commune. l. 2. C. de noxa act. cum ex dispositione iuris communis detur
25 † annus, & ex causa biennium. auth. ei qui appellat. C. de tempo appell. cum vulgaribus.

Sed quid pluta? innotuit dicta pronuncia D procurato
26 ri dicti Francisci, & non appellauit, † intra debitum tempus, ex quo fecit dicta pronuncia transitum in rem iudica-
27 tam, & vtiq; dicta appellatio † debet fieri intra decẽ dies, non solùm quando appellatur à diffinitiua. auth. hodie. C. de appell. sed etiam quando appellatur ab interlocutoria. glo. in c significauerunt. extra de testib. Bal. & Ias in l. si ab arbitro. ff. qui satisda. cogan. Marant in tract. iud par. 6. nume 202. versi. tertiò principaliter.

28 Accedat prædictis, quia licèt stylus † non possit induci nisi coram superiore habente potestatem legis condendæ, vel cum confirmatione ipsius superioris, hæc tamen proce
29 dunt † quando agitur de totali preiudicio causæ, & nego-
30 cij principalis: sed quando stylus cõcernit † modum agendi (prout in casu nostro) tunc non requiritur confirmatio,
31 & stylus iste potest † induci etiam coram inferiori iudice. Ita notanter tradit Aym. Crauett. in tract. de antiqui. tẽpo. in 4. par. allegat Bartho. Soc. consi 36. nu. 2. & consi. 39. col. 5. lib. 4. vbi dicit Crauett. post alios non requiri citationẽ,
32 neq; quòd fuerit dictus stylus obtentus † in contradictorio iudicio, & de citatione. idem vltra eos tradit Afflict. decisi. 391. nu. 5. & licèt Crauett. exprimat prędicta habere locum, quando stylus concernit modum procedendi,
33 mihi videtur includi casus noster, nam † omnes actus dicũtur concernere modum procedendi, qui fiunt ante sententiam diffinitiuam, vt tradunt Doct. in l. cunctos populos. C. de summa Trini. & fid. catho. & debet intelligi doctri.

Docto.

34 Doct. † de sentãtia diffinitiua,& cognitionis negocij prin cipalis.arg.not.in l. 1.ff.si ager vect. vel emph. pet.

Contraria non obstant,quia tũc requiritur citatio, quã-
35 do † uerba non sunt directa in personam iudicis, ut supra ex Mennoch.dicebam,quæ citatio non est necessaria,quã-
36 do † pars non potest contradicere,& in stylo tunc requiritur cõfirmatio superioris, uel quod fuerit inductus coram superiore habente potestatem legis condendæ,quãdo tra-
37 ctaretur de stylo † concernente negocium principale,non autem modum procedendi,ut Crauett.post alios dicebat, & licèt stylus ille fuerit diuersimode obseruatus,tamen in
38 hoc concordant causarum patroni,quòd à † banno 1540. usq; in pręsentem diem de stylo nõ fuerit citata pars, & sic
39 ultimus iste stylus est attendendus, cùm præcedentia † & sequentia declarent quæ sunt in medio.Ruy.consi. 114. nume. 7. 8. & 18. lib. 3.

Sed etiam semoto stylo in terminis dicti statuti iudicaui posse fieri prorogationem ad alios quindecim dies, etiã non citata parte,licèt,quãdo præcederet citatio,esset abũdare cautela,feci uerbum de hoc casu coram me pendente cum Reuerendissimo domino patrono meo obseruandissi-
40 mo, Domino † Buonsignoro Finetto Senensi, Romanę Rotæ Auditori, ad præsens Perusiæ & Vmbriæ generali Gubernatore, qui inclinabat in meam sententiam,cùm præsertim iam instantia fuerit prorogata, & ita iudici uisum fuerit,adeo quòd alacriori animo steti in meam sentẽtiam,audita opinione Reuerendissimi Domini mei,qui ob eius uir-
41 tutes, † & præsertim ob scientiam profundam legalem annis proximè elapsis fuit coaptatus in numero dominorum auditorùm Sacri palatij Apostolici, & ad præsens à Summo Pontifice Pio V. fuit deputatus ad hanc prouinciã moderandam & gubernandam,quippe qui in præsenti gubernio ius suum unicuiq; tribuit, & pacatam ciuitatem hanc & prouinciam restituit cum laude, amore, ac timore omnium. Scripsi cedulam ad fauorem dicti domini Caroli cõtra dictum Franciscum Petrinum, manu Ser Simonetti

Perusini, Notarij Curiæ generalis, licèt crediderim non fuisse publicatum, & partes fecisse concordiam. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO XCVII.

SVMMARIVM.

1 *Transactioni contrauenient, efficitur periurus.*

2 *Remedium l. 2. C. de rescind. uendi. secundùm aliquos, non habet locum in uenditione iurata.*

3 *Remedium d. l. 2. non habet locum quando est facta uenditio cum pacto redimendi, quia debet fieri æstimatio cum dicto pacto.*

4 *Vendita res cum pacto redimendi ualet minus triginta florenis pro quolibet centenario florenorum, & nu. 5. & 6.*

7 *Testes debent deponere rem ualere tot cum illo pacto redimendi, & non simpliciter, aliàs non probant, immo licèt articuletur, difficiliter tamē probatur per testes presertim idiotas.*

ARGVMENTVM.

¶ Remedium l. 2. C de rescin. vendi. non habet locum, quando est facta venditio cum pacto redimendi, nisi testes deponant de valore rei, etiam adhibito pacto illo redimēdi, quod quidem pactum facit ualere rem minoris precio triginta pro quolibet centenario, & propterea est articulādum & probandū de valore rei adhibito dicto pacto, materia notabilis, quotidiana, & quolibet die cōtingēs in facto.

BERTVS Marci Roberti de villa Pontis Cipporum, uendidit D. Elisabettæ Nicolai detto da l'occhio duas eminas terræ sitæ in pertinentiis castri Lidarmi, in uocabulo, li termini, iuxta sua notissima latera pro fiorenis 60. pro qualibet emina,

cum

cum pacto quòd dicto Berto liceat pro eodem precio redimere dictas duas eminas terræ intra terminum trium annorum, elapso dicto termino trium annorum præfatus Bertus conuenit dictam Elisabettam sub prętextu quòd in dicta uenditione fuerit enormissimè læsus, probauit per multos testes dictas terras tunc temporis ualere non solùm dictos sexaginta florenos, sed etiam centum triginta pro qualibet emina, & propterea tanquam læsus ultra dimidium iusti precij instabat dictum instrumentum rescindi, iuxta dispositionem l. 2. C. de rescin. vend.

Putaui tamen ex infrascriptis huiusmodi remedio non esse locum.

1 Primò, quia † contr aueniendo est effectus periurus, ad not. in l. si quis maior. C. de transact.

2 Secundò, quia † remedium d l. 2. non uidetur habere locum in uenditione iurata, ut dicit Cagnol in d. l. 2. nu. 91. uersi quæstio frequens. hoc tamen non firmo, sed me remitto ad not per Cepha. consi. 34. nu. 26 lib. 1. Bursat. consi. 9. nu. 36. & consi. 117. nu. 15. lib. 1.

3 Tertiò, quia † remedium d. l. 2. non habet locum, quando est facta uenditio cum pacto de redimendo, quia tunc debet fieri æstimatio rei uenditæ cum dicto pacto de reuẽdendo, ut tradit Tiraquell. in tract de utroq; retract. in præ
4 fatione, nu. 25. & res uendita cum dicto † pacto censetur ualere minori precio florenorum triginta quolibet centenario florenorum, ut præfatus Tiraquell dicit in dicto
5 loco, nu. 20. & de commu. testatur, adeo quòd si res † uendita fuit pro florenis centum pro qualibet emina, cum dicto pacto, communiter debet iudicari commune precium esse florenorum septuaginta propter onus dicti pacti de redimendo, ut per Tiraquell. d. loco, d. nu. 20. & 25.

6 Quæ res † uendita cum dicto pacto debet minori precio æstimari, ut dicebam, & ultra Tiraquell. idem uoluit Abb. & Doct. in c. ad nostram. extra de emp. & uẽdi. Ias. cõs. 151. 2. col. & 153. col. 4 lib. 4. Soc consi. 248. in fi. lib. 2. & 57. lib. 4. Crauett. consi. 145. nu. 9. Dec. consi. 167. & 338. Paris cõ-

sil.83.nu.37.lib 2.Corn.consi.141.litera enim.lib.1.Ruyn. consi.66.nu.9.lib.4.Cagnol in repe.l.2.nu.16.nu.36.C. de rescind.uend.Soc.Ias.& Rip.in l.1.§.etsi hęres.ff.ad trebell. & quod ualet centum cum dicto pacto, ualet septuaginta.Soc.consi.15.col pen lib.1. quem refert & sequitur Rolan.à Valle cősi.96.nu.38.& seq.lib.2.ubi nu.42. post alios dicit,quòd probando quis simpliciter precium rei non de
7 bet obtinere † in remedio l.2. sed debet probari rem esse tanti ualoris cum illo pacto. Allegat Ruyn.consi.16.nu 5. lib.4.& Cagnol in d l.2.nu 16. aliàs uenit absoluendum, quod est admodum notandum, quia ego multoties uidi
8 † hoc articulari, sed nunquam probari, nec mirum, quia cũ isti termini sint de apicibus iuris, & nisi testes sint literarũ expertes, uix possunt percipere efficaciam istius propositionis, & consequenter concludenter probare, ex quibus motiuis inclinatum decreueram sententiare cőtra dictum Bertum, reduxi tamen partes ad quamquam concordiam, & de consensu partium sententiaui, & sententia ab ambabus partibus fuit acceptata, manu Ser Philippi Perusini, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO XCVIII.

SVMMARIVM.

1 *Statutum siue constitutio tunc ligat, quando est in usu, & onus probandi fuisse in obseruantia, incumbit fundanti se in statuto, siue constitutione, & nu. 2.*

3 *Minor pars non potest praeiudicare maiori parti, & infra nu. 6.*

4 *Ex facto ius oritur.*

5 *Constitutio semper loquitur tanquam lex.*

ARGVMENTVM.

¶ Statutum, siue constitutio tunc ligat, quando est in usu, & fundans se in statuto, siue constitutione debet pro-

bare esse in usu, & minor pars uniuersitatis non potest prę-iudicare maiori parti, uide hic lector quid determinetur per Authorem, in collegio artis clauariorum ciuitatis Perusiæ, quæ determinatio poterit sæpe deseruire in aliis collegiis & uniuersitatibus.

PRIORES & Propositi artis clauariorum ciuitatis Perusiæ egerunt contra multos clauarios aduenas, ut soluerent gabellas solitas, iuxta eorum matriculas quas produxerunt, præfati clauarij aduenę recusabant soluere dictas gabellas asserentes dictam matriculam ullo unquam tempore fuisse obseruatam, nisi quoad Perusinos, & continuò habitantes Perusię, asserebantq; dictas constitutiones non fuisse simpliciter cõfirmatas, sed quatenus sint in usu, ita enim cantat confirmatio Illustrissimi & Reuerendissimi Cardinalis Ariminẽsis, tunc temporis Perusiæ & Vmbriæ Legati, & aliæ confirmationes Illustrissimorum Legatorum, & Reuerendissimorũ Dominorum Gubernatorum pro tempore existentium, quo fit ut primo aspectu uideretur dicendum dictos clauarios aduenas minimè teneri, non obstante dicta matricula,
1 quæ cùm non sit in usu eos non ligat, lex enim, † statutum, siue constitutio tunc ligat, quãdo uidelicet est in usu, aliàs secus. c. 1. ubi latè Fely. extra de treuga & pac Soc. in l. si filius eius nu. 7. ff de libe. & posthu Dec consi. 469. ponderando. nu. 8. Paris. consi. 105. nu. 8. lib 4. Cepha. consi. 136. nu 18. lib. 1. Rolan. à Valle consi 99. nu 39. lib. 2.

Et ipsi clauarij aduenæ habent intentionem fundatam,
2 cùm non ad ipsos, sed à parte asserente statutum siue † constitutionem fuisse obseruatam incumbat onus probandi, ut post alios tradit Rolan. d. consi. 99. nu. 39, lib. 2.

Immo non sufficit statutum, reformationem, siue legem esse obseruatam à minori parte populi, sed requiritur fuisse
3 se obseruatam à maiori parte populi, ne sit † in potestate minoris partis pręiudicare maiori parti, ita dicit Paris con sil. 105. nu 9. lib. 4. adeo quòd licèt aliqui ex clauariis adue

nis

nis ſoluerint dictas collectas, non potuerunt afferre prȩiudicium maiori parti aliorum clauariorum, vt tradit Pariſ. d. conſi. 105. nu. 9 lib. 4. & hæc erat quæ excogitaui facere contra dictam artem, quæ verè nil faciunt ſi factum, prout
4 iacet, intelligatur, † cùm ex eo ius oriatur. l. ſi ex plagiis. ff. ad legem Aquil.

Præſupponendum eſt igitur in facto, quòd conſtitutio cantat, quòd tam clauarij degentes Peruſiæ, quàm alij forenſes teneantur ſoluere arti dictorum clauariorum tale quid.

Præſupponendum eſt etiam quòd per camerarios dictæ artis fuit probatum in proceſſu dictam conſtitutionem eſſe in vſu.

Demum eſt præſupponendum in proceſſu fuiſſe deductum & probatum maiorem partem clauariorum forenſiũ conuerſantium Peruſiæ perſoluiſſe dictas collectas, adeo quòd concurrunt omnia requiſita ad hoc, ut iſti teneantur ad ſolutionem dictarnm collectarum.

Concurrit primò conſtitutio, ſiue matricula quæ ſem-
5 per loquitur tanquam lex. l. Arriani ff. de † act. & obliga. quȩ quidem matricula, vt in prȩſuppoſitis affirmabam, ſemper fuit in vſu, prout requiritur, ad not. per Doct. in d. c. 1. extra de treuga & pac Dec d. conſ. 469. ponderando. nu. 8. Pariſ. conſi. 105. nu. 8. lib. 4. Ceph. d. conſi. 136. nu. 18. lib. 1. Rolan. à Valle d. conſi. 99. nu. 39. lib. 2.

6 Fuerunt † etiam probatæ ſolutiones à maiori parte dictorum clauariorum forenſium eſſe factas, vt requiri dicebat Pariſ. d. conſi. 105. nu. 9. lib. 4. propterea cùm omnia requiſita fuerint probata, ego ſententiaui ad fauorem dictæ artis clauariorum contra clauarios aduenas & forenſes recuſantes ſoluere, manu Ser Raynaldi de Rubeis, Notarij Peruſini. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECI-

DECISIO XCIX.

SVMMARIVM.

1 *Mulier nubendo censetur omnia sua bona tradidisse in dotem, & infra nu. 2. præsertim quando uir esset dignus tanta dote, & infra num. 3. uel secundùm Bal. dos debet constitui arbitrio boni uiri, & infra nume. 4. interueniente maximè patientia, sed contra, ut infra nu. 8. & est commu. opi. ut infra nu. 26.*

5 *Matrimonia ex generali consuetudine non contrahuntur sine dote.*

6 *Dos incerta debet declarari pro modo facultatum, & dignitate personarum.*

9 *Matrimonium potest stare sine dote.*

10 *Dotis constitutio præsumi non debet, cùm sit quid facti.*

11 *Dos dicitur uariabilis, & quando maiores, & quando minores dotes constituuntur.*

12 *Dos est titulus qui non præsumitur.*

13 *Patientia quando præiudicet.*

14 *Mulier simpliciter nubendo censetur constituere marito dotem sibi relictam in testamento.*

15 *Mulier simpliciter secunda uice nubens, censetur constituere eandem dotem quam constituerat primo uiro, & nu. 16. si tamen plures habuisset uiros, quoad istud lucrum attenderetur ultima dos, & nu. 17.*

18 *Medicus diuersis uicibus ab aliqua communitate conductus, si denuo conducatur ab eadem communitate, censetur cõductus cum salario, quod ultima uice habuit à dicta communitate.*

19 *Vxor confitendo legitimè se constituisse dotem uiro, sibi præiudicat.*

20 *Vxor sibi præiudicat, quando permittit ipsa sciente uirum possidere eius bona tanquam dotalia, limita ut per Authorem infra nu. 21. & nu. 22. quando uidelicet uxor posset se obligare absq; præsentia consanguineorum, & uxor esset maior.*

23 *Consuetudine siue statuto induci potest, ut uir lucretur certam partem dotis, etiam nulla facta constitutione dotis.*

24 *Vxor dicens uiro, do tibi bona mea, intelligitur dare in dotem, licèt hoc nõ dixerit, & sic præmoriente uxore uir lucrabitur partem dotis statutariam.*

25 *Maritus superlucratur dotem, etiam nulla facta constitutione dotis, quando uir esset dignus tanta dote, & uxor tali uiro indiguisset, pro recuperatione suorum bonorum.*

ARGVMENTVM.

¶ Decisioni huic qui vigilanter incumbet, absq; reuolutione chartarum inueniet cumulatas omnes & singulas limitationes, quando vir superlucretur partem dotis statutariam etiam nulla à principio constituta dote, quandoquidem regulariter non constituta dote vir nihil superlucretur, cùm ex commu. opin. censeatur contractum matrimonium sine dote.

DOMINA Horatia filia dominæ Elisabettæ de villa Tuori, comitatus Perusiæ, egit aduersus quendam Ceccum Mariam pro relaxatione quorundam bonorum, tanquam ad se spectantium & pertinentium, qui præfatus Ceccus Maria dicebat tertiam partẽ dictorum bonorum pertinere, vigore statuti Perusini permittentis virum superlucrari tertiam partem dotis, quando mulier prædecedit in matrimonio, cùmq; præfata domina Helisabeth mater dictæ dominæ Horatiæ præmortua fuerit in matrimonio, iure merito putabat ipsi competere retentionem dictæ tertiæ partis bonorum, ex aduerso replicabatur pręfato Cecco Mariæ non competere aliquam retentionem, cùm nulla à principio fuerit constituta dos: fuit igitur dubitatum, an ex quo dictæ dominæ Helisabettæ nulla fuit constituta dos, ipse Ceccus Maria possit superlucrari dictam tertiam partem dotis saltem arbitrio boni uiri constituendę.

Ad fauorem dicti Cecchi Mariæ facere videntur infrascripta.

1 Primò, † quia mulier simpliciter nubendo censetur omnia sua bona tradidisse in dotem. l. dotem. & l. diuus. ff. de

iur.

iur.dot. l.cùm maritus.§.Titius.ff.de pact. dota. l. in his. §.
2 vxor. ff. sol. matri. vbi probatur, † quòd mulier contrahendo matrimonium cum aliquo, tacitè ei videtur constituere bona omnia in dotem, & fuit de mente Aristot. relatis
3 per glo. in l mulier bona. in prin. ff. de iu. dot. † quando maximè vir esset dignus tanta dote, idem tenuit Bar. in l. si cõstante. in 4. quæst. 3. quæst princi. ff solu. matri. & in l. fi. ver. sed quid si tradidit ff. de senten. quæ pro eo quod interest. Abb. consi. 46. in 2. dubio. lib. 1. & Bal. in consi. 100. lib. 4.
4 vbi dicit † saltem deberi dotem marito arbitrio boni viri,
5 & inter alia allegat rationem, † quia matrimonia ex generali consuetudine non contrahuntur sine dote, & quando
6 † dos est incerta, debet declarari pro modo facultatum & dignitate personarum. l. cùm post. § gener. & l. quęro. ff de iur. dot. Alex consi. 159. visis instrumentis. ad fi lib. 7. ita ẽt arguit Soc. Iun consi. 8. in præsenti. nu. 13. lib. 2. pręsertim
7 quando † interuenit saltem patientia, prout in casu nostro, quia secundùm Soc. Iun. vbi supra opin. Bal videtur probabilis & æqua, & eam sequitur Ias. in rub. ff. sol. matri. col. 5. versi adde quòd Bal. Iac. de Sancto Georgio in l. mulier bona. ff. de iur. dot.

8 Sed ad fauorem dominæ Horatiæ † iura & doctrinę quãplurimę Doct. reperiuntur, adeo quòd (vt ex infrascriptis apparebit) ista sit recepta, & communis Doct. opinio. quã tenuit in terminis legum monarcha Bar. in sua solẽni disputatione, incip. mulier habens magnum patrimonium, quæ est quęstio 7. in qua quidem disputatione per decem fundamenta hanc vltimam partem comprobat, & defendit, hanc eandem opinionem tenuit Bal. sibi contrarius in l. nulla. 2. col. uersi. sed pone. C. de iur. dot. Rom. consi. 44. col. 2. Castren consi. 283. col. 2. cum consi. 56. Corn. cons. 127. 2. col. lib. 4. Alex consi. 144. lib. 5. Guid. Pap. decisi. 499. Hippol. sing. 588. Ias. sibi contrarius in l si constante. col. 32. ff solu. matri. Soc Iun. consi. 8. lib. 1. Dec. in authen pręterea. nu 6. ubi etiam Curt C. unde uir & uxor Gozad. cons. 33. nu. 20. Dec. consi. 521. & nouissimè Rolan. à Valle in tract. de lucr.

dot.queſt.71.ubi de communi teſtatur.& quæſt.74. in qua quæſt.71.nu.7.allegat ultra prædictos Alex.conſ.122.col. 2.in fi.lib 7.Soc.conſi.81 col fi lib.3.Bal.Nouell.in tracta. de dot.in 6.par.ſpec.14.Campeg.in eod. tract. in 5. par. q. 99.Calcan.conſi.11.col.1.Dec.conſi.521.col 3.Bertrand. conſi.160.col.2.lib.2 Pariſ.conſi.42.lib.4.col.5.Curt.Iun. conſi.168.col.2.

Et licèt plura fundamenta allegentur, tria tamen ſunt, uel quatuor quæ ſtringunt.

Primùm, quia non eſt de eſſentia matrimonij dos, ſine
9 qua matrimonium † poteſt ſtare,non è contra.l. cùm multæ.C.de dona.ante nup l.3.ff.de iur.dot.Saly. in auth. maximis.C de inceſt.nup.Rolan à Valle in tract.de lucr.dot. quæſt.101.quid ſi ſtatutum.nu. 2.

Cùm ergo matrimonium ſtet ſine dote,& in caſu noſtro dos aliqua non fuerit conſtituta,cùm ſit quid facti, conſti-
10 tutio † iſta dotis prȩſumi non debet, cùm facta non præſumantur.l.in bello §.factæ.ff.de capt.& poſtli.reuer.cum ſi-
11 milibus prȩſertim cùm dos † ſit uariabilis, & quando maiores, & quando minores dotes conſtituantur; aliquando in pecunia numerata,aliquando in bonis ſtabilibus. Rolã. in d.quæſt.71.nu.6.

12 Secundò, † quia dos eſt titulus,qui titulus non præſumitur § aliæ.Inſtitu.de act.& tantùm ea dicuntur dotalia quȩ in dotem dantur.l ſi ego.§.dotis.ff. de iur. dot.

13 Tertiò,quando † aliquis patitur fieri aliquid in re ſua, & ille qui facit,timetur,& reueretur,iuxta l.1.C de bon.mat. Auth.de nupt.§.ſi uerò collatio.4. talis patientia non prȩiudicat,ut etiam dicit Bar.in d.diſputa.mulier habens amplum patrimonium.nu.3. & dicitur poſſidere iure familiaritatis.ff de acquir.poſſ.Dec.conſi.400.Rolan. à Valle conſil.76.nu.26.lib.1.

Limitatur tamen iſthæc communis opinio, ut colligere ſparſim potui aliquibus modis,licèt à Docto. non ita clarè hæc explicentur.

14 Primò, † quando uxori eſt relicta dos à patre,uel alio,ét

in te-

in testamento, uel alia dispositione etiam imperfecta, quia tunc mulier etiam simpliciter nubendo censetur constitue re uiro dotem sibi relictam, & sic præmoriēte uxore in matrimonio uir lucrabitur partem statutariā. Soc. Iun. cōsi. 8. nu. 14. 15. & seq lib. 2.

15 Secundò fallit, † quando mulier habuisset alium uirum, cui cōsignasset determinatam dotem, tunc etenim ex quo etiam nubendo simpliciter intelligitur eādemmet dotem
16 † constituisse secundo uiro quæ primo uiro fuit constituta. glo. in auth. sed quamuis. C. de rei uxo. act. Riminal. consil. 105. nu. 2. & nu. 11. lib. 1. & consi. 63. nu. 4. iste secundus uir etiam non facta aliqua constitutione dotis lucrabitur partem sibi debitam uigore statuti siue cōsuetudinis Soci. Iun. d. consi. 8. nu. 18. lib. 2. & consi. 29. in fi. lib. 1. Rolan. à Valle de lucr. dot. quęst. 75. Hoc tamen non intelligas pro-
17 cedere, quando † uxor plures habuisset uiros, quibus diuersas dotes dedisset, nam attenditur dos ultimo uiro constituta quoad superlucrandam dotem. Ruy. cōsi. 137. nu. 5. lib. 4. Paris. cōs. 34. nu 3. lib. 3. ob quæ aliàs terminaui quæ-
18 stionem in contingentia facti in quodam † medico qui diuersa habuerit salaria à quadam communitate, fuit demū reconductus idem medicus ab eadem communitate cum salariis solitis, ego dixi intelligi constitutum salarium, iuxta id, quod ultimo loco habuit. quod not.

19 Tertiò, quando † mulier aliquando cōfessa fuisset præsente uel absente parte, dūmodo cōfessio legitimè probet, dicitur talem dotem eius uiro cōstituisse. Soc. Iun d. cōsil. 8. nu. 19. lib. 2 Soc. Sen. consi. 60. col. 2. lib. 1. Rolan. à Valle de lucr. dot. quæst. 74. nu. 12.

20 Quartò, quando uir † publicè & palàm etiā sciente uxore diceret se possidere dicta bona tanquam dotalia, quia tunc ex ista patientia absq; contradictione uidetur constituta dos. Bertran. consi. 160. in fi. Calcan consi. 11. uers. adest & alia præsumptio. Rolā à Valle de lucr. dot. quest. 74. in fi. ubi dicit dictam limitationem esse menti tenendam, quia per eam datur cautela marito capienti uxorem sine

 dote,

dote, & quæ patitur eius bona poſſideri per uirum ut inducatur titulus dotis, teſtibus aſſerat, & dicat dicta bona tenere & poſſidere titulo & nomine dotis, quia tunc per mortē eius non poterit priuari lucro dotis de quo in ſtatuto. hāc tamen limitationem intelligerem procedere, quando mulier poſſet ſe obligare abſq; præſentia proximiorum, nam ſi ſtatuto non requireretur præſentia proximiorum, obliga-
21 tio ſubſiſteret, aliàs ſecus eſſet ſine dicta præſentia † ob timorem fraudum, cui mulieres ſubiacent. Bar. in l. tranſactionem C. de tranſact Soc. in l. 1. nu. 6. ff de reb. dub. Cephal conſi. 109. nu. 12. lib. 1. quia ſi non poſſet mulier abſq; dicta præſentia facere hic expreſsè, multo minus poterit facere tacitè. Secundò declararem hanc limitationem non
22 procedere in muliere † minore, quia præſumitur ſimplex & ignara, apta magis ut decipiatur, quàm ut decipiat. l. 1. de minor. Dec. conſi. 45. nu. 1, & conſi. 203. nu. 5. Ruy. cōſi. 60. nu. 25. lib. 3. Ceph. conſi. 109. nu. 15. lib. 1.

23 Quintò limitatur, & fallit, quando † adeſſet conſuetudo, ſiue ſtatutum, quòd etiam nulla facta conſtitutione dotis uxor intelligatur omnia eius bona dediſſe in dotem uel aliam partem bonorum, tunc etenim ſtante tali conſuetudine uir lucrabitur partem dotis, etiam nulla facta conſtitutione dotis. Bar. in auth. res quæ col. 3. C. commu. de lega. Alex cōſi. 144. col. 2. lib. 5. & 122 col, 3. lib. 7. Curt. Iun. in auth prẹterea col. 8. uerſi. tertiò limita. C. unde uir, & uxor. Rolan à Valle de lucr. dot. quæſt. 71. in fine.

24 Sextò fallit, quando † mulier diceret uiro ſuo, do tibi bona mea, quia etſi nullam dotis fecerit mentionē, nihilominus intelligi debet in dotem, adeo quòd præmoriente uxore ſine liberis uir lucrabitur partem dotis ſtatutariam. Rolan. à Valle de lucr. dot. quęſt. 72. per totam quæſt.

25 Septimò fallit, quando † maritus eſſet dignus tanta dote, & mulier tali uiro indigeret pro conſeruatione bonorum, & quòd maritus recuperauerit bona ſciente uxore, & ad libitum ſuum de eis depoſuerit. Calcan. conſi. 11. Rimi nal. conſi, 105. nu. 1. lib. 1.

In casu nostro nullum prædictorum interuenit, sed eramus simpliciter in dispositione iuris, propterea sententiaui ad fauorem dictæ dominæ Horatiæ contra dictum Ceccum Mariam, quòd videlicet non superlucretur aliquam partem dotis.

Non obstat consi. Bal. 100. lib. 4. & alia allegata, quia cō
26 tra eum est † commu. opin. vt dicit Rolan. à Valle de lucr. dot. q. 71. & Soc Iun. consi. 8. lib. 1. & 29. lib. 2. manu Ser Adriani Perusini, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO C.

SVMMARIVM.

1 *Mutuum probabitur per testes qui uiderint mutuare pecuniam, licèt quantitatem ignorent, & poterit deferri iuramentum suppletorium, & nu. 2. si tamen summa sit modica, & nu. 4.*
3 *Iudex taxat quantitatem.*
5 *Iudicum potestas est maxima in causis breuibus.*
6 *Iuramentum suppletorium defertur in causis paruis.*
7 *Iuramentum prædictum defertur etiam in causis magnis, quando esset plusquam semiplenè probatum.*
8 *Probatum dicitur plusquam semiplenè, quando sunt duo testes, unus integer, alter non, uel sunt alia cum uno teste indicia.*

ARGVMENTVM.

¶ In hac breui, licèt succi plena, decisione determinatur, an sit deferendum iuramentum suppletorium, quando probatur mutuum, sed non quantitas mutuata, quod iuramentum datur in causis paruis, nisi fuisset plusquam semiplenè probatum, quia tunc datur etiam in causis magnis,

GREGO-

GREGORIVS hoſpes, aliàs il Bianco, petebat cuidam Petro de monte Aguto quã dam pecuniarum ſummam licèt minimã, ex quo præfatus Petrus in hoſpitio dicti Gregorij pluries manducauerat & biberat, cùmq; dictus Petrus hoc negaret, induxit nonnullos teſtes, conteſtes dictum Petrum confeſſum fuiſſe eſſe debitorem pro prędicta cauſa dicti Gregorij, ſed neſciebant quantitatem, & cauſa redacta ad ſententiam fuit dubitatum, an præfato Gregorio fuiſſet deferendum iuramentum ſuppletorium pro declaranda quantitate in qua erat creditor, & dubium faciebant allegata per Iaſ in repet. l. admonendi nu. 202. & ſeq. ff. de iureiur. ubi
1 dicit Iaſ. poſt Barto. quòd ſi † quantitas poteſt probari per alias coniecturas, puta quòd Titius petiit à Sempronio decem mutuo, certè per iſtos alios teſtes qui viderunt numerari pecuniam, licèt quantitatem ignorent, mutuum probabitur, allegat etiam Bal in l. data opera C. qui accuſa. nõ poſſunt. & Caſtrenſ. in conſi. 112. incip. in cauſa quę vertitur. & alia de quibus ibi per Iaſ. ſed in caſu noſtro non adſunt aliæ coniecturæ, meritò non videbatur eſſe locum iuramento ſuppletorio.

Pro dicto hoſpite faciebat in terminis caut. Cępol. 210. aliquis. vbi dicit poſt Rayne. de Foli in l. 1. ff. de in litem iu
2 ran ſi † mutuaui frumentum, & probem mutuum, licèt non quantitatem, poterit deferri iuramentum ſuppletorium ſuper quantitate, & refert D. Rayn. aſſerentem ita fuiſſe iudi-
3 catum, dummodo † tamen iudex poſſit taxare dictam quãtitatem, licèt alleget Bar. aliter tenentem in l. admonendi. in 11. col. ff. de iureiur. ſecundùm quam cautelam ego ſententiaui ad fauorem dicti hoſpitis, deferendo iuramẽtum ſuppletorium, licèt non adeſſent aliæ coniecturæ. bene verum eſt quòd ex eo inclinaui in ſententiam Cæpol. eſſe locum iuramento ſuppletorio abſque aliis coniecturis, quia
4 † ſumma erat modica: ſi enim ſumma fuiſſet magni momẽti, ego potius ſequutus fuiſſem opi. Bar. Iaſ. & aliorũ quàm

Cæpol.

Cæpol. tenentium dicto iuramento non esse locum, nisi cō currant aliæ coniecturæ, quod voluit etiam Crauett. consi. 198. nu. 9. vbi Bar, Alex. Ias & Dec. allegat. tum quia mihi magis videtur vera, tum etiam quia maioribus authoritatibus est fulcita, manu Ser Philippi Perusini, Notarij Curiæ. lis. Et non sunt multi dies, quòd sententiaui ad fauorem cuiusdam principalis D. Ludouici Gerardi secundùm d. cautel. Cæpol. dictus enim principalis D. Ludouici probauerat se esse creditorem in quadam parua olei quãtitate, ego attenta parua quantitate mandaui esse deferendum iura-

5 mentum suppletorium: † maxima enim est iudicum potestas in causis leuibus, breuibus, paruisq; diffiniendis, præsertim in iuramento probationũ suppletorio, quod in cau-

6 sis † paruis non in magnis defertur. Ias. in repet. l. admonendi. nu. 222. ff. de iureiuran, Soc. in tract. fallent. reg. 204. fallen. 21. Mennoch. in tract. de arbit. iudi. casu 72. nume. 1. lib. 2. cent. 1.

7 Quando tamen esset plusquam semiplenè probatum, † iuramentum suppletorium deferreretur etiam in causis magnis & arduis. Gozadi. consil. 11. nume. 18. Crauett. qui multos cumulat consil. 198. nume. 10. Alexan. consi. 122. in fine. libro secundo. Rolan. à Valle consilio 26. in fine. libro primo. Bursat. consilio trigesimo nono. numero trigesimo sexto. libro primo. Cephal. consilio 141. nu. 20. libro primo. Natt. consilio 305. numero quinto. Gram. mat. decisio. 42. numero duodecimo. Petr. Duenna reg.

8 300. limita. prima. & tunc † diceretur plusquam semiplenè probatum, quando sunt duo testes, vnus integer, alter non, vel sunt alia cum vno teste indicia, vt latè per Boer. post multos. decisi. 85. nu. 4. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECI-

DECISIO CI.

SVMMARIVM.

1 *Transactio nisi obseruetur, potest rediri ad actionem primæuam, & subuenitur etiam actori condictione ob causam, & nu. 2. quando tamen res euincitur in parua quantitate, & sine culpa alterius transigentis, sed potest agi de euictione, ut nu. 10. & 16.*

3 *Transactioni contrauenire dicitur, qui non soluit in tempore, etiam in re minima, & nu. 4.*

5 *Scriptura est de substantia ad ualiditatem actus, quando ita partes conueniunt, hoc tamen nõ procedit simpliciter, sed quãdo annullatur actus, & nu. 13. ubi declaratur doctr. Castrens.*

6 *Transactione media promittens dare prædium tenetur dare liberum, & potest rediri ad primæuam actionem, & nu. 7.*

8 *Creditori debet assignari res quæ euinci non possit.*

9 *Recessum à priori obligatione tunc dicitur, si res ita assignetur, quod euinci non possit.*

10 *Transactio non rescinditur etiam quòd euincatur fundus, si non euincatur culpa consignantis fundum, sed potest agi de euictione, & nu. 16.*

11 *Lites finitæ non debent instaurari, & nu. 21.*

12 *Fraudibus est obuiandum.*

14 *Emphyteotica bona possunt alienari, reseruato consensu domini directi.*

15 *Dolus in dubio non præsumitur in materia transactionis.*

17 *Solui non potest una res pro alia inuito creditore, secus eo consentiente, & nu. 18. & si soluat alteri de commissione creditoris, debitor liberatur ope exceptionis, & nu. 19.*

20 *Attenditur id, quod principaliter agitur.*

ARGVMENTVM.

¶ Transactio non rescinditur quando aliquid in transactione assignatum euincitur sine culpa consignantis, & id, quod euincitur non est quantitas notabilis. & concordantur opiniones Doctorum in l. si pro fundo. C. de transactio.

TISEVS

TISEVS de Berardis de castro montis Abbatis, comitatus Perusiæ, transegit cum aliis de Berardis, cum quibus diu litigauerat cedens omnia eius iura & actiones, & versa vice alij de Berardis dederunt ipsi Tiseo florenos mille in pecunia numerata præterquam petium terræ ęstimatum pro precio 140. florenorum, quod quidem petium terræ ex quo ipsi Tiseo fuit datum post transactionem, & ei fuit euictum, tẽtauit rescindere dictam transactionem, & redire ad primæuam actionem, huiusmodi causa fuit coniunctim commissa Magnifico Domino Hieronymo Mẽghino collegæ meo honoran. & mihi, & pluries discussa causa hæc faciebant ad fauorem dicti Tisei.

Nam aduersus inobseruantes transactionem ille cui non
1 obseruatur transactio, potest † redire ad actionem suam primæuam. l. tale pactum § qui prouocauit ff. de pact. vbi glo. Bar. & Bal. nu. 6. & in reo non obseruante est tex in l. siue
2 apud acta. C. de transact. subuenitur etiam † actori condictione ob causam. l. si quis accepto. & l. fin. ff. de condi. ob cau. Curt. in l. siue apud acta. nu. 48. C. de transact.

3 Contrauenire † dicitur transactioni qui non soluit in tẽpore illud ad quod soluere tenebatur. Curt. post Paul. de Cast. & Alex in l. si quis maior. nu. 31. C. de transact. etiam
4 si in † minimo contrauenisset. Alex. in l. in executione. §. item si ita ff de verb obli. & in consi. 106. col. 6. lib. 3 Dec. in l. cum proponas. C. de pact. Grat. consi. 4. nume. 16. & 17. lib. primo.

Sed Octauianus & fratres de Berardis in tempore non soluerunt integram summam, meritò dicendum videtur debere succumbere.

Consignatio facta in dicto petio terræ non videtur opitulari, cùm videantur remansisse conficere instrumentum
5 de dicta consignatione, & sic ante confectionem † scripturæ pactum nihil videtur operari. Fulg. consi. 220. in quæst. in fine. Aret. in consi. 160. col. 3. Soc. consi. 165. col. 5. lib. 1. Dec. cõs. 11. col. 1. & cõsi. 159. col. 2. in fi. Rip in l. fi. col. 29.

C de reuoc.dona.Hippoly.sing.666.Boer.decis.48. nu. 1 ff. par. prima.

6 Et promittens † in transactione dare prædium, tenetur illud dare liberum.l.ex his & ibi Bal.C.de euict.l. 1.§. 1. ff. de act.emp.l quotiens.la vltima.ff.de ædil.edicto.not in l.
7 qui concubinam § si hęres de lega. 3. adeo † quòd si euinceretur, potuit redire ad primam actionem suam. l. ex sextante. §. Latinus in fi. ff. de excep. rei iudi. & ita res debet
8 † assignari creditori, quòd euinci non possit.l.si aliam.ff de
9 solu.& tunc demum dicitur † recessum à priori obligatione, si res ita assignata sit creditori, quòd euinci non possit. l.si aliam.ff. de solu.

Et ex quo fecerunt depositum videntur tacitè fateri dictam consignationem fuisse nullam.

Nihilominus prędictis non obstantibus supradictus D. Hierónymus, & ego fuimus in contraria opinione pro tuẽda trãsactione inita per dictum Tiseum cum aliis de Berardis, & tota difficultas huius causæ redacta fuit, an ex quo supradicti de Berardis post transactionem consignauerunt dictum petium terræ præfato Tiseo, quod quidem petium terrę fuit euictum ipsi Tiseo, an ob hoc pręfatus Tiseus possit petere rescissionem dictę transactionis, & ad primæuam actionem redire, an autem habeat tantummodo actionem ad petendas pecunias depositas per dictos de Berardis occasione petij terræ vt supra euicti.

Decisionem huius dubij ponit Imper. in l. si pro fundo. & ibi Bar.nu, 1.& Ias.nu. 7.C.de transact. dicit enim Barto. quod est speciale odio litis, quando reus dat fundum, & euincatur, non est locus poenitentiæ, si quantum fuit in se
10 impleuit, sed † potest agere de euictione, & est ratio secun
11 dùm Ias. vbi supra, nu. 7.ne lites finitæ instaurentur. l siue apud acta versi.nec huius C de transact.& hanc opinionẽ tenuit nouissimè Natt consi.33.nu.3. si enim ob euictiones quæ quotidie fiunt de rebus datis, occasione transactionũ, transactiones ipsæ rescinderentur, & transigens posset redire ad primæuam actionem, vltra quòd lites fierent immor-

tales,

tales, vt supra dicebam, considero etiam quòd de facili daretur materia transigentibns recedere à transactionibus, & ad primæuas actiones redire, quādoquidē vna ex partibus posset colludere dolosè cum aliquo qui ipsum in fundo in transactione assignato infestaret ad hoc, vt à transactione
12 discedere alteri ex partibus liceret, quibus fraudibus † est omnino obuiandum. l. 1. §, ille autem. C. de latin. lib. toll. Soc. Iun. consi. 125. circa nu. 22. lib. 1. & licèt D. aduocatus dicti Tisei conaretur ostendere præfato Tiseo licere redire ad primæuam actionem ob quādam subtilem distinctionē Bal. in d. l. si pro fundo. nihilominus ex quo alij de Berardis fecerant effectuale depositum pro re illa euicta, adeo quòd in eis nullus poterat deprehendi dolus: propterea Magnificus D. Hieronymus, & ego sententiauimus contra dictū Tiseum non licere eis redire ad primęuam actionem ob rē illam euictam, sed debere consequi pecunias vel saltē partem pecuniarum depositarum vsq; ad concurrentem quantitatem florenorum mille, nec ex aduerso obiecta obstant, quia loquuntur in diuersis terminis, nam non potest dici quòd isti de Berardis non fecerint quantum in eis erat, & sic quo ad ipsos dicuntur consignasse & adimpleuisse, nec vllibi apparet partes remansisse conficere instrumentū de dicta consignatione, propterea dicta consignatio valuit, & quatenus ita remansissent, non propterea infringitur consignatio.

13 Nam doctri † Castrens. in l. contractus. C. de fid instru. & in l. cùm res. C. de proba. dum voluit actum non subsistere, nisi redigatur in scriptis, quando partes ita conuenerūt, nō simpliciter intelligit, sed qn̄ vlterius partes processerūt annullādo actū, ita colligit ex dictis Imolē. cōcl. 39. & vlti. lib. 5. vbi innumeros ferè cōgerit, sed nos sumus extra oēm dubitationē, cùm ista expressa cōuētio nō reperiatur, & petiū terræ fuit datū liberū quo ad eos, & licèt fuerit euictum ab agentibus Illustrissimi Cardinalis de Cæsis, commendatarij abbatiæ Vallis Pōtis, siue sciuerint, siue ignorauerint, non sunt in dolo isti de Berardis, cùm in consignatione re-

ſeruauerint conſenſum dicti illuſtriſſimi commendatarij, quatenus appareret dictum petium terræ ad eum pertine-
14 re, † per huiuſmodi enim cautelam non poſſunt dici dicti de Berardis incidiſſe in commiſſum. Iaſ. in l. fi. num. 144. cum ſeq. C. de iur. emph.

Si dicimus ignoraſſe dictum petium terrę alienum, tunc ſimiliter non poteſt in eis comprehendi dolus, & in dubio
15 præſumitur † talis ignorantia, vt in indiuiduo in materia iſta tradit Iaſ. in d. l. ſi pro fundo. nu. 7. C. de tranſact.

Nec obſtat depoſitum factum, quia immo illis adiuuat, cùm dignoſcatur non habuiſſe animum fraudandi dictum Tiſeum, ſed tranſactionem pro eorum parte adimplendi, propterea, vt dicebam, ſententiauimus contra dictum Tiſeum ei non licere ad primęuam actionem redire, tum quia pro parte aliorum de Berardis fuerunt adimpleta adimplē-
16 da, tum etiam quia etſi † fundus vel alia res fuiſſet euicta, non datur propterea regreſſus ad primæuam actionem, ſed tantummodo poteſt agi pro euictione uel ad intereſſe. iuxta tradita per Docto. in d. l. ſi pro fundo. & per Natt. poſt alios in d. cóſ. 133. nu. 3. & licèt in tranſactione fuerint pro-
17 miſſa mille, & ſic una res pro alia ſolui † non potuiſſet. l. 2.
18 §. mutui datio ff. ſi cer. pet. ſi tamen fiat ſolutio ipſi creditori per debitorem de alia re, ipſo creditore non recuſante eam accipere, debitor liberatur. Bar. in l. ſi cùm fundum. ff.
19 de pact. ſi uerò ſoluatur alteri † de uoluntate & commiſſione creditoris, debitor liberatur ope exceptionis Dec. in d. §. mutui datio. nu 10 in fi. cùm igitur præfatus Tiſeus acceptauerit dictum petium terræ, negari non poteſt quin alij de Berardis fuerint liberati, etiam quòd loco petij terræ ſoluerint centum quadraginta florenos: tunc enim fuiſſet licitum ipſi Tiſeo redire ad primæuam actionem, quando non fuiſſet conſecutus omnia promiſſa in tranſactione, puta quòd loco illorum florenorum mille dediſſent fundum ualoris mille, qui quidem fundus ex cauſa tranſigentium fuiſſet euictus iuxta not per Riminal. conſi. 102. nu. 25. lib. 1. ſed in caſu noſtro iſte Tiſeus non fuit inductus ad tranſi-

gendum

gendum principaliter pro illo petio terræ, ſed pro magna illa ſumma pecuniarum nempè florenorum mille, & ſic id,
20 quod principaliter † actum fuit, eſt attendendum. l. nō omnis. ff ſi cer. pet. immo ut potui colligere ex proceſſu, à principio magis libenter dictus Tiſeus uoluiſſet in pecunia numerata totam ſummam florenorum mille, & ſic cùm dictū petium terræ non fuerit euictum ex cauſa aduerſariorum dicti Tiſei, & dictus Tiſeus in aliquo non damnificetur, cū loco illius petij terrę conſequatur dictos florenos 140. & non eſt aliquo pacto tolerandum, ut ipſe poſſit ad primæuā
21 actionem redire, & lites iam ſopitas † reuiuiſci facere, ita poſt Caſtrēſ. & Raph in d. l. ſiue apud acta. uoluit Riminal. conſi. 107. nu. 15. lib. 1. manu Ser Octauiani Aurelij, Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECISIO CII.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum conditionale transmittitur ad deſcendentes exiſtentibus coniecturis, & nu. 6.*

2 *Coniectura eſt illa, quando filij ſunt adinuicen ſubſtituti.*

3 *Amor idem non cadit in tranſuerſalibus, ſicut in filiis.*

4 *Tranſmiſſio non fit ad tranſuerſales, etiam exiſtentibus coniecturis, & eſt magis commu. opin. ſed contra, ut infra nu. 8. ubi reprehenditur Cepha. conſi. 132. nu. 6. lib. 1.*

7 *Teſtator poteſt relinquere cui uult, non ſolùm expreßè, ſed etiam tacitè.*

9 *Tranſmiſſio fit etiam ad tranſuerſales ex coniecturis, quæ tamen coniecturæ magis operantur in deſcendentes.*

10 *Filij poſiti in conditione, an cenſeantur uocati.*

11 *Teſtator faciens plures gradus ſubſtitutionum intelligitur ſubſtituere dummodo.*

ARGV-

ARGVMENTVM.

¶ Fideicommissum conditionale ex coniecturata mente testatoris transmittitur, non solùm ad descendentes, sed etiam ad transuersales, contra opinionem Cepha. & sequacium, & hic recensentur aliquæ ex dictis coniecturis.

HIERONYMVS quondam Ludouici de Perusia condidit testamentum in quo hæredem vniuersalem instituit Franciscum, & si dictus Franciscus vllo vnquam tempore sine filiis decederet, natis ex legitimo matrimonio, eidem Frācisco substituit pleno iure Marcum Antoniū eius fratrē, cui se decesserit sine filiis, substituit Agnetē sororē.

Mortuo dicto Hieronymo Franciscus hæres accepit hęreditatem, qui similiter obiit relicto post se dicto Horatio, per cuius obitum Florutius prętendit fuisse purificatum fideicōmissum ex persona & morte Marci Antonij sui patris.

Et omissis quibusdam difficultatibus, de quibus extitit dubitatum præsertim quæ bona essent comprehensa in fideicommisso, dictus Florutius non videbatur vocatus ex infrascriptis.

1 Primò, quia etsi fideicommissum † etiam conditionale transmittatur ad descendentes existentibus coniecturis. Ant. Gabr. post alios lib. commu. conclu.. 4. de hæredi. instituen. in 3. limit. nu. 5. Ruy. Dec. Cepha. Cels. Hug. Ber. Duran. de art. testam. Alfan & alij de quibus nouissimè per Bursat cōsi. 71. nu. 7. lib. 1. Zanch. in § cum ita. nu. 213. 215.
2 & seq. & inter alias † coniecturas est illa, quando filij sunt adinuicem substituti. Bal. in l. vni. in fi. C. de his qui ante aper. tab. & in l. 1. in 1. not. C. vt act. ab hæred. & contr. hæ-
3 red quia dato quòd isthæc opinio esset vera, nos non † sumus in filiis, sed in transuersalibus in quibus non cadit idē amor & eadem charitas, propterea videbatur dictum Flo-

rutium

4 rutium non fuisse vocatum, cùm ad transuersales † nõ fiat transmissio etiam existentibus coniecturis ſm magis cõm. opinio. vt per Ceph. consi. 132. nu. 6. lib. 1. vbi testatur de magis commu. immo etiam quòd essemus in filiis, & adesset qualitas † illa masculinitatis, non propterea cẽserentur
5 vocati. Iul. Clar. in §. testamentum. q. 77. uersi. contrariam sententiam, & sic uidebatur admittenda dicta Agnes tanquam proximior in gradu ipsi Hieronymo.

6 Res tamen aliter se habet, & fideicommissum † conditionale ex coniecturata mente testatoris transmittitur. Bal. in l. unica. col. fi. C. de his, qui ante aper. tab. uersi. tu dic. & in l. 1. col. 1. in 1. not. C. ut act. ab hæred. & contr. hęred. Dec. consi. 397. nu. 5. consi. 594. nu. 7. consi. 515. in princ. & 574. nu. 2. in fi. Paris. consi. 50. nu. 32. & consi. 52. nu. 18. & in consil. 66. nu. 30. & 31. lib. 3. consi. 25. nu. 5. lib. 2. Grat. cõs. 101. nu. 2. 5. & 8. lib. 2. Soc. Iun. consi. 141. nu. 21. lib. 2. Ruy. cõ. 145. nu. 6. lib. 2. & consi. 156. lib. 1. & consi. 179. & 201. col. 5. lib. 2. Tiraquell. in tract. de retract. §. 1. glo. 2. nu. 24. Ant. Gabr. lib. comm. concl. 4. tit. de hæred. instituen. cõcl. 2. ubi ampliat, & limitat Cepha. consi. 16. nu. 40. lib. 1.

7 Si enim aliter diceremus, esset arctare mentem † testatoris, qui quemadmodum expressè, ita etiam tacitè non posset cui uellet relinquere contra §. disponat. Auth. de nupt. l. 1. de sacrosan. eccle. & non possum mihi persuadere quòd aliqui etiam peritissimi hoc negauerint, bene tamẽ fateor quòd dictę coniecturæ magis operarentur in descendentibus, quàm in aliis, cùm in eis maior cadat affectio. l. scripto. ff. unde libe.

8 Propterea perperam iudicio meo, locutus fuit † Cepha. d. consi. 132. nu. 6. lib. 1. & sequaces, dum dixit magis commu. opin. esse, quòd etiam stantibus coniecturis non fiat transmissio, nisi ad descendentes, quia & ratione, & numero, ac authoritate Docto. deprehenditur eius dictum esse falsissimum.

9 Regula igitur nostra quoad transmissionem † fiendam operatur etiam in transuersalibus stantibus coniecturis, ut dicebam,

dicebam, licèt magis operentur in descendentes, & ita forsan est intelligendus Corn. quem refert & sequitur Deci. consi.417. & si aliter intellexerunt, malè locuti fuere, & contra prædictos tenet in indiuiduo Paris. consi. 25. col. 2. uers. præterea expressa mens. lib. 2. & d consi. 66. Grat. d. consil. 101. Curt. d consi. 16. Soc Iun. d. consi. 141. Cassan. consil. 62. col. 5. uer. etiam dato & expressius hanc opinionem tenet Bero. qui contrariis respondet in consil. . . . . Riminal. consi. 18. nu. 6. lib. 1.

Nec in casu nostro est opus ingredi illam arduam diffi-
10 cultatem, an filij † positi in conditione censeantur uocati, de qua per glo. in l. Lucius, la secunda ff. de hæred. insti. per Rolan. à Valle post alios consi. 51. nu. 5. uers. quibus nō obstantibus. lib. 3. quia iste Florutius uult uenire ex persona sua, iuxta dicta per Soc. Iun. d. consi. 141. nu. 7. & cōsi. 158. nu. 69. cum pluribus sequen. dicens hanc opinionem esse magis æquam.

Coniecturæ autem quæ faciebant ad fauorem Florutij erant quamplurimæ, ut deducebat D. Blasius Angelicus aduocatus, & nos considerabamus ex intētione Doctorū.

11 Prima est, quia testator † fecit plures gradus substitutionū, unde censetur substitutū cū conditione si sine filiis decesserit, grauasse transmittere ad filium suum. Paris. d. consil. 66. nu. 52. & consi 78. col. 1. lib. 3. & consi. 77. nu. 20. & 21. lib. 2. Grat. d. consi. 101. col. 1. in fi. lib. 2. Dec. cons. 194. Soc. Iun. d. consi. 141.

Secunda coniectura ad fauorem dicti Florutij est, quia
12 fuit positus in conditione, & ad illum † quoq; testator uidetur habuisse affectionem. Bal. in d l. unica. C. de his qui ante aper. tab Soc in l. hęredes mei §. cùm ita. col. 1. uer. ex cuius dicto. ff ad trebell. Grat. Soc. Iun. & Paris. ubi supra, & diffusè Ant. Gabr. in suis commu. conclu. lib. 4. in tit. de hæred. instituen. conclu. 2. nu. 35.

13 Tertia coniectura fuit propter † æqualitatem seruandā inter coniunctos eiusdem gradus, nam quemadmodum Marcus Antonius succedebat de iure communi unà cum

dicto

dicto agente, & nihilominus testator uoluit anteferri, ita pariter est credendum uoluisse anteferri Florutium eius filium, Ruy.consi. 145.col.pen.in fi.uers. & quamuis regulariter.lib.2.& ita uerisimiliter testator respondisset, si fuisset interrogatus. Gabr.ubi supra nu. 39.

Vltima coniectura, ob quam pręcipue moti fuimus, erat
14 dispositio statuti † uirtute cuius excluduntur fœminæ ob
15 masculos, cum qua dispositione † statuti censetur conformasse testatorem. Bar.& Doct.in l hæredes mei §.cùm ita. ad trebell.& Corn.consi.41.nu.8.& seq. lib.4.

Et sic præfati Domini Auditores Rotæ, & ego sententiauimus ad fauorem dicti Florutij, uidelicet fuisse purificatum fideicōmissum ad fauorem ipsius, & declarauimus in sententia quæ bona essent ei restituenda, manu Ser Raynaldi de Rubeis, Notarij Perusini Curialis. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO CIII.

SVMMARIVM.

1 *Operarij excusantur, quando aliquid faciunt de mandato conducentis. Fallit quando operarentur nocturno tempore, & nu. 2. Fallit quando eis fuisset protestatum, & nu. 3. Fallit quando dicti operarij essent uicini fundo, ubi operabantur, uel aliàs sciuissent fundum non esse conducentis dictos operarios, & nu. 4. Fallit quando fundus esset litigiosus, & operarij hoc scirent, & nu. 13. arbitrio tamen iudicis, & nume. 14.*

5 *Vicinus præsumitur scire facta uicini. Fallit quādo uicinus fuisset absens, & nu. 6. Fallit quando uicini essent noui, & nu. 7.*

8 *Possessio magis probatur per uicinos, quàm per alios,*

9 *Vicinitas ubi est maior, ibi maior est præsumptio scientiæ.*

10 *Scire illud dicimur, quod ab aliis audiuimus.*

11 *Scire etiam illud dicimur, quod per præsumptiones & cōiecturas scimus.*

12 *Scientia inducitur ex publica uoce & fama.*

ARGVMENTVM.

¶ Nouæ quædam afferuntur limitationes, quòd operarij non excuſentur ex mandato domini, Vicinus regulariter præſumitur ſcire facta uicini, exceptis quibuſdam caſibus hic enumeratis, ubi etiam ſatis pulchrè deducitur, quomodo probetur ſcientia & notitia alicuius rei.

1 ETSI operarij † excuſentur quãdo aliquid faciũt de mandato conducentis, glo. fin. in l. in rem. §. tignum. ff. de rei ueudi. Iaſ. in l. de pupillo § nũciationẽ. nu. 7. ff. de ope. no. nunc. Boſſ. in tit. de mandat. ad homicid. nume. 12. Rolan à Valle conſi. 54. nume. 6. lib. 1. Soc. & Bald. in multis conſiliis allegatis per Iul. Clar. in practi. criminal. § fin quæſtio. 60. uerſi ſolet dubitari nunquid mandatum. ubi de communi teſtatur,
2 † Dummodo tamen dictis operariis non fuerit proteſtatum, ut ab opere deſiſterent. Deci. in l. uelle non creditur, nume. 3. ff. de regul. iuris. & dummodo † nocturno
3 tempore non laborauerint, ut uoluit Plot. in l. ſi quando. nume. 790. C. unde ui. & ſequitur Clar. ubi ſupra. Mennoch. in tracta. de arbitr. iudi. lib. 2. cent. 4. caſu 344. nume. 36.

Nihilominus in præſenti etiam caſu non uidentur excuſandi dicti operarij, non quòd eis fuerit proteſtatum, ut ab opere deſiſterent, uel quòd laborauerint de nocte, ſed
4 † quia fuit probatum partim ex dictis operariis eſſe uicinos fundo de quo agitur, præſertim cùm ad inſtantiam Franciſci fundi prędicti pluries in dicto loco laboraſſent, ex quo fit quòd illi qui erant uicini dicto fundo, poterant ſcire dictum fundum non ſpectare ad eum qui eos conduxerat, ſed ad dictum Franciſcum, cùm uicinus regulari-
5 ter præſumatur ſcire facta uicini. l. octaui. ff. unde cogna. Anton. Gabriel. qui cumulat ampliat. & limitat. libro commu. concluſ primo. concluſio. ſexta, titu. de præſum ptio.

ptio. & Petr. Duenn. regul. 125. qui ſimiliter ponit ampliationes, & limitationes, præſertim cùm iſti operarij
6 non fuerint † abſentes, adeo quòd potuiſſent prætendere ignorantiam factorum uicini, ad latè tradita per Duenn.
7 poſt alios d. reg. nume. ſecundo. in ſecunda limita. † neq; etiam eſſent noui uicini, ut ibidem conſiderat Duenn. nu-
8 me. 3. & propterea poſſeſſio † probatur magis per uicinos, quàm per alios. Anton. Gabriel. ubi ſupra. uerſic. & propterea. poſt Bald. in capitulo primo. §. ſi tres. de pace iuramen. firman. Corne. conſilio ducenteſimo quinquageſimo. columna prima. libro primo. Purpuratus in l. 1. col. 12. ff ſi cert. petat.

Et eo magis non ueniunt excuſandi iſti operarj, quia habebant terras contiguas dicto fundo, & ſciebant fundum ſpectare ad dictum Franciſcum, cùm in eo ſæpe eum uiderint conducere operas, & ubi eſt maior uicinitas, ibi ma-
9 ior † eſt præſumptio ſcientiæ. d l. octaui. c quoſdam. extra de præſumptio. Duenn. ubi ſupra. nume. 1. Riminal. conſil. 397. nu. 15.

Similiter etiam iſti alij non uicini, non excuſantur, quia fuit probatum eos audiuiſſe dici ab aliis dictum fundum ſpectare ad dictum Franciſcum, & utique illud
10 † ſcire dicimur, quod ab aliis audiuimus. Riminal poſt Speculator. conſilio, ducenteſimo tertio. uiſo. numero
11 quinto. & ſcire † is dicitur, qui per præſumptiones, & coniecturas à iure probatas ſcit. Mennochus poſt Bald. in tractatu de arbitr. iudic. caſu octuageſimo nono. numero decimo ſeptimo. centuria prima. li-
12 bro ſecundo. & publica † uox & fama inducit ſcientiam. Riminaldus conſilio ducenteſimo ſexageſimo nono. numero octauo. erant enim omnes iſti operarij ex eodem loco, adeo quòd in eis non cadebat ignorantia, quemadmodum in operariis forenſibus, & profectò non excuſarentur iſti operarij per prædicta ſi acce-
13 derent ad laborandum, & cultiuandum † fundum litigioſum ad inſtantiam unius ex partibus, & ipſi præſume-

rētur ſcire fundum eſſe litigioſum, quia etiam iſto caſu debent abſtinere, & non accederem ad laborandum huiuſmodi fundū litigioſum ſine cōmiſſione iudicis, quia cùm ſit par ratio in vno caſu quæ in altero, neq; in vno neq; in altero ex dictis caſibus excuſentur, quæ limitationes poſſunt addi ad Clar. in ſupra citato loco. ex quibus pronūciaui contra dictos operarios. In hoc tamen articulo ſatis ver-
14 ſatur † arbitrium boni iudicis qui attendere debet ad qualitatem operariorum, an ſint vicini, an forenſes, an eis fuerint proteſtatum, an nocturno tempore laborauerint, & ad alias circunſpectiones conſiderabiles, iuridicas, æquas, & Chriſtianas. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECISIO CIIII.

SVMMARIVM.

1 *Præcepta præſumuntur ſubſcripta ab auditoribus de mandato Reuerendißimi Gubernatoris, quando gubernator eſt præſens, ratione quia de facili poteſt adiri; & nu. 2.*

3 *Stylus ſubſcribēdi præcepta & literæ inhibitoriales in prouincia Vmbriæ, & in prouincia Marchiæ Anconitanæ, & nu. 4.*

5 *Stylus reſcriptorum Illuſtrißimi & Reuerendißimi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Camerarij aſſerentis in literis aliquid fuiſſe ſibi iniunctum, uiuo uocis oraculo à Summo Pontifice, cui aſſertioni ſtetur, quando Summus Pontifex eſt in Vrbe, ſiue in alio loco, ubi etiam degit idem Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Camerarius, & nu. 6.*

7 *Paulus Epiſcopus Odeſcalcus Marchiæ Anconitanæ Gubernator, & Authoris dominus.*

8 *Chriſtoforus Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Cardinalis Tridentinus, Marchię Anconitanæ Legatus de latere.*

9 *Franciſcus Beta Tridentinus, Marchię anconitanę Locumtenens.*

10 *Preces ſignatæ à Locumtenente, ſiue ab auditoribus, præſumuntur ſignatæ de mandato & commißione Illuſtrißimi & Reuereudißimi Le-*

gati, quando legatus est præsens in prouincia.

11 *Auditores ducentes equites, birruarios, & caualcatas, ac notarios, vicefiscales, & alios officiales in commißionibus, præsumuntur eos ducere de commißione Illustrißimorum Legatorum, siue Reuerendißimorum Gubernatorum, quod procedit quando Illustrißimi Legati, aut Reuerendißimi D. Gubernatores sunt in prouincia, & nu. 12.*

ARGVMENTVM.

¶ Præcepta, & literę inhibitoriales in prouincia Vmbriæ, & in prouincia Marchiæ Anconitanæ, subscribuntur ab auditoribus, & ex stylo subscriptio illa præsumitur facta de commissione Illustrissimorum Legatorum, siue Gubernatorum.

¶ Et Franciscus Beta Tridentinus, Marchiæ Anconitanæ Locumtenens, signauit quasdam preces, siue supplicationem capitalem de mandato Illustrissimi Cardinalis Tridentini, prouinciæ Marchię Anconitanæ Legati, & licèt non appareret de commissione dicti Illustrissimi Cardinalis, nihilominus deciditur per Authorem debere pręsumi præcessisse commissionem, ex quo tunc temporis Illustrissimus Legatus degebat in prouincia.

¶ Et ex dicta pręsumpta commissione excusantur auditores ducentes secum caualcatas, quia præsumuntur hoc facere de mandato & commissione superiorum pro tempore existentium, & excusantur in syndicatu.

SVBSCRIPSI quędam præcepta sub nomine Reuerendissimi Domini Buonsignori Finetti huius prouinciæ Gubernatoris, fuit dubitatum, an præsumeretur me dicta præcepta subscripsisse de expresso mandato præfati Reuerendissimi D. Gubernatoris, ego ostendi quòd sic,
1 quia † quando Reuerendissimus Gubernator est præsens in loco in quo subscribuntur præcepta, præsumitur quòd auditor illa subscripserit de mandato Reuerendissimi Domini

mini Gubernatoris, secus si Dominus Gubernator esset
2 absens, quia opus est docere de mandato & commissione per literas. ita in indiuiduo uoluit Gramm. post alios quos allegat decisi. 36. nu. 26. & sequen. & ratio, quia cùm de facili possit † adiri superior & ab eo certiorari, quòd iudex id fecerit de mandato superioris, & iste est inueteratus
3 † stylus huius prouinciæ, ut fiant præcepta sub nomine Illustrissimorum Dominorum Legatorum, & Illustrissimorũ Dominorum Gubernatorum, & Auditores subscribũt præcepta sub nomine ipsorum. alius stylus est in prouincia
4 † Marchię Anconitanæ, quòd quando appellatur à sententia alicuius Auditoris, fiunt literę inhibitoriales sub nomine Illustrissimorum Legatorum, siue Reuerendissimorum Dominorum Gubernatorum, & unus ex Auditoribus subscribit dictas literas, talis auditor de mandato. quæ quidẽ literæ faciunt competentem auditorem illum qui eas subscripsit.

5 Iste etiam † stylus seruatur Romæ ab Illustrissimo & Reuerendissimo Cardinali camerario, qui ratione sui officij asserit in literis id sibi fuisse iniunctum à Sanctissimo D.N. uiuo uocis oraculo, licèt Summus Pontifex nihil ipsi iniũ-
6 xerit, & nihilominus † assertioni dicti Illustrissimi Camerarij statur, quando Summus Pontifex est in Vrbe, vel in alio loco, vbi etiam reperiatur Illustrissimus Camerarius.

Et memini me aliàs in prouincia Marchiæ Anconitanę, dum prima vice ibi fuissem Auditor, sub Reuerendissimo Domino & patrono meo colendiss. Domino Episcopo
7 † Odescalco, fuisse in causa vt liberaretur quidam capitaneus Robertus Cima de Cingulo, qui tempore legationis
8 Illustrissimi & Reuerendissimi Christofori † Cardinalis Tridentini, prouinciæ Marchiæ Anconitanæ Legati, obtinuit gratiam de nonnullis prętensis delictis forsan capitalibus, sed preces, siue supplicatio non erant signatę manu Illustrissimi Cardinalis Tridentini, sed manu cuiusdam
9 Domini Francisci † Betæ Tridentini, Locumtenentis ipsius Illustrissimi Cardinalis in dicta prouincia. & ex quo

tempo-

tempore dictæ ſubſcriptionis præfatus Illuſtriſſimus Legatus permanebat in ciuitate Maceratæ, vbi idem Dominus Franciſcus Beta Locumtenens ſignauit dictas preces, ego
10 declaraui dictas preces † ſubſiſtere & valere æquè, acſi fuiſſent ſignatę manu præfati Illuſtriſſimi Cardinalis Legati. ita etiam declaraui hic Peruſiæ in propoſito themate per dictam deciſionem Grammat. trigeſimã ſextam numero vigeſimo ſexto, & ſequen. virtute cuius deciſionis. vidi etiam euadere & defenſari multoties Auditores tem-
11 pore † ſyndicatus in prouincia Marchiæ Anconitanæ, contra quos porrigebantùr querelæ, quòd dum equitabant per prouinciam ob aliqua delicta commiſſa, ſecum duxiſſent maiorem numerum equitum, quàm fuiſſet opus, attenta qualitate delictorum: præfati tamen Auditores excuſabantur hoc feciſſe de mandato & commiſſione Illuſtriſſimorum Legatorum, & Reuerendiſſimorum Gu-
12 bernatorum. & in ſumma, ex quo † Legati Illuſtriſſimi, ſiue Gubernatores erant præſentes in prouincia, præſumebatur Dominos Auditores ſecum duxiſſe & equites, & pedeſtres birruarios de commiſſione Illuſtriſſimorum Legatorum, ſiue Reuerendiſſimorum Dominorum Gubernatorum, ſiue Vicelegatorum pro tempore exiſtentium, per dictam deciſionem Grammati. trigeſimam ſextam numero 26. & ſeq. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

D. IOSEPHI LVDOVICI
DECISIO CV.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio uerbalis regulariter non sufficit, sed requiritur realis.*
2 *Obligatio minus realis sufficit, nisi afferens extrahat pecunias oblatas de marsupio in præsentia testium.*
3 *Depositum debet fieri congruo tempore & loco, parte citata, purè & liberè sine aliqua conditione & inuolutione reseruationum, & debent deponi pecuniæ numeratæ in integra summa, & pecuniæ currentes.*
4 *Facto ubi est opus, uerba non sufficiunt.*
5 *Feriato tempore debemus abstinere ab omni negocio, tum de iure communi, tum etiam ex bulla Pij V. Pont. Max.*
6 *Oblatio uerbalis sufficit, quando creditor recusat recipere pecunias, & est magis communis opinio.*
7 *Oblatio uerbalis potest recusari, quando creditor habet iustam causam recusandi.*
8 *Oblatio non nocet non citatis.*
9 *Impedimentum excusat à pœna & mora.*
10 *Impedimentum proueniens ex facto principis excusat & dicitur iustum, & legitimum impedimentum, & ponitur exemplum de impedimento Summi Pontificis, & nu. 11.*
12 *Impedimentũ excusat licèt causetur iniustè, & ascribitur casui fortuito.*
13 *Impedimentum iuris etsi dicatur impedimentum notorium, nihilominus requiritur protestatio.*
14 *Impeditus tenetur docere, quod si non fuisset impeditus, obseruasset.*
15 *Impedimenta plura ubi sunt, ibi plures amotiones impedimentorum requiruntur.*
16 *Dispositio unaquæq; intelligitur rebus sic stantibus.*

ARGVMENTVM.

¶ De oblatione verbali plura tractantur, an & quando dicta verbalis oblatio sufficiat, & quando non sufficiat etiã realis, & ponitur praxis vera quomodo oblatio sit fienda, quæ quidem oblatio non debet fieri tempore feriato, & ad hoc

hoc ut noceat, requiritur citatio omnium quorũ intereſt.

¶ Concluditur etiam impedimentum proueniẽs etiam à Summo Pontifice excuſare & dici iuſtum, & legitimum impedimentum, requiri tamen proteſtationem in omni impedimento, quamuis notorio, & quod impeditus obſeruaſſet, niſi fuiſſet impeditus, puta Titius, & quando ſunt plura impedimenta, omnia dicta impedimenta tolli debent.

QVIDAM Ioannes Maria de Interanna emerat à quibuſdam Bartoccio & litis cõſortibus de caſtro Bruſę, comitatus Peruſiæ certam grani quantitatem pro certo conuẽto precio exburſando tempore quo fiet menſuratio dicti grani, quæ menſuratio debebat fieri intra menſem, quo tempore adueniente pręfatus Ioannes Maria obtulit exburſare dictas pecunias præfatis Bartoccio & conſocijs, qui recuſauerunt accipere dictas pecunias ante grani menſurationem, interim donec debebat fieri menſuratio, quidam commiſſarius ex vrbe inhibuit dictis Bartholomeo & ſocijs ne cõſignarent dictum triticum pręfato Ioanni Mariæ, cùm intenderet eum conducere ad vrbem, iuxta eius commiſſionem, poſt aliquos dies Ioannes Maria de quo ſupra, reuocari obtinuit dictam inhibitionem tranſacto tamen menſe, ſed quia præfatus Ioannes Maria habuerat partem dicti grani remanſeratq́; debitor prædictorum in ſumma ſcutorum quinquaginta unius, dicti Bartoccius & litis cõſortes egere contra ipſum, & Dominũ Rodulfum Calidoniũ eius procuratorem pro dicta ſumma conſequenda, replicabat ex aduerſo non teneri ad dictam pecuniarum ſummam exburſandam, cùm ipſi recuſauerint eas recipere, immo recõuenit ipſos pro conſequendo dicto grano vel intereſſe quãti plurimi ualuerit.

Pro Dictis Bartoccio & conſocijs faciebat regula iuris
1 quæ eſt, quòd oblatio † verbalis non ſufficit, ſed requiritur
realis. l. qui decem. verſi. idem reſpondet in fi. ff. de ſolut.

Bar. in l. prætor. §. si quis paratus. ff. de oper. nou. nunciat. & in l. acceptam versi. venio ad quæst. C. de vsur. Alex. consi. 130. in causa. 3. col. versi. non obst. quòd dicatur. lib. 4. Mathes. not. 134. notat Negusant. in tract. de pignor. 2. par. 3. membri. 5. part. prin. in princ & per totam illam particulã. oblatio autẽ illa fuit verbali, meritò dictus Ioannes Maria ex ea minus se iuuare potest.

Immo nec etiam realis sufficeret oblatio, nisi offerens ha
2 bens pecunias † in marsupio dictas pecunias de marsupio extromitteret, & testibus ostenderet. Bar. in l. cum seruus. ff. de condi. & demonstra. aliàs non constaret, quid offereretur, cùm possit dubitari quid sit in marsupio, arg. l. 1. § si cista. ff. depos. Bar. in l si mora. 3 col. ff. solut matrim. Negusant. vbi supra nu. 2.

3 Et depositio † debet fieri loco congruo, & tempore idoneo parte citata purè & liberè sine aliqua conditione & inuolutione reseruationum, & debent deponi pecuniæ numeratæ in integra summa, & pecuniæ currentes. ita hæc omnia post alios nouissimè congerit Mennoch. in tracta. de arbitr iud casu 232. lib. 2. cent. 3. vbi singula singulis referendo Bal. Ias. Rom. Neuiz. Rip. Plaut. Afflic. Fulgos. & Ti
4 raquell. allegat. facit regula, quia vbi opus est facto † verba non sufficiunt, glo fi in c. pastoralis, de offic ordin. Negusant loco de quo supra nu. 2.

Sed iste Ioannes Maria neutrum prædictorũ adimpleuit, meritò oblatio illa ipsum iuuare non videtur, cùm non fuerit cõgruus locus neq; congruũ tempus: erat enim dies
5 dominicæ quo † tempore abstinere debemus ab omni negociatione. l. fi C. de fer. & nouiter super hoc emanauit bulla sanctissimi domini nostri Pij V. Pont Max. similiter pecuniæ fuerunt retentæ in marsupio nec muneratæ, & sic, vt dicebam, prædicti Bartoccius & litis consortes non videbantur constituti in aliqua mora, tum quia oblatio non fuit facta formiter, tum etiam quia intra conuentum tempus non consignauerunt granum, ex quo facto superioris fuerunt impediti, & licèt postea præfatus Ioannes Maria reuocauerit

uerit dictam inhibitionem, non eam reuocauit intra dictũ mensem, sed postea & sic re nõ amplius integra, videtur ergo dicendum eos potuisse aliis vendere dictum granum, & Ioannem Mariam teneri ad exbursandum scuta quinquaginta vnum, pro residuo grani ad eius manus peruenti.

Pro parte dicti Ioannis Mariæ replicari poterat, quòd etsi iuris regula sit quòd oblatio verbalis non sufficiat, vt latè supra deductum fuit, ista tamen regula quamplurimas patitur limitationes, & inter alias præcipua est ea, quando
6 creditor expressè recusat pecunias recipere, tũc etenĩ † verbalis oblatio sufficit. Bal. in l. 1. in fi. C. ne lic. ter. prouoc. Fulg. Castr. Alex. & alij in l qui Romę ff. de verb. oblig. idẽ Alex. in l. si mora. in 5. lim. ff. sol. mat. & in l. si seruus. col. 3. versi. puto sic cõcludendum. ff. de vulg. & pup. Boer. decis. 134. Cassan. qui dicit hanc opin. veram & magis cóm. cons. 113. col. 1. Hanc etiam opi. magis communem appellat nouissimus Moder. Anton. Gabr. lib. 3. commu. conclus. in tit. de solution. cõclus. 8. vbi allegat Fulg. Castr. Alex. Cassan. Bertr. Grat. Grãmat. Tiraquell. & Rayn. consi. 49. col. fi. lib. 2. & vltra eũ idem tenuit Ruy. consi. 113. nu. 1. lib. 1. & cons. 70. nu. 4. eod lib. 1. Negusant. in d. tract de ping. loco supra citato. nu. 7. in quinta lim. & in pulcherrimo casu oblationis verbalis est videndus Benintend. decis. 77.

Cùm ergo isti Bartoccius & litis consortes recusauerint & distulerint recipere dictas pecunias, non fuit necesse eas numerare, sed sat fuit eas solùm in marsupio retinere, & verbaliter offerre stante eorum recusatione.

Verùm quia non adeo expressè recusauerunt dictã oblationem, vt præsupponitur, & quatenus recusassent, excusarentur, quando habuissent iustam causam recusandi, prout videntur habuisse, cùm fuerit facta die dominicali. d. l. fi.
7 C. de fer. succedit alia limitatio ad dictam regulã, ꝙ † quãdo creditor habet iustam causam recusandi, potest recusari dicta oblatio tam effectualis, quàm verbalis, Seissell. in d. l. si mora. col. 3. ff. sol. matr. Grat. consi. 93. col. fi. lib. 1. post Ant. Gabr. vbi supra.

Accedat prædictis, quia dicti venditores erant quãplures, oblatio autem non fuit facta nisi Bartoccio, & vno ex
8 alijs, & sic nõ debet alijs non † præsentibus vel non citatis obesse. l. sæpe. ff de iud. & tot. tit. res inter alios acta.

Stãtibus ergo præmissis videlicet oblatione modo quo supra facta & recusata ad tempus, stante etiam quòd non fuit facta dicta oblatio omnibus, sequutus fui æquitatem, & condemnaui dictum Ioannem Mariam ad soluendum pro residuo grani habiti de scutis quinquaginta vno scuta viginti quinq; tantùm. ab alijs autem petitis perdictum Ioannem Mariam, videlicet interesse quanti plurimi voluerit granum non habitum, dictos Bartoccium & litis consortes liberaui, tum quia oblatio non fuit facta debito tempore & omnibus præsentibus vel citatis, tum etiam quia ex facto superioris nempe dicti commissarij fuerunt impediti, quin residuum grani venditum non consignarent, quod
9 † impedimentum eos excusat à pœna & mora. c. sicut. lo vltimo. extra de iureiur. vbi Host. & Abb. Nat. consi. 50. mate
10 riam. nu. 7. lib 2. impedimentum enim † proueniens ex facto supremi principis excusat, & dicitur iustum & legitimũ impedimẽtum l sed & si per prætorem. ff ex quib. cau. maior. Abb. & alij in c. ex trãsmissa extra de præscript. & ibi Feli. nu. 8. gl. in c cupientes. §. quod si per viginti. in vers præposita. extra de election. Alex. in l properandum §. sin autem vtraq;. in fi. C. de iudic. & in l. de pupillo § si quis ipsi prætori. col. 5. ff. de oper. noui nunciat. & de impedimento
11 † summi Pontificis prout est impedimentum, voluit in puncto Paris. consi. 5. nu. 52. & 53. lib. 4. loquens de Leone X. summo Pontifice, vbi nu. 54. dicit Paris. quòd istud impedimentum excusat licèt iniustè causetur à principe, ascriben-
12 dumq; esse casui † fortuito. l quis ergo casus. ff de pecul. & tanto magis videntur iuuari dicto impedimento, tum quia docuerunt de dicto impedimento, tum etiam quia de eo protestati fuere, prout tenebantur, quia etiam in impedi-
13 mento † iuris quod dicitur impedimentum notorium, requiritur protestatio, Ang. in l, de qua re. ff. de iudic. Ias in l.

prope-

properandum. §.sinautem vterq;. col. 1.C.eo. Neuiz.consi.
14 51.nu.3.tenetur † etiã impeditus docere, quòd si non fuisset impeditus, obseruasset. Corn.consi. 109.primo aspectu litera q.& voluit Neuizan. vbi supra,immo si plura fuissent
15 † impedimenta,plures amotiones impedimentorum fuis-
16 sent necessarię, Loffred.consi. 12.nu.25.& † vnaquęque dispositio intelligitur rebus sic stantibus. l.quæro. §.inter locatorē. ff.locat. Ias.in l.quod seruus, in fi.ff.de condict cau. dat.Neuiz d consi.51.nu.15.vbi loquitur de materia impedimenti. Sententiaui ex ęquitate vt supra etiam cum consensu partium,manu Ser Simonetti Eusebij Notarij Curialis Perusini. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO CVI.

SVMMARIVM.

1 *Possessio longæua habet uim constituti,pacti,ac priuilegij,& eo maximè quando opponitur per uiam exceptionis,& nu.2.*

3 *Grauatus in uno,in alio debet releuari.*

4 *Colonus non potest præscribere contra annuam præstationem in futurũ, nisi interpellatus recuset soluere, & interuertat possessionem.*

5 *Possesßio longißimi temporis,cuius initij memoria non existit in contrarium,habet præsumptionem iuris & de iure pro se,adeo quòd non admittitur probatio in contrarium.*

6 *Pręscriptione immemorabili acquiritur etiam directum dominium.*

7 *Bal.doctr.in l.malè agitur.C.de præscrip.triginta, uel quadraginta annorum,declaratio,& nu. 12.*

8 *Laici non possunt præscibere decimas in totum, sed bene in partem, & nume. 9.*

10 *Fructus omnes debent diuidi inter dominum, & colonum.*

11 *Fœnum dicitur esse in fructu.*

12 *Colonus si steterit per centum annos,quin respondiderit de fructibus,nũquam tamen præscribit ius coloniæ.*

14 Eadem

14 *Eadem est ratio de parte fructuum, quæ de omnibus fructibus.*

15 *Præscriptio tunc cucurrisset, quando fuissent requisiti, deinde cucurrisset tempus triginta annorum.*

16 *Si quis accedit longissimo tempore ad furnum siue molendinum, non propterea dominus acquirit ius, nisi post prohibitionem prohibitus longissimo tempore accesserit ad furnum, siue molendinum, sic in casu de quo loquimur, id est in materia herbarum.*

17 *Testes non debent deponere de auditu, sed de sensu, & est commu. opi.*

18 *Testes deponentes super consuetudine, debent habere ultra quinquaginta annos.*

19 *L. cùm satis. §. cùm autem. C. de agric. & censit. lib. 11. declaratio, & inductio ex intentione Ruy. consi. 151. uisc. sub nu. 18. uers. non ob. lib. 4. & nu. 21.*

22 *Colonus qui per uiginti annos stetit in colonia, inde recedere non potest, & dominus possessionis non potest ei molestiam inferre, aut ueterem consuetudinem immutare, aliàs tenetur ad interesse, exiguntur tamé requisita in d. §. cùm igitur. & nu. 22.*

23 *Locatio non dicitur contracta quando soluitur pecunia numerata.*

24 *Locatioinon dicitur inducta inter partiarios, sed societas.*

25 *Diuisionem iuri petendi non præscribitur.*

26 *Dominus non cogitur permanere in conductione.*

27 *Ratio eadem est de parte ad partem, quæ de tota ad totam.*

28 *Societas quòd perpetuò duret non potest fieri.*

29 *Conductio si fiat tempore belli uel pestis conductor non potest petere remissionem mercedis.*

30 *Emphyteota recipiens rem casibus fortuitis suppositam, & aquis, non petit remissionem.*

31 *Decimæ dicuntur fauorabiles, & debentur iure diuino.*

32 *Ex diuersis non fit illatio.*

33 *Decimæ, est controuersi iuris, an possint præscribi.*

34 *Decimæ prædiales non possunt præscribi, & est communis opinio.*

35 *Consuetudo immemorabilis habet uim concessionis.*

36 *Consuetudinis probandæ forma.*

ARGV-

ARGVMENTVM.

¶ Notabilis & pulcherrimus casus deciditur, quòd domino debeatur pars frondium arundinetorum siue cannetorum, non obstante quòd coloni per longissimum tempus dictas frondes non persoluerint.

¶ Declarantur multa vtilia in materia coloniæ, & an iuri coloniæ possit præscribi cum inductione aliquarum legum & doctrinarum ad materiam facientium.

PIVS V. Pont Max. concessit Reuerendo Domino Marco Antonio Florentio Perusino eius cubiculari pedatas lacus Perusini, videlicet terram propè litus dicti lacus, quę terrę derelinquuntur, quando in dicto lacu diminuuntur aquæ, in quibus terris sic derelictis nuncupatis, le pedate del lago, fuerunt plantata quàmplurima arũdineta per rusticos ibi degentes absq; eo tamen quòd appareat ipsis fuisse factam locationem, neq; in scriptis, neq; alio modo, qui quidem rustici per multos annos soluerunt agentibus camerę Apostolicæ medietatem cannarum: modò quidam Marinus Salis Perusinus agens dicti domini Marci Antonij, siue fictuarius prędictorum bonorum, instituit iudicium coram me contra prædictos rusticos pro consequenda etiam medietate herbarum dictorum arundinetorum vltra medietatemcannarum asserens esse in fructu dictas herbas quemadmodum cannæ.

Pro parte dictorum conuentorum dicebatur non teneri
ad huiusmodi herbarum præstationem, cùm huiusmodi lõ
1 gæua possessio, siue † quasi habeat vim constituti, pacti, vel
priuilegij. l. 1. §. ductus aquæ ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §.
den q; ff de aqua plu arcen Soc. Iun. consi. 68. Iam plura
per me. col. . uersi. veruntamen. lib. 1. & præsertim cùm in
2 † casu nostro opponatur per viam exceptionis. Bar in l. qui
dam

uam in ſuo.ff.de condi.inſtitu.quæ conſuetudo eſt iuri con
3 ſona, † vt qui in vno grauatur, in alio releuetur. l. eum qui. ff. de iureiuran. fuerũt enim grauati iſti coloni in hoc quòd ſuis ſumptibus arundineta prædicta plantauerint, ſubiaceantq; periculo inundationis lacus.

Nec obſtat ſecundùm D. aduocatum dictorum conuentorum doctri. Bal in l. male agitur. C. de pręſcrip. triginta, vel quadraginta annorum, vbi dicitur, quòd colonus non
4 † poteſt præſcribere contra annuam præſtationem in futurum, niſi interpellatus recuſet ſoluere, & interuertat poſ-
5 ſeſſionem, quia non loquitur in poſſeſſione † longiſſimi tẽporis, cuius initij memoria in contrarium non exiſtit, quæ habet præſumptionem iuris & de iure, adeo quòd non admittat probationem in cõtrarium. Fely. in c. cùm nobis. col. 3. verſi ſcias etiam. de præſcrip. Alexandrin. conſi. 13.
6 col. 3. per quam præſcriptionem † immemorabilem acquiritur etiam directum dominium. Fely. in rub extra de præſcrip. col. 2. in 3. fall. Bal. & alij in l. traditionibus C. de pac. Dec. conſi. 85. 2. col. & conſi. 496. col. 2. circa med.
7 Secundò, Bal. loquitur † in volente præſcribere annuas prę ſtationes in totum. in verſi. decidit ergo glo. nos in præſcriptione quid modici & viliſſimæ rei nempe frondium quẽ-
8 admodum † laici, licèt in totum non poſſint præſcribere de-
9 cimas, poſſunt tamen † præſcribere in partem. Bal in l. cõperit. C. de præſcrip. triginta, vel quadraginta annorum. Can. in c. cum aliquibus. extra de decim Balb. in tract. præſcrip. in 6. par. prin. quæſt. 7. nu. 8. vbi allegat authoritatem tam Theologorum, qùàm etiam Canoniſtarum.

Pro parte dicti domini Marci Antonij faciebat in pri-
10 mis regula iuris, quæ eſt, quòd omnes † fructus diuidi debent inter dñm & colonũ. l. ſi nõ fuerint. in princ. ff. pro ſoc. quę herbæ cãnarũ & arũdinetorũ ñdr'eſſe in fructu, quẽad modũ ſunt in fructu paleę. d. l. ſi vſufructuarius meſſem. in uer. ſi ſtipula quæ in meſſe iacet. ff. quib. mod. uſufr. amit. ſi-
11 militer † fœnum dicitur eſſe in fructu. l. pratum ff. de uerb. ſignif. Rom. ſing. 555. niſi alia appareat conuentio l. legem.

C. loca.

C.locat.quæ conuentio non fuit probata in casu nostro.

Secundò,quia allegata præscriptio & consuetudo non
12 habebat locum in casu isto per doctr.Bal.† in terminis in l. male agitur.C. de præscript.triginta vel quadraginta.ann.
13 vbi Bal. quòd etsi columus † steterit per centum annos, quin respondiderit de fructibus,numquàm tamen præscribit, & eadem videtur esse ratio de parte fructuum,quæ est
14 de omnibus † fructibus. arg.l.quæ de tota. ff.de rei vendic.
15 ad hoc enim vt dicti coloni † potuissent præscribere partẽ dictorum fructuum,erat necesse fuisse requisitos,& post re quisitionem cucurrisse tempus triginta vel quadraginta an norum,vt deducit D. aduocatus post Rolan. à Vall.consi. 53.nu. 28.& 29. lib. 2. & faciunt vltra eum quæ post alios
16 tradit Boss. tit. de.regul nu. 41.vbi dicit,ꝙ licèt † quis iuerit longissimo tempore ad furnum siue molendinum domini,non dicitur acquisiuisse tale ius contra eum,si tamen dominus prohibuisset, deinde longissimo tẽpore perseuerasset prohibitus in coquendo vel molendo,aliud esset:sic dicamus in casu nostro,tunc posuisse dictos colonos dictas
17 herbas † præscribere, quando alias fuissent ab eis petitę,& cucurrisset deinde longum tempus,& sic fuisset pręscriptũ.

Tertiò,vt deducebat idem dominus aduocatus, adhoc
18 vt præscriptio habeat uim constituti † & priuilegii,requiritur quòd initij memoria non adsit in contrarium. d §.ductus.Ias. in l. quo minus.in 2.quæst.Bart.ff. de flum.scriben.
19 in c. 1.de præscript.lib.6.item † testes non debent deponere de auditu, sed de sensu, & est comm. opin quòd ita semper obseruatum fuerit,ut per Paris.post Alex.in multis cõ-
20 silijs consi. 112.nu. 21.lib. 1.ubi subditur,quòd † testes deponentes super consuetudine debẽt habere ultra quinquaginta annos, testes autẽ examinati non deponunt de cõm. opin.neq; immemorabili tempore,neq; probatum fuit esse illius ætatis,consequenter non uidentur probare.

Quartò,ultra omnia allegata per dominos aduocatos pro utraq; parte putaui ĩ materia ista de qua disceptamus, inuenisse tex. in terminis qui decidat hanc quæstionem,

21 nempe tex.in l † cum satis.§.cum autem.C de agric.& censit.lib. 11.cum declaratione additionis ad Bar.ibi.nu.14.&
22 15.legitur in effectu in dicto tex. quòd colonus † qui stetit per uiginti annos tanquàm colonus, inde postea recedere non potest, & dominus possessionis non potest ei molestiã inferre, aut ueterẽ consuetudinem immutare, aliàs tenetur ad interesse &c. qui tex.licèt prima fronte uideatur facere contra dictum dominum Marcum Antonium, recte tamen intuenti probat eius intentionem ut mox deducam, nam ad hoc ut narrata in dicto tex. procedant, requiritur quòd per pactum uel scripturam prius se alligauerit, aliàs solus cursus dicti tẽporis, uel pactum tantùm, uel scriptura solũ non sufficit, sed hęc omnia requiruntur ad operandum dictos effectus secundùm glo.& doct.ibid. & ita etiam le-
23 gem † subtiliter declarat Ruyn. consi. 151. uiso. sub nu. 1. uersi.non obstat tex in l cum satis lib.4.ubi dicit,quòd filij dictorum colonorum non ligantur dicta lege,nisi sint concepti post conscriptionẽ finitã per patrem ipsorum.quæ requisita cùm non interuenerint in themate nostro proposito, meritò est dicendum ipsum dominum Marcum Antonium posse petere partem dictarum frondium tanquàm pars fructuũ dictorũ arũdinetorũ.Nec causatur dictis colo
24 nis aliquod præiudicium quia † quẽadmodum nõ interuenientibus requisitis in d. §. cum igitur.dominus fundi potest repellere colonos, & mutare ueterem consuetudinem fructuum: ita colonus potest versa vice à fundo discedere, quatenus ipsi huiusmodi alteratio fructuum non placeat. ita dicit ibi tex. quem hoc modo intelligunt doct.& particulariter ita præsupponit Ruyn. in d.consi, 151.sub.nu 18. versi non obstat etiam.lib.4.

25 Præterea inter dominum † Marcum Antonium & eius authores & dictos colonos non dicitur contracta locatio, ex quo non soluitur pecunia numerata.l.1.§.si quis seruum, vbi not. ff.depos & in l.si vir vxori. ff.de don. int. vir.& vx. & not. Bar.in l.si merces §.vis maior.in vti.col ff.locat.vbi
26 legitur, quòd † inter istos partiarios non dicitur contracta

locatio,

locatio, sed societas: si ergo est contracta societas, non po-
27 test perpetuò durare, cùm iuri petendi † diuisionem non
prescribatur, vt post alios ī terminis proprijs nostris decla
rat Ruy d.consi 151.nu. vndecimo lib. 4. discedant ergo à
cōductione dicti rustici, si eos non iuuat soluere ratam frun
28 dium, & stare † in conductione in qua dominus non cogi-
tur permanere, ut per quàmplurima fundamenta firmat
Crauett. in tract. de antiq. temp par. 4. nu. 216 & seq. & ul-
tra eum in puncto tradit Ruy. d. consi. 151. per totum consi.
lib. 4. reprehendens Bal. in l. male agitur. C. de præscrip. tri-
ginta uel quadraginta annorum. si ergo non præscribitur
colonia (quatenus esset colonia, qđ negatur) multo magis
præscribi potest restitutio ac responsio etiam minimæ par-
tis fructuum. sat sit ergo ipsis rusticis superlucrasse præte-
ritos fructus dictarum frondium, nec iudicio meo est fa-
cienda uis, quòd Bal loquatur in responsione omnium fru-
29 ctuum, quia ut dicebam est ratio † in minima parte ipsorū.
arg. d. l. quæ de tota ff. de rei uend.

Cui opinioni non obstant contraria licèt subtilia, quia non fuit probatum de immemorabili possessione & præscriptione, nec testes deposuerunt secundùm quod erat opus deponere in probanda consuetudine & pręscriptione ista: & licèt deposuissent formiter, nihil esset, quia ex quo non est locatio, ut præsupponit dominus aduocatus, sed so
cietas, ut deduxi ex Ruy. dicto consi. 151. lib. 4. non potest
30 fieri neq; per pręscriptionem neq; per pactum, † quòd so-
cietas perpetuò duret, sed erant fienda requisita per tex in d. l. cum satis. §. cum igitur. C de agric & censit lib. 11.

Nec est in consideratione quòd isti rustici grauentur in periculo inundationis, & sic debeant in alio releuari, quia cùm à principio plantationis cannetorū immineret istudmet periculum, sibiipsis est imputandum, ad quod comprobandum infinita congeri possent, sed sufficiat allegare Bal. in l. ex conducto. §. 1. ff. locat. Alex. in l. interdum. §. ꝗ ex naufragio. ff. de acq. poss. Boss. in tit. de remiss merced.
31 nu 84. ubi si fiat † conductio tempore belli uel pestis, con-

ductor non potest petere remissionem,& in tantum hæc cō clusio est uera, ut sufficiat timor belli,uel pestis. Alex. in l. diuortio. in princ. 3. col ff.solut.matrim. Boss.ubi supra, &
32 conductori † siue emphiteotæ accipienti rem aquis & casi bus fortuitis suppositam non fit remissio, cùm periculum inesset tempore conductionis,& est comm opinio, ut post alios nouiter uoluit Bursat.consi. 11.nu.30.lib.1.sic in casu nostro Rustici isti qui sponte plantauerunt arundineta prope lacum transimenum, excogitare potuerunt periculum inundationis, propterea ex hoc capite nulla ipsis est habenda consideratio.

Non obstat demum simile de decimis, uidelicet quòd
33 pars solutionis † decimarum posit præscribi, quæ solutio decimarum uidetur fauorabilis, & fortiori iure debentur, nempe iure diuino, cùm nos habeamus decisionem iuris claram in d.l cum satis.§.cum igitur. C.de agric. & cen
34 sit.& Bal.in d.l.male agitur. † ex diuersis igitur non est facienda illatio. l. Papinianus exuli.ff.de min.uulg.

Præterea non est absolute uerùm posse præscribi solutionem decimarum, doct enim modò in aliam ruere sen-
35 tentiam,† ut est uidere ex Didac.Couarr. qui meliùs cæteris hanc materiam explanat in c. 16.lib.1.uar.resol.imo in
36 d.loco.nu. 9. Couarr.expresse firmat decimas † prædiales minimè præscribi posse, dicens hanc esse comm. opin. & post eum idem nouiter tenet Nata consi. 136.nu.7. & per tot.consi.lib.2. Nos tamen sumus extra omnem difficultatem, quia testes examinati ad fauorem dictorum rusticorũ
37 non probant de consuetudine immemorabili, † quę tamē consuetudo immemorabilis, & non alia, habet uim cōcessionis. Natta consi. 154.dubium. nu. 6.lib. 2.ubi nu.5. dat
38 formam probandi consuetudinem immemorabilem, quæ forma non fuit seruata in casu nostro, vt etiam superius dictum fuit, propterea sententiaui dictos rusticos teneri ad præstationem frondium dictarum cannarũ manu ser Lemmi de Rubeis Perusini not Cur. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO CVII.

SVMMARIVM.

1 *Mandatorum copia non datur ex ſtylo prouinciæ Vmbriæ, & prouinciæ Marchiæ Anconitanæ, & nu. 4. Fallit quando procurator ageret tanquam ſubſtitutus alterius, & nu. 2. Fallit quando quis eſſet procurator collegij uniuerſitatis, monaſterij, minoris, mulieris, & ſimilium perſonarum, & nu. 3.*

ARGVMENTVM.

¶ Mandati copia licèt regulariter danda ſit, hoc tamen de ſtylo non ſeruatur in prouincia Vmbriæ, & in prouincia Marchiæ Anconitanę, exceptis tamen aliquibus caſibus hic adnotatis.

MVLTOTIES mihi euenit, quòd ad bonum iuris procuratores negabant alios procuratores habere mandatum, illi autem faciebant fieri fidem de eorum mandatis oretenus ab aliquo ex notariis actuariis, ſiue curialibus, ſed aduerſarij nihilominus non contenti de dicta fide petebant copiam mādatorum forſan ad protelandum iudicium, cùmq; ego paſſim decernerem copiam mandatorum, alij procuratores re-
1 plicabant ex † ſtylo & inueterata conſuetudine iſtius curiæ non eſſe dandam copiam mandatorum, ſed ſufficiat ſimplex fides, quando de dictis mandatis fuiſſet rogatus ali-
2 quis notarius curialis, ſiue actuarius, niſi † tamen aliquis compareret tanquā ſubſtitutus alterius procuratoris, quia tunc eſt neceſſe decernere copiam mandati procuratoris principalis, an habuerit in principali mandato poteſtatem ſubſtituendi, in alio etiam caſu, etiam ſtante ſtylo, decer-
3 nebatur copia, quando aliquis fuiſſet † conſtitutus procurator ab aliquo collegio, conuentu, monaſterio, confraternitate, vniuerſitate, muliere, minori, vel ſimilibus perſo-

nis,

nis, quia ex quo in istis mandatis requiruntur aliquæ solennitates, semper erat solitum decerni copiam mãdatorum, licèt de mandato procurę fuisset rogatus notarius curialis, vel actuarius, quæ copia mandatorum tunc etiam decernebatur, quando in mandato aliquid contineretur, quod requireret speciale mandatum, & secundùm istum stylum pluries pronunciaui. argu l. minimè. ff de legib. qui quidẽ
4 † stylus seruatur etiam in prouincia Marchię Anconitanę, vbi dum pluries fui auditor, multoties pronunciaui secundùm istum stylum. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO CVIII.

SVMMARIVM.

1 *Suspicionum causæ contra iudices ubi tractentur remißiuè.*

2 *Gubernator quando allegatur suspectus, omnes eius Auditores possunt allegari suspecti, & nu. 9, quod ab ipso Gubernatore, & nu. 4.*

3 *Potestas quando allegatur suspectus, tota eius familia redditur suspecta.*

5 *Collegium totum potest allegari suspectum, quando caput siue principaliores dicti collegij forent suspecti.*

6 *Concilium prouinciale non autem generale potest allegari suspectum.*

7 *Suspicio in iudice est, quando datur ad instantiam alterius partis, quia etsi datio teneat, parte tamen reclamante debet remoueri, & nu. 8.*

ARGVMENTVM.

¶ Gubernator, potestas, & alij similes si allegantur sususpecti, omnes eius Auditores, & tota familia potest allegari suspecta, quemadmodum collegium, & cõcilium prouinciale, quando caput, siue principaliores forent suspecti.

EVERAT commissa ex vrbe per breue S. D. N. quadam causa Reuerendissimo Domino Buonsignoro Finetto huius prouinciæ gubernatore, in qua causa per alteram ex partibus dictus Reuerendissimus

Dominus

Dominus Gubernator allegabatur ſuſpectus licèt iniuſtè, cùm præfatus Reuerendiſſimus Gubernator eſſet iuſtiſſimus & literatiſſimus, nihilominus idem Reuerendiſſimus Dominus gubernator non curans de prædictis offerebat committere cauſam prædictam alteri ex auditoribus, de quo eademmet pars conquerebatur, præſupponens quòd ſtante ſuſpicione Reuerendiſſimi gubrnatoris redderētur ſuſpecti etiam eius auditores,& officiales, tanquam ab eo dependentes, cùmq; idem Reuerendiſsimus D. Gubernator hæc mecum contuliſſet, ego eram opinionis, quòd quatenus iuſtè & legitimis cauſis ſuſpicionis ſubſiſtentibus cōtra perſonam Reuerendiſsimi Gubernatoris, quas cauſas
1 † ſuſpicionum congerit poſt Spec.& alios Marant.in tract. iudic par.6. verſi recuſatio. nu. 27.& ſeq. ipſe Reuerendiſſimus gubernator potuiſſet allegari ſuſpectus, quòd
2 † omnes eius auditores & miniſtri poterant allegari ſuſpecti. mouebar per l. 1. C. ſi qua pręd. poteſt. quam ad hoc propoſitum allegat Rolan. à Valle conſi. 19. nu. 13. lib. 3. vbi le
3 gitur, quòd † ſi poteſtas eſt ſuſpectus, tota eius familia eſt ſuſpecta, quæ ratio viget etiã in auditoribus ratione ſub-
4 iectionis, ſiue † ſuppoſitionis, etiam quòd auditores depēdeant ab vrbe, & non à Reuerendiſsimo gubernatore, cùm ſemper ſint ſuppoſiti ipſi Reuerendiſsimo gubernatori.

Comprobatur iſthæc opinio authoritate Bal. in l. 2. col. 2. verſi, nota quòd ſi caput C. ſi rect. prouinc quem ſequuti fuere Fely. in c cauſam quæ. in princ. de offic. delegat. & in c inſinuante eod. tit. Rolan. à Valle d. conſi. 19. nu. 12. lib.
5 3. vbi dicunt quòd totum collegium † poteſt allegari ſuſpectum, quando caput, ſiue principaliores dicti collegij fo-
6 rent ſuſpecti, dicens Rolan. poſt alios, idem † eſſe in concilio, ſiue ſynodo prouinciali non generali, poſt Alber. de Roſat. Dec. & alios quos allegat ſubdens Rolan. nu. 15. & ſeq. poſt Bal. in l obſeruandorum ff. de iudi maximam cau
7 ſam † ſuſpicionis eſſe, ſi iudex fuerit datus ad petitionem
8 alterius partis, quia etſi † datio iudicis teneat, debet tamē remoueri inſtante parte, & iſtis principalioribus fundamē

tis,

tis, & aliis ego retuli præfato Reuerēdissimo Domino gubernatori me esse in opinione, quòd stātibus pro veris causis suspicionum, † quæ obiiciebantur contra suam dominationem Reuerendissimam, omnes eius auditores & ministros posse allegari suspectos. quam opinionem tanquam iuri consonam approbabat etiam præfatus Reuerendissimus gubernator, sed vt in principio dicebam, nullam pœnitus proposuerunt causam suspicionis contra suam Dominationem Reuerendissimam, meritò quemadmodum nō erat suspectus ipse Reuerendissimus gubernator, ita non poterant esse suspecti eius Auditores. fuit tādem dicta causa compromissa, & sic cessauerunt omnes istæ controuersiæ. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO CIX.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri siue vxori competit retentio bonorum viri, donec ei restituatur dos, quod ius transmittitur ad filium, & ad singularem successorem etiam non facta liquidatione, & nu. 2.*

3 *Retentio ista competit quando possessio est vacans, & dummodo vxor verbis, vel facto declaret velle mutare causam suæ possessionis, & numero 4.*

5 *Mutatio voluntatis non præsumitur.*

6 *Propositum in mente retentum nihil operatur.*

7 *Animus talis præsumitur in futurum, qualis fuit de præterito, de quo animo potest constare & re, & verbis, & nu. 8.*

9 *Animus re quommodo ostendatur.*

10 *Possessio domus includit possessionem rerum mobilium in domo existentium. fallit quando mulier limitate petiisset possessionem domus tantùm, & nu. 2.*

12 *Limitata causa limitatum producit effectum.*

13 *Animus*

13 *Animus verbis quomodo demonstretur.*

14 *Hæres sola destinatione animi efficitur hæres, & in casu proposito æquiparatur declaratio animi hæredis, & vxoris, & nu. 15.*

16 *Vxoris animus dignoscitur si præcipi fecisset laboratoribus, vt eam de fructibus recognoscerent.*

17 *Vxor continuando possessionem bonorum mariti, præsumitur quòd possederit ex titulo præcedenti.*

18 *Vxori eiectæ de domo ante factam declarationem non competit remedium recuperandæ possessionis, sed debet agere remedio l. dotis actione. C. sol. matr. & nu. 19.*

20 *Rota Romana quid seruet in hoc casu, & quomodo eius obseruantia intelligatur.*

21 *Mulieres habent consulere peritos.*

22 *Mulieres sicut vadunt ad ecclesias pro indulgentijs, ita ad aduocatos pro consilijs accedere debent.*

ARGVMENTVM.

¶ Determinatur in hac decisione post multos Doctores ad inuicem altercantes, qui vel cóciliantur ab auctore, vel validissimis rónib. reprobantur, vxoré debere siue re, siue verbis, saltē tpe turbationis declarare se velle mutare causam possessionis in retinendo bona mariti sui pro recuperatione suarum dotium, aliàs nisi declarauerit, & fuerit eiecta ab hæredibus viri, non competet vxori remedium recuperandæ possessionis, sed experietur aduersus hæredes remedio l. dotis actione. C. solut. matrim.

1 CLARA est apud Docto. conclusio, quòd † mulieri, siue vxori competit retētio bonorum viri, donec ei restituatur dos. Bar. in l. filio. la prima. ff sol. matri. Bal. in l. pen. C. de pigno act. in l. cùm tibi. C. qui pot. in pig. habe. Saly. in l pen. C. de non nume. pec. Ias. in l. si non sortem. §. si centum. col. fi ff. de cōdi. indeb. Dec. consi. 232. col. 1. consi. 400. col. 2. consi 671. col fi. Soc. Sen.

consi. 131.col. 2.lib. 1.Bal.Nouell.in tract.de dot. priuile. 6 in 13.limit.ver.limita secundò.Rolan. à Valle consil.77. nu 27.lib. 1.Grām decis. 58.nu.3.& decis.92.nu. 19.dicēs.
2 nu. 20. hoc non solùm licere vxori, † verùm etiam filio ipsius vxoris, ex quo ius istud retentionis trāsit in singularē successorē.l.cùm prætor.ff.de distrac.pig Franc. Marc decisi 181.par.1.Caualc in tract.de vsufr.nu.201. quod procedit ēt nō facta liquidatione debiti. Grām.d.decis.58.nu. 12.idē in casu principali, ꝙ mulier possit retinere bona viri, voluit Capit.decis. 19.nu.3.Frāc.Burs. cōs 9. nu.4. & hæc est cōis,& recepta oīum Doctorū cōclusio nemine pœnitus discrepāte,quæ tñ opinio limitaē duob⁹ modis,primò,
3 † hoc debere intelligi,qñ possessio fuissent vacās,& à nemine occupata,quia si fuissent bona occupata,nō pōt vxor ꝓpria authoritate bona inuadere sed debet experiri contra hæredes viri actione l dotis actione.C.sol matr.ita voluerūt cōiter Doct. Soc.Sen.cōs. 131.nu 6.ver præterea cū nō in plus.lib. 1.Bal.in l pe.C.de nō nu pec. Dec.cōs. 232. nu. 2.Rol à Vall. d.cōs.77.nu.35.Bar. & alij in d.l filio.Ias.in d.
4 §.si cētū Frāc.Burs.d cōs.9 nu.4. † Secūdò limitaē ista opinio,vt procedat,dummodo vxor verbis,uel facto declaret eius aīum,uidelicet ꝙ intēdit rōne suæ hypothecæ insistere in bonis mariti, in quibus uiuēte eius marito insistebat iure familiaritatis,l qui iure familiaritatis. ubi Bar. & alij. ff.de acqu.poss.Mēnoch in trac.de arb.iud.cas.160.nu. 14. lib.2.cēt 2.ubi multa cōgerit ad materiā circa ea quæ fiūt iure familiaritatis,& ita dixit Soc d.cōs. 131.nu.7 per tex. in l qua rōne.§.interdū.& l.3 §.si rē.in fi. ff. de acquir.poss. Dec.cōs.232 nu.2.& cōs.400.nu.5.uer.nec obstat.in l.dotis.C.de colla Alci præsump.32.reg 2 Curt.Iun.cōs. 168. nu.36.& cōs.110.nu 22.uer.nec obstat.Roll à Valle d.cōs.
5 77.nu 28.usq; ad nu.34.Burs.d.cōs.9.nu.7. mutatio † enim uolūtatis nō præsumiē,nisi probeē.l.3 § in amittēda. ff. de acqu.poss.Paris.cōs 67.nu 25.lib.3.latissimè Rol.d.cōs.77. nu.32.Neuiz.cōs 2.nu.9.Ceph cōs.277 nu 99.lib 2.& cōs. 288.nu.3.eo.lib.Grat.resp.128.nu.5.lib.1.Bero.cōs.55 nu

me.8.

6 me.8.lib.3 & † propositū in mente retentū nihil operatur.
7 l.si repetendi C.de cód. ob cau. † & aīus talis præsumitur in futurū,qualis fuit de præterito.Bertrā cōs.39.nu.2. li. 1.
8 de † quo tñ aīo & re,& uerbis cōstare potuisset. Paris cōsi. 131.nu.20.lib.1.cū cógestis doctissimè à Rol.à Valle d. cō sil.77.nu.31. re & facto pōt ostēdi aīus,iuxta materiā l.Pau
9 lus.ff.rē rat hab. † qñ uxor nō permisisset hæredes in domū ingredi,& claudēdo domū ipsius claues penes se retinuisset.l clauibus.ff de cōtrah.emp.l.si ego.§.dotis ff.de iu.do.
10 Soc Sen.d.cōs.131 nu.2.uers. secūdò quia fructus.ex † qua possessione domus, & clauiū retētione includit ēt possessio rerū mobiliū existētiū in domo,ut notaē in supradictis iuribus.& ponit Soc Sen.d.cōs.131.nu 6 ubi nu 9. declarat
11 hoc procedere, † nisi mulier,uel alius limitatè petiisset se tātūmodo immitti in possessionē domus,quia limitata illa
12 † petitio,includit solū domū,nō aūt existētia in domo,arg. l.in agris.ff de acq.rer do.l cācellauerat ff.de his quæ in testa.del.possent poni alia exēpla de possessione,quę facto & re dicereē acquiri ꝑ uxorē,quæ cōsultò omitto, cū diligēs legū indagator per seipsum alia exēpla eius studio cógere-
13 re possit, exēplū de declaratione uerbali esset, qñ † uxor, uel apud acta,uel corā testibus professa fuisset uelle mutare cām possessionis,quā per prius detinebat iure familiaritatis,& modò uelle iure proprio detinere: quēadmodū de
14 hærede dicimus, † qui licèt sola destinatione animi hæres efficiaē l.si auia.C.de iu.delib.de tali tñ aīo cōstare debet.
15 Bar & Doc.in l.gerit.& ī l.pro hr̄de.ff.de acq.hær.quā † similitudinē declarationis animi hr̄dis ad casum nr̄m in terminis ponit Rol.d cōs.77.nu.29 & 30.cognosceretē ēt aīus
16 † uxoris,si ꝑcipi fecisset laboratorib.ut retinerēt fruct⁹ fundi ad ei⁹ īstātiā,uel eā đ fructib.recognoscerēt,ꝗa quoqūo cōstet de ei⁹ uolūtate ꝙ uoluerit mutare cām suę posśōnis, & nō possidere amplius iure familiaritatis,sufficit ipi mulieri,ad not.in d l.gerit.& d.l pro hr̄de. ut ponūt oēs s̄ relati Do.maximè Dec d.cōs 400.n.5.& ꝑpea nō uideo qūo pos
17 saluari.Bero.cōs.60.nu.5.& 6.li.2. ubi dixit ꝙ mulier † cōti

nuando possessionē bonorum mariti, quę viuente ipso marito possidebat iure familiaritatis, ne delictū ex parte vxoris præsumatur, iuxta l. meritò. ff. pro soc. pręsumendum est quòd mulier possederit ex titulo præcedenti, quod etiam voluit nouissimè Bursat. consi. 8. nu. 15. ver. insuper. lib. 1. &
18 videtur voluisse Dec. d. cons. 400. † quia dictum Bero. Bursat & sequacium est falsum, & contra communem opinionem, quia non negatur dictam mulierem continuãdo possessionem non committere delictum, sed ni declarauerit se velle mutare causam possessionis re vel facto, iuxta ea, quę supra diximus, saltem tēpore molestationis, vt per Caualcan. in tract. de vsufr. mul. nu. 201. dicetur possidere, & continuare possessionem iure familiaritatis, prout faciebat vi-
19 uente eius viro, adeo † quòd si ante factam per ipsam qualem qualem declarationem mutationis eius volũtatis fuerit eiecta ab hæredibus viri, non competit ipsi remedium recuperandæ possessionis, prout dicunt Rolan. & cęteri pręcitati Doct. sed ipsi vxori opus erit agere remedio d. l. do-
20 tis actione. C. sol. matri & licèt contrariũ seruetur † in Rota Romana, vt dicit Bursat. d. consi. 8. nu. 15. allegando Acchil. decisi. 4. de caus. poss. & propr. Paleot. decis. 422. puto tamen dictas decisiones Rotæ debere intelligi, vt saltem tempore turbationis requiratur qualis qualis declaratio animi ipsius mulieris. Caualcan. d. tract. de vsufr. mulier. nu. 201. quod nec nos negamus.

In casu autem nostro ista Magnifica D. Lucretia & re, & verbis declarauit se velle insistere in bonis viri, donec ei restituatur dos. Propterea ad fauorem ipsius iudicaui: fuit enim mulier ista prudentissima in cōsulendo peritos, quē-
21 ad modum facere deberent omnes aliæ † mulieres. Bal. & Docto. in l. bonorum & in l. iuris. C. qui admitt. Grat. re-
22 spon. 36. nu. 24. lib. 1. vbi dicunt, quòd sicut vadunt † mulieres ad ecclesias pro indulgentiis, ità ad aduocatos pro consiliis accedere debent. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECI-

DECISIO CX.

SVMMARIVM.

1 *Procurator præſumetur habere mandatum, ſi ultra productionem ſcripturarum ad cauſam facientium probabit conſignationem dictarum ſcripturarum fuiſſe factam à domino principali.*

2 *Ruin.conſi.107.nu.6.lib.4.& Loffred.conſi.27.in princ. declarantur.*

3 *Scripturarum conſignatio poteſt probari per teſtes.*

4 *Mandatum priuati poteſt probari per duos teſtes.*

5 *Mandatum principis debet probari per ſcripturam.*

6 *Procurator quando producit ſcripturas facientias ad cauſam, admittitur cũ cautione de rato, etſi non docuerit de conſignatione ſcripturarũ.*

7 *Procurator etiam illo caſu admittitur ſine mandato, quando ultra productionem ſcripturarum ad cauſam facientium docuerit ſe extrahi feciſſe dictas ſcripturas de ſuo.*

8 *Procuratorem de ſuo ſoluere non eſt uerisimile.*

9 *Procurator præſumetur habere mandatum, ſi in præſentia ſui principalis faceret actus iudiciales: Nam tunc dñs mandare creditur, ex quo patit fieri actus iudiciales in eius præſentia per aliquẽ, et nu. 10. et 17.*

11 *Innoc.in c.ex parte decani, extra de re iud. declaratur, & defenditur.*

12 *Coniunctus admittitur pro coniuncto cum cautione de rato, ſimiliter admittitur ſocius, nu. 13. item amicus, & nu. 14.*

15 *Innoc. dictũ de quo ſupra, procedit tã in iudicialibus, q̃ in extraiudicialib.*

16 *Verisimilia quæ non ſunt, dici non debent.*

ARGVMENTVM.

¶ Quod diu fuit ambiguum, hic hodie luce meridiana clariùs dilucidatur, an & quomodo ex productione ſcripturarum ad cauſam facientium procurator pręſumatur habere mandatum, necne.

DOMINVS Petrus Iacobus Amerigus, cauſidicus Peruſinus in quadam cauſa Tudertina, produxerat quaſdam ſcripturas, & inſtrumenta faciẽtia ad cauſam, inſtabatq; audiri in dicta cauſa, etſi non haberet aliquod

quod mandatum, ex aduerso replicabatur non esse audiēdum, nisi produxerit mandatum, dubitatū fuit quid iuris. hanc quęstionem posuit originaliter gl in l.fin.in princ.C. de pac. conuen.ubi Bal.& Doc.& idem Bal. in l. si quis per calumniā in fin. C.de episc. & cle.Doc.in l.Mæuia in prin. ff sol matr. Ias.in l. 1.in fin. C.de procur.Fely in c.corā.col. 4. vers. limita primò. extra de off. deleg. Rom.sing. 643.& cons. 446.Boer decis. 454.Alciat in tract.præsumpt reg.1. præsumpt.33. Vant in tract.de nullit. in tit qualiter sent.& proces qui dicun.nul.defen seu reper. posiin.nu 96.Cagn. in l.velle.nu.9 ff.de reg.iur. Ant.Gabriel.lib. comm.concl.
1 7.tit.de procur concl. 1.nu.27.vbi dicunt communiter,† ꝙ si vltra productionem scripturarum facientium ad causam probetur per procuratorem consignatio dictarum scripturarum facta per eius principalem, isto casu plenè probabitur mandatum, & hæc est communis opinio,vt dicit Mars. in l.si quis. vers. & ad hoc dicendum.nu.171.ff.de quæst. &
2 ita intelligendus est Rui. † qui nimis generaliter locutus fuit in cons. 107.nu. 6.lib. 4.& Loffred cons.27.in princ.& alij doct. qui absq; distinctione nimis generaliter pertran-
3 seunt, & † consignatio potest probari per testes, quemad-
4 modum potest probari † mādatum priuati per duos testes,
5 Ceph. cons.65.nu. 1.licèt secus sit in † mandato Principis. Nat. cons. 420.nu. 2.& nu.4.quod quidē probari debet per scripturam, si verò non probaretur consignatio scripturarum per dominum principalem ipsi procuratori facta,tunc
6 procurator non admitteretur simpliciter,sed cum cautione de rato,Bart.in l.vulgo.in fin ff.de admin tut. Vant.vbi supra.nu.97.Rom.& ibi apostil.ad eum d.sing.643.quæ tamē cautio non requireretur,etiam ꝙ per procuratorē non pro-
7 baretur consignatio scripturarum,quando videlicet † probaretur dictū procuratorem extrahi fecisse scripturas, & instrumēta faciētia ad causam, & de suo expendisse pecunias ꝓ extractione dictarū scripturarū, ad no. per gl.in cle. fi de rescrip.& per Ant.de Butr.in c.fi.extra eo tit.& hāc limitationē posuit Loffred, d.cons.37.nu.2.& licèt Loffred.

non

nõ dicat,viua ratio huius cõclusionis est ea,q̃a nõ est veri-
8 simile quemquã iactare†suũ,& procuratorẽ soluere de suo.
Rot.deci. 23.in antiq.Soc.Sen.cõs.46.col.2.lib.3.Dec.cõs.
36.col 5.& cons.42.col pe.& in l.1.col.4.C.qui admitt.Go
zad.cons.2.col 4.Soc.Iun.cons.139.nu.10.& seq lib 3.cum
alijs doctè congestis à Viu in lib.comm opin.in vers.man-
datũ nu 6.quæ limitatio Loffred.ita à nobis confirmata li-
cèt sit noua,& à doct.præsertim à Vant.nõ cognita,puto ta
men esse verã , & iuri consonã rationibus de quibus supra.
9 præsumeretur etiã mandatũ in † procuratore,si procurator
in præsentia principalis faceret actus iudiciales.Nã ex quo
10 causam suã per procuratorẽ tractari † videt,& nõ contradi
cit, mandare creditur.l qui patitur ff.mand.c.fin de iur iu-
11 ran.in 6. † Innocẽ in c.ex parte decani,extra de re iud.Fe-
ly.in c.cum olim.col 2.extra de rescript.latè Vant.in tract.
nullit.in tit. quib. mod. sentent nul.repar pos.nu.94.& po-
nit Crauet.in tract. de antiquit.temp. 1.parte in 4.limit.nu.
57. Guid Pap.q.40.& licèt Alex in l.sæpe.col.1.cum seq.ff.
de re iud. & in multis consilijs congestis per Van.vbi supra
dicat dictũ Innoc esse cõmuniter reprobatũ , nihilominus
idẽ Alex. cons. 80. viso processu.col.pen & fin.lib.4.repro-
bat tantũmodo dictũ Innocen in extraiudicialibus, & Cra
uet.vbi supra,nu. 58 dicit dictũ Innoc.habere locum,quan
dò socius ageret pro alio socio,coniunctus pro coniuncto,
amicus pro amico,quę declarationes nõ sunt admodum no
tatu dignæ,cùm similes personæ etiã si faciant actum absq;
12 præsentia principalium,admittantur saltem † cum cautio-
ne de rato.in coniuncto est tex.in l exigendi. C de procur.
13 de † amico not. doct. & in l.sed & hæ.ff de procur.Rui.cõs.
14 100.nu.1.lib 4.de socio † ponit Bart.in l.& hæc distinctio.
§.si fundũ.ff loc declarãdo tñ vt ꝑ Rui.cõs.65.nu.6.& 7. li.
5. Propterea quicquid dixerit Alex. ego puto gñaliter di-
15 ctũ † Inno procedere, siue simus in iudicialib.siue in extra
iudicialib.quis eñ esset tã demẽs ac fatuus,ꝙ faceret actus
in præsentia principalis nisi ipso principali mandante ? pro
fectò nullus:ideo qđ nõ est verisimile,nõ est dicendũ,arg.l.
non

non est uerisimile, nõ est dicendũ, arg. l. nõ est uerisimile. ff.
16 ff. quod met. cau. & quæ † non sunt verisimilia, habenr imaginem falsitatis, dicamus igitur actus censeri factos per procuratores de mandato principalium, † quando fiunt in præsentia ipsorum principalium. d. l. qui patitur. hæc autem posui ad exornandam decisionem, cùm casus iste non esset in controuersia, sed tantum disputaretur, an dictus procurator deberet admitti non docto de mandato, ex quo producebat scripturas, & instrumenta facientia ad causam, sed quia non docuit de consignatione ei facta per dominũ, neq; ipsum fecisse extrahere dictas scripturas suis sumptibus, ideo declaraui, eum fore admittendum cum cautione de rato. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO CXI.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati, siue procuratores gratuiti non possunt petere salarium.*

2 *Procurator, etsi nihil petat ab eo, pro quo patrocinatus fuit, habet tamen illum obligatum ad antidora: prædicta an habeant locum, quando procurator dixisset nil consequi velle, & nu. 5. & 6.*

3 *Antidoralis obligatio est ius naturæ, vt benefacienti benefaciamus, & nu. 15.*

4 *Dominus tenetur fideiussori non solùm de eo quod soluit, sed etiam de eo quod donatum fuit.*

7 *Procurator adiuuans filium amici, censetur adiuuare ob amicitiam quam cum eius patre habebat, & ideo nil consequi velle.*

8 *Obligatio ista antidoralis cessat, quando isti pro quibus patrocinantur, essent pauperes, & nu. 9.*

10 *Aduocati, & procuratores pauperum habentes salarium de publico nostris tẽporibus extorquẽt à misellis personis & pecunias, & munera.*

11 *Aduocatus, vel procurator, quando patrocinantur tacitè, vel expreßè non repetuntur expensæ, sed contr, nu. 12. & nu. 14.*

13 *Procurator qui patrocinatur in causa sua, non repetit expensas.*

ARGV-

ARGVMENTVM.

Aduocati, siue procuratores, qui patrocinantur in eorũ causis, non repetunt expensas: quando autem habent aduocatum, siue procuratorem gratuitum, repetunt expẽsas taxandas per iudicem per medietatem, vel alio modo arbitrio iudicis, ea ratione, quia, etsi nihil persoluerit litigans, remanet tamen obligatus ad antidora aduocato, siue procuratori qui pro eo patrocinati fuere.

IDEMMET procurator de quo fuit facta mentio in alia decisione, cùm patrocinatus fuisset in quadã cã propria, & obtinuisset tã pro sorte principali quã pro expẽsis, petebat in taxatione expẽsarũ haberi rõnẽ eius patrocinij, & licèt ista qõ parui momẽti, & uulgaris videatur, est tñ adeo difficilis ob contrarietates Doctorum, ut uix dignosci posit, quænam opinio in praxi sit tenenda, ego tamen recitabo succinctè Doctorum opiniones, deinde conclusiuè & quibusdam nouis distinctionibus adhibitis, quid in praxi fuerit tenendum proponam. Prima opinio fuit Bart & Bal in l. fin. in fin. C. de fruct. & lit. expẽ.
1 ubi dicunt, ꝙ petere nõ posit salarium † aduocati, siue procuratoris gratuiti Ias in l. properandum. §. sinautem alteru tra nu. 14. C. de iud. Mars in l. patre, uel marito. nu. 68. ff. de quæst. refert Tiraq. in tract. de vtroq; retract. §. 25. gl. 4. nu. 5. & seq. quæ dicta Tiraq. ad verbum recenset nouissimè Io. Baptista Asin. in tract. stat. Florent. §. 32. in 66. ampl nu. 3. 4. 5. & seq. Secunda fuit opinio Bart sibimet contrarij in l. quod si domus ff. loc. Iac de Are. in tract. de expẽs. col. pen. vers. sed quid si habent. Alber. in d. l. properãdum. §. sinautẽ alterutra. versi. quærit etiam. Tiraq. vbi supra nu. 6. Grat. respons. 108. nu 7. lib. 1. & in hanc partem videtur inclinasse Io. Baptista Asin. in d. tract stat. Florent d. §. 32. ampl. 66. in fin. qui Doctores tenent salarium in isto casu peti posse.

mouentur duplici fundamento, primò quia, etsi dictus aduocatus, vel procurator nihil petat ab eo, pro quo gratis
2 patrocinati fuere, negari tamen non potest quin † iste talis
3 remaneat eis obligatus ad antidora, quod est ius † naturæ vt benefacienti benefaciamus. l. veluti. ff. de iust. & iur. not. in l. ex hoc iure. ff. eod. tit. de iustit. & iur. l. sed si lege. §. consuluit ff. de petit hæred. de qua obligatione multa ponit Tiraq. in l. si vnquam. in ver. donatione largitus. nu 2. C. de reuoc. donat. Io. Baptista Asin. vbi supra. nu. 5. Ias. & recét. in d. l. ex hoc iure.

Secundò per tex. in l. iidem. §. fi. cum l. seq ff. manda. ubi
4 † dominus tenetur fideiussori, non solùm de eo quòd soluit, sed ét de eo quod donatũ fuit, & licèt aliqui dicant præ
5 dicta non procedere † quando aduocatus, uel procurator professus fuisset nolle consequi patrocinium, uel etiã quãdo ex coniecturis appareret eos nolle consequi patroci-
6 nium, puta quando adiuuassent filium † amici eorũ, iuxta doctrinam Bartoli in l. 2. nu. 4. C de neg. gest. Mennoch. in tract de arb. iudi. lib. 2. cent. 1. casu 88. nu. 60. ubi dicunt
7 † procuratorem adiuuantem filium amici in iudicio præsumi ob amicitiam, quam cum eius patre habebat adiuuasse, & ob id impensam uel salarium consequi nolle: quia licèt prædicta fuerint uera, negari tamen non potest, quin remaneat obligatio illa naturalis, quæ instinctu quodam naturæ nos obligat, ac deuincit, ut benefacienti benefaciamus. d l. ueluti. & d. l. ex hoc iure. quam obligationem naturalẽ, obligationem ad antidora uocant Doctores, in quo potissimum fundamento obligationis naturalis, & ad antidora se fundant, ideo iudicio meo, fundamentum istorum cor-
8 ruit, si tamen isti pro quibus patrocinantur, † essent pauperes, tunc ex quo cessat ratio istius obligationis naturalis,
9 & ad antidora, † ex quo amore Dei tenentur patrocinari, neq; eis debetur salarium. Rol. à Valle cõsi. 87. nu 25. lib. 2. isto casu ex quo non intuitu sui principalis & amicitiæ, sed amore Dei patrocinatᷣ, siue patrocinari debet, propterea in taxatione expensarum non esset habenda ratio istius sa-

larij

larij, ad tradita per Rolan ubi supra, sed utinam prædicta seruarentur in practica nostris temporibus, quia etiam ad-
11 uocati, & procuratores † pauperum habentes salarium de publico, non erubescunt extorquere à misellis personis, & pecunias, & munera, aliquando satis parua, & cōtinuò istæ miserabiles psonæ vexant̄ ab istis nō aduocatis, & procuratoribus pauperū, sed immo excoriatoribus, & dilaniatoribus, quę nō sunt adscribēda vitio tā ipsius, quàm magistratibus, communitatibus, & prouinciis, qui non procurant husmodi officia cadere in personas timentes Deum, & magnifacientes honorem mundi huius. Tertia fuit opinio Speculatoris distinguentis in tit. de expens. §. postremò.
11 versi quid si victor. vbi dicit, quòd si constat, † quòd aduocatus patrocinatus fuerit animo donandi, dicas tu vel expressè, vel præsumptiuè, iuxta ea quæ supra diximus, & ponit Bal. in l. 2 nu. 2. C. de iur. dot. & tunc non repetit. quam distinctionem probat Abb. in c. finem litibus. nu. 29. extra de dolo & cōtu & Ias. in d. §. sinautem alterutra. nu. 14. ver. limita tamen prædicta. quam quidem distinctionem ego falsissimā puto, vt supra dixi, siue aduocatus expressè professus fuerit nolle consequi salarium, siue ex coniecturis hoc dignoscatur, quia vtroq; casu remanet obligatio illa
12 naturalis, vt benefacienti benefaciamus, quæ quidē † obligatio cùm non cadat in procuratore, siue aduocatomet, qui patrocinatur in causa propria, qui parum ab alijs nego-
13 cijs distrahitur, ideo fui in opinione ꝙ iste procurator † qui patrocinatus fuerat in causa sua, nō possit in taxatione expensarum consequi aliquod salarium, & cùm multoties casus iste mihi euenerit, nunquàm vidi aduocatos, & procuratores istos patrocinantes in causis proprijs posse conse-
14 qui aliquod salariū: quando verò nō ipsimet † patrocinantur, sed alij aduocati siue procuratores, etiam ꝙ sit aliqua coniectura donationis, immo expressa donatio, ex quo remanet obligatio ad antidora, possunt petere in taxatione haberi rationem salarij aduocati, siue procuratoris, etiam ꝙ aliquid eis non persoluerint. & ista opinio, quæ est secun

da in ordine,prout dignoſcere potui, eſt cõmuniter à Doctoribus recepta & in fundamento illo ineuitabili funda-
15 ta obligationis remanẽtis ad antidora, quæ obligatio † etiam militat in expreſſa donatione, vt benefacienti benefaciamus.d l.veluti.& d.l ex hoc iure.bene verùm eſt, ꝙ nunquàm huiuſmodi ſalaria gratis præſtita & ab amicis taxan-
16 tur ad rigorem, ſed more ruſticorum † taxantur per iudices vel in dimidio ſalarij,vel in tertia parte plus vel minus, ſecundũ quod ipſi iudici videbitur,& ita uidi ſeruari in hac prouincia, & in prouincia Marchiæ Anco. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECISIO CXII.

SVMMARIVM.

1 *Hæres grauatus à teſtatore ut uendat fundum duobus, & unus ex illis nolit emere,tenetur hæres alteri ſuam partem uendere.*

2 *Stante ſtatuto quòd locator non poßit uendere rem locatam, niſi prius denunciauerit conductori an emere uelit, ſi ſint duo conductores, & unus uelit emere,alter uerò nõ,poterit unus pro ſua portione emere.*

3 *Promittens duobus, cẽſetur promittere ſeparatim, & cuilibet pro uirili.*

4 *Emptor emens rem cum pacto redimendi, ſi dictus emptor moriatur relictis pluribus filiis,non tenetur retrouendere, niſi omnibus hæredibus, & nume. 5.*

6 *Emptor qui integrum fundum emit,non eſt ueriſimile quòd uelit habere partem fundi, & reuendendo partem incideret in communionem, & nume. 7.*

8 *Communio ſolet parere diſcordias.*

9 *Promißio rem tradi,continet factum, & dicitur indiuidua.*

10 *Hæres poteſt cogere cohæredem ad reuendendum eius partem,uel ad cedendum ſibi ius redimendi.*

11 *Hæres cogere poteſt cohæredem ad luendum partem ſuam pignoris, uel ad cedendum ſibi ius.*

12 *Emptor tenetur totam rem uni ex hæredibus retrouendere,qui integrum*

precium

precium persoluere offert, siue alter cohæres repudiet, siue non; quia si repudiat, manet ius apud alterum iure accrescendi, & nu. 13.

14 *Hæres postea tenetur, recepto precio, retrouendere cohæredi eius partem.*

15 *Opinio ultimo loco relata, censetur approbata.*

16 *§ agri plagam. l. uxorem. ff. de leg. 3. declaratio.*

17 *Cautela pro uendente fundum cum pacto retrouendendi, ad hoc ut emptor post uenditionem teneatur retrouendere cuilibet ex hæredibus, durante tamen tempore redimendi.*

ARGVMENTVM.

¶ Ex communi opinione Doctorum concluditur, emptorem cum pacto redimendi, etiam durante termino ad redimendum post mortem venditoris non teneri, nisi omnibus hæredibus insimul totum fundum retrouendere, nisi tamen vnus ex hæredibus velit integrum fundum redimere, & partem precij ad cohæredem tangentem persoluere, adhibeturq; in fine decisionis per Authorem noua & plana cautela, quam qui in posterum in instrumẽtis similibus adhiberi curabit, cogere poterit iure medio emptorem durante termino ad reuendendum vni ex hæredibus etiam partem fundi.

GENTILES de Perusia emit fundum à magistro Ioanne de eodem loco, pro precio scutorum tricentorum, cum pacto ꝙ ipsi magistro Ioanni liceret redimere pro eodem precio dictum fundum intra biennium currens, durante biennio moritur magister Ioãnes relictis tribus filiis masculis, quorum duo volebant redimere eorum partem dicti fundi, alter verò filius non curabat eam redimere, extitit dubitatum, an iste Gentiles teneretur, & cogi posset ad retrouẽdendum istas duas partes dicti fundi, prout isti duo filij instabant, & profectò prima facie videbatur dicendum dictum Gentilem cogi posse ad retrouendendum istas duas partes dicti fundi,

di, per tex. in l vxorem §. agri plagam. ff. de leg 3. vbi si hæ-
1 res † est grauatus à testatore, vt vendat fundum duobus, & vnus ex illis nolit emere, tenetur heres alteri suam partem
2 vendere, & † stante statuto quòd locator non possit vendere rem locatam, nisi prius denunciauerit conductori, an emere velit, si sint duo conductores & alter nolit emere, poterit tamen alter pro sua portione emere. Alex. cõs. 126. visis his de quibus col. 1. lib. 5. facit tex in l. si quis legata. §. duobus. & in l. cui fundus. ff. de condi & demonstra.
3 Qui enim promittit † duobus vel pluribus, videtur promisisse separatim, & cuilibet pro virili. l reos §. cùm in tabulis. ff. de duob. reis. & hanc opinionem tenuerunt Obert. & Cremẽs. Doct. antiqui in l. si legato §. si Stichus. ff de manumis. testa. per illum tex. & in l. legatarius. in prin. ff. de legat. 1. & in l cui fundus. ff de condi & demonstra. Bertach. in suo repertorio, in ver. emptor retrouendens ver. tertiò. ubi dicit se ità consuluisse Senis, & in uer. obligatus. uer. 125. Contraria tamen opinio est uerior, & communis,
4 quòd immo iste emptor non teneatur † istas duas partes retrouendere, nisi insimul dicti heredes sint parati totũ fundũ redimere. & hanc opin. tenuit Bar. in l si quis aliã ff de sol. & in l cui usufructus ff. de usufr. leg. ubi cõcludit ꝙ ille
5 qui præmittit † rẽ retrouẽdere duobus, à quibus eam emerat, non cogitur uni uendere partem, hanc quoq; opinionẽ tenuit Ias ac cæteri in. l. stipulationes non diuiduntur ff. de uerb. obligat. Bal. in l. 2. in fin C. de pact. int. empt. & uendi. ubi etiã Cagnol. in 15 quæst & ibi Gozad Rui cons. 82. nu. 4. lib 1. Rub. Alexand. cons. 90. nu. 3. Soc. Sen. cons. 16. nu. 1. & 2 lib 4 Dec in l. eius qui in prouincia §. quas verò. nu. 8. ff si cert. petat. Boer. decis. 251. Alciat in l. 4. §. Cato. nu. 57. cum seq ff. de uerb oblig. & cumulatissimè more suo Tiraq. in tract. de utroq; retract. §. 23. gl. 1. nu. 1. usq; ad nu. 16. & melius in eodem libro, in tit. de retract. conuẽt gl. 6. §. 1. nu. 30 & seq. mouentur ex pluribus, ea quæ stringunt,
6 succinctè referam, primò quia nõ est uerisimile ꝙ † emptor qui integrum fundum emit, uelit habere tantùm partem

dicti

dicti fundi Bart. in d.l.si quis aliam. præsertim si emptio, & uenditio sit facta uno precio.l. quod si uno. ff. de in diem
7 addict. secundò † quia retrouendendo partem incideret inuitus in communionem, contra l. si non sortem. §. si cen-
8 tum.ff.de condict indeb. communio † enim discordias parere solet l cùm pater.§ dulcissimis.ff.de leg.2. Coras.in l. filium quem habentem.nu. 139. C.famil ercisc Menoc.in tract.de arbitr iud.cas 164.nu 4.lib.2.cent.2.

9 Tertiò quia promissio ista † rem tradi, cōtinet factum, ergo est obligatio indiuidua.l. obligationes non diuiduntur. in princ ff.de uerb.oblig.& hæc est communis sententia, ut dicit Tiraq. in d.tract. de retract conuention.§ 1.gl.6.nu. 31. uers uerum quæstionis est.à qua non est ullo pacto rece
10 dendum. bene uerum est, ꝙ hæres † potest cogere cohæredem ad redimendum eius partem, uel ad cedendum sibi ius redimendi.l. his consequenter. § Celsus.ff famil ercisc.
11 l.hæredes mei. § idem iuris ff eo.ubi unus hæredum † potest alium eadem ratione cogere ad luendum pignus pro parte sua, nisi tamen is qui non uult luere, ius suum cohæredi cedat.l. cùm fructuarius ff.de usufr l is cum quo. in fi.ff. de aqua plu arc.Cagnol.in d.l.2. in 15.quæst.Tiraquell. in d tract.de retract.conuent.d.uer.uerùm quęstionis est.sin autem unus hæredum uellet totam rem redimere, & integrum precium persoluere, hoc est controuersi iuris apud Doctores, & ne sim aliorum laborum occultator Tiraq. in supra proximè citato loco, uers at maius dubium est.refert quatuor Doctorum opiniones, ego omissis illarum tribus magis communiter reiectis à Doctoribus, eam tātùm adiiciam, quæ maiori calculo scribentium est approbata, quā ultimo loco refert Tiraquell.ubi supra, in uers. postremò.
12 ubi tenet ꝙ emptor teneatur totam rem uni ex hæredibus retrouendere, qui integrum precium persoluere offert, siue alter cohęres repudiet, siue minus: nam si repudiat, in-
13 tegrum † manet ius apud alterum iure accrescēdi.l.si quis legata §.duobus ff.de condit & demonstr si non repudiat,
14 ei seruatur ius illęsum, quia potest cogere † socium, uel cohæredem,

hæredem, qui totum redemit, ut ei partem suam reuendat, restituto pro portione precio. Castrens consi. 221. in hoc passu ante fin lib. 1. & consi. 74. in causa mota in fin. lib. 2. Ias. in d. l. stipulationes non diuiduntur. col. 14. uersi sed pulchrum, & utile dubium Soc. in l 1. §. sed quoties. ff. ad trebel. & cons. 16. lib. 4. Boer d decisi. 251. & Rub. Alexan.
15 d. consi 90. & Tiraquell. ubi supra, quæ † opinio tanquam ab eo ultimo loco relata, censetur approbata. Rimin post alios consi. 213. nu. 76. lib. 2. sicut in rei ueritate ista opinio est uera, & communis, secundùm quam opinionem pluries iudicaui & hic, & alibi. Cótraria supra adducta in casu prĩcipali non obstant, & dictis fundamentis respondet ex intentione Doctorum. Tiraquell in supra citatis locis, & ma
16 gis punctualiter Rui. in d. consi. 82. nu. 4. dicens, quòd d. l. uxorem. §. agri plagam. loquitur in hærede qui fuerat grauatus uẽdere duobus, nos autem in eo qui promiserat uni retrouendere pro eodem precio, aliæ leges loquuntur in ultimis uoluntatibus, nos in contractibus in quibus stricta fit interpretatio. l. quicquid astringendæ. ff de uerb. oblig. remitto te ad alias responsiones. Rui. in d consi. 82. in fi nu. 4. & ad Tiraquell ubi supra, & ad Boer. d. decisi. 251. Nec de authoritate Obert. & Cremens. Doct. antiq. & Bertach. est curandum, quia contra eos est communis opinio. Isti duo filij dicti magistri Ioannis fuerunt profectò malè consulti, quia nó tentauerunt, vt cohęres ipsis cederet ius suũ, neq; obtulerunt integrum precium. Ideo contra eos iudicaui, & ad euitanda ista dubia posset apponi in instrumen-
17 to, quòd emptor † promittit retrouendere intra tantum tẽporis spacium pro eodemmet precio rem emptam, vel ipsi venditori, vel ipsius filiis, siue hæredibus; siue alteri ipsorũ filiorum vel hæredum, quia ob adiectionem istorum uerborum, emptor teneretur retrouendere etiam alteri ex cohęredibus tantùm, ex conuentione inter eos inita, quæ esset omnino seruanda. l. 1. ff. de pact. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECI-

DECISIO CXIII.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum debet intelligi cum effectu.*
2 *Gabella debet solui, etsi instrumentum postea dissoluatur.*
3 *Gabellam de iure communi tenetur soluere emptor, & non uenditor.*

ARGVMENTVM.

¶ Quamuis verba instrumenti debeant intelligi cum effectu, nihilominus ex quo per perfectionem instrumenti fuit quæsitum ius gabellariis, dicta gabella debet persolui, etsi postea instrumentum dissoluatur.

QVIDAM qui vendiderat domum, recusabat soluere gabellam, quæ solui debet de quolibet contractu perfecto, & de similibus venditionibus, & ex eo gabellam soluere recusabat, quia per aliquot dies postea contrahentes recesserant de communi consensu à dicta emptione, & venditione, ex qua resolutione contractus videbatur dicendum gabellam non
1 esse soluendam, cùm instrumentum † nõ habuerit effectũ, verba enim debent intelligi cum effectu. l. si quando. ff. de leg. 1. Rolan. à Valle consi. 53. nu. 8. lib. 1. Contrarium tamen ego determinaui in contradictorio iudicio, quòd im-
2 mo ex instrumento prædicto, licèt † postea dissoluto, debeat solui gabella, quia cùm ex contractu isto ius fuerit quæsitum gabellariis, non possunt partes recedere à contractu in præiudicium gabellariorum, quibus ius quæsitũ fuerat. ita in indiuiduo voluit Bal. in l. si constante. C. de dona ante nupt. Vasq. de succes. creat. par. 1. lib. 3. §. vige-
3 simo quintò. nu. 5. quam † gabellam, nisi aliter disponatur per statutum, tenetur soluere emptor, & non vẽditor. Bal. in l. si precium. columna secunda. C. de ædilitio. actio. Gozadi. consil. sexagesimo quinto. numero secundo. & est

communis opinio, vt post Alber. Ias. Soc. & decisi. Capel. Tholosa uoluit nouissimè Francis. Bursat. consil. 56. nume. 16. lib. 1. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO CXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Gabella semel soluta gabellariis, iterum solui non debet.*
2 *Conditionis tempore uidetur ius quæri emptori.*

ARGVMENTVM.

¶ Si fiat instrumentum conditionale, de quo soluatur gabella gabellariis existentibus tempore instrumenti, nõ debet denuo solui gabella aliis gabellariis existentibus in conductione gabellarum tempore euenientis cõditionis.

EVENIT alia contentio occasione gabellarum in contradictorio iudicio, fuit enim confectum instrumentum uenditionis ea conditione adiecta, quòd non transferatur dominium in emptorem nisi mortuo uenditore, contractus iste fuit celebratus tempore quorundam gabellariorum, quibus fuit soluta gabella, conditio autem mortis testatoris euenit tempore aliorum gabellariorum, & cùm isti gabellarij adinuicem
1 altercarentur, ego determinaui in contradictorio † emptorem non teneri iterum ad soluendum gabellam, licèt quãdo
2 † euenit conditio, ius sit quæsitum emptori. Bar. & Ioã. de Plat in l. sancimus C. de consul lib. 12. Loffre cons 15. nu. 16. Tiraquell in tract. de utroq; lignagier. §. primò. glo. 10. nu. 115. ponit remissiuè Boer. decis. 5. nu. 25. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO CXV.

SVMMARIVM.

1 *Notarius quis non præsumitur, nisi probetur, præsertim quando opponitur, & nu. 2.*

3 *Instrumentum producenti incumbit onus probandi, quòd ille qui confecit instrumentum erat notarius.*

4 *Notarius quando est mortuus debet probari per comparationem literarum, quòd scriptura ex qua sumptum est instrumentum, erat manu talis notarij.*

5 *Notarium quem esse non sat est probare, nisi probetur fuisse notarium tẽpore confecti instrumenti.*

6 *Fundans se in tempore debet illud probare.*

7 *Notarius aliquis est hodie, non sequitur quòd fuerit heri.*

8 *Notariatus probatur, si capituletur, quòd tempore confecti instrumenti ille talis fungebatur officio tabellionatus, & est communis opinio.*

9 *Notarius præsumitur, quotiescunq; cùm antiquitate temporis concurrit publica uox, & fama, illum esse notarium, quòdq; exerceat cum scientia superioris, & nu. 13.*

10 *Notarius quis præsumitur ex productionibus instrumentorum, fama, & antiquitate temporis, & nu. 11.*

12 *Scriptura recens uix potest fieri, ut uideatur facta de antiquo.*

14 *Tempus antiquum dicitur spacium centum annorum.*

15 *Notariatus qualitas adminiculatur, si producantur instrumenta antiqua confecta à dicto notario, siue ante, siue post instrumentum, de quo disputatur.*

16 *Notarium quem non esse debet opponi in processu, non autem in allegationibus iuris, & nu. 18.*

17 *Scientia ciuili pro habenda est necesse habere omnes libros, illisq; continuò incumbere, & studere.*

19 *Scripturæ repertæ in archiuio probant tribus concurrentibus. Primò, quòd archiuio præsit officialis publicus. Secundò, quòd scriptura sit posita inter scripturas authenticas. Tertiò, quòd eis detur fides ex consuetudine, & nu. 20.*

21 *Scriptura reperta in archiuio Senensi, non probat in ditione Perusina, et*

sic non probat extra iurisdictionem archiuij, & nu. 22.

23 *Notarius non potest conficere instrumenta extra iurisdictionem illius, qui eum creauit. Fallit nisi creatus esset à Papa uel Imperatore, & nu. 24. Fallit etiam quando conficeret instrumenta intra territorium contrahentium, & nu. 25.*

26 *Instrumentis tabellionum ad hoc ut sine disputatione credatur, solét adhiberi fides, quas uulgò legalitates communitatum appellant, cum sigillo communitatum, per quas fides testificatur, quem esse notarium, eiusq; scripturis fidem adhiberi.*

ARGVMENTVM.

¶ Multa & quidem perutilia, & quotidie in praxi contingentia hic explicantur seriosè, notarij qualitatem non præsumi, nisi probetur, & quomodo argumentis, & præsumptionibus qualitas isthæc demonstretur, referturq; cõmunis practica, quòd in calce instrumentorum fiant fides à communitatibus quem esse notarium cum sigillo communitatum, & aliqua pertinentia ad archiuium recensentur, qũo, & quibus requisitis probent scripturæ archiuij.

ANTEQVAM aperirem sentẽtiam in causa Pacianensi, fuit dubitatum, & oppositum in allegationibus iuris, non constare in processu, istum qui rogatus fuit de dicta donatione fuisse notariũ, & licèt ad hoc per Dominum Aduocatum nihil fuerit allegatum, nihilominus in se ista conclusio est vera ꝙ
1 quis nõ præsumitur † notarius, nisi probetur, cum hæc qualitas siue officium notariatus nõ cõferatur nobis à natura. Crauet. post alios in terminis cons. 72. col. 2. & ꝙ probari
2 debeat quando opponitur, quem † non esse notarium, voluit Spec in tit. de instrum edit. §. restat. doct. in c. 1. extra de fid. instrum. Crauet. d. cons. 72. & cons. 122. nu. 16. & cõs. 150. in princ. & in tract. de antiquit. temp in 3. part. in ver. videmus. nu. 3. & seq. ornatissimus Rol. à Valle cõs. 32. nu. 3.

& ſeq.lib.2.vbi nu.6.dicit, onus huius probationis incum-
3 bere † producenti inſtrumentũ,& nu.13.dicit,debere pro-
bari illum notarium eſſe, de quo habetur mentio in inſtru-
4 mento confecto,& nu.14.ꝙ † quando notarius eſt mortuus
debet probari per comparationem literarum, ꝙ ſcriptura
ex qua erat ſumptum dictum inſtrumentum, erat manu ta-
lis notarij l ſi quis decurio. C de falſ.gl in auth. etſi cõtra-
5 ctus.C.de fid inſtrum.Alex.conſ.97.nu 3 lib.7.nec † ſuffi-
cit probare quem eſſe notarium, niſi probetur fuiſſe nota-
rium tempore confecti inſtrumenti. Alex. conſ. 166.col.2.
lib.2.& conſ.97.nu.4.Rol.à Valle.d.conſ.32.nu.9.quia qui
6 ſe fundat † in tp̃e,oportet ꝙ articulatè & limitatè probet de
7 tẽpore. l. eũ actum.ff.de neg geſt. nec ſequitur,† hodie ali-
quis eſt tabellio, ergo fuit heri, vel pridie Bald. in l. ex
perſona col 2.C de probat.& in l.qui adulterij.C.de adul-
ter. Alex. conſ 198. col. 2.lib. 2. Rol.d conſ.32.nu.11.vbi
nu.12.poſt Io. Andr.Butr.& alios dicit eſſe capitulandum,
& probandum, quòd tempore, quo fuit confectum tale in-
8 ſtrumentum de quo eſt quæſtio, talis † qui illud confecit
fungebatur publico officio tabellionatus. arg.l.3.ff.ad Ma
ced & ponit Port. Imolen. vbi teſtatur de communi.lib.2.
comm. opin. concl.11.in 3.limit.in fin. quæ obiecta maxi-
mè videntur procedere in caſu noſtro,cùm non ſimus in an
tiquis Iaſ.poſt alios in l Barbarius.col.2.ver.tertiò notabi-
liter limita. ff. de off. præt. & cumulatè Crauet. in tract.de
antiquit. tem. in 3.part.nu.2.& 3.& 6.dicunt tunc probari,
9 quem † notarium,quotieſcunq; cum antiquitate temporis
concurrit communis opinio, & fama,quem eſſe notarium.
Innocent in c.veniens.de verb.ſigni.Bal.in d. l.Barbarius.
col. 9.verſ qualiter autẽ probetur. Dec.conſ.36.col.2 poſt
medium & conſ.47.col.2. ſubdit Crauet. vbi ſupra.nu.9.
poſt Iaſ.in d l. Barbarius.in 3. limi.quòd ſupradicta proce-
10 dunt quando producuntur † alia inſtrumenta notarij. Nã
11 ex productionibus inſtrumentorum † fama,& antiquitate
temporis præſumetur inſtrumentum fuiſſe confectum à no
tario, vel quando nulla ſuſpicio conſiderari poſſet contra
producen-

producẽtem, inspecta qualitate, & legalitate eius personæ,
12 & attenta qualitate scripturæ, vix † enim fieri poterit scriptura recens, vt videatur multum de antiquo, quin signa aliqua suspicionis appareant, & illa fama melius diceretur probata, quando probaretur, notarium exercuisse eius officium cũ scientia superioris: dicitur enim notarius acqui-
13 rere possessionem tabellionatus, quando exercet † cũ sciẽtia superioris. Ias. in d. l. Barbarius. nu. 52. in fin. Mennoch. in tract. de arbit. iud casu 161. nu. 1 lib. 2. cent. 2. & ad præ-
14 sumendam istam qualitatem notariatus † requiritur tempus antiquum ad minus centum annorũ, Afflict. decis. 245. & 261. Guid Pap decis. 257. Crauet. vbi supra nu. 10. & ad
15 adminiculandũ probationem † qualitatis notariatus, sufficit producere plura instrumenta antiqua confecta à dicto notario, ut dixi, siue ante, siue post instrumentum de quo disputatur. Boer. decis. 36. col. pen. & licèt supradicta omnia in se sint uera in iure, nihilominus tunc oppositio ista obfuisset fundantibus se in dicto instrumento donationis, qñ in processu hoc fuisset oppositũ: sed cũ fuerit oppositum
16 in allegationibus iuris, ego dico quòd oppositio † ista nihil releuat, quia debebat opponi in processu, non autem in allegationibus iuris, ista est decisio aurea, & recõdita. Gui. Pap. 404 licèt, quæ mihi maximopere inseruiuit in præsenti causa, nec dominus aduocatus sciuit quid responderet,
17 Propterea inficiari non potest, quin pro habenda † plena scientia legali sit necesse habere omnes libros, illisq; continuò studere, & incumbere, & sic redeundo ad propositum, cùm de qualitate istius notarij, non fuerit oppositũ in pro-
18 cessu sed in allegationibus iuris, est præsumendum † quòd ille qui confecit instrumentum donationis fuerit verè notarius ex alio probatũ pro instrũo donationis, quia illa scri-
19 ptura fuit reperta in † archiuio. l. census. ff. de probat auth. ad hæc. C. de fid. instrum. c. ad audientiã extra de præscript.
20 vbi Feli dicit hoc procedere tribus concurrentibus, † primò quòd archiuio præsit officialis publicus, secundò quòd scriptura sit posita inter scripturas authẽticas, tertiò quòd

eis

èis detur fides ex consuetudine.& veritatem istius dicti latè ponit Crauet.in tract de antiquit.temp.part. 1.vers.quartò limitatur. Ant. Gabriel.lib. 1.comm.concl.in tit.de probat. concl. 5. quæ omnia concurrebant in casu nostro,sed
21 quia dicta scriptura fuit reperta in archiuio Senensi, † non videbatur probare in ditione Perusina. Bal.in l. exemplo. col. 1.in fin.vers.tertius casus. C de probat.& in rub. C de fid.instrum col. fin.vers.& restat dubium. Alex. Ias. Dec.& alij de quibus per Soc.Iun.cons. 2.col. 2.vers secundò principaliter lib. 2. & fusissimè Ant. Gabriel.in præcitato loco limit 2.quia hoc non negatur,quando essemus in simplici, & pura scriptura reperta in archiuio,cui non daretur fides, nisi calore archiuij, & tunc non probaret extra iurisdictionem, vbi positum est archiuium,sed illa non est simplex scri
22 ptura, sed publicum † instrumentum,quod probat,etsi nõ fuisset repertum in archiuio tot. tit. de fid.instrum.& licèt
33 iste notarius sit Senensis, † & non videatur posse conficere instrumenta extra iurisdictionem illius, qui eum creauit. Spec.in tit.de instrum. edit. § restat.vers quid de his.Bart. in l.cũctos populos.col. 13.vers septimò quæro C.de sum.
24 trinit.& fid.cathol.Rui.cons 69.nu.8.lib.3.nisi tamen † esset creatus à Papa vel Imperatore, vt dicit Spec vbi supra, & latissimè Port.Imolen concl 30.lib 5.in 1 fallent isthæc tamen regula habet plurimas limitationes, quas congerit
25 Port.vbi supra & inter alias potissima est ea quando † notarius etiam creatus ab inferiore conficit instrumẽta intra territorium contrahentium. prout fuit in casu nostro, quia potest conficere instrumẽta etiam inter nõ subditos Abb. in c.cum P tabellio. col.fin.uers.si uerò tabellio & ibi Fely col fin.uers.in 14. quæstione.extra de fid instrum. Port. ubi supra,in 3.fallent ita punctualiter euenit in casu nostro, meritò dictum instrumentum probat. ex quibus apparet sententiam per me latam fuisse iustam, non prætermittendo quòd hodie ex communi obseruantia in instrumentis
26 tabellionum solent † in calce adhiberi fides communitatum,quas legalitates uulgo appellant,in quibus sub nomi-

ne

ne communitatum & cum sigillo dictarum communitatũ sit fides Titium esse publicum notarium, scripturisq; ipsius esse solitum adhiberi plenam & indubitatam fidem, & isto casu cessant omnes difficultates. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO CXVI.

SVMMARIVM.

1 *Notarius scribens instrumentum nocturno tempore, si apponit diem, non autem noctem in instrumento, non incidit in pœnam falsi, tutius tamen est, ut notarius scribat horam noctis, ut appareat, & nu. 2. et 3.*

4 *Testamenta possunt condi nocturno tempore, luminaribus tamen accensis, & nu. 5.*

6 *Collatio beneficiorum spectat ad Summum Pontificem, & quibusdam mensibus ad ordinarios.*

7 *In collatione beneficiorum attenditur ad distinguendum diem de nocte. l. more Romano. ff. de fer.*

8 *Buonsignori Finetti Perusiæ, & Vmbriæ Gubernatoris, & Romanæ Rotæ Auditoris mors.*

ARGVMENTVM.

¶ Valet instrumentum notarij factum nocturno tempore, etsi factum fuerit de nocte, & fuerit scriptum de die, nihilominus instrumentum valet, & tenet, & notarius non incidit in pœnam falsi.

¶ Collatio beneficiorum spectat quibusdam mensibus ad Summum Pontificem, quibusdam verò ad Episcopos.

NOTARIVS iste non obstantibus obiectis cõtra eum, non solùm non potest puniri de falso, sed instrumentum ab ipso confectum, & in iudicio productum valet, & tenet: quia etsi instrumentum prædictum fuerit confectum de nocte, & dictus

notarius ſcripſerit inſtrumentum fuiſſe confectum tali die,
1 valet,& tenet, licèt non fuerit facta mentio noctis,& † notarius ita ſcribens non incidit in pœnam falſi. Innoc. & alij in c.conſuluit,de offi.deleg.Bal.Imol & Aret.in l.qua ætate.ff.de teſtam. doc. communiter in l.more Romano ff.de fer. Alex.conſ. 190.plura narrata ſunt verſ.præterea.lib.6. Tiraq copioſe in tract.de vtroq; retract lingnagier.§.1.gl. 11.in ver.de anno. quædam ſub verſ & huc pertinet.nu.8. char.mihi 262.vbi poſt Bal.in d.c cõſuluit.col.2.verſ.quęro quando † contractus, dicit tutius eſſe, vt notarius ſcribat horam noctis, vt ex eo appareat vtrum diei præcedenti, vel ſubſequenti actus attribuatur, ſed de conſuetudine ego ſemper vidi apponi diem, licèt fuerit factum inſtrumẽ
3 tum de nocte,†& ſemper dicta inſtrumẽta fuerunt pro validis reputata, abſq; eo quòd notarij vnquam fuerint in aliqua ſuſpicione falſi,& ita ego etiam ſecutus opinionem cõmunẽ, & communem practicam iudicaui & pro inſtrumẽ
4 to,& pro notario. Verum ſi fieret teſtamentum † nocturno tempore,prout de iure condi poteſt.l ad teſtium.§ poſſe.ff. de teſta. dictum teſtamentum nocturno tempore conditũ non ualet, niſi adſint luminaria accenſa,cùm teſtes non potuerint teſtatorẽ uidere.Bart.in l.non minorem C.de tran-
5 ſact.Dec.conſ.354.& ideo opus eſt,† quòd fiat mẽtio,fuiſſe factum nocturno tempore luminaribus accẽſis, ut ſupra. In multis etiam caſibus eſt bonum,quòd fiat mentio, an actus fiat de nocte, uel de die,immo etiã aliquando eſt ne-
6 ceſſaria expreſſio horæ noctis, exemplum † poteſt poni in collatione beneficiorum,nam ſunt quidam menſes,in quibus collatio beneficiorum ſpectat ad ſummum Pontificẽ, quidam alij menſes ſunt, in quibus ſpectat collatio ad ordinarios locorum, euenit aliquando, quòd uacant beneficia in ultima nocte menſis, adeo quòd ſi accidit quòd aliquis beneficiatus moriatur ante mediam noctem menſis ordinarij, collatio beneficij ſpectabit ad ordinarium: in conferendis enim beneficijs quoad diſtinguendum diem à no-
7 cte, † attenditur diſpoſitio l. more Romano. ff. de fer. &

quòd dies incipiat à media nocte in conferendis beneficijs, uoluit Rota decis. 110 diuersorum. in decis manuscriptis. si uerò beneficium fuerit uacatum intra mediam noctem, collatio beneficij spectabit ad summum Pontificem, & cũ iste casus occurrerit in Auditorio Rotæ Romanæ de beneficio uacato in quodam oppido, uel uilla, in quo loco non aderat orologium, & esset ultima nox mensis, iuxta illud, quod supra proposui, & fuisset probatum per testes, quòd tempore, quo decessit beneficiatus ille, galli cãtabant, qui uerisimiliter solent cantare uersus diem, fuit per Dominos de Rota sententiatum dictam uacationem post mediam noctem euenisse & collationem spectare ad ordinarium, & ita fuit resolutum coram Reuerendo Patre domino Oradino in una auersana parrochiali decimasecũda Martij 1562. ut per Caputaquen. in eius decis. quæ præ manibus in curia Romana habentur manu scriptis decis. 71. lib. 2. & annis proximè elapsis istemet casus euenit in ciuitate Asisij patria mea: Reuerendissimus enim Philippus Gerius Episcopus dictæ ciuitatis ultimo sero unius mẽsis, in quo spectabat ad eum collatio, multò ante mediam noctem contulerat unum Canonicatum, & quia, ut tunc audiui, fuit probatum quota hora noctis mortuus fuerat alius Canonicus, & annotatũ in collatione dicti Canonicatus, ut tunc audiui, collatio dicti Canonicatus fuit reputata ualida, & subsistens, cùm fuerit facta ante mediam noctem, & sic de mense, in quo tangebat collatio beneficiorum ad præfatum Reuerendiss. Episcopũ uirum integerrimũ, iustũ, exẽplaris uitæ, & in rebus, ac negocijs Principum pertractandis multum accuratus, & Dominum meum obseruandissimum, quæ omnia sunt notanda ad cautelam notariorũ, ut curent pro eorum posse semper apponere horã in similibus negocijs arduis, & an actus fuerit confectus de die uel de nocte. & dictam decisionem Rotæ Romanæ di-
8 dici à Reuerendissimo Domino † meo obseruandissimo Domino Buonsignoro Finetto dictę Rotæ Romanæ Auditore, & huius prouinciæ Gubernatore dignissimo, cuius

anima

anima requiescat in pace, obijt enim Romæ statim peracto gubernio maximo cum honore de mense Iulij 1572. cuius morte non solùm Romana Rota, & Vrbs fuit priuatata tanto viro, sed orbs totus, cum re vera in scientia ciuili, & canonica nemini foret postponendus, & vtinam imprimerētur eius scripta quæ habebat, & quæ mihi ostendit, profectò ex lectura suarum laborum legum professores mirificè subleuarentur. Laus Deo.

Ios. Ludouicus Aud.

DECISIO CXVII.

SVMMARIVM.

1 *Limitata causa limitatum producit effectum.*
2 *Clausula, omni meliori modo, multum operatur.*
3 *Clausula prædicta facit cessare pœnā petentis plus debito, ut melior uia censeatur electa, & nu. 4. facit ualere actum ex omni capite, nu. 5. donatio facta de bonis præsentibus et futuris, facit eā ualere de bonis præsentibus, nu. 6. habet clausulam derogatoriam ad alia testamenta, nu. 7. etsi non ualet aliquid secundùm uerba expressa, ualet secundùm id, quod exprimi debebat, nu. 8. relictum filio censetur relictum iure institutionis, licèt non fuerit dictum, nu. 9. ordinarius putans se delegatum si processerit tanquam delegatus sustinetur processus, nu. 10. prælegatum si non ualet sustinetur tanquam donatio causa mortis, nu. 11. & nu. 28.*
12 *Mandati fines diligenter sunt custodiendi, & nu. 13.*
14 *Mandatum excluditur ex serie, & qualitate uerborum.*
15 *Mandati probatio debet esse clara, lucida, & necessariò concludens.*
16 *Mandatum dicitur inextendibile, & ad expressa restringitur.*
17 *Mandatum ad id, quod agitur, non se extendens, non dicitur mandatum.*
18 *Mandatum non extenditur ad personas in eo non comprehensas, licèt sit generale, & in eo sit appositum iuramentum, & nu. 19. & 21.*
20 *Mandatum non habere, & illud inualidum idem est.*
22 *Clausula, omni meliori modo, non facit extendi actum ad casus non expressos, & non specificatos, sed ad expressos, & specificatos, & eos eo*

meliori modo, quo potest, ualidat, non autem quod omissum est, ampliat, & nu. 29.

23 *Clausula prædicta non tollit uitium contrarietatis, si petitio sit difformis, & probata petitioni non conueniant, nec etiam quando exprimitur modus acceptus, & nu. 24. neq; tribuit ius actui uerè nullo, nec pariter operatur, quando adest uitium potestatis, & nu. 26. etiam quòd in mandato fuissent apposita uerba, facias, prout tibi uidebitur, & nume. 27.*

30 *Crauettæ, & Thobiæ Nonnij consilia declarantur.*

31 *Scholaris tenetur defendere opinionem sui præceptoris.*

32 *Melioramenta sunt resarcienda, & nu. 36.*

33 *Melioramenta debent refici, quando linea est finita, secus si per censum non solutum, quod habet locum etiam in emphyteota priuati, & nu. 34. ubi dicitur hanc esse communem opinionem: prædicta non habent locum, quando aliter inter partes esset conuentum.*

ARGVMENTVM.

¶ Clausulæ, omni meliori modo, virtus ita ordinatè declaratur, vt non fuerit relictus additioni locus.

¶ Mandati materia exornatè, licèt succinctè ponitur.

¶ Melioramenta regulariter sunt resarcienda conductoribus, quando linea est finita, secus si conductores ceciderint ab eorum iuribus per canonem non solutum, vel alienationem irrequisito domino factam, quando autem aliter inter partes esset conuentum, melioramenta non sunt resarcienda.

PROCVRATOR Illustrissimi & Reuerendissimi Domini Petri Donati, Cardinalis de Cæsis, & abbatiæ Vallis Pontis commendatarij, egit contra Thomam Francisci, & litis consortes de Villa Pontis Felcini, comitatus Perusiæ pro recuperatione vnius petiæ terræ cum domo in ea existente, præsupponens perperam fuisse eis supradicta bona locata, & non

non ſeruatis ſeruandis, ac à non habente authoritatem. Pro parte aduerſa replicabatur dicta bona fuiſſe eis conceſſa in emphyteoſim ſeruatis ſeruandis ab habente authoritatem nempe à quodam Seraphino Ferlicchio de Barbara, tunc tempore Illuſtriſſimi & Reuerẽdiſſimi Domini Federici de Cæſis bonæ memoriæ, & dictæ abbatiæ Vallis Pontis commendatarij perpetui, in qua procura leguntur infraſcripta verba, videlicet (*gli concediamo piena, & omnimoda facultà di potere fare le rinoue di qualunque bene di detta abbatia, recaduti per linea finita, & cenſi non pagati in ogni meglior modo, che di ragione può, & deue, & che noi medeſimi fare potiamo.*) fuit dubitatum an prædicta conceſſio ſubſiſteret, quandoquidem dicta bona erant deuoluta ad eccleſiam per lineam finitam, ſed nõ fuit facta renouatio comprehenſis in prima inueſtitura, & conceſſione, ſed aliis nouiter inueſtitis. Secundò, an quatenus dicta locatio non ſubſiſteret, iſtis conductoribus veniant reficienda melioramenta. Circa primùm, facultas cõceſſa iſti procuratori ab Illuſtriſſimo Cardinale de Cæſis videbatur limitata, cùm tantummodo ei data eſſet authoritas renouandi bona reuerſa ad eccleſiam per cenſum non ſolutum, vel per lineam finitam, non autem locandi de nouo aliis non comprehenſis in primis conductionibus, & inueſtituris, & ſic cùm iſta authoritas eſſet limitata, non vi-
1 debatur poſſe niſi limitatum †producere effectũ. l. in agris. ff. de acquir. rer. domi l. cancellauerat. ff. de his, quæ in teſtamen. delen. cum vulgar. & in terminis mandati limitat. Pariſ. conſi. 93. nu. 51. lib. 1. Nihilominus quia in mandato erant inſerta illa verba (*in ogni melior modo e uirtute*) dictæ clauſulæ, mandatum prædictum videbatur extendi, vt D. procurator poſſet denuò etiam locare non comprehenſis in primis inueſtituris, iuxta ea, quæ ſupra latè retulimus: vir-
2 tus enim dictæ clauſulę † multum operatur. Alex. conſil. 7. col. 3. verſi. hoc etiam. lib. 3. Felyn. in c. cùm ſuper. col. pen. extra de offic. deleg. Pariſ. conſi. 33. nu. 28. lib. 2. & conſi. 76. nume. 9. lib. 1. conſi. 50. nume. 9. lib. 2. conſi. 3. nume. 8. & conſi. 21. nu. 53. & conſ. 62. nu. 9. cum ſequen. lib. 3.

conſi.

consi 126 nu. 15. lib. 4. consi. 54. nu 9. lib 2. consi. 79. nu. 31. lib. 2. consi. 62. nu. 16. lib. 2. Alciat. respon. 114. nu. 9. consil 73. nume. 4. consi. 479. nu. 9. Natt consi. 120. nume. 27. & consi. 453. nu. 13. cum sequen. Dec. consi. 77. nu. 4. Alexan. consi. 80. nume. 7. lib. 5. Petr. Io. Anchar. quæstio famil. 57. nume. 8 & 9. par. 2. Loffred. consi. 29. nume. 1. Grat. respon 7. nume. 25. & respon. 117. nume. 31. lib. 2. & respons. 79.
3 nume. 18. eodem lib. 2. dicta † enim clausula facit cessare pœnam petentis plus debito. Grat. respons. 63. nume. 6.
4 lib. 2. operatur etiam † vt melior via censeatur electa. Grat. respons. 23. nume. 11. & respons 48. nume. 20. lib. 1. & fa
5 cit valere † actum ex omni capite, quo fieri potuit Grat. respons. 34. nume 6. & respons. 58. nume. 9. lib. 1. nouissimè præceptor meus Thobias Nonnius bonæ memoriæ. con
6 sil. 22 nume. 10. & consi. 59. nume. 10 & † donatio facta de bonis præsentibus, & futuris, virtute dictæ clausulæ sustinetur quoad præsentia. Grat. respon. 70. nu. 21. lib. 1. & facit valere testamentum in scriptis, vt nuncupatiuum. Afflict.
7 decisi. 164. nu. 2. habetq; dicta clausula vim † derogatoriã ad alia testamẽta, idem Thobias Nõnius præceptor meus
8 d. consi. 22. nu. 12. etsi non † valet aliquid secundùm verba expressa, valet secundùm id, quod exprimi debebat, idem Thobias Nonnius præceptor meus consi. 19 nu. 11. virtus
9 † etiam dictæ clausulæ operatur, vt relictum aliquid filio, censeatur relictum iure institutionis, licèt hoc non fuerit dictum, ad hoc, vt testamẽtum valeat. Bal. in l. quoties col. fin. C. de hæred. instituen. Fulg. cons. 90. col. 2. Paris cons. 3. nu. 9 lib. 3. idem præceptor meus cons. 43. nu. 8. vbi etiam di
10 cit post alios, quòd si ordinarius putans † se delegatũ processerit vt ordinarius, virtute dictæ clausulæ sustinebitur processus post Dec. cons. 14. nu. 4. dicit etiam præceptor
11 meus vbi supra, quòd si † fuerit factum prælegatum, quod virtute prælegati valere non potest, valebit tãquàm donatio causa mortis. allegat Signor. cons. 30. quidam Oroldus. Paris. cons. 79. nu. 32. lib. 2. immo operatur dicta clausula, vt non fiat restrictio ad specificata tantùm. Bal. in l. uinum.

col.

col 7. ff si cert.petat. Crauet.cons ultimo.nu.15.nouissime idem præceptor meus cons. 5. nu. 6.& cons 19.nu.12.quæ quidem opinio Bal.Crauet.& præceptoris mei, uidetur decidere casum nostrum, quòd licèt in mandato autoritas dicto procuratori non uideretur attributa faciendi similes locationes, uirtute tamen dictæ salutiferæ clausulæ, uidetur dictum mandatum extendendum ad casum istum, licèt nó specificatum. Cæterum non obstante clausula illa, omni meliori modo, dicto procuratori non fuit concessa, nisi auctoritas renouandi bona deuoluta ad ecclesiam per censum non solutum, & per lineam finitam, non autem ei fuit concessa auctoritas de nouo reinuestiẽdi extraneas personas non comprehensas in primis conductionibus, uel ab eis descendentes, ut cantant uerba mandati, consequenter
12 ex defectu mandati concessio huiusmodi subsitere † non uidetur, arg.l.diligenter.ff.man.l.qualem.ff.de arbitr.& c. nouit.extra de appellat. Afflict.decis. 91.iterũ.col.2. Alex. cons.6.nu.3.lib.4.Dec cons.493 nu.8.Vant.in tract.nullit. in tit.ex defect. mand.nu. 75.Riminal. cons. 275.nu.25.& nu.28.lib.2.Cephal.cons.219.nu.1.& cons.220.nu.8.lib.2. Paris.cons 96.nu.36.lib.3.& cons.136.nu.6.lib.4.Grat.respons.25.nu.12 respons.127.nu 10.lib.1.respons.10.nu.49. & respons 159.nu.1.lib.1. Vasq.in tract.de succes.creat.§.
13 4.nu.52.Benint.decis.21.nu.7.& Neuiz.cons.70.nu.7. † in quibus omnibus locis disponitur diligenter esse custodiendos fines mandati, quod quidem procedit etiam circa qualitates dicti mandati. Benint. d.decis. 21.nu. 8. Cephal d. cons 219.nu.2.& cons.220.nu.15.lib.2.& Neuiz ubi supra,
14 & † mãdatum excluditur ex serie, & qualitate uerborum.
15 Riminal.cons.55.nu.9.lib.1.quæ quidem probatio † mandati debet esse clara, lucida, & necessariò concludens. Crauet cons. 265.nu.5.in eoq; attenditur mens ipsius mandãtis.idem Crauet.cons 247.nu.5.& cons.274.nu.9.diciturq;
16 mandatum inextendibile, & ad expressa restringitur. Al-
17 ciat.respons.371.nu.1.& 2.& mandatum † ad id de quo agitur non se extendens, nó dicitur mandatum, ex quo circa

ca illud nihil extitit mandatum, Vant. in tract. de nullit. in
18 tit de inhab. l ex defect mand. nu. 74. & non † extenditur
ad causas siue personas in eo non comprehensas, Vant. ubi
19 supra nu. 85. & licèt sit generale, ac † etiam fuerit interpo-
sitũ iur̃m, intelligitur quoad cóprehensa in mãdato, Vant.
20 ubi supra nu. 114. & idem est, non habere mandatum, † uel
illud habere inualidum, idem Vant. in præcitato loco nu.
121. cùm ergo iste prouocator haberet mandatum tan-
tùm in supradictis duobus casibus, non potuit excedere fi-
nes mãdati, & denuo bona ad ecclesiam reuersa locare ex-
traneis personis nunquam comprehensis, neq; descenden-
tibus à primis conductoribus, iuxta seriem dicti mandati;
Si enim Illustrissimus Cardinalis Cæsius bonæ memoriæ,
21 ei hoc concedere voluisset, vtiq; † expresè in dicto man-
dato dixisset, argumen. l. vnicæ. § sinautem ad deficientis.
C. de caduc. tollen. nec clausula illa, (*in ogni meglior modo*)
cum verbis prægnantibus ibi appositis, operatur, vt non
expressa in mandato, intelligantur expressa, quia licèt di-
ctæ clausulæ, omni meliori modo, virtus sit maxima, vt su-
pra satis abundè fuit ostensum, nihilominus vera & com-
22 munis opinio Doctorum est, quòd virtus † dictæ clausulæ
non faciat extendi actum ad casus non expressos, nec spe-
cificatos, sed tantummodo extendatur ad casus expressos
& specificatos, & eos meliori modo quo potest, validat, nõ
autem quod omissum est, ampliat. Bal. in l. quoties. C. de
hæred. institu. Dec. in l. precibus. nume. 16. C. de impube.
& aliis substi Alexan consi. 113. lib. 3. Gozad. consi. 78. nu.
12. Cepha. consi 43. nu. 120. lib. 1. Riminal. consi. 438. nu.
24. lib. 3. Paris. consi. 12. nu. 68. & 69. lib. 2. Natt. consi. 402.
nu. 36. & 37. Grat. respon. 70. nume. 19. lib. 1. hinc videmus
23 quòd dicta clausula † non tollit vitium contrarietatis, si pe
titio sit difformis, & probata petitioni non conueniant.
Capit. decisi. 96. nume. 8. non enim dicta clausula porrigi-
tur ad non expressa in libello. Grammat. decisi. 103. nu. 51.
24 clausula etiam † prædicta nihil operatur, quando exprimi
tur modus ineptus. Cassad. decisi. 7. in tit. de appellatio. Fe
lyn.

Iyn in c.cùm ſuper. nu. 2. verſi. tertius inſtitutus. extra de
25 offic deleg. neque † tribuit affectum actui verè nullo. Anchar.conſi. 358.quia præſupponitur. col. 2. Dec. conſi 14. col. . verſi. quartò conſiderandum & magis in terminis, quòd clauſula illa, omni meliori modo, nil operetur. quan
26 do † adeſt defectus poteſtatis, uoluit eleganter Mennoch. in tract. de arbit iudi. quæſt. 47 nu. 5. lib. 1. immo ſecũdùm Mennoch. ubi ſupra, licèt in mandato ultra dictam clauſulam fuiſſent adiecta alia uerba prægnantia, utputa, facias
27 † prout tibi uidebitur, uel ſecundùm mentẽ tuam. Nihilominus intelligitur facta commiſſio non liberè, ſed arbitrio boni uiri: nec obſtant multæ, & infinitæ propemodum au ctoritates ſupra allegatę de importantia, & uirtute dictæ clauſulæ, omni meliori modo, quia non negatur uirtutem dictę clauſulę eſſe multam, nihilominus dicta clauſula non
28 operatur † aliud, niſi quòd facit ualere actum minus ſolenniter geſtum, & uirtute dictæ clauſulæ ſaluatur petens plus debito, prælegatum ualet in uim donationis cauſa mortis, & donatio omnium bonorum ualidatur quoad præſentia, & hoc ex eo eſt, quia iam in omnibus ſupradictis exemplis erat explicatus actus, licèt inualidus, qui quidem actus
29 poſtea inualidatur uirtute dictæ clauſulæ, ſed † non extenditur ad non expreſſa. Paril. d. conſi. 12. nu. 68. & 69. lib. 1. Natt. conſi. 402. nu. 36. & 37. etſi hæc procedunt de facili in omnibus, in mandato non eſt dubitandum, ut uoluit Mennoch. in d. tract. de arbi. iudi. quęſt. 47. num. 5. lib. 1. & licèt Bal. in d l. vinum. col. 7. ff. ſi cer. peta. Crauett poſt quoſdã alios d. conſi. ultimo. nu. 15. & nouiſſimè præceptor meus Thobias Nonnius in d conſi. 5. nu. 6. & conſi 19. nu 12. uoluerint uirtutem dictæ clauſulæ operari, ut non fiat reſtitu
30 tio ad ſpecificata, † dictum eorum uel eſt intelligendum, quando conſtare poſſet ex expreſſis uirtualiter aliquod tacitum, uel ex uerbis diſpoſitionis uel ex mente, iuxta exẽpla ſupra tradita, uel dictum eorum non eſt uerum, & Bal. fuit ſibi contrarius in l quoties. C. de hęred. inſti. nec eſt curandum de auctoritate Crauett. & aliorum, cùm opinio cõ

traria ſit melioribus rationibus fulcita,& communis,ut eſt uidere ex numero Doctorum allegatorum per Burſat. d. conſi.34 nu.51.lib.1.& ultra eum allegaui Riminal. conſi. 438.nu.24.lib.3.& Pariſ d.conſi.12.nume.68.& 69. Natt. d. conſi. 402.nu 36.& 37.Grat reſpon.70 nume.19.lib.1. & profectò pro comperto habeo,præceptorem meum non ſenſiſſe ſimpliciter,quòd uirtus dictæ clauſulæ faciat extēdi actum ad non ſpecificata, niſi quatenus ex uerbis, uel ex mente uirtualiter aliquid, licèt perperam intelligeretur ſpecificatum: nam tunc uirtute dictę clauſulę ua-
31 lidatur actus: ſcholaris † enim tenetur defendere opinionem ſui præceptoris, in caſu noſtro ceſſat omnis difficultas, cùm ſimus in mandato, in quo non fit extenſio,ut ſupra dictum fuit. Quo uerò ad melioramenta nulli dubium
32 eſt,dicta melioramenta † eſſe reſarcienda prædictis conductoribus per Illſtriſsimum & Reuerendiſsimum Dominū Comendatarium, cùm dicti conductores ea inibi bona fide fecerint. l qua ratione ff de acquir.rer.domin § certi. Inſtit. de rer.diuiſ. Mennoch.in tract de recuper poſſeſ.remed. 15.nu.501.quæ quidem melioramenta debentur eis, qui ſucceſſerunt in locum illorū qui fecerunt melioramēta.Nam vno ore fatentur doct. à ſucceſſoribus emphiteotæ eſſe deducenda melioramenta facta in fundo emphiteoti-
33 co,quando per lineam † finitam res emphiteotica reuertitur ad dominum,ſecus quando per cenſum non ſolutum.l. colonus in princ.ff.locat.l.ſenatus.§. Marcellus ff.de leg. 1. Iaſ. in l. 2.nu. 27.C.de iur.emphit.& in auth.qui rem.C. de ſacr ſanct.eccleſ.Dec conſ.439.& 518.Menoc.vbi ſupra nu. 502. & ſeq. Petr. Duen.reg. 337.incip.emphiteota,vbi innumeros doctores hanc opinionem communem ſectan-
34 tes recenſent,& hęc eſt communis opinio,quæ etiam † ſeruatur de conſuetudine tam in emphiteota eccleſiæ,quàm priuati, vt voluit Clar. lib. recept ſentent. § emphiteoſis. quæſt. 45. quam etiam opinionem tanquam veram,& communem nouiſſime ſecutus fuit Franc. Burſ. conſ.80 nu.35. lib. 1.poſt Brun.conſ 116.in fin.& conſ.107.Pariſ.conſ.28.

lib.

lib.3. Rol.cōſ.28.nu.2.in fin.lib.1.prædicta tamen non haberent locum, quando pacto eſſet conuentum, quòd etiam
35 finita † emphiteoſi, melioramenta reuertantur ad eccleſiam, prout quotidie fieri aſſolet. Bal.in l.iubemus. § ſanè. C de ſacr.ſanct.eccleſ.Iaſ in d. l. 2. nu.28.C.de iur emphi. Rolan d. conſ. 28. nu. 15.& 16. quod tamen pactum non apparebat in caſu noſtro appoſitum.cumq; igitur ex prædictis appareat dictam conceſſionem fuiſſe factam à non habente autoritatem, condemnaui dictos emphiteotas ad relaxandum Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo Domino Cardinali de Cæſis, Comendatario dictæ Abbatię Vallis pontis, poſſōnē prædictā refectis ipſis emphiteotis melioramētis
36 in primis melioramētorū† enim rō in reſtōne, & æſtimatione rei ſp eſt habēda, Burſat. nouiſsimè poſt alios conſ. 23. nu. 30. lib. 1. ambaſq; partes ab expenſis abſolui manu Ser Ludouici Alexij Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus And.

DECISIO CXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Animal uenditum, quando moritur intra triduum, præſumitur mori ex morbo præcedenti, & ægritudine generata apud uenditorem.*

ARGVMENTVM.

¶ De animali vendito, & mortuo intra triduum poſt perfectam venditionem cuius periculo intelligatur mortuum, hic declaratur.

MOLENDINARIVS quidam emit equum, qui quidem equus mortuus fuit per diem poſt factam emptionem, & conſignationem, dictus emptor egit contra venditorem pro recuperatione pretij, replicabatur

batur ex aduerſo dictum equum obijſſe ex magnitudine ſalmæ ei impoſitæ, ſed quia non concludenter probauit, ego ſententiaui dictum venditorem teneri ad reſtitutio-
1 nem pretij, quia quando † animal venditum moritur intra triduum poſt factam venditionem, & conſignationem, pręſumitur mori ex morbo præcedenti, & ex egritudine generata apud venditorem l. cum ſex. cum l. ſeq. & l. ſciendum. §. fin. & l. redhiberi. in princ ff. de ædilict. edict. Iacob Nouel. reg. 226. vbi ponit fallentias. Boer. deciſ. 323. nu. 22. manu Ser Simonetti Euſebij Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

FINIS.

REGESTVM.

a b A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm Nn Oo.

Omnia ſunt integra folia præter b, & Oo,

VENETIIS,

Apud Hæredes Melchioris Seſſæ.

M D LXXIIII.

i 1882-1820

24

97

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm